

Bodleian Libraries

UNIVERSITY OF OXFORD

This book is part of the collection held by the Bodleian Libraries and scanned by Google, Inc. for the Google Books Library Project.

For more information see:

<http://www.bodleian.ox.ac.uk/dbooks>

This work is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial-ShareAlike 2.0 UK: England & Wales (CC BY-NC-SA 2.0) licence.

Coluccio (Salutato)

1330-1406

L1

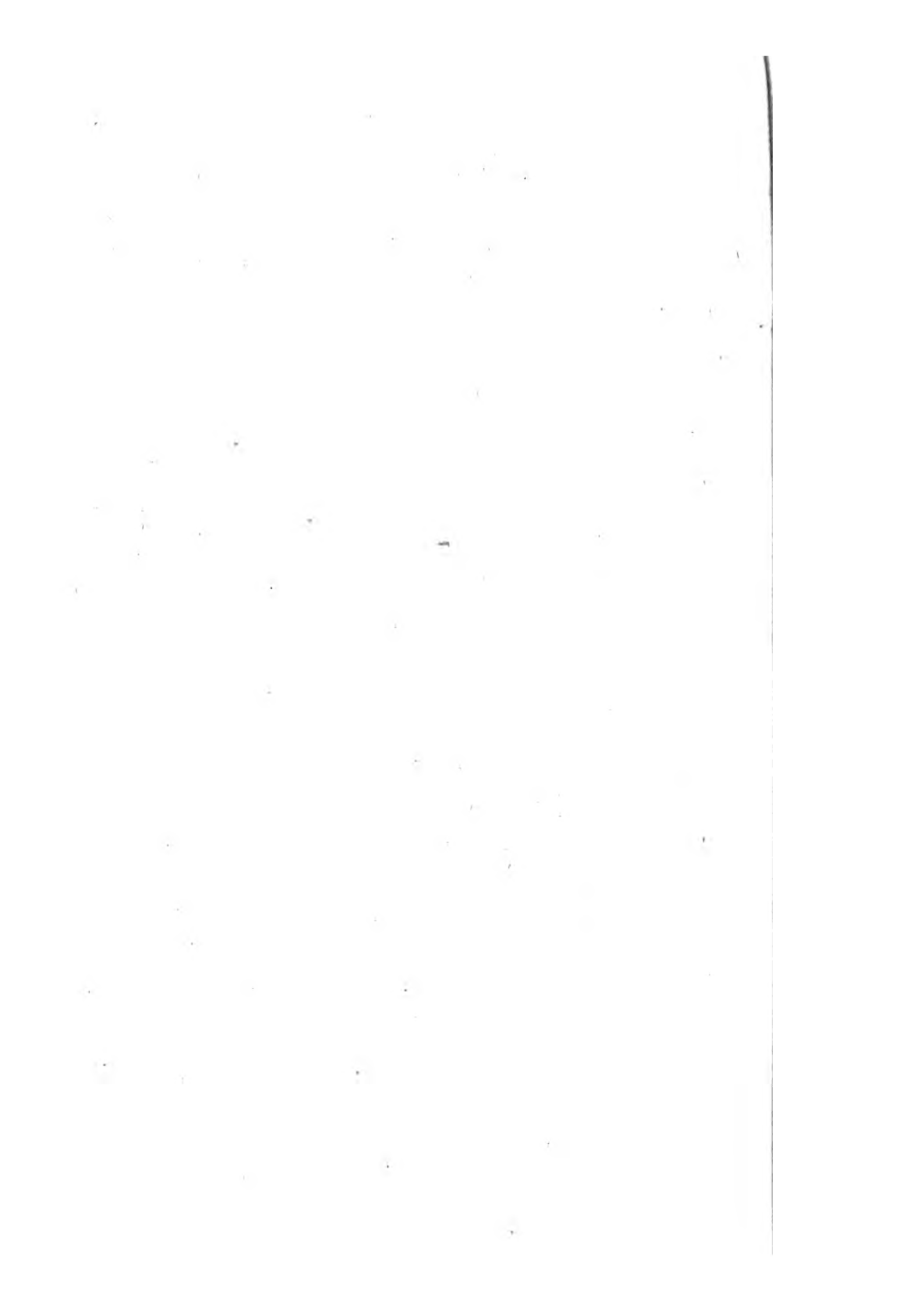
O...v...7.

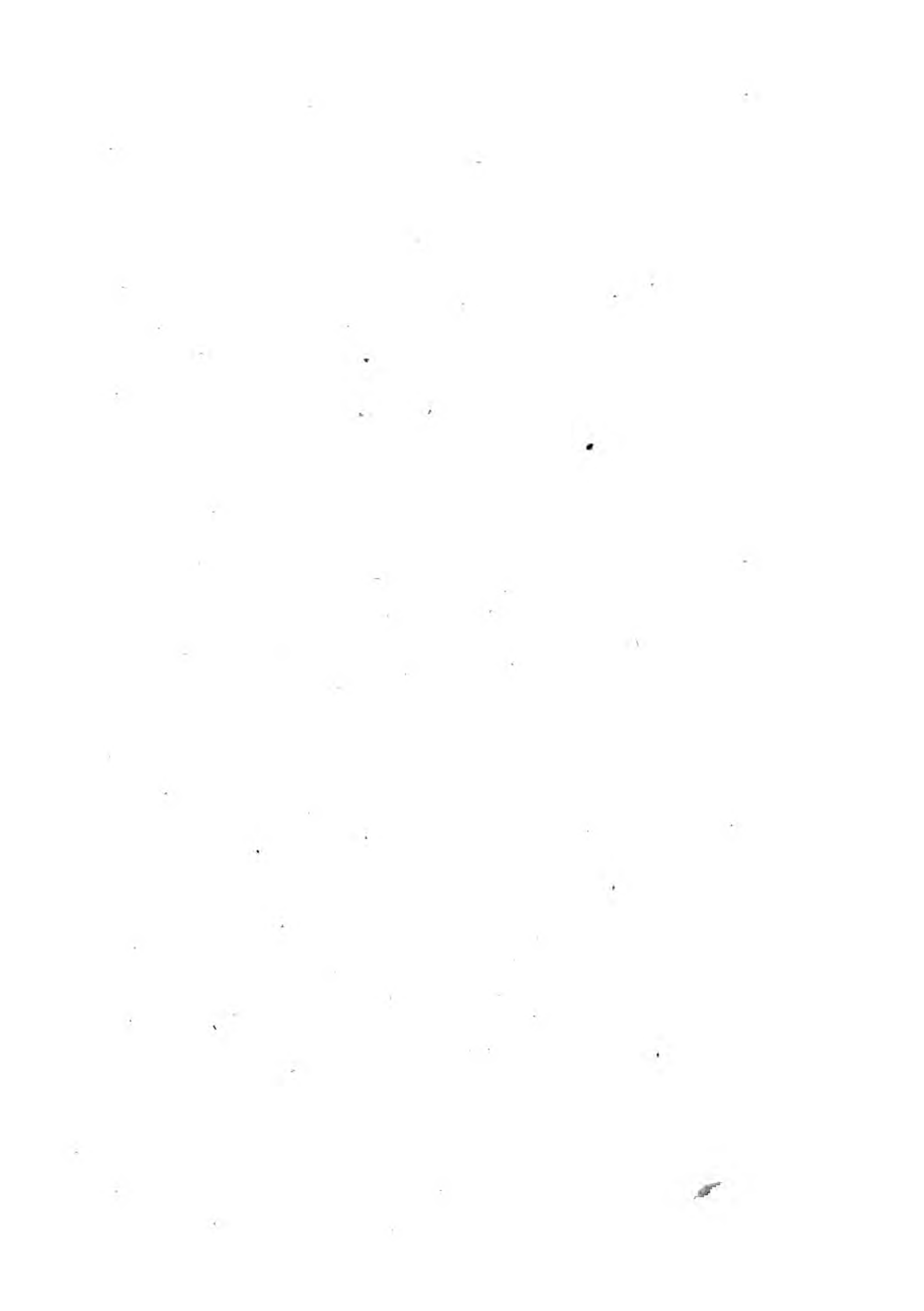
~~L...g...s...lib~~

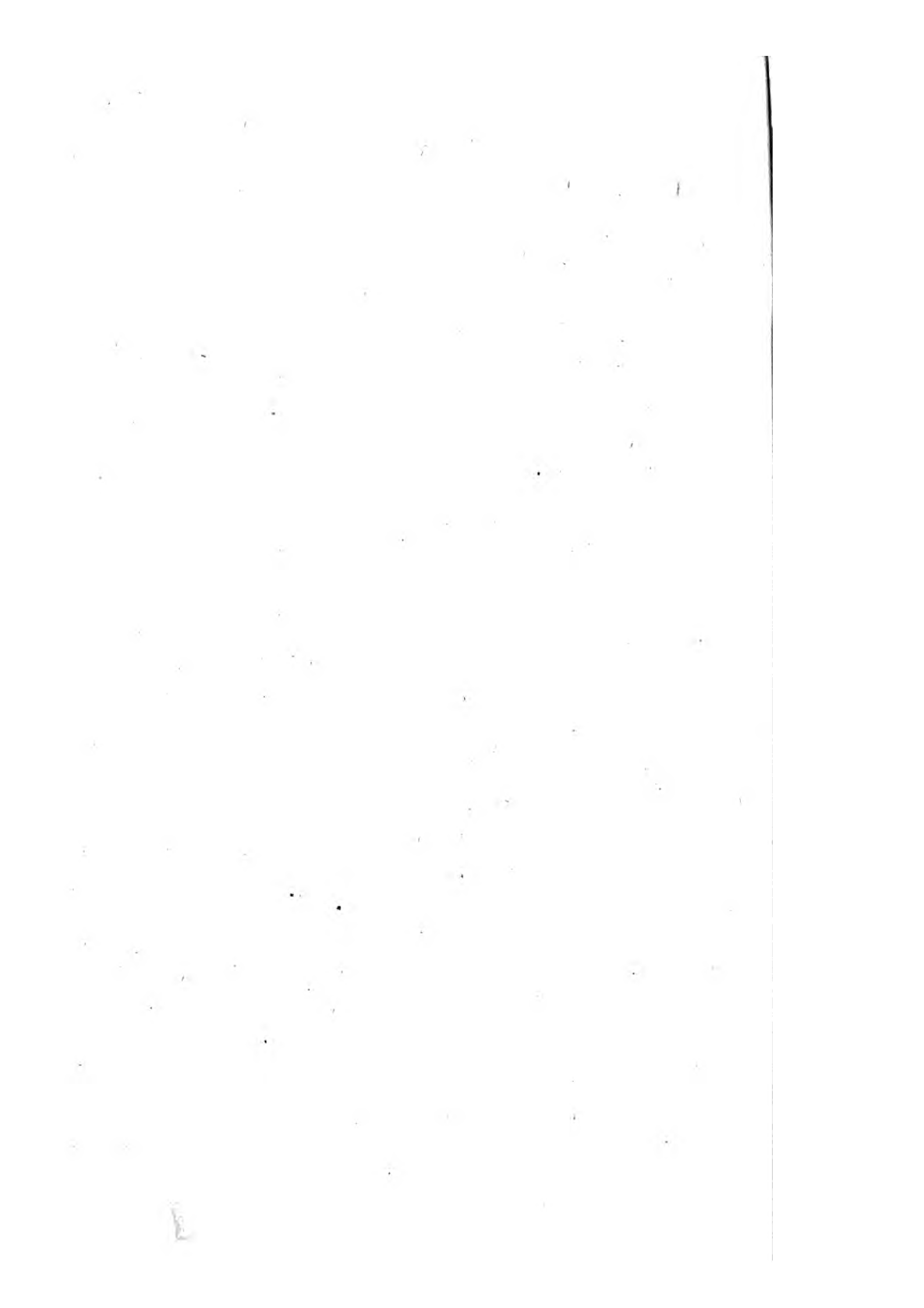
~~UNS 166 f. 25~~

Vet. Stat. III B. 17

SECRET

SECRET
DIRECTOR, FBI
WASHINGTON, D.C.

SECRET

COLVCCIVS · SALVTATVS ·
ORATOR · REIP · FLOR ·

A · SECRETIS ·
Ex Museo · Ant · Fr · Gorii

LINI COLUCI PIERI
SALUTATI
EPISTOLA·E

EX COD. MSS. NUNC PRIMUM
IN LUCEM EDITAE

A IOSEPHO RIGACCIO

BIBLIOPOLA FLORENTINO CELEBERRIMO

Et Scholiis inlustratae

P A R S P R I M A

FLORENTIAE, MDCCXXXI.

Ex Typographio Ioannis Baptistae Bruscelli
& Sociorum ad Insigne Centauri.

CUM ADPROBATIONE.

V
EMINENTISS. AC REVERENDISS. PRINCIPI

D. SILVIO VALENTI

G O N Z A G A E

S. R. E. CARDINALI PRESBYTERO

BENEDICTI XIV. PONT. MAX.

A SECRETIS, &c.

IOSEPHUS RIGACCJUS FELICITATEM.

Iquem nobilitate generis gloriosum, morum gravitate conspicuum, omnigenae eruditionis censu praestantem, virum

* 3

Li.

Libellus hic Patronum contra maleferiatorum hominum invidiam, & malignantium obtreſtatorum audaciam ſibi comparare velit: nullus proſecto, qua totus late patet terrarum orbis, occurrit, qui ſublimioribus animi dotibus, & eruditionis, ſcientiae, ac pietatis ornamentis magis eluceat, ac ceteris antistat, quam Tu ipſe, Princeps Eminentiffime. Nam, ut Familiae Tuae Excellentiffimae decora, Maiorumque Tuorum inluſtria facinora, a quibus hiſtorica monumenta maximum incrementum accipiunt, ſilentio praeteream, & ad Tua inclita ac praegrandia geſta mentem animumque convertam; quis hiſce temporibus exſtat, vel tranſactis exſtitit umquam, qui tantis dignitatibus & honoribus perfunctus, Pontificum Maximorum, Imperatorum, Regum, aliorumque Principum, amorem ſibi conciliaverit, &

mortalium omnium admirationem meruerit, ita ut iure optimo uniuersus orbis iudicauerit, Avorum Tuorum gloriam undequaque diffusam in Te uno cumulatissime conlocatam fuisse? Heinc est, quod potentissimus *Carolus VI.* Romanorum Imperator Augustus, Te Mesanae Archimandritam ad Ecclesiasticam disciplinam in Siciliae Regno restituendam ac confirmandam tot inter insignes alios viros elegerit; & apud invictissimos *Philippum V.*, & *Elisabetham Farnesiam*, Hispaniarum Reges, pro Ecclesia Romana legatione functus, propter egregias virtutes Tuas, & pietatem singularem, ad eum dignitatis apicem sis evectus, ex quo clarissimae lucis Tuae fulgidissimos radios emittis, quibus obstupentium mortalium oculos adsidue praestringis. Heinc *Benedictus XIV.* Pont. Max. statim ac ad Cathedram

Petri a cunctis exoptatus adscendit, tot inter celeberrimos, doctissimosque Proceres, Te solum elegit, qui his difficillimis turbulentisque temporibus, Secretarii, ut vocant, munus obires; in quo quidem magis atque magis Tibi laudi vertitur, virtutemque tuam magis testatam facit, quod a Pontifice sapientissimo, doctissimo, prudentissimo, dignissimus habitus sis, qui ad tanti honoris gradum pervenires. Tanta igitur gloriae tuae amplitudine excitatus hunc Libellum meum Epistolarum *Lini Colucii Pierii Salutati* Tuo Nomini consecro; quum praesertim in illo contineantur Epistolae, quae ad generalem spectant Historiam, quam Amplitudo Tua rebus praecclare gestis, & virtutibus eximiis ac memorandis, auctum inlustratumque ire dignoscitur. Te igitur Virum maximis negotiis occupatum, &

18

populorum regimini intentum, utili atque iucunda Epistolarum Reipub. inclitae, eius studia & res gestas, ut plurimum, docentium lectione detenturus sum; quum Principi tot ac tantis rebus sedulo incumbenti, nonnisi grandia huiusmodi facta, illorumque historia, dedicanda esse videantur. Itaque hunc Libellum, Princeps Eminentissime, quod tantum Patronum inveni-erit, prae gaudio gestientem, clementer excipias, & me, & exiguos labores meos foveas, praesidiumque illis praebes; nam mihi & illis multum gloriae & laudis accesserit, dum Patronum talem invenerint, qui & illis incrementum, & malevolis invidisque hominibus, quorum livor hac aetate auge-tur in dies terrorem incutient. Interea vitam longaevam atque tranquillam pro literariae Reipublicae bono, & pro Sanctae Romanae

Ec-

✕
Ecclesiae utilitate, a Deo Optimo
Maximo Tibi enixe atque assidue
precor. Vale. Dabam Florentiae
VIII. Kal. Ianuarias. Anno R. S.
MDCXXXI.

VIRORUM ERUDITORUM
 D E
 COLUCIO SALUTATO
 TESTIMONIA .

Colucii Vita a Philip. Matthaei F. Villanio
 Scripta , ex Codd. MSS. Laurentiano ,
 Magliabechiano, Riccardiano, & Rosc.
 Martinii Viri Clarissimi .

* * *

Vita , ed Eccellenze di Coluccio Piero Salutati .

O ho già secondo la facoltà mia satisfatto a cinque Poeti miei concivi illustrissimi, non quelch'io dovevo, ma quanto io ho potuto, riservando il più abundantemente satisfare a i più ricchi ingegni, alla diligenza de quali piaccia a Dio, che ancora vivano, per dare espedizione alla assunta fatica, pagare el debito, quantunque alquanto di timore abbia avuto dell' invidia, la quale in suspicione mi poteva mettere o di adulazione de vivi, o del troppo amore della patria. E' al pudico ingegno gravissimo tormento l' invidia, con la quale è pericoloso el combattere. La quale suspicione, come di generoso animo indegna, al tutto ributtata, volendo la cominciata opera per speranza dare a i futuri ingegni, mi si offerse innanzi lo eccellentissimo uomo, el quale secondo il costume del luogo, onde e' nacque,
 per

per l'avolo ha nome Colucio, ebbe niente di meno due nomi, perchè fu nominato Lino, e Colucio. Questi del Castello di Pescia d'antiqua stirpe detta de Salutati di padre chiamato Piero di buoni costumi, & di prudenza laudabile. Questo Colucio nel principio della adolescenza sua dato all'arti liberali molto acquistò in quegli studi, a' quali egli attese per la nobiltà dell'ingegno suo. Dipoi per volontà del Padre si trasferì agli studi di Notaio, & avendo con velocissimo corso, quanto a quella arte s'appartiene acquistato, quasi richiamandolo più felici stelle, si accostò alla poesia, nella quale come se di quella proprio fosse nato, mirabil cosa farebbe a dire quanto, ed in che breve tempo insieme con le Muse crebbe. Dimostrano le celeberrime opere ch'egli ha composte, a che grado dell'arte e' sia salito, eziandio se io lo taceffi ritenuto dal timore di non parere adulator. Ma pure lasciata indietro ogni paura de' biasimatori, senza vergogna potrò almeno quel ch'è manifesto, riferire. E certo notissima cosa è questi essere stato eziandio imitatore degli antichi poeti, il cui nome è eccellente, & uomo di singolare eloquenza, nella quale oltre allo splendore del sermone, e d'eleganza ornato, tanta è la veemenza del suo parlare nelle persuasioni sue, che non pare, che persuada, ma ch'egli sforzi quel che vuole impetrare. E alla qual cosa non bisogna altra prova, ma dimostrarlo le pistole sue, le quali quasi innumerabili così pubbliche, come private ha già mandate. Nel testo della prosa già ha acquistato tanta dignità, che meritamente si può nominare scimia di Cicerone. Ha pubblicato di se più volumi, che possono a' miei detti rendere testimonio. Egloghe otto leggiadre, & gravi, quasi costringendolo gli amici, a loro composte, ed un'operetta del rammarico di Filide in versi esametri, e pentametri ha ordinato. Ha eziandio composto un libro delle fatiche d'Hercole abbondante, e spazioso, nel quale nella fine si sforza con inespugnabili ragioni persuadere, che agli uomini fortissimi, poichè hanno vinto le mostruose fatiche della

della terra, debitamente sieno date le stelle. Oltre a questo ciò che gli antichi, e più nuovi poeti o in storia o in poesia d'Hercole, o degli Hercoli hanno scritto, che nelle latine lettere si trovi, e ogni cosa che delle laude d'Hercole sono finte, con lume d'allegoria, e con molta fatica ha acquistato copiosamente, e con grande ornamento in quel libro ha ragunato. A Geronimo Eremita compose un libro *de Seculo*, & *Religione* molto degno: Uno *De fato*, & *fortuna*: un altro *Della Legge*, e *della Medicina*: uno *de Tyramno*, & *de Verecundia*, e della morte del Petrarca scrisse ad Antonio Fisico da Faenza; un'altro libretto *de Verecundia*, una invettiva contro Antonio Lusco; e molte altre cose ha composte, e compone per l'avvenire, che al culto della virtù s'appartengono: ed agli amici molte pistole morali. Fu nell'anno dell'età sua quadragesimo quinto eletto alla Cancelleria della Città Fiorentina, la quale già circa anni trenta ha tenuta, e tiene con gloriosa fama, ed eccellentissimo onore, e grandissima grazia di tutti i Cittadini Fiorentini: La cui vita, e costumi, e virtù, e quel che a descrivere un uomo s'appartiene più tosto le laudi el silenzio, che la sospettosa varietà delle Scritture. Perocchè quello, che ha ad avvenire più onestamente da futuri migliori ingegni farà trattato. Fu ed ancora è di statura più che mezzana, ma alquanto chinato con ossa larghe, colore quasi bianco, faccia tonda, larghe, e pendente mascelle, e con labbro di sotto alquanto più eminente, pronunziatione modesta, ma tarda. L'aspetto suo è alquanto orrido, e malinconioso, ma cominciando a parlare è giocoso. In lui non è alcuna cupidità innata, uomo è esemplare, e vive senza macchia d'alcun vizio.

Lucas de Scarparia Monachus Vallumbrosanus
in Chronico quod ab anno MCCCLXXXV.
ad annum MCCCXVII. produxit.

Adì quattro di Maggio si morì Messer Coluccio Pierz Cancelliere del Comune di Firenze istato più di trenta anni. Fu costui buono uomo, e fedele, e leale al Comune, e pieno di molte virtudi. Fu costui uomo allegro, e lieto, e piacevole, e del suo ufficio molto grazioso, e molto era amato, da chi praticava con lui. Costui fu de' migliori dittatori di pistole al mondo, perocchè molti quando ne potevano avere, ne toglieano copie; sì piaceano a tutti gl' intendenti: e nelle Corti di Re e di Signori del Mondo, e anchora de' Cherici era di lui in questa arte maggiore fama, che di alcuno altro uomo. Era costui ancora ammaestratissimo di scienza poetica, e dopo la sua morte si trovarono di lui più libri da lui fatti di quella scienza. Di che li Fiorentini conoscendolo, per merito della sua virtù impetrarono dallo Imperatore più anni dinanzi, ed ebbonlo, di potere coronare in poeta d' alloro, e costui fu desso, perocchè quando egli fu morto, e fu nella bara, li Signori Priori, el Gonfaloniere della Giustizia gli donarono una grillanda d' alloro, di che tutto il popolo ne fu lieto, e contento, e tutti li Cittadini lodarono questo, dicendo, ch' egli il meritava. Poi comandarono i Signori a tutti i Cittadini, che da quella ora innanzi il chiamassono Messer Coluccio Poeta, e tutti i Cittadini l' ubbidirono. Poi li Padri li fecero grande ornamento alla bara. E poi di molta cera alla Chiesa, e fu seppellito in S. Maria del Fiore, ovvero Santa Liperata che si chiama, ed ancora portò dinanzi un grande Gonfalone dell' arme del Popolo, cioè la croce; ed ancora ordinarono gli Signori, che una bellissima sepoltura di marmo gli fosse fatta dal Comune nella detta Chiesa.

Leonardus Arretinus Epist. XI. Lib. II.

Quantam parenti vestro homini doctissimo, viroque praestantissimo pietatem mortuo etiam praestare debeam, nec oblitus equidem sum, nec unquam uti spero, quamdiu vita supererit obliviscar. Quid enim si me genuisset ille plus aut caritatis, aut benivolentiae, aut amoris mihi potuit impartiri? Multi genitores a filiis se rogari expectant, ille semper mihi ultro & inrogatus occurrit. Multi frena dimitunt filiorum, cum adolescere ceperunt; ille in hac ipsa aetate frena mei suscipiens nunquam e curriculo deflectere passus est: sed monendo, castigando, incendiendo ad virtutem praestantiamque direxit. Quod Graecas didici litteras, Colucii est opus; quod Latinas non leviter inspexerim, Colucii est opus: quod Poetas, quod Oratores, quod Scriptores ceteros legerim, didicerim, cognorim, Colucii est opus. Nemo unquam parens in unico dirigendo filio tam sedulus fuit, quam ille in me, cuius ingenium, in quo tamen amore nimio decipiebatur, ita natum ad haec studia praedicabat, ut si allorsum diverterem, manus se mihi allaturum, ac vi retracturum minaretur.

Catalogus Familiarum Florentinarum, quae
Supremo Magistratu functae sunt, per-
vetustus, quem vulgo *Priorista*
vocant.

*Ser Colucius Pieri Colucii eorum Notarius pro Quar-
terio Sanctae Crucis, qui in dicto Offitio decessit die quarto
dicti mensis Maii in die Martis de sero. Et die sequenti
honorifice sepultus, & Laureatus per me Vivianum Nerii
de Franchis scribam Reformationum commissione Dominorum
& Collegiorum super bara mortuus super Platea de Peruzis,
facto per me super materia sermone, cinxi corpus praesenti-
bus*

XVI

bus Collegiis, & omnibus militibus, & Doctoribus Civitatis, & imposui sibi lauream de lauro ut Poetae. Vir quidem insignis, & altae scientiae fuit in agilibus doctus naturae optimae & rectus & conscientiae timoratae & de cuius servitio bene sotiatus fuisset quilibet Principatus. Sepultus fuit in Maiore Ecclesia Florentina & Drappellonibus Communis, & suis, & Artis & Communis Buggiani, & Dopperiis multis fuit corpus & funus multipliciter & merito honoratum.

S. Antoninus Archiepiscopus Florentinus ad Annum MCCCCVI.

Dominus Colucius migravit ad Dominum, qui fuerat Cancellarius Communitatis per xxx. annos vir iustus, & rectus, magnae scientiae, & eloquentiae, praecipue in dictandis epistolis, & maxime pro Communitate magnae efficaciae ad flectendum. Libros aliquos edidit poeticos, & ex deliberatione Magistratus fuit coronatus laurea mortuus ut poeta, sepultus honorifice in Ecclesia maiori.

Sozomenus Pistoriensis in Historia

Colucius Pieri de Stignano Notarius, & Cancellarius Florentinorum die xv. Maii diem obiit Florentiae, vir summae probitatis, eruditionis, & memoriam sui relinquens in libris editis ab eo. Et ideo a populo Florentino poeta coronatur, & cum maximo honore in Ecclesia maiore Florentina sepelitur.

Dominicus Boninsegnius Libro IV. Histor. Florentin.

Adì 4. di Maggio morì Ser Colluccio Pieri futo Cancelliere del nostro Comune più di trenta anni uomo di gran virtù, e scienza, e in epistole molto eloquente, e in
let.

lettere, le quali erano di grande efficacia e utilità al nostro comune. Lasciò più libri poetici composti da lui, e però fu deliberato pe' Signori, che fosse coronato di alloro, come poeta, e fecegli il Comune grandi onori all'esequie del corpo, e ordinarono, che fosse seppellito a S. Maria del Fiore con dovergli essere fatta onorevole sepoltura.

Flavius Blondus Italiae Etruria
Illustrata pag. 304.

Colutius vero *Salutarus*, & si prius didicerit, quam Ciceronianae imitatio eloquentiae sui seculi adolescentibus nota esse cepisset, & eloquens est habitus, & multa scripsit prudentiam magis & doctrinam, quam eloquentiam redolentia.

Pii Secundi Europae Commentarii pag. 454.

Commendanda est multis in rebus Florentinorum prudentia, tum maxime quod in legendis Cancellariis non Iuris scientiam, ut pleraeque Civitates, sed Oratoria spectant, quae vocant humanitatis studia. Norunt enim recte scribendi dicendique arte non Bartholum aut Innocentium, sed Tullium, Quintilianumque tradere. Nos tres in ea urbe congnovimus Graecis & Latinis & conditorum operum fama illustres, qui Cancellarium alius post alium tenuere, Leonardum & Carolum Arretinos, & Pogium eiusdem reipublicae civem, qui Secretarius Apostolicus tribus quondam Romanis Pontificibus dictarat Epistolas. Illos praecesserat *Colucius*, cuius ea dicendi vis fuit, ut Galeacius Mediolanensium Princeps, qui patrum nostrorum memoria gravissimum Florentinis bellum intulit, crebro auditus est dicere, non tam sibi mille Florentinorum equites quam *Colucii* scripta nocere.

Leander Albertus de viris illustribus Ordinis
Praedicatorum Lib. III. ubi agit de
Dominico Cardinali.

*Nam cum Poeta Colutius (in aliis vir excellens) de
Fortuna & Fato quemdam edidisset Librum, in quo non
probe de fide videbatur sentire, poetica forsan licentia du-
ctus, quum quandoque is Liber ad eius devenisset manus,
passus nequaquam est, impune illius abire sententias, sed
mox adversus eum edidit librum, quem Luculam adpella-
vit, in quo omnia eius maledicta purgavit, ut facile ex
ipso, & illius errores, & huius pietas atque eruditio de-
signantur.*

Bollandistae ad diem XXX. Ianuarii ubi
agunt de S. Andrea Corsino Episcopo
Faesulano Ord. Carmel.

*Num. 5. Postquam translatum Florentiam est ad
aedem Carmelitanam Corpus S. Andreae multa ad il-
lud patrata esse miracula probatur in priore vita nu-
28. ex Epitaphio quod illi Colucius Salutatus tunc tem-
poris Cancellarius Florentinus posuit. Hic est Coluccius
Pierus Florentinus, quia secretis fuit Urbano V. &
Gregorio XI. ipsius proinde Andreae aequalis, cuius
auditor, Possevino Teste, fuit Leonardus Arretinus qui
Lib. 1. Epistolarum ad Nicolaum scribit eum obiisse
anno 1406. ut idem ait, qui & de aliis libris ab eo-
dem Coluccio soluta strictaque oratione compositis agit
in Apparatu Sacro. Hoc porro S. Andreae Epitaphium
a Coluccio concinnatum ita exhibebat MS. Codex Ru-
beae-Vallis. Huius Epitaphium a Coluccio poeta Laurea-
to editum & marmoreo eius monumento insculptum, est tale.*

*Montis Carmeli de Religione vetusta
Raptus ad Ecclesiam Fesuleamque mitram,
Pro-*

*Progenie celesber, virtute celebrior omni,
 Hoc de Corfinis marmore subtegatur
 Andreas Christi famulus de iure vocatus
 Numinis aeterni totus in obsequio;
 Virtutum cultor, pater auxiliator egenis
 Exemplo vitae mirus & eloquio:
 Qui qualis fuerit miracula multa fatentur
 Quae Deus ostendit corporis ad tumulum
 Luce obiit sexta Iani, labentibus annis
 Septuaginta tribus Domini cum mille trecentis*

Quae autem illa miracula fuerint, quae hic memorat Collucius, nusquam legimus.

Iacobus Gaddius in Libro de Scriptoribus
 non Ecelesiasticis Graecis Latinis
 Italicis,

Salutatus Linus Colucius: Detur haec venia mihi, ut licet inedita exsint opera huius, referam hunc Poetam laureatum scriptoremque multiplicem qui singulari floruit existimatione apud maximos Principes atque literatos. In Bib. Gad. Vol. M. S. exstat opus De Tyranno, & Epistolae non paucae. Lini Colucii Salutati ad Antonium Aquilanum Patavii in artibus studentem pro Henrico incipit. Nimis, imo plusquam nimis, meis laudibus immoraris. Tu me cunctis in artibus homine libero dignis, veluti in singulis principem, non valere solum, sed abunde confirmas. Tu me dicis unum, qui prae singulis ingenio, urbanitate, & mansuetudine laudes ab omnibus adipiscar. Tu me, ut tuis utar verbis, praeter summam litterarum eruditionem, quae me arbitrato tuo occupat, parcere nunquam laboribus dicis, neque quodam pro fundamento spei * scriptasque tuae & * sumus, etiam laborando quibus prodesse studeam considerant, quo a me semper omnibus satisfiat. Tu me laborare quo cunctis prosum, adfirmas; neque multum apud me referre, cum iuvare cupiam cuius facultates hominibus scribam. Tu meas Epistolas quasdam ad schola-

sticos multos scriptas memoras, quibus omne quod per se vel per alios scire non poterant, didicerunt.

Ad id quod quaeris, teque velle video, venientes, primo docebimus quinam Tyrannus sit, tam de nominis proprietate quam de rei essentia, ne forsitan in equivoco fluctuemus addiscendo quotuplex sit Tyrannus. Secundo loco discutiemus an Tyrannum occidere liceat, quacumque diffinire poterimus ratione. Tertio de Caesaris principatu disseremus, & an Caesar inter Tyrannos rationabiliter possit ac debeat numerari. Quarto numquid iure fuit, an iniuria per suos invasores occisus. Ultimo vero probabimus divinissimum Dantem civem & compatriotam meum qui eos in Inferni profundum demerserit, non errasse. Omnibus expletis cogito tibi similem definitionem moventibus satisfactum fore. Quod autem ultimo loco quis an Anthenor & Aeneas fuerint patriae proditores; quod non est controversia rationis; satis erit quo ultimo loco faciamus, quod apud antiquos reperitur adnotare, quod quidem in postremis conabimur expedire.

In eodem lib. exstat praelonga Epistola cuius hoc lemma est. Ang. Corbinelli Civi Florentino Dopni Iohan. de S. Miniatae Monaci Camaldulensis Epistola exhortatoria, ut discedat a lectura Poetarum & Sacrae paginae Codicibus incumbat. Huic respondet Coluc. Sic vidi nuper & risi Venerabilis in Christo Pater literas tuas, quas mittis ad egregium virum Ang. Corbinellum dilectissimum Filium meum, quibus eum, more tuo conaris, a poeticis & profanis studiis revocare &c. exstant in fine Coluccii ad Iac. Allegrettum Foroliviensem carmina quaedam hortatoriam ne profetare vellet nec syderum quaerere cursus: eum laudat: Mystica divino cantavit pascua versu, & patriam, bellique duces erexit ad astra. Sublimia nosco carmina, laudandus ipse volo qui aliquam maiestatem in pluribus versibus sonantem ostentat; redolens, si parva licet componere magnis, Claudianum, vel Statium. Carpendus tamen videtur dum Iacobus, & Iacobe Dactylos facit. Alter Codex MSS. Bib. Gad. hoc lemma praefert Lini Coluccii Salutati Cancellarii Florentini Ad Dopnum Hieronymum de Uzano Monachum Camaldulensem in Monasterio de Ange-

*Angelis . De Saeculo & Religione . Tertium eiusdem Bib.
Volumen M. S. hac inscriptione insignitur . Lini Coluccii
Salutati Epist. quaedam ex suo libro originali extractae ,
Mag. Domino Roberto Comisi de Battifolle .*

Georgius Stella in Epistol. apud Clariss.
Lud. Ant. Muratorium Tom. XVII.
Scriptor. rer. Italic.

*Pronus etiam ad exhortationem insignis Colucii Salu-
lutati Cancellarii Florentini reddor &c. Et disertissimus
Coluccius Salutati eximius Cancellarius Florentinus ,
quem intra nostrae aetatis superstites in historiis , arte rhe-
thorica , & sermonis elegantia nullus sciter excedere &c.*

Alius Catalogus Familiarum Florentinarum
Supremo Magistratu functarum in Biblio-
theca Magliabechiana.

*Adì 5. di Maggio morì Ser Coluccio Salutati Notaio,
e Cancelliere de' Signori, e perchè fu valentissimo Uomo, e
fece molti Libri fu coronato Poeta per deliberazione de'
Signori, e Collegi per mano di Ser Viviano di Rinieri
Viviani Notaio delle Riformagioni con grandissimo onore fu
sepolto in Santa Reparata.*

Alius similis Catalogus in eadem Bibliotheca.

*Vi sono quasi le medesime cose, e di più: E' fu poi
ricerco lo stato suo, e trovossi era stato 30. anni in Can-
celleria, e non si trovò che avesse nè Casa, nè altra pos-
sessione che le paterne, e non se gli trovò più che fiorini
40. d' Oro ec.*

Epitaphium Colucii in Cod. MS. Riccardiano

Coluccii Florentini

Exprimit Herculeos, Coluccius iste labores;
 Distinguit fatum, pertractat Religionem,
 Invehit in Satrapas: patriae ius fasque tuetur,
 Et Cynici calamo perimit convicia Lusci.

Conrad. Gesnerus in Bibliotheca

Colutius Pierius, e Stignano, Vico Florentini Agri, Italus Natione, ex familia Salutatorum, Bononiae diu habitavit. Quo Florentinorum discordia pulsus, ad hospitium se recepit. Profecit in artibus liberalibus adso, ut Poeta Laureatus & Orator ea tempestate nobilis haberetur. Accersitus deinde a Florentinis scriba Reipublicae seu Cancellarius factus, in eo munere decessit. Huius Epistolae plus officiebant Ioanni Galeatio Mediolanensium Duci, quam Florentinorum (quibus tunc hostis erat) equites mille. Edidit lectione digna Opuscula. De Arte dictandi lib. 1. De Fato & Fortuna lib. 1. De Saeculo & Religione lib. 2. Vitam D. Andreae Carmelitae lib. 1. Pro Canonizatione Eiusdem lib. 1. Certamen pauperis & fortunae lib. 1. Orationes & Epistolas lib. 2. Epitaphium etiam Andreae praefati, carmine. De Nobilitate legum & medicinae Venetiis 1542. & alia. Claruit anno Domini 1360. Leander Albertus, hunc dicit aliqua scripsisse Romanae fidei contraria &c.

Scipio Ammiratus Part. I. Tom. II.
 Historiarum Florentinarum

. Gonfaloniere Bonaiuto Serragli,
 il quale cassò Niccolo Monaci stato Cancelliere della Si-
 gno-

gnoria molti anni per essergli stato contro in alcune sue faccende, e in suo luogo pose Coluccio Salutati nato in un ignobil Castello di Valdinievole detto Stignano. Questo è quel Coluccio, di cui Gio: Galeazzo Visconti, che fu poi Duca di Milano solea dire: che egli temeva più una sola lettera di Coluccio, che un Esercito di Ventimila Uomini armati.

Michael Pocciantius in Catalogo Scriptorum Florentinorum.

Coluccius Pierus Salutatus, Poeta laureatus venustissimus, Philosophus subtilissimus, & vir denique in omnibus scientiis maxime exercitatus, cuius stilus gravis sic eloquentia, subtilitate, sententiisque refertus existit, ut magna veneratione ab elegantissimo Francisco Petrarca diligi, & a Leonardo Bruno, Pater, & praeceptor adpellari, & denique ab Urbano V. Gregorio XI. Pontificibus maximis ad Secretorum munus evocari promeruerit; & ad quod etiam officium a Rep. Florentina fuit adclamatus. Pro cuius Reip. dignitate, quum contra Galeatum Mediolanensem Ducem, qui Florentinis bellum intulerat, ita eum concitavit, ut asserere, fuerit coactus, plus sibi obesse Collucii scripta quam mille Florentinorum equites, Haec posteris transmisit.

De vera Religione ad Petrum Hieronymum de Uzano Camaldulensem Generalem lib. 2. qui non impressi in Bibliotheca S. Marci asservantur, & in Bibliot. Illustrissimi Nicolai de Gaddis. Disputatio an Medicina sit praestantior Iuris prudentia, cui titulum nuncupavit: De nobilitate Legum & Medicinae, & Medicinae leges anteponit, cuius oppositum scripsit Bernardus Fornius, ut optime adnotavit Andreas Tiraquellius in libro de Nobilitate.

Praeterea edidit librum De Fortuna, & Fato intitulatum, in quinque tractatus distributum ad Dominum Felicem Abbatem de Septimo Ordinis Cisterciensis, & incipit Quotidiano esse videmus. Sed quum in hoc libro, quaedam licentia forsitan poetica ductus, non satis consona Sacrae Scripturae edidisset, contra ipsum insurrexit Reverendissi-

mus Ioannes Dominici Cardinalis . Opusculumque composuit Luculam Noctis intitulatum .

Item eiusdem habentur quaedam Epistolae ad diversos quarum initium . Quamquam omnes magnifice exemplum ineptum importunumque videatur . Commoratur liber manuscriptus in Bibliotheca Gaddiana , cetera vero desiderantur . Diem clausit extremum Florentiae 1406. quarto idus Maii , die Martis , ut scribit Leonardus Arretinus ipse auditor in primo Epistolarum suarum libro ad Nicolaum , & in Basilica S. Romuli (alii omnes S. Reparatae) honorificis exequiis reconditus est , quem laudatione funebri laudavit Iuvianus Neri de Franchis Reformationum Scriba .

Verinus autem in 2. libro de illust. Florent. verbis haec cecinit .

Si non eloquio , gravitate Coluccius omnes
Exsuperat , cuius ceu flumina dicta Tyrannus
Bebriacus timuit , tantum terroris habebant .

Iulius Niger Historia Scriptorum Florentinorum .

Colluzio di Piero Salutati Che va ancora presso gli Scrittori col nome di Lino Colluzio , e Lucio ; principiò dalle disgrazie la sua fortuna , perchè costretto a partire dalla Patria di Firenze per le dissensioni civili , trovò per molti anni in Bologna aperta l' università delle scienze più belle , colle quali potè coltivare il suo fecondissimo ingegno , ed ornare con tutti i precetti dell' Arte Oratoria la sua naturale Eloquenza , e le Doti singolarissime del suo ingegno , ed ornare con tutti i precetti dell' Arte Oratoria la sua naturale eloquenza , e le doti singolarissime del suo spirito che gli aprirono la strada alla più intima confidenza d' Urbano V. e Gregorio XI. Sommi Pontefici a' quali ebbe la gloria di servire in qualità di Segretario : aveva acquistato in questo im-
pie-

piego tanto merito a se, e tanto onore alla sua Patria, che riconciliate le Civili discordie, viddesi obbligata questa a richiamarlo a Firenze, e d' appoggiare alla sua sperimentata prudenza la carica riguardevolissima di Cancelliere, sostenuta da lui lo spazio di 30. anni, con tanta riputazione e decoro, con tanta forza nello scrivere, con tanta efficacia nel parlare, con tanta rettitudine nel suo operare; che Gio: Galeazzo Duca di Milano soleva dire, che più temeva la penna di Coluzio che un' Esercito di Fiorentini. Amò ancora le Muse, e guadagnossi tanto credito con gli suoi Componimenti; che ne fu laureato Poeta per Decreto del suo Senato. Così sotto il peso di una gloria invidiabile; perchè d' un merito straordinario; morì nella Patria a' 12. Maggio, l' anno del Signore 1406. lasciando la Carica ad Antonio suo figliuolo, erede della paterna virtù unico Patrimonio, non delle facoltà, che mai non aveva curate; el suo Cadavere alla Repubblica che con grande magnificenza ne celebrò l' Esequie; e gli eresse un nobile monumento nella Chiesa Madre detta allora di Santa Reparata; Onorò il di lui merito nella pompa funerals con Panegirico discorso, Gioviano Neri de' Franchi Cancelliere delle Riformagioni. Impiegò al pari d' ogn' altro la sua penna, e nelle Epistole ed in altre materie, con idioma Latino, e Toscano, in Prose, e in Versi buon rinatore di quei tempi.

Molti Volumi di sue lettere a nome della sua Repubblica; a Bonifazio IX. Pontefice; all' Imperadore, e ad altri Principi e Potentati, trovansi MSS. negli Archivi della Repubblica Fiorentina. Due furono impresse dal Baluzzi nel 4. Tomo delle sue Opere Miscellanee, una al Cardinale Niccola di Capoccia, dirizzata a Niccolò da Osimo Protonotario Apostolico; l' altra a Bruno, cioè Leonardo Aretino suo allievo, che allora serviva il Papa di Segretario; contenente questa l' Elogio d' Urbano V. e d' una supplica indirizzata al Re di Francia a nome de' Fiorentini, contra la Fazione Ghibellina, che fu presentemente l' anno 1404.

Il P. Gio: Mabillon nel suo descritto viaggio d' Italia, dice aver letto nella Libreria degli Angioli del Moniste-

nistero Camaldolese in Firenze; quattro di lui lettere latine, scritte in occasione dello Scisma, la prima a' Cardinali Francesi, la seconda a Pietro Cardinale Corsini, la terza al Marchese di Brandeburgo, la quarta ad Innocenzio VII. Pontefice. *Carminibus Vitam, & Epitaphium Sancti Andreae Corsini descripsit* :

Opus de vera Religione, libris duobus; ad Hieronymum de Uzano Camaldulensium Generalem exaravit, quod MSS. servatur Flor. in Bibliotheca S. Marci, & Familiae Gaddiorum, & S. M. de Angelis Camaldulensium.

Disputationem elaboravit. An medicina sit praestantior Iuris prudentia, cui titulum fecit de Nobilitate legum, & medicinae; la quale fu data alla luce da Girolamo Giganti Giureconsulto Imolese in Venezia per Gio: Batista Pederanzi 1542. in 8.

Librum edidit de Fortuna, & Fato, in quinque tractatus distinctum ad Felicem Abbatem Septimi Ordinis Cisterciensis. Ma perchè in questa Opera aveva lasciato un poco libero il corso alla penna deviando dal senso legitimo della Divina Scrittura, come attesta Leandro Alberti; scrisse contra questo libro, Gio: di Domenico Cardinale, un' Opuscolo latino, col Titolo, Lucula Noctis, di cui foriveremo a suo luogo tra questi Scrittori.

Moltissima sue lettere, scritte a diversi trovansi MSS. nella Libreria de' Sigg. Gaddi in Firenze, estrate dall' Originale, alcune delle quali furono impresse dal Baluzzi.

Historiam de Casu Hominis; la quale egli stesso sotto nome di Guidone da Messina, tradusse in Idioma Toscano.

Librum etiam declamationum conscripsit.

Opusculum quoque libro unico, De arte dictandi Certamen itidem Fortunae, & Pauperis. Libro uno Filli e Dafne, con altre Poesie sue; MSS. trovansi nella Libreria de' Sig. Gaddi sopraddetta.

Carmina eiusdem, exhortatoria ad Iacobum Allegretum Foroliviansem: Ne prophetare vellet; exstant MSS. ibid.

Opus de Tyranno Lini Colucii Salutati ad Antonium Aquilanum; MSS. ibid.

Parlano con le lodi esimie di questo Scrittore ;

Dionys Antonin. Archiep. Part. 3. Hist. Tit. 22. Cap. 4.

Lionardo Aretino suo allievo, e successore nella Carica; nel libro primo delle lettere, dove lo chiama suo Maestro, e Padre.

Niccolò Barozzi Cisterciense, nel lib. 3. della sua Storia del suo Monistero di Settimo.

Leander Albertus, ubi agit de Ioanne Dominico Cardinale.

Iacobus Gaddi in suo Corollario, & in libro de Historiis non Eccl. verbo Salutatus, & Sidonius.

Mich. Pocciantius in Catalog. Illustr. Script. Flor.

Ugolinus Verinus lib. 2. de Illustr. Flor.

Antonius Possevinus in Apparatu Sacro, & in Biblioth. Selecta, lib. 13. Tom. 2. ubi eum collocat inter iuris peritos.

Ioannes Bollandus, in Vita S. Andreae Corsini sub die 30. Ianuari.

Leone Allacci nella Drammaturgia

Pius XI. in Commentariis;

Iofias Simlerus in Epitome

I Compositori del Vocabolario della Crusca che si sono serviti dell' Originale delle sue lettere dell' anno 1379. scritte di sua mano.

Francesco Petrarca, che grandemente lo stimava, ed amava.

Flavius Blondus lib. I. Ital. Illustratae, ubi magis eius Doctrinam, ac Prudentiam laudat, quam Eloquentiam.

Luigi Elia du Pin, nel Tomo II. della sua nuova Biblioteca degli Autori Ecclesiastici, alla pag. 87. ove lo chiama successore al Petrarca nell' Impero delle lettere.

Gio: Mario Crescimbeni nel Vol. 2. de' suoi Comm. alla Storia sua della Volgar Poesia.

Ioannes Mabillon Tom. I. Itineris Italicis

Franciscus Galeottus in Memorabilibus
MSS. Pisctiae.

Coluccio Salutati fu grandissimo Poeta, sottilissimo filosofo, e versatissimo in ogni scienza, che perciò fu grandemente stimato da Francesco Petrarca; & Leonardo Aretino lo chiamava Padre, e Maestro. Fu Segretario di Urbano V. e di Gregorio XI. Sommi Pontefici, e della Repubblica Fiorentina, quale nella Guerra, che ebbe co' Sigg. di Milano, ricevè grande aiuto dall' ingegno del Salutati: che perciò Galeazzo Visconti Signore di Milano soleva dire che temeva più una lettera del Salutati, che mille Cavalli de' Fiorentini. Morì l'anno 1406. e per Decreto della Repubblica Fiorentina fu fatto Poeta laureato. Questo Coluccio fu da Stignano; ma abitò Pescia e vi comprò case e beni e prese moglie e domandò di essere fatto Pesciatino alla Comunità come seguì a' 24. Aprile 1380. ed appare nel Giornale della detta Comunità di Pescia del 1379. sotto il detto giorno, e però non si maravigli alcuno se lo pongo tra le persone famose di Pescia: Niccolò Poccianti nel Catalogo de' Scrittori Fiorentini a cart. 41.

Henr. Warthonus in Appendice ad Historiam
Literariam Scriptorum Ecclesiarum
Gulielmi Cavei.

1368. L. Colucius Pierus Salutatus de Stignano, Patria Florentinus, omni literarum humaniorum genere excellentissimus, & post Petrarcham Poeta laureatus claruit anno 1368. ab Urbano V. & Gregorio XI. Pontificibus ob doctrinae & prudentiae famam a secretis adscitus; & a Republica Florentina ad idem postea munus & Cancellariatus dignitatem evocatus, Galeacio Mediolanensium Duci, qui Florentinis bellum intulerat, tam strenue repugnavit, ut Galeacius plus sibi obesse Collucii scripta quam mille

mille Florentinorum equites agnosceret. Obiit Collucius Florentiae IV. Id. Maii anno 1406. Exstant Epistolae 2. apud Baluzium miscellan. Tom. IV. pag. 510. Scripsit vero praeter has Colucius libros 2. De vera Religione. Disputationem de praestantia Iuris prudentiae supra medicinam. Librum de Fortuna, & Fato in tractatus V. divisum. Epistolarum librum & Opusculum Loculam noctis inscriptum, quae in Bibliothecis Florentinis MSS. adhuc asservari testatur Michael Pocciantius in catalogo script. Flor. p. 42. Epistolae eius habentur MSS. in Biblior. Cottoniana sub. effig. Caligulae A. 16.

Casim. Oudinus Tom. III. De Scriptor.
Eccles.

Collucius Pierus de Stignano vico Florentini agri, Italus natione ex familia Salutatorum illic celeberrima, Bononiae diu habitavit. Quo Florentinorum discordia pulsus, ad hospitium se recepit, adeoque in artibus liberalibus profecit, ut Poeta laureatus & Orator ea tempestate clarissimus haberetur. Claruit ab anno 1360. multisque sequentibus, ab Urbano V., & Gregorio XI. Pontificibus ob doctrinae, & prudentiae famam a secretis adscitus, ac deinde a Republica Florentina ad idem munus, & Cancellariatus dignitatem accersitus, a Ioanne Galeatio Mediolanensium Duce, qui bellum Florentinis intulerat adeo strenue repugnavit, ut Galeatius plus sibi obesse Collutii Epistolas, quam mille Florentinorum equites agnosceret. Ugolinus Verinus, qui non diu post Collutium Pierium Florentiae claruit, in lib. 2. de viris Florentiae illustrib. haec de illo canit.

Si non eloquio, gravitate Colucius omnes
Exsuperat, cuius seu fulmina dicta tyrannus
Bebriacus timuit tantum terroris habebant.

Edidit multa praelo digna, quae adhuc in Bibliothecis
MSS. latitant. De vera religione ad Hieronymum Uza-
num

num Camaldulensium Generalem lib. 2. qui MSS. Florentiae in Bibliotheca S. Marci, & in Biblioth. Nicolai Gaddii asservantur. Item inter MSS. Codices Ecclesiarum Angliae Cathedralium, & aliarum celebrium regni huius Bibliothecarum Cod. 6616. in MSS. Caroli Theyeri Codice 246. n. 2. Collucius Pierius: De saeculo. Disputationem num medicina sit praestantior Iurisprudencia; quare, & hunc librum praenotavit; De nobilitate legum, & medicinae, cui scientiam legum anteponeit. Librum de Fortuna, & Fato in Tractatus V. distinctum, ad Felicem Abbatem in opido, quod dicitur Septimum, Ordinis Cisterciensis. Incipit, Quotidiano esse &c., sed cum in hoc libro (quadam licentia, ut aiunt, Poetica) veritatis non satis consona edidisset contra ipsum insurrexit Io. Dominicus Cardinalis insignis meriti, & Doctrinae, qui opusculum edidit; Luculam noctis inscriptum. Exstat Collucii Opusculum de Fato, & Fortuna MSS. inter MSS. Codices Universitatis Cantabrigiensis Codice 1469. in MSS. Collegii S. Benedicti codice 192. num. 1. Scripsit quoque Orationes, & Epistolas lib. 2. Exstant Collucii Epistolae ad diversos quarum initium: Quamquam omnes magnifice &c. MSS. in Bibliotheca Gaddiana Florentiae, ubi obiit anno Domini 1406. At Leonardus Aretinus ipse auditor in libro I. Epistolarum suarum ad Nicolaum scribit. Epistolae eadem habentur MSS. in Bibliotheca Cottoniana sub effigie A. Codice 16. num. 2. inscriptae; Lini Collucii salutati Epistolae Florentinorum quondam Cancellarii. Item sub effigie Cleopatrae litera C. Codice S. num. 10. Epist. Collucii ad Malatestam Dominum Pisauriae & Petrum Turcum exstant in MSS. Cod. 285. Bibliot. Caesareae Vindobonensis, qui a Petro Lambecio ab arce Ambrosiana ad hanc Bibliothecam adducti sunt n. 46. Epist. Colucii Cancellarii Florentinorum, cuius principium. Frater Carissime. Saepe numero mecum reputans &c. n. 53. Colucii Cancellarii Reip. Flor. Epist. laudatoria ad Dominum Franciscum Novellum de Carraria, Dominum Paduae, cuius principium. Saepe licet, & multum haecenus animadverterim &c. N. 62. Colucii Cancell. Flor. Epist. ad Dominum Vbalinum Priorem S. Stephani: De laudibus, obitu, & sepultura celeberrimi Iurisconsultii Lapi

de Castellione Flor. cuius etiam Epitaphium ab eodem Colucio compositum eidem Epistolae in fine annexitur. N. 77. Oratio Collucii Flor. Cancell. de defendenda civitate Bononiensi contra Ducem Mediolanensem. Dicitur a Iosia Simlero scripsisse vitam D. Andreae Carmelitae lib. I. pro Canonizatione eiusdem lib. I. Sed fallitur nisi hoc intelligat de Epitaphio quodam illius insculpto Collucii. X. vel XII. versibus constructo, quo virtutes eius ac mortis annum mensisque diem designat, nam apud Bollandum in probatis Sanctorum Vitae, Tom. 2. ad diem 30. Ianuarii pag. 1064. Vita prima s. Andreae de Corfinis Scripta a Petro Andreae de Castaneis Carmelita post an. 1440. ut ex cap. 7. num. 33. constat. Altera vita, quae ex MSS. Rubrae Vallis pag. 1073. exstat adhuc, praecedente recentior est, neque etiam Canonizationem eius promovit, quae facta tantum est ab Urbano VIII. an. 1629. die 22. mensis Aprilis. Denique exstant Colucii Epistolae II. apud Baluzium Miscellaneorum Tom. IV. pag. 510. qui Cancellarii munere eximie per annos plures perfunctus, obiit luctu omnium maximo Flor. IV. Idus Maii anno 1406. funere magnifico a Senatu populisque honoratus. Agunt de Collucio Piero Iosias Simlerus in Epitome. Bibliot. Gesneri editionis 1574. pag. 134. colum. 1. Michael Pocciantius in Catalogo Scriptorum Flor. pag. 42. editio Flor. 1588. in 4. Ant. Possevinus Tom. 1. App. Sacri verbo Colucius Pierus. Petrus Lambecius com. Bibliot. Caesareae Vindobonensis lib. 2. cap. 8. pag. 938. 939. & 941.

Io. Mabillonius Itin. Italica de Monasterio Vallis Umbrosae agit.

Multae sunt ibidem aliae Beatorum Domesticorum Reliquiae, quorum elogia Hieronymus Radiolensis, vulgo de Raggiola, eiusdem loci Monachus, scripsit ad Laurentium Medicem. Hic Codex haud vulgatus superest in Bibliotheca cum aliis non multis; uti & Colucii Pierii de Stignano, Cancellarii Florentini libri duo de Seculo & Religione, ad Hieronymum de Uzano, Camal-

dulensis Ordinis Monachum Florentiae apud Sanctam Mariam de Angelis : quem Hieronymum in saeculo Nicolai nomen tulisse idem auctor tradit.

Io. Lamius Par. I. Hodoeporici Charitonis
& Hippophili.

Intorno a questo tempo fioriva Antonio da Sanminiato Poeta , di cui è fatta menzione nelle Deliciae Eruditorum , se di lui parla Coluccio Salutati in una Lettera a Fra Guidone da Polenta , &c. Si vestì in questo anno Giovanni da Sanminiato Monaco Camaldolese , a cui così scrive il detto Coluccio Salutati , &c.

LECTORI BENEVOLO S.

Ides, Benevole Lector, ex adlatis testimoniis, quam honorifice de Coluccio Salutato docti homines senserint. Nunc ipse de eo addam, haud vere Pisciensem fuisse, sed Stinianensem, ex parvo oppido Vallis Nebulae, cuius caput & Metropolis Piscia est. Linus & Coluccius adpellatus est, pari & idem forte sonanti vocabulo, quod nominis Nicolai apud Tuscos corruptio est; & id quidem de nomine Coluccio exploratae fidei est; nam ab aliquibus Nicolaus adpellatur, & praecipue in Bibliotheca Patrum, in qua Graecum Opusculum a Nicolao Salutato Piscienti in Latinum conversum existere, mihi indicavit doctissimus & amicissimus Io. Baldasseronius, Patronus causarum egregius, apud quem huius rei fides sit; nam mihi per otium non licuit Bibliothecam illam consulere, & rem examinare; qui Baldasseronius insuper bona quaedam in Valle Nebulae possidet ad Coluccium, eiusque familiam, olim pertinentia; Bona quaedam etiam possidebat Colucius in agro Sanctae Crucis oppidi Vallis Arni inferioris, ut ex antiquis instrumentis constat. Gentilem habuit Colucius Faesulanum Episcopum, Leonardum, qui ma-

le

le ab aliquibus pro Salutatus, Salviatus dicitur.
Haec quidem de Coluccio addere lubuit; nunc
eius operum Catalogus contexendus est, sed or-
dine tumultuario.

Eclogae VIII. supra pag. XII.

De Phyllide & Daphne Elegia. Pag. XI. XXVI.

De laboribus Herculis. Pag. XII. XXII.

De Seculo & Religione. Pag. XIII. XXI.

XXII. XXIII. XXVI. XXIX. XXX. XXXI.

De Fato & Fortuna. Pag. XIII. XVIII.

XXII. XXIII. XXVI. XXIX. XXX.

De Nobilitate legum, & Medicinae. Pag.
XIII. XXII. XXVI. XXIX. XXX.

De Tyranno. Pag. XIII. XIX. XXVI.

De Verecundia. Pag. XIII.

De obitu Petrarcae. Pag. XIII.

De Verecundia aliud. Pag. XIII.

Invectiva in Antonium Luscum. Pag. XIII. XXII.

Epistolae. Pag. XIII. XVI. XXI. XXII.
XXIV. XXV. XXVI. XXIX. XXX.

Epitaphium S. Andreae Corsinii. Pag. XVIII.

*Carmina quaedam ad Iac. Allegretum Fo-
roliviensem.* Pag. XX. XXVI.

De Arte distandi. Pag. XXII. XXVI.

Vita D. Andreae Corsinii Carmelitae. Pag.
XXII. XXVI. XXXI.

De Canonizatione D. Andreae Corsinii. Pag.
XXII.

Certamen Pauperis, & Fortunae. Pag.
XXII. XXVI.

Orationes. Pag. XXII. XXVI. XXX. XXXII.

*Historia de casu hominis in Italicum Sermo-
nem versa.* Pag. XXVI.

Carmina Italica.

Iam

Iam quid de hisce operibus sentiendum sit, colligi potest ex Auctorum locis, quae pagina indicata citavimus. Superest modo, ut quid in hac nostra editione praestiterimus, breviter innuamus. Nos non quaecumque Coluccii Epistolae in Codicibus MSS. occurrerunt, edidimus, sed quas utiliores censuimus, & cum delectu. Insuper eas ad meliorem orthographiam, quam Librarii negligentes fecerint, eas revocare studuimus; sed nibilominus Typothetarum incuria menda quaedam interdum offenduntur, quae ita emendare lubet.

Pag. XII. Ercole. XIII. esemplare. XV. coeperunt. XVII. coepisset. Ib. Cancellariatum. XVIII. De Ioanne Domini Cardinali. Ib. designentur. XX. cantavit. Ib. Camaldulensem. XX. Rhetorica. Ibid. sciret. XXX. luculam. Ibid. ceu. XXXI. Italico ubi de Monasterio. Pag. 5. quali. 7. vererer. 15. Communi. Ibid. MCCCCLXXXV. 17. Communi. 27. Schismate. 28. Christi. 31. Felix. 39. providentia. 41. Hadriani. 68. quadam. 80. nostrae. 82. Matthiae. 87. coeant. 106. dam-nabilis. Iodoco. 116. Britannia. 117. Graecia. 122. Antiochiae. 127. Schismaticus. 160. Cirrhaei. Ibid. Parnassia. 171. erant. 178. Commune. 179. Croesos. 180. Tomyris. In adnotationibus vero Pag. 45. subiici 47. Acciaiolorum. 68. quadam.

Sed alia sunt quaedam, quae severiori castigatione opus habent, ubi scilicet Coluccius de Roma Romanaque Curia minus reverenter loquitur; & ubi ait Concilium esse supra Pontificem; in quibus lectores oratos volumus ne scriptori huic fidem habeant; sed doctiores Theologos consulant, & quomodo de Romano Pontifice loquendum & sentiendum sit, prudenter ediscant. Epistolae; quae hoc Volumine continentur, insequentibus scriptae sunt.

Nomina eorum quibus scriptae sunt
Epistolae, quae in praesenti
Volumine continentur.

- Amico innominato* Ep. IV. Pag. 9.
Antonio de Monte Feretro Comiti. Ep. XLVI.
 Pag. 99.
*Archiepiscopo Cosentino, & Domino Mathiae
 de Gesualdo* Ep. XXXV. Pag. 82.
Arretinis. Ep. XLVIII. Pag. 104. Ep. II.
 Pag. 105. Ep. LV. Pag. 139. Ep. LXI. Pag. 148.
 Ep. LXXXII. Pag. 186.
Banderensibus. Ep. XVII. Pag. 58.
Boffo de Massa. Ep. XXVIII. Pag. 71. Ep.
 XL. Pag. 91.
Cardinalibus Gallicis. Ep. IX. Pag. 18.
Carolo Regi. Ep. LIII. Pag. 132.
Colligatis omnibus. Ep. XXVI. Pag. 68. Ep.
 XXXVI. Pag. 84.
Duci Ianuensi. Ep. XII. Pag. 48.
Esculanis. Ep. XXIII. Pag. 65.
Firmanis. Ep. XVI. Pag. 57.
Francisco de Monte Politiano. Ep. LXXV.
 Pag. 171.
Fulginatibus. Ep. LXVIII. Pag. 161.
*Galeatio Comiti Virtutum, Mediolani Impe-
 ratori*. Ep. VII. Pag. 15.
Galeatius Comuni Florentiae. Ep. VIII.
 Pag. 17.
Galeotto. Ep. LIX. Pag. 162. Ep. LXXVIII.
 Pag. 177.
Generali Servorum B. M. V. Ep. LXXIX.
 Pag. 182.

Gui-

- Guidoni de Petra Sancta*. Ep. LXXVII. Pag. 175. Ep. LXXXI. Pag. 185.
- Guidoni de Polenta*. Ep. XLVII. Pag. 101.
- Iacobo Manni* Ep. III. Pag. 7.
- Iacotto & Roggerio*. Ep. XXXII. Pag. 77.
- Ioanni Haucud*. Ep. XXXVIII. Pag. 89. Ep. LX. Pag. 107. Ep. LXII. Pag. 150. Ep. LXIII. Pag. 152. Ep. LXV. Pag. 154.
- Iodoco Marchioni Brandenburgensi*. Ep. LI. Pag. 110.
- Innocentio VII. P. Max.* Ep. II. Pag. 5.
- Karolo de Durachio*. Ep. XXI. Pag. 63.
- Laurea pro Colutio Salutato*. Num. LXVII. Pag. 156.
- Leonardo de Arretio Secretario Summi Pontificis*. Ep. I. Pag. I.
- Leonardo de Montalto*. Ep. XIII. Pag. 50.
- Lutio Comiti*. Ep. XLIII. Pag. 94. Ep. LXIV. Pag. 153.
- Magistro Poggio*. Ep. VI. Pag. 13. Ep. LXXIII. Pag. 169. Ep. LXXVI. Pag. 173.
- Malatestis Fratribus*. Ep. LIX. Pag. 145.
- Marchioni Estensi*. Ep. XXXI. Pag. 75. Ep. XXXIV. Pag. 81.
- Otoni*. Ep. XX. Pag. 62.
- Peregrinus de Zambeccariis*. Colucio Ep. LXVI. Pag. 155.
- Perusinis*. Ep. XIV. Pag. 51. Ep. XXV. Pag. 67. Ep. XLI. Pag. 92. Ep. XLII. Pag. 93. Ep. XLIV. Pag. 96. Ep. LIV. Pag. 136. Ep. LXXXIII. Pag. 188.
- Petro de Corsinis S. R. E. Cardinali*. Ep. X. Pag. 39. Ep. XXXIII. Pag. 78.
- Petro de Muglo*. Ep. LXXII. Pag. 167.

XXXVIII

- Petro Gambacurtac*. Ep. LVI. Pag. 140.
Petro Turcho. Ep. v. Pag. 11.
Praefecto. Ep. XXII. Pag. 64. Ep. xxx.
Pag. 73.
Ranaldo Ep. XXIV. Pag. 66. Ep. XXVII.
Pag. 69.
Reginae Ierusalem. Ep. XIX. Pag. 61. Ep.
LXXI Pag. 166.
Reinalduccio. Ep. xv. Pag. 55.
Roggerio Cani. Ep. LXX. Pag. 164.
Romanis. Ep. LVII. Pag. 141.
Salimbenibus. Ep. XXXIX. Pag. 90.
Senensibus. Ep. XVIII. Pag. 60. Ep. XXIX.
Pag. 72. Ep. XLV. Pag. 98. Ep. LVIII. Pag.
144. Ep. LX. Pag. 147.
Siniscalco Regni Siciliae. Ep. XI. Pag. 47.
Trinciae. Ep. XXXVII. Pag. 86.
Urbano VI. Ep. LII. Pag. 129.

I N D E X

R E R U M

Memorabilium quae in hoc Epistolarum
Volumine continentur.

- A** Dimari, Verius. Orator Florentinus in bello foederatorum. Pag. 95.
- Admiratus Scipio Historiarum Florentin. Scriptor. Pag. 76. & alibi.
- Albericus Cuni Comes ductor exercitus Mediolanensis. Pag. 75. Ductor gregarii exercitus sub nomine la Compagnia della Stella. Pag. 76.
- Albertus estensis impetrat Faventiam ab Anglis vi captam, quadam eis pecunia soluta. Pag. 81.
- Alexander dell' Antella ad Pontificem a Florentinis pro pace tractanda missus. Pag. 60.
- Andreotti Angelus Domini Leggerii Nobilis Perusinus. Pag. 92. repetit Represalias contra Esculanos. Ibid.
- Angelus Pandolphinus Orator Populi Florentini ad Pandolphum Malatestam pro morte Galeotti. Pag. 145.
- Antipodas dari apud doctos veteres viros sententia. Pag. 178.
- Antonius de Monte Feretro Urbini Princeps. Pag. 99.
- Antonius del Vigna mercator Florentinus Romae degens. Pag. 171.

- Antonius de Wulparia notarius moritur Florentiae*. Pag. 184.
- Antonius Luperi filius*. Pag. 169.
- Antonius Ser Chelli Orator Florentinorum*. Pag. 184.
- Aquae Lucenses, seu Balneae*. Pag. 2.
- Arretini dissident inter se*. Pag. 186.
- Arretium a Conciaco occupatum*. Pag. 8. *Florentinis venditum die 20. Novembris 1384*. Pag. 129.
- Archiepiscopus Cosentinus Orator Reginae Ioannae ad Pontificem, ut eum cum Florentinis conciliaret*. Pag. 82.
- Astorgius Manfredi Faventiae Dominus Faventiam recuperat*. Pag. 76., & 96.
- Banderenses quid sint*. Pag. 56.
- Bartholomaeus Archiepiscopus Barenfis, idem ac Urbanus VI*. Pag. 20.
- Bartholomaeus de Sancto Severino in Asculana defensione eques creatus. Taxatur in flor. ccc. pro singulis mensibus*. Pag. 85. *Laborat, ut Esculi lites componantur inter Boffum de Massa & Parisianum & Franciscum D. Napoleonis*. Pag. 91.
- Beltrandus Alidosius Imolam usurpavit*. Pag. 85. *Taxatur in flor. ccccl. pro singulis mensibus*. Pag. 85.
- Bernabos Vicecomes infidias struit Galeacio adhuc puero*. Pag. 15. *Oratores Florentiam mittit*. Pag. 77. *Protestationem Pontifici faciendam a Florentinis habet*. Pag. 78.
- Boffus de Massa plurimum laborat in obsidione Esculana*. Pag. 65. *Commendatur a Florentinis Ranaldo*. Pag. 66.
- Boncianorum Familia Florentiae extincta*. Pag. 132.
- Bran-

- Branca de Salamonis de Civitate Castellii*. Pag. 160.
- Britones per Maritimam Senensium excurrunt*. Pag. 144.
- Fugantur a Dominio Senensium*. Pag. 250.
- Debellantur a Comite Lutio*. Pag. 153.
- Cardinales Gallici Anagniae Clementem VII. contra Urbanum VI. eligunt. Hortantur, ut Urbanum agnoscant in verum Pontificem*. Pag. 19. usque ad Pag. 38.
- Carolus de Durrachio commotus a Pontifice in Italiam descendit Ioannam Reginam depositurus*. Pag. 63.
- Carolus Rex Siciliae*. Pag. 132.
- Carolus a Petramala consentit Arretium ab Andegavensibus capi*. Pag. 103.
- Castrum Sancti Angeli idem ac Moles Adriani, & Castrum Crescentii*. Pag. 41.
- Conradus Veringber Comes, Germanus Comitum Lutii in auxilium Perusinorum*. Pag. 52.
- Colucius coronatur ut Poeta ubi antiquitus erat Amphiteatrum*. Pag. 60.
- Colligati qui fuerint*. Pag. 84. Cuiusque eorum taxatio. Pag. 85.
- Conditiones, quas Gregorius Pontifex Florentinis petebat, ut cum eis pacem firmaret*. Pag. 151. & 162. & 179.
- Coppoli Cammillus Senator Florentinus & Marcbio*. Pag. 58.
- Coppoli Ioannes Capitaneus Populi Florentini*. Pag. 54.
- Clementini quid sint*. Pag. 116.
- Dantes Poeta Florentinus*. Pag. 75.
- De Appiano Vannes*.
- De Concy, vel Conciaco invadit Arretium*. Pag. 8.

- De Vico Praefectus in rebellionem subscitat Viterbienses . Pag. 53. Florentini cum consolantur de morte Germani . Pag. 64. Mittunt ei pecuniam . Pag. 73. De belli eventu dubitat . Pag. 74.*
- Doffus de Spinis mercator Florentinus Romae degens . Pag. 171.*
- Enguerranus de Concy. Vide De Concy.*
- Episcopus Florentinus Rhaetor . Pag. 183. Sermone de fine seculi composuit . Pag. 184.*
- Episcopus Caesnae Orator Pontificis . Pag. 11.*
- Esculani obsidionem Britonum sustinent . Pag. 52.*
- Faventia capta ab Anglis , & ab Alberto Estensi pretio recuperata , & deinde ab Astorgio ope foederis ei sublata . Pag. 81.*
- Firmani liberant ab oppugnatione Britonum civitatem Esculanam . Pag. 57.*
- Florentini se excusant cum Duce Ianuensi quod oratores miserint Romam ad firmandum foedus cum Gregorio XI. sine sociorum consensu . Pag. 88. Semper servare fidem sociis solent ibidem .*
- Hortantur Senenses ut fidem servent . Pag. 72.*
- Minantur Trinciam , nisi se abstineat a vexando Perusinos , & Assinates . Pag. 88. Hortantur Joannem Haucud ne molestiam Bononiensibus ferat cum per eorum dominium exercitum ducit . Pag. 89. Hortantur Arretinos ut eiiciant Joannem Albergottium eorum urbis Episcopum . Pag. 104. Arretinos vituperant , quod Episcopum Albergottium non alia poena quam in pecuniae solutione damnaverint . Pag. 106. Hortantur Dominum Haucud ne pugnam ineundo , in discrimine ponat res foederatorum . Pag. 108. Iodocum Marchionem Brandenburgensem hortantur , ut Urbani electionem probet . III. & seq. Sequuntur par-*

- partes Regis Caroli . Pag. 133. & seq. Conqueruntur de occupatione urbis Arretinae . Ibid. Conqueruntur cum Perusinis eo quod opem non ferant Domino Haucud , qui in eorum defensione circa moenia Perusii morabatur . Pag. 136. Originem ducunt a Romanis . Pag. 143. Idanni Haucud ut in auxilium Senensium adcurrat , imperant . Pag. 144. Pacem perunt a Pontifice eique magnam pecuniae summam obferunt . Pag. 151. Eorum fides ut foederatis vis non inferatur . Pag. 152. Pestis grassatur Florentiae . Pag. 15. Viget factio plebis quae vulgo de Giampi dicebatur . Pag. 155. Commendant Comiti Lutio , & Perusinis Fulginates . Pag. 161. Cum Pontifice Gregorio querimoniae . Pag. 180. Acrisius quam par est contra Gregorium insurgunt . Pag. 181. Gratias agunt Perusinis , quod de illis bene dixerint . Pag. 190.
- Florentia* tempore Flori splendidissimum municipium . Pag. 143.
- Franciscus a Monte Politiano Philosophus* . Pag. 8. Pag. 13. Pag. 170. & Pag. 171.
- Franciscus de Mathelica in Marchia contra Pontificem* . Pag. 52.
- Franciscus D. Napoleonis de Esculo* . Pag. 91.
- Franciscus Luperi* . Pag. 169.
- Franchfort* . Civitas Imperii . Pag. 127.
- Fulginates a Pontifice deficiunt* . Pag. 161.
- Galeacius Malatesta Pisauri Domini filius* . Pag. 145.
- Galeacius Vicecomes , alias Comes Virtutum Mediolani Imperator & Vicarius Generalis* . Lamentatur cum Florentinis quod sibi a Bernaboue infidiae struerentur . Pag. 15. Queritur de Arciguelfis Florentinis . Pag. 17.

- Galeoctus Malatesta moritur*. Pag. 145. *Non*
convenit cum Britonibus. Pag. 177.
- Galli vocati sunt Schismatici, eo quod partes*
Clementis sequebantur. Pag. 129.
- Gambacurtarum Gens Dominium Pisanum habuit*.
 Pag. 140.
- Garfagnana regio inter ditionem Lucensem, &*
Mutinensem. Pag. 3.
- Generalis Servorum B. M. V.* Pag. 183.
- Gerinia Familia heres Boncianorum*. Pag. 132.
- Grossetum frustra adtentatum a Britonibus*. Pag.
 147.
- Guido de Polenta Ravennae Dominus*. 85. *Taxa-*
tur pro bello in flor. MCC. pro singulis mensibus
Ibid. Lamentatur de damnis ei ab Anglis in-
latis. Pag. 101.
- Guido de Petrasancta*. Pag. 2. & 185.
- Henricus Paer Foederatorum ductor vir fortissi-*
mus. Pag. 95. *Militat in agro Senensi*. Pag.
 97. & 98.
- Hugolinus Sabatinus Bononiensis copiarum ductor*
in bello Pisano. Pag. 99.
- Iacobus Manni*. Pag. 7.
- Iacobus Bernardi Commissarius Reip. Florent.*
 Pag. 70. & seq.
- Iacottus & Roggerius Commissarii Dom. Bernabo-*
vis. Pag. 77.
- Innocentius VII. P. Max.* Pag. 5.
- Ioanna Regina Ierusalem*. Pag. 61. *Oratur a*
Florentinis ut eis opem praebeat ad pacem fir-
mandam cum Pontifice; ibidem, & Pag. 166.
Oratores ad Pontificem mittit. Pag. 82.
- Ioannes a Barbiano Dux exercitus Bononiensis*.
 Pag. 76.

- Ioannes Albergotti Episcopus Arretinus professione Monachus Arretinos ad partes Pontificis trahere tentat. Pag. 104. Sperabat se dignitatem Cardinalatus consecuturum. Pag. 139.*
- Ioannes Haucut, vel Acutus, vulgo Aguto ductor Anglorum. Pag. 67. Conducitur a Bernaboe pro confederatis. Pag. 82. Grossetum a Britonibus defendit. Pag. 148.*
- Ioannes Malastretta Britonum Dux. Pag. 57.*
- Iodocus Marchio Brandenburgensis & Moraviae. Pag. 110. Franchofurti ad eligendum Imperatorem exstat. Pag. 128.*
- Iustus de Volaterris. Pag. 169.*
- Lapus Mostbardae. Pag. 188.*
- Laurea pro Colucio incerti Autoris. Pag. 157.*
- Leonardus de Arretio Secretarius Summi Pontificis Innocentii VII. Pag. 1.*
- Leonardus de Montalto cum Ianuensibus convenit. Pag. 50.*
- Lugo. Oppidum sub ditione Marchionis Estensis. Pag. 81.*
- Lutius De Lando Comes, Florentinarum & foederatorum copiarum ductor, cum Rodulpho a Camerino praelium committens, victor evadit. Pag. 94. Maiorem gentium numerum petit 95. Militat in Patrimonio Pag. 97. Rodulphum usque ad moenia Tolentini insequitur. Pag. 153.*
- Malatestarum familia dominium habet Caesena, Pisauri, & Arimini. Pag. 146.*
- Mallianum Oppidum Senensium. Pag. 144.*
- Mannus Dominici Curialis Florentinus. Pag. 184.*
- Marchiones Estenses Vicarii munere pro Ecclesia Ferrariae funguntur. Pag. 75.*
- Marcolfus Rossius copiarum ductor in bello Pisano. Pag. 99.*
- Mar-

- Marcus Tarlati Petrammalani Florentinis venditione tradit . Pag. 130.*
- Martias de Gesualdo Orator Reginae Ioannae ad Pontificem , ut eum cum Florentinis conciliaret . Pag. 82.*
- Michael Vanni Sen Lotti ad Pontificem missus pro pace firmanda . Pag. 60.*
- Nicolaus Acciaiolius Siniscalcus Regni Siciliae . Pag. 47. Florentini eum hortantur ad liberationem Italiae . Ibidem . Ei commendant Reip. Oratores ; ibidem .*
- Nicolaus de Monte Fenero detentus . Pag. 99. Erat ductor militum gregariorum , qui vocabantur : La Compagnia del Cappelletto .*
- Otto cives qui praesunt bello contra Pontificem vocantur gli Otto Santi . Pag. 163.*
- Otto Pontificem consulit ut Italiam pacem reddat . Pag. 61.*
- Parisianus D. Napoleonis de Esculo . Pag. 91.*
- Paxinus Saxozza ad Pontificem orator missus pro pace firmanda . Pag. 60.*
- Perusini conqueruntur cum Florentinis , & Britones timeant . Pag. 51. Maianensium gentium numerum petunt . Pag. 93. Solvunt in foederatorum bella pro singulis mensibus quingenta & quatuor millia Florentinorum . Pag. 93.*
- Petrus Corsinius Cardinalis Portuensis Episcopus Tit. S. Rufinae S. R. E. Cardinalis de Florentia nuncupatus . Pag. 39. Erat Decanus S. Collegii . Ibidem . Defecerat ab Urbano VI . Pag. 41. Hortatur a Florentinis , ut partes Urbani sequatur . Pag. 79. & seqq.*
- Petrus de Muglo vel de Mulgo Medicus Bononiensis . Pag. 167.*

Petrus Gambacurta a Pisana civitate expulsus.
Pag. 140. *Pisis restitutus ibidem.*

*Petrus Guicciardinius orator Florentinorum ad
Pandolphum Malatestam pro morte Galeocti Ma-
latestae.* Pag. 145.

Petrus Monachus Servita. Pag. 170.

Petrus Turcus. Pag. 9.

Poggius Brandolinus a Terra Nova. Pag. 4.

Magister Epistolarum Summi Pontificis. Pag. 13.

Recipitur inter familiares Archiep. Barenfis.
Pag. 175.

*Ramundus Pontificis Clementis VII. ex fratre
nepos ductor Britonum in Italia.* Pag. 145.

Reinalduccius vir potens in Dominio Ecclesiastico.

Pag. 55. *Florentini ei commendant Boffum de*

Massa. Pag. 66. *Reinaldus, Ranaldus, &*

Reinalduccius unum & idem nomen. Pag. 66.

Lamentatur cum Florentinis quod receperint in

foedere Boffum de Massa. Pag. 69. *Concitat*

rebellionem Firmanam. Pag. 71.

Robertus Cardinalis Bituricensis, idem ac Geben-

ensis & Genevensis missus a Gregorio in Ita-

liam cum Britonibus. Pag. 67. *Creatus Ana-*

niae Pontifex nomine ibidem Clementis VII.

Rodulphus a Varano creatus Imperator exercitus

Florentini. Pag. 52. *Camertum Comes, totius*

Florentini exercitus Imperator. Pag. 70. *Taxa-*

tur in flor. DC. pro singulis mensibus. Pag. IX.

Deficit a Florentinis, & ad Pontificem redit.

Pag. 153. *Persecutus est usque ad moenia To-*

lentini. Pag. 153.

Roggerius Canis Collateralis Domini Bernabovis.

Pag. 103. *Adest in expugnatione Arretii.* Pag.

103. *Tradit quaedam Florentinis capitula.* Pag.

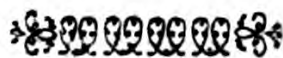
164. Sa-

XLVIII

- Salimbenorum Familia ex Primariis Senensibus*.
Pag. 90.
- Silvester Buda Ductor Britonum*. Pag. 57.
- Sinibaldus Ordelaſſius creatus cum omnibus eius nepotibus civis Florentinus*. Pag. 103.
- Tarlatorum Familia Arretina ab eorum fortissimo Castello Petramala nuncupato a Petramala dicta*. Pag. 130.
- Tommasius Ruffoli cum Florentinis conqueritur de damnis ab Anglis, & Foroliviensibus Guidoni de Polenta inlatis*. Pag. 102. *Primus qui Florentiae Vexillifer Iuſtitiae, ex hac familia fuit*.
Ibidem.
- Trimias Trincii Comes Fulginatenſis nobilis*. Pag. 86. *A. Florentinis obiurgatus, quod Peruſinis & Aſſiſinatibus bellum diſcuſſorium tulerit*. Ibidem. *Ludovici Hungariae Regis partes ſequitur*. Pag. 88.
- Tucillus Dentices Orator Reginae Ioannae*.
Pag. 166.
- Vannius. Franciſcus de Ancharano*. Pag. 176.
- Urbanifſtae quid ſint*. Pag. 116.
- Urbanus VI. Pontifex. Poſtulatus a Florentinis ut impoſitionem Clericorum, tam Florentinae quam Faefulanae Dioceſis concedat*. Pag. 129.
- Wulfus miles a Praefecto ad Florentinos pro habenda pecunia miſſus*. Pag. 73.
- Zambeccarius Peregrinus Bononiens*. Pag. 155.

1

LINI COLUCI PIERI
SALUTATI
EPISTOLAE

I.

DOMINO LEONARDO DE ARRETIO
SECRETARIO SUMMI
PONTIFICIS (1).

Ir egregie, cunctis dilectionis effectibus excolende, frater haftenus, et amice, nunc autem pater in Christo, quoniam suo Vicario servias, venerande. Exspectavi diu, quod scriberes, siquidem in scribendo primae partes sunt, non eorum, qui remanent, sed illorum potius, qui discedunt, nisi forsan aliquid acciderit, quod officium exigat immutari. Exspectavi, fateor, avidus, qualis excepisset te fortuna protinus ex te scire. Gratiore quidem ista sunt, si ab eadem persona perceperis, quam si aliunde te contigerit illa scire. Quum enim amicus de successibus suis scribat, non solum

Tom. III.

A

id

(1) Haec Epistola scripta est An. MCCCCV. Mense Julio.

id percipitur, quod factum est; sed etiam quanti faciat eventum rei, quoque animo suscepit, nec quanti solum, sed cur tanti duxerit, solet ostendi. Habent enim, quae de nobis scribimus, nescio quam, ut ita dixerim, energiam, & longe plura secum adferunt, quam enunciant; pleniusque de manu scribentium de se sonant, quam si ab aliis adnotentur. Sed exspectabam rusticus, quod fluat amnis, qui numquam sit suum alveum relicturus; vix enim balnearum (1) vestrarum relatione, quam celebrer frater meus Guido de Petra Sancta fecit, motus es, ut scriberes quali te Romana Curia unius Romani Pontificis indulgentia, non ut, scribis, Urbs Roma promoverit gradu, quem tanti facis, quod pene videaris optare cum laeto illo nostro contubernio saltem diebus illis pauculis commutasse. Ingens, & maximum amicitiae signum, tanti facere laetitiam sociale. Forte quidem Flacci de more dicis: Nil ego contulerim iucundo laetus amico. Profecto si nobiscum illos semper memorabiles dies fuisses, scriberem tibi Persianum illud: Hos, Leonarde, dies numeram meliore lapillo. Audisti quidem ex Ser Guidone sites aridas, torquentes, inextinguibiles, inexhaustasque, quibus quotidie una continue vexabamur. Intellexistiquae iuges potationes illas nostras plusquam Antonianas, plusquam Bonofas, quibus sitim vincere conabamur. Sed si vidisses, quam segnius irritant animos demissa per aures, Quam quae sunt oculis subiecta fidelibus, & quae ipse tradit spectator, ut ille scribit; si vidisses
in-

(1) Balneas, seu Aquas, Lucenses, ut vocant.

inquam utrasque , iurares sitim sine dubio superasse potatum , & ingurgitationes nostras , quae sicut solent fabriles guttae succensis adspersae carbonibus vim ignis , quem exagitant flatibus folles , incendere ; sic in nobis siccitas , & adustas sitis illas vehementius accendebant ; ut sitim , non vinum bibere videremur ; quodque magis admirere , sentientes ex potatione sitis ipsius notabiliter incrementum , unicum illud solumque remedium sitis , potare scilicet , verebatur . Nisi quae fuisset iste metus , exhausisset bibax nostra cohors totius Garfagnanae (1) dolia , licet undique bacata iugis feracissima sit Lyei . Nec mirum , surgentes enim e stratis bis in die ad phlegetontaeas (2) illas aquas balneandi gratia pergebamus ; e vestigioque mentum usque submersi fervore quantum vix sufferre quis valeat coquebamur . Et licet exterius salutifero madesceremus humore , vi tamen caloris desiccabamur interius , adustoque pulmone crescente , cupidine frigoris , & humoris ad redundantem illas potationes pergebamus , accendebamurque mox ad suavitatem bibitionum avidissime redituri . Nec scio quid magis versaretur inter potationem , & sitim , necessitas an voluptas . Utraque quidem duarum illarum , vernacula de siti bibendi necessitas de bibendo vero mulcebris suavitas oriebatur . Haec haecenus , atque satis de potationibus . Quod rerum genus quum modum omnem transierit , vix passum est de se finem fieri .

A 2

(1) Garfaniana , regio inter ditionem Lucensem & Mutinensem ,

ad easdem spectans .
(2) Ita adpellat , quod calidae illae sint .

fieri. Quod autem respondisse scribis mirantibus & mordentibus potationem illam, quam unde processerit nosti, scio officiosissime te fecisse, & illiusce nomine gratias ago. Nec miror Domini nostri clementiam defuisse. Utinam, & Sanctitatis suae circumspectio non conceperit me tam vana, tamque ridicula cogitasse; cuperemque quod animum meum Sanctitas sua videret, vidissetque, ut omnis opinio, si qua forsan insurrexerit, aboleretur. Nunc autem, ut ad principium redeam, exspectavi quod scriberes assumptionem tuam, sed frustra. Ut adhuc nesciam qua fronte, quibus fautoribus, quibus etiam obiicientibus, quibusque conditionibus emerfisti, qua principis benivolentia utaris; quid habeas, quidque speres; facies autem hoc quum voles, forteque quum poteris. Principia quidem rerum, novitate, & insolentia, etiam expertissimos premunt. Cogito mecum, bonum esse, quod Domino nostro scribam, gratulerque de promotione tua, paucisque celebratum laudibus te suae Beatitudini recomendem. Hoc breviliquo feci, cuius copiam videbis, & de praesentando facias, ut in rem videris esse tuam. Vale felix. Florentiae XI. Kalendas sextilis. Post haec, litteras habui tuas, quas Poggius (1) noster, ut arbitror rescripsit, cui debitor sum, respondeboque non acriter, ut invexit, sed ita, quod discat parcius male dicere; nec voluntatem reputet rationem, iuvenis discatque parcere seni. Sed ad litteras rediens tuas, gaudeo te

(1) Poggius Brandolinus a Terra nova, Vir eruditus Saeculi XV. notissimus.

te aegritudinis molestia liberatum, ad cetera prope diem respondebo. Florentiae VIII. Octobris.

II.

DOMINO PAPAE (1).

Nescio cui magis gratuler, Sanctissime in Christo Pater, & Domine, vere successor Petri, uniceque Vicarie Jesu Christi: Tuae ne Sanctitati, an filio dilecto Leonardo Arretino, quem in tuum a secretis noviter adscivisti, laetor. Equidem, & exulto, quod tibi talis servitor accesserit, qualis Tua Sanctitas indigebat. Non quod bonos, & industrios non haberes, sed quoniam quotquot tibi boni contigerit, vel Dominis aliis, in quorum manibus orbis terrarum est, semper pluribus egeretis. Laetor igitur, & exulto contigisse talem Tuae Beatitudini servitorem, aetate juvenem, corpore validum, aspectu gratum, scientia clarum, eloquentia singularem, Latinis excellentem literis, peritum non mediocriter Graecis: quodque super omnia preciosum est, integra fide, & singulari bonitate praestantem. De quibus quidem omnibus licet pleraque videas, & omnia forte perceperis, ego tibi ve-

A 3

rax

(1) *Innocentius VII.* anno MCCCIV. Pont. Max. renunciatus est, eique hanc Epistolam scribit *Coluccius* anno insequen-

ti MCCCIV. quo *Leonardus Arretinus* Pontificiarum Epistolarum Magister electus est.

rax, & fidelissimus testis sum. Quum enim ipsum
 jam diu recepissem in filium, & ipse se to-
 tum conversatione domestica mihi dederit, to-
 tum adgnosco, totumque discuti, nec me po-
 test in aliquo tanto tempore latuisse. Conti-
 nua, & studiosa nobis consuetudo fuit, & quum
 de cunctis, quae componerem, iudex esset,
 & ego suarum rerum arbiter, versa vice nos
 mutuo, sicuti ferro ferrum acuitur, exerceba-
 mus. Nec facile dixerim, ex hoc dulci, & ho-
 nesto contubernio uter nostrum plus profecerit.
 Uterque tamen eruditior evasit, ut fateri oportet
 mutuo nos nobis fuisse vicissim discipulos,
 & magistros. In quorum memoria, dum hoc
 scriberem nimis commotus sum, quum me sen-
 tiam tali socio, talique praesidio destitutum.
 Maxima quidem certitudine, de quacumque re
 amborum consentiret auctoritas, tenebamur.
 Nunc autem nec habeo quem doceam, nec
 etiam a quo discam. Sed haec satis. Tuo qui-
 dem commodo, & honori suo, mea decet incom-
 moda posthabere; jamque ad Leonardum nostrum
 pro conclusione revertatur oratio. Habes vi-
 rum aptissimum rebus magnis, virum facilem, &
 integrae conditionis, & meriti. Scio quid lo-
 quor, & quod Christi Vicario verum loquor.
 Quamobrem hortor, et opto, quod Tuae cle-
 mentiae, & humanitati carus sit, & eum,
 quum expertus fueris, pro meritis honores suis,
 qui vix cognitum honorasti. Quibus, quidquid
 fides, & devotio mea meretur, accedat suppli-
 co. Me quidem in ipso, quum plusquam dimi-
 dium animae meae sit, reputabo, sicut eum ho-
 noraveris, honoratum. Et haec satis. Spero
 quis

quidem sine meis, & aliorum suffragiis benignitate Tua, & virtute sua gratiam, suis meritis debitam, in Tuæ Sanctitatis oculis reperturum. Pro honore vero suo, et quia talis sibi contigit Dominus, qualem potest, immo debet, quicumque servire maioribus se disponit, optare, virtute summum, benignitate conspicuum, natura humilem, munificentia largifluum, mente, intelligentiaque præstantem, quique neminem naso suspendat adunco, ut Flaicus ait, gratulor tota mente. Spero quidem virtute tua, et probitate sua videre scientiam, quod rarissimum fit, pro meritis honoratam. Vale Pater Sanctissime. Sunt qui putent me tibi illa prima epistola displicuisse; quod et ego verere; nisi quod te, nihil respondendo, suasi mihi, Te læsum a me in aliquo non putare. Nec humilitatis enim, nec benignitatis esset parcere, vel leviter Tuam Celsitudinem offendenti. Florentiæ VIII. Idus Sextilis.

SER. JACOBO MANNI. (1)

III.

Carissime compater, frater optime, amice carissime. Jam bis, novit Deus, decem ducatos mutuatus sum, quo subvenirem aliquo modo indigentiae tuæ, nec adhuc potui de residuo cum aliis convenire. Nunc

A 4

tan-

(1) Haec Epistola scripta | detur, Mense Augu-
Anno MCCCXV. vi- | sto.

tandem Ser Tomafius tuus, & ego, mittimus tibi ducatos viginti, pro quibus solvimus florenos viginti unum, & foldos ad florenos. Meis utere sicut libet. Litteras comendaticias ad Rodulfum, & testificationis illius Notarii a Majestate Domini impetravi, & mitto. Hæc hætenus. Nunc autem firmiter teneas me diligere nostrum magistrum Franciscum (1) suarum virtutum meritis, velut fratrem. Sed negotia Studii sunt adeo diminuta, & pro præfenti anno tam expedita, quod modum suae vocationis omnino non video; timeoque quod memoriales, litteras, quas privatim scripsit dum præfidet in patria, tempore quo Dominus de Conciaco invasit Arretium, quum in maxima civium frequentia lætæ fuerint, & aliae quas ad Ducem Mediolani scripsit pollicendo salutem; Vannis de Appiano in despectum, & displicentiam Florentinorum; & alia quaedam quorum vulgata nimis, & constans hic fama est; si tentavero procurationem, quam ego tecum cupimus, interpellabis. Nimis enim delicatae sunt istorum Civium aures, offensionumque publicarum gravis, tenaxque memoria. Tentabo, tum si tibi, sibi que videbitur; & hæc diluam, quanta potero diligentia; nec votis nostris deero. Adspiret, opto, fortuna, divina scilicet dispositio, quae quidem deesse poterit, non voluntas. Terrent autem me plurimum quidam sui loci ordinisque, quorum aliquis in re publica plurimum

(1) Magistrum *Franciscum* a *Monte Politiano* intelligit, qui Philosophiam

profitebatur, & ad Cathedralam aliquam adspirasse videtur.

mum potest. Tu, & ipse consulite. Jussa quidem pro facultate faceffam. Nimis enim facerem quod tanti viri frui possem adloquio, & sua scientia quotidie de plurimis declarari, quae me turbant. Haec haftenus. Semel discussi an amicus veritati, vel amico veritas praeferenda. Nuper etiam disputavi numquid plures amicos quis possit habere. Postquam Magister Franciscus non dimittens physica sicut Socrates, sed Physicis Moralia copulavit, liberioribus delectatur studiis. Scito si vult nugae meas videre, & mox ut iusserit epistolas meas, illas mittam. Forte quidem, & si prodesse non poterunt, non nocebunt. Vale, & illum plurima salute prosequitor. Florentiae VI. Idus Sextilis.

VI.

AMICO INNOMINATO. (1)

Fili Carissime. Fida relatione percepi quod quum vacaret officium a secretis, cui Leonardus Arretinus noster, socius tuus, et frater tuus, & quam coniunctionem super omnes nexus, et vincula, dulcissimam arbitror, studiorum nostrorum sectator, et aemulus tu fuisti super omnes, et ante omnes Florentinos, ut decuit requisitus. Et sicut te semper humilem inambitiosumque gessisti, procurationem hanc penitus recusasti. Quo factum est, ut hinc Leonardus jussu Summi Pontificis vocaretur. Quumque

(1) Scripta est anno MCCCCV. mense Augusto.

que foret honorabiliter, et gratiose receptus non in spem, sed in certitudinem officij praelibati, tu velut experrectus somno, in ambitionem accensus, factus es, ei, de gradu, quem recusaveras, competitor, cepistisque recusatam dignitatem dominorum, amicorumque suffragiis procurare. Potes video totum hoc intensione dilectionis, et amoris pro te intercedentium adscribere, qui soleant et nolentibus, et ignorantibus amicis esse de amicorum honoribus curiosi; totamque rem hanc a tuæ inurbanitatis crimine remove. Idque plane tibi crederem; non enim ab amicitiae cultu, tuisque moribus abhorreret. Sed quum recepisset dominus noster Innocentius, a nescio quo Principum Galliae litteras dicacissimas, et varia continentes, commisit Leonardo responsum. Tu similiter dictandae responsionis officium adsumpsisti; velut, cum ipso ludis Olympicis de rhetorica certaturus. Quod quidem quum scires Leonardo commissum, nec per te facere, nec iussum etiam a Domino tuo suscipere debuisti. Iste labor, et ista certatio manifestum argumentum evincensque pro dedecore fratris, et amici tui, quod minime decuit, exoptasse. Quod profecto, carissime fili, graviter admittor, et doleo, nec video quod ex bono potuerit fundamento procedere. Si movit enim hoc ambitio, malum fuit, sed tolerabile, licet grave. Si forsitan invidia, gravius, et reprehensione dignum. Sin autem malevolentia, grauissimum, et quod, quum nulla subsit ratio, excusari non possit. Cupio quod haec non sint vera, et quod inter te, et illum, sit summa concordia. Cupio quod quum utrique sim pater, sitis mutuo fra-

tres

tres, quod invicem vos colatis, diligatis, ametis. Unus alterum laudet, alterum extollat. Alteri virtutis, et bonitatis testimonium ferat. Contimini vobis invicem, conversemini simul; conferatis mutuo; nolite pati, quod insolentia, velut rubigine ferrum, amicitia obducatur vestra. Ambo potestis esse vestris virtutibus gloriosi, si volueritis invicem vos fovere. Scitis invidiam, cui virtus omnis subiacet. Habet enim haec tot hostes, quot sunt invidi, quot pravi. Vos ipsi mutuo vos potestis celebrare, obscurareque. Verum quia bonitati tuae pauca sufficiunt, finem faciam. Tu vale memor mei. Florentiae III. Idus Sextilis.

V.

PETRO TURCHO. (1)

Vir insignis, filique carissime. Veneratus sum primae congressionis intuitu Dominum Episcopum Caesenatem. Veneratus quidem ut Episcopum, ut illiusce mei, tuique Domini sollemnissimum Oratorem, (2) non illa veneratione, quam tuae brevissimae scriptio- nis attestatio merebatur. Occupatissimus, etenim

(1) Scripta est Anno M-
CCCCV., ut videtur, &
mense Septembris.

(2) Erat igitur Pontificis
Maximi orator, seu legatus.

nim fui iam diebus duodecim, & ultra mensē (1) Septembrium ero, scrutiniis publicis, quae patres nostri, Romanum genus, comitia solebant adpellare, quibusque status rerum, & Reipublicae moderatio nostris moribus stabilitur. Nec scio si post hac eum potero convenire. Quum hucusque scripsissem, captavi tempus, & ipsum audivi, dulci- que sua colloctione fruitus, plus inveni, quam scribas. Vir enim est, quantum unius, & longæ confabulationis tractu percipi potui, bonus; &, quod certe patuit, eruditione multa peritus; &, quod in Episcopo summe placuit, sacris institutus litteris, quas optime novit, & promississime recordatur, fuitque consolatio maxima tantis pro optimo viro frui. Una re tantum deceptus sum, quod eum ipsum propter horam arbitrarem (erat enim jam crepusculum) putaremque coenatum esse; tandem, propendi, quod adhuc esset incaenis. Metuoque quod sibi gravis forte fuerim, & inurbane me gesserim, qui satur caenaturientem longo sermone vexaverim. Sed dum ille benigne, prolixèque satis miraque suavitate respondet, nescivi modum adhibere; nescivit ipse. Quidquid autem fuerit scio mihi, putoque sibi, mutuos illos sermones jucundos fuisse. Siquidem attentus audivit, benignusque respondit, recomendationesque, quas sibi de te feci, suscepit alacriter, pluraque, quam peterem, repromisit. Sed hæc satis. Melius enim ex eo cuncta cognosces. Nunc ad litteras veniam tuas. De præfato quidem
tem-

(1) Septembrium dicit | quos Σεπτέμβριος Οκτο-
more Graecorum, apud | βριος &c.

tempore scribens ais; Nec alia sum secuturus. Nam cetera ipse sua benignitate tibi vivis affatibus indicabit, meque tibi ore proprio committet, commissionemque talem efficaciorē faciet tanti temporis auctoritas.

VI.

MAGISTRO POGGIO. (1)

Quod tam subito creveris, & exaltatus sis, humanissime Poggi, & eo perveneris, quo vix unquam tanta brevitate temporis cogitare, ne sperare dixerim, potuisti, laetor, & gaudeo; gratulorque tibi præter expectatum tam iucunda, tamque grandia pervenisse. Velim autem hoc ne tibi, ne virtuti, vel prudentiae tuae stultus adscribas. A Domino prorsus factum est istud, & admirabile in oculis nostris. Cogita parumper quot erant in Romana Curia, qui te meritis, laboribus, & tempore præcedebant, qui multos habebant diuturnitate conversationis, longisque servitiis promotores. Tu novus, & cognitus, cunctis antepositus es. Cunctis Dei gratia, favoreque reverendi Patris Domini mei Francisci de Monte Politiano, cuius nomen in gloria, & aeternitate sit, adgregari Scriptoribus Apostolicis meruisti; quoque rectius loquar: sine meritis adsumtus es. Dubius pendebas anxiusque de lucro, quodque te non oporteret cum

(1) Scripta videtur anno MCCCCVI. mense Februario.

cum onere conscientiae, lucrifacere verebaris. Et ecce quanta gratia, quantoque dei dono factum est, ut ad id promotus fueris, unde tibi lucrum pares, & conscientiam non offendas. In Deum ergo erige cor tuum, fac ut illum semper in oculis habeas, facque Deum in aliquo non offendas. Fac patrem tuum, & Dominum tuum, Dominum Franciscum coneris taliter honorare, quod eum non poeniteat promotionis, quam de te fecit; sed in dies ad maiora pro te eum, si fieri potest, accendas. Accendetur autem, si te curabis dignum officio reddere; si conaberis ut maiora merearis. Si te gratum in eum cultu reverentiaque exhibebis; si stabit tanti beneficii memoria; nec memoria solum, sed effectus; sed opera iugis, sed opus, & effectus, ut id rependas, quod quantumcumque retuleris, non valebis expungere; hoc est adaequare recepta cum datis. Nec a me, quod facis, ista reputes, sed a Deo, sed a Domino Francisco, cui quidquid feceris debitor semper eris; quantum enim tibi quotidie sportula reddet, officii tantum ei te debere iudicato. Refero gratias Domino Francisco per meas litteras in forma, quam proxime scribi feci: praesenta sibi litteras, atque vale. Florentiae III. Idus Februarii.

VII.

COLUTIUS POETA FLORENTINUS PRO
MAGNIFICO ET EXCELSO SUPER OM-
NES CIVITATES COMUNI FLOREN-
TINORUM COMITI VIRTUTUM
AC MEDIOLANI IMPERATORI
VICARIO GENERALI. (1)

Magnifice & excelsè Domine Frater & Amice carissime . Literas magnificentiae vestrae nuper accepimus , per quas nobis vestra Caritas intimavit , quot & quantae contra vos hætenus fuerint per quondam magnificum Fratrem nostrum D. Bernabovem insidiae praeparatae , quot vobis & vestris intulerit iniurias & offensas , quidque demum in caput & salutem vestram (proh dolor!) perficere satagebat , & denique quid oportuit contra tot instructa pericula providere . Quae commemorando , carissime Frater , horrent mentes inenarrabili stupore percussae . Quis non horreat videndo tantum potuisse pacis & humani generis inimicum , qui inter tam districtos agnationis , & affinitatis nexus tale dispendium , taleque scandalum cogitavit ? Quis non stupeat audiendo inde tanti Domini ruinam ; hinc vero

ro

(1) Haec Epistola Duci Mediolani *Ioanni Galeacio* adhuc Puero scripta est , quum ei a Patruo *Bernabove* tutore insidiae strue-

rentur . Obiit *Bernabos* anno circiter MCCCC-LXXXV. veneno a *Galeacio* petitus .

ro puritatem & innocentiam vestram tot potuisse funestis consiliis impeti, totque modis & periculis? Sed custodivit profecto Deus puerum suum, qui & quondam David de manu persecutoris soceri deliberavit. Quid autem prius facere debeamus; an hoc inter nos scandalum fidei deploratione conqueri; an nobiscum de salute vestra laetari? Satis exploratum, Frater Carissime, non habemus utrum quidem jubeat vera dilectio, quia vos prosequentem peramamus. Utrumque igitur postquam sic veniunt bona conjuncta malis quantum exigit rerum conditio, faciamus. Dolemus itaque tantas & tales causas huiusmodi inter vos dissidiis subgeffione Diabolica concurrisse. Laetamur autem, postquam illud erat in fatis, hoc est in aeterna Dei dispositione, vos incolumes tot pericula vitavisse. Scimus enim quod per vos factum est, totum securitatis procurandae necessitudine fore gestum. Speramus etenim quod haec tanta rerum vestigia in exultationem vestrae caritatis & sanguinis, fortificationem Italiae, Amicorum consolationem, & nostri Communis praecipue redundabit. Data Florentiae &c.

VIII.

GALEATIUS VICECOMES VIRTUTUM
MEDIOLANI ET IMPERATOR
ET VICARIUS GENERALIS
COMUNI FLORENTIAE. (1)

PAcem Italicam hætenus indefessa intentione quaesivimus, nec laboribus peperimus nec impensae. Optabamus enim quod lassata longe guerris Italia, semper temporibus nostris in pace quiesceret. Idque tanto animi ardore flagravimus, ut nonnumquam per malos interpretes vitio nobis adscriptum fuerit; quod humanitate & caritate facere nitebamur. Sed heu omnia frustra tentavimus praevalentibus consiliis reproborum! Maluit enim; non dico Magnifica Vestra Comunitas, de qua nihil tale opinari possemus; sed paucorum Arciguelforum vestrorum seu rabies, seu diffidentia, male fundati & tremuli status sui, qui florentem illam civitatem sub libertatis spe tyrannizant, guerram quam pacem eligere. Et pacis indignam patriam, & Italiam pro magna parte strepitibus bellorum violatam, & quod execrabilius est ingerendo damnum, & inextimabilem iacturam magnificorum filiorum nostrorum Senensium, & Perusinarum, ignominiamque nostram occulte primo, quantum fieri potuit; & tan-

Tom. III.

B

dem

(1) Haec Epistola ideo heic ; Codice inter Colucii E-
editur, quod in eodem | pistolas occurrerit.

dem palam foederibus universalis Ligae, quae fuerat longis tractatibus, & validis solemnitatibus consummata. Utinam in ipsos solos, & non in alios pacis avidos, & in ipsorum capita, & non in ipsam miserandam patriam detestabilia haec sua consilia & opera redundarent. Quibus praeter naturam nostram, & omne nostrum propositum ad ulciscendum inlata filiis ac amicis nostris contra conventa Ligae foedera, innumerabiles offensas adversus tyrannizantem Ar-ciguelforum vestrorum statum a die praesentationis huius in antea diffidentiae necessario provocamur. Datum Papiae XVIII. Aprilis MCCC-LXXX.

IX.

CARDINALIBUS GALLICIS CUNCTAE
FIDELIUM MULTITUDINIS NO-
MINE LINUS COLUCIUS
SALUTATUS.

*Reverendissimi in Christo Patres,
& Domini.*

Quanta cordis amaritudine, quantoque cum doloris aculeo, Reverendissimas Paternitates Vestras audiverimus a Sanctissimo Patre nostro, & vero, ac dignissimo Christi Vicario dissidere, prout in vestris litteris publice notavistis, nec lingua possumus exprimere nec per scripturae quantuncumque se in longissimum protendentis officium designa-

gnare. Nec miretur Paternitatum vestrarum reverendissima dignitas, si fidelium multitudo singularissimae, & inconcussae devotionis ad Sanctam matrem Ecclesiam, & constantissima cultrix Fidei Christianae in tanto Ecclesiae Sanctae diffidio fideique Orthodoxae periculo turbatur, ingemit, & tabescit. Quis enim adeo faxeus esset, quis tam ferreo corde, si tamen tantum habuerit fidei quantum est granum sinapis, sinapis quidem iuxta magnitudinem ponderis, non flagrantiam interni saporis, qui videns tot Reverendissimos Patres de summo, quasi coeli, vertice contra Christi Vicarium adeo terribiliter intonare non commoveatur? non horreat? non gemiscat? Christi quidem Vicarium diximus, quum ex quo per vos, ut scribitis, & alios Patres Cardinales fuit electus, assumptus, coronatus, & ornamentis pontificalibus redimitus, in conspectu innumerabilis populi Christiani, & aliquamdiu tamquam verus Summus Pontifex habitus per vos etiam, & tractatus, donec fuerit aliter legitime declaratum, Vicarium oportet credere, & Christi Vicarium convenit adpellare. Nec est nostrum, Patres Reverendissimi, tantas inter vos discernere lites. Vos quidem Cardinales, quos sic percepimus reputari, & illum Summum Pontificem, quem pro tali gerere se videmus, & a vobis ipsis audivimus honorari, non in alicuius humani adfectus passione, sed in simplicitate cordis & puritate fidei convenit, nisi contrarium adpareat, confiteri. Non enim si contra dioecesanum quempiam de Episcopatu iudicium inferatur, liceret subditis nisi primo discusso de iu-

re, & re dubia per sententiam declarata, etiam quidquid fama diceret & quicquid maior sentiret auctoritas, ut non Episcopum reputare. Temerarium nimis esset in tanta re ad sensu privato ferre sententiam, & id temere sine censura dirimere, de quo videmus viros maximos dubitare. Sinamus itaque, donec aliud declararetur, & pace utriusque partis dictum sit utrinlibet, prout videmus, quemlibet possidere. Sed quia haec res maxima est, & totius Christianitatis corpus respicit, atque tangit, non sit vobis grave, Reverendissimi Patres, circa hanc materiam, aliquid, quod benigne recipere pieque intelligere cum reverentia supplicamus, audire. Scribit Reverendissima Vestra dignatio, quod quum ad celebrandam electionem Summi Pontificis in conclavi vestro, & aliorum RR. Patrum Cardinalium excellentia convenisset, quod magna Romani populi multitudo ad campanarum sonitum congregata hostili more totum palatium circumdantes ab extra, & fere totum ab intus implentes, mortem vobis, nisi Romanum eligeretis vel Italicum, sunt minati, subtracto vobis etiam congruo temporis spatio, in quo saltem de persona posset reverentia vestra cogitare. Et quod vos ad evitandum mortis periculum; aliter non factum; Dominum Barptolemaeum Archiepiscopum Barensem in Summum Pontificem elegistis, sperantes eum fore talis conscientiae, qua electionem huiusmodi nullatenus acceptaret. Haec sunt pene litterarum vestrarum verba, hoc est totius vestrae causae, ni fallimur, fundamentum. Audite Patres Reverendissimi, & vobiscum cogitate haec, quae
tam

tam tenaciter adfirmatis, aliter a plurimis accipi, imo a nonnullis in contrarium praedicari. Sunt qui dicant ante illum impetum populi Romani vos in praefatum Archiepiscopum consensisse. Sunt qui constanter adfirmant, quod & satis vero proximum est, Romanos Romanum non alias Italicum postulasse. Et ut in hoc passu aliquantulum immoremur, nonne credibile est Romanum voluisse Romanos, quam de Italico in genere, qui Romanis invisus esse poterat, cogitasse? Huius etiam opinionis maximum est argumentum, quod post secretum consensum habitum de Archiepiscopo suprascripto ad Romanorum impetum evitandum R. P. Dominum Sancti Petri Pontificalibus exornastis. Quae simulatio profecto necessaria non fuisset, si ut scribitis, postulassent Italicum vel Romanum. Satis enim erat ad periculum evitandum electum vestrum ostendere, & sic motum furentis populi tranquillare. Mox autem, Patres optimi, sicut cuncti, qui tunc in urbe fuerant, referunt, & testantur pene omnes, vos dum Romanus populus credens Dominum Sancti Petri legitimum fore Pastorem, in eiusdem, sicut Lateranensis Episcopi veneratione versatur, ne vos metuisse, sicut adseritis, omnino negemus, recessistis ab urbe in oppida vicina, in quibus nullo terrebamini metu, nullisque minis vobis Romanus populus insultabat, nec, si voluisset, poterat insultare. Demum autem publicata electione per vos facta, & praedicatione Domini Sancti Petri omni sedato tumultu, ad urbem, celebrata solemnitate debita de eodem Pontifice, redivistis, qui postea eodem ut scribitis

metu durante, a vobis ipsis quamvis hoc litterae vox pertranseat, intronizatus fuit, & solemni-ter coronatus. Nec omissa sunt a vobis sub illo concilia, vos ad eius solemnia non semel, sed pluries convenistis. Vidistis eum ordinare Episcopos, promovere Praelatos, conferre, beneficia & cetera, quae sunt iuris Apostolici, ministrare, & vos more solito ministrantes eidem in omnibus adfuitis. Nec defuerunt ex vobis, qui suis litteris ad mundi Principes, & populos destinatis adsumptionem praefati Pontificis nuntiarent. Facta est per universum Christianitatis orbem de novo Pontifice consueta solemnitas. Nec hoc una die, sed pluribus mensibus, cum omnium vestrum taciturnitate durabit, vobis nedum Romae degentibus, in qua tantam formidinem adlegatis, sed etiam postquam Anagniam, quam ut locum tutissimum elegistis, aestivandi gratia, pluribus ante scripta vestra mensibus divertistis. Ut fortè quum diligenter consideretur, si quis salutem fidelium ante oculos sibi ponat, non minus reprehensionis tanta patientia, sive silentio mereantur, quam hoc quod vestris litteris condemnatis. Nescimus, Reverendissimi Patres, quid in conclavis penetralibus gestum fuerit. Nec, quae fuerint inter vos de Pontificis electione colloquia, tantum tamen temporis ante tumultum omnem, de quo fundamentum factis habuistis, quod possibile vobis fuit in electione non unius, sed centum Pontificum, consensisse. Ut admiratione non careat, quod unius pene momenti trepidationi velitis adscribere, quod in biduo sine metu potueratis multis horis praecedentibus cogi-

gitare. Quis credat tantos viros, imo totius Christianitatis Cardinales, atque Patres frustra tantum temporis quantum vobis in conclavi liberum ab omni formidine fuit, in tanta praesertim rei serie consumsisse? Multo tempore vobis licuit sine metu Caput Ecclesiae, & Christi Vicarium ordinare; uno autem pene momento in tanti populi fremitu; & ut scribitis; in mortis manifesto timore Pontificem elegistis, & alium Dominum Sancti Petri populo furenti ornatum ut Pontificem praebuistis. Quis consentiat tot vobis in momento consilia succurrisse, ut unum ex vobis ad tollendum Romanorum impetum, & tumultum Pontificalibus ornaretis, & alium eligeretis hac spe, quod per conscientiam electioni de se facta nullatenus consentiret? Ubi de vita, & morte cogitandum erat, tot, & tam diversa consulere potuistis? Si verus timor fuit, electio certè fieri potuisse non debuit. Et quum alio ad metum remedio sitis usi oratione videlicet domini Sancti Petri, non est verosimile, quod per metum ad electionem ex qua vobis periculi nullum remedium tantorum Patrum oculatissima circumspectio processisset, metum allegatis; cuius haec; quam damnatis electio nec securitas erat nec probabilis medicina. Quomodo enim ob metum tam terribilem elegistis, quem vobis opitulatum fore nullatenus videbatis? Id profectò per metum processisse creditur, per quod metuens ab imminente periculo liberatur. Frustra quidem per formidinem extortum dicitur, quod ad securitatem non pertinuisse probatur. In metu quidem non propter metum factum fuisse pos-

sumus dicere, quod trepidantem a motu non potuit liberare. At si ad formidinis remedium hoc factum est, & solummodo propter metum, cur non in illo fremitu popularis periculo hanc meticulosam electionem, ut opprimeretur furor imminens, publicastis? Manifestum quidem est vobis etiam testibus, quod occultantes, & tacentes de electione praedicta remedium aliud paravistis sine formidine Pontificem elegisse, quem non estis veriti postea sine metu celebratis coronationis solemnibus confirmare. Et illud ob metum patet vos simpliciter providisse, quod placuit ad sedandum tumultum populi publicare. Quae quum ita sint, vos tamen in tam incerto & in tam fragili fundamento vestrarum intentionum tantae rei aedificium construentes istum, quem vestris in manibus Pontificem plasmavistis, intrusum, & apostaticum dicitis, atque antichristum, vestris in litteris adpellatis; qui si intrusus est, quis vos non dicat improbos intrusores? Si apostata quis vos appellare non possit apostatationis huiusmodi repertores? Si Antichristus, nonne vos eundem contra Christum vestris suffragiis statuistis? Ridiculum autem est impudenter detestando reprehendere, quod vos fecisse non possitis in oculis hominum denegare. Vosmetipsi, Patres Reverendissimi, ut litterae vestrae testantur, quod vobis credendum est, confitemini ad Apostolatus apicem hunc Barensem Archiepiscopum elegisse. Fundata est in sede sedentis intentio, in quo non negat vestra reverentia consensisse. Sed metum huius rei causam pretenditis adlegando. Hoc ostendere vos oportet. Quomodo autem de hoc metu

ne.

ne dicamus verè, sed etiam verifimiliter, & pertinenter ad vestram causam docere possitis, si supradicta velitis advertere, potestis satis facile iudicare. Circumspicite diligenter, o oculatissimi Patres, & prudentes advertite an ad tantum, & tale inceptum, quantum est hoc, ista metus assertio de iure sufficiat, & ex ea opinioni cunctorum fidelium satisfiat. Et eo maxime, quia non videamini tantum causae vestrae confidere, quod hoc non paretis, cum vestris Britonibus, Marte iudice disceptare. Quid facitis, Patres Reverendissimi? Videbit ne populus Christianus tantam abominationem in vestris manibus de re, quae apud mortales est tanti culminis, & reverentiae, & inter spiritualia ultra quam superspiritualis, de capite videlicet Ecclesiae, & apostolico Pontificatu, successione Petri, & Vicariatu Domini nostri Iesu Christi, quod non iudicialiter, sed ferro iudice dirimatur? Testis ne, quales sint in ore fidelium de rei huiusmodi contentione rumores? Dicunt plurimi contra Christum detestabile bellum, Apostolos indixisse, & de Pontificatus apice non in maturitate, & sinceritate iudicii, sed in belli turbine, & ferri violentia iudicari. Subdit alter, non est contentio, quod iam electus qui quoniam in omnium oculis Pontificatum exercuit, & exercet, Papa verus non sedeat; sed quia Italicus est, controversia tota fervet. Si Gallicus quidem fuisset, nullus fingeretur metus, nulla prorsus adlegaretur impossessio; incoacta fuissent vota, & libera penitus in eligendo suffragia. Concordarent utique leges, divinaeque, & humana iura faverent. Concordarent

testes, & in huius nationis nomine cuncti Canones consentirent. Cur o Patres optimi horretis Italicum? An esse debet in tanti culminis reformatione, & in electione Summi Pontificis acceptio personarum? An novum est Latini sanguinis hominem Summum Pontificium tenuisse? Percurrite historias, revolvite annales, & Lateranensium Episcoporum Catalogum, recensentes longe plures ex Italia, quam ex vestris Galliis invenietis ad Apostolatus apicem pervenisse; ut non debeat pudere quantumcumque generosissimo sanguine procreatos subesse vos alicui Latinorum, qui nedum Galliis, sed orbi universo, siquid credendum historiis est, & si voveritis sacris Evangeliorum consentire litteris praesuerunt. Iam autem videre videmur vos in tanta turbationis vehementiam, & consilii caliginem evasuros, quod quasi vestrum sit de electione Summi Pontificis iudicare, qui solum subest Concilio generali, hac electione damnata, ad alterius electionem Pontificis procedatis. Quod si fiat in grege dominico scisma perabominabile, & execrandum diffidium induceritis. Quique ut dicitis hunc apostaticum, & intrusum pro salute vestrorum corporum non una die, sed pluribus mensibus saltem in oculis omnium, ut Pontificem habuistis, & de cuius assumptione singuli ad universos mundi Principes de more vestro litteras destinastis cum fidelium animarum manifesto periculo incerti, quid vobis aut eligendo futurum sit alterum intrudetis. Non est eligentium Papam de electione cognoscere; aut numquid subsistat de iure celebrata iam electio, iudicare. At in eligent-

gendo terribilis ab armato, & furenti populo vobis fuit impressa formido, & quum eum, quem putabatis renuntiaturum elegissetis vos acceptando decepit. O vana hominum consilia, & cogitationes hominum inanes! Si ob metum fuerat electus renuntiationi locus non erat, utpotè quia talis electio nulla de iure fuisset, & iuri quod non competit, non potest per renuntiationem rationabiliter derogari. Si fuit autem, ut creditur, liber ille consensus nullo metu, nullaque formidine praebitus vel extorsus, unde sperare potuit vestra prudentia, quod talem, atque tantae sanctitatis gradum, ad quem inspiratione divina fuerat euectus, ubi Deo proximus in Vineâ Domini posset opus optimum operari, succidere vepres, evellere spinas, plantare surculos, & extendere propagines refutaret? Quem dabitis Gallicorum, qui unquam Apostolatui renuntiaverit, vel quum dubia de se foret electio, aut quietioris & ad salutem aeternam certioris status amore, sicut de nostro Celestino legitur, Pontificalia reliquerit ornamenta? Scimus de plurimis quos, & vos, & cuncti fideles in Pontifices habuerunt quales fuerint, tum de metus impressione, tum etiam de fraude, & deceptione rumores. Quos etiam si vera fuissent, quae publice dicabantur ut utilius, & sanctius fuit in pastores recipere, quam cum divisione Cleri, & scismate populi Christiani iudicando damnare. Quanto sanctius fuisset, quantoque perfectius primum illum meticolosum consensum, si metus tamen impressus fuit novo, & libero confirmare consensu, quam in hoc certamen, & dissidium pervenisse? Cleri-

ricalis quidem perfectionis est, bella tollere, lites extinguere, pacemque, & concordiam feminare. Vos autem in hac Pontificatus contentione, quantum bellum quantamque discordiam excitaveritis cogitate. Denique si causae vestrae confiditis, cur audientiam generalis Concilii devitatis? Concilialis procul dubio est ista dissensio, non Marte, non alio iudicio citra concilium dirimenda. Qua autem fronte ad arma recurritis, & oblatum Concilii iudicium evitatis? Quis non videt vos non verum Papam quaerere, sed solum Pontificem natione Gallicum exoptare? Utinam a principio vestrum Sanctum Collegium aliquem Gallicum elegisset; non foret ista contentio, & tacente tota Italia in Sede Petri federet electus. Nec sibi nobilis ista Provincia, & quod pace reliquarum dictum sit, si concordia frueretur adhuc cunctarum Provinciarum domina, & regina, quae meruit duobus magnis luminaribus insigniri, nec ipsa Urbs Roma ad iniuriam reputaret, si in Romanum Pontificem fuisset Gallicus sublimatus. Unde autem tanta insolentia, qua apostolatus apicem, quem vestri sanguinis haereditarium, & nationi vestrae usurpetis debitum? Bene apud maiores, & sanctissime receptum est, ut de cunctis mundi partibus, sine differentia Iudaei vel Graeci, Romani vel barbari, Christi Vicarius sumeretur. Dignissimum quidem fuit ut ad vices subeundas Domini Nostri Iesu Christi in cuius Sanguine sicut promissum fuerat Abrahae, & femini eius omnes gentes benedictae sunt, & in tali gradu adoptionis receptae per gratiam, quae potestatem habeant

filios

filios Dei fieri nulla foret acceptio personarum. Iudaei quidem dum sic Deum Israel suum esse crederent, quod aliorum eundem Deum esse negarent, Deum perdere meruerunt. Unus est omnium Deus unus, est Dei Vicarius, non de unius gentis semine, sed de quacumque natione sine differentia, prout Deus inspiraverit, eligendus. Hinc in Ecclesia primitiva nunc Italus, nunc Romanus, nunc Graecus, nunc Syrus, nunc Afer, nunc Hispanus, sine nationis discrimine legebatur. Nec molestum erat Romanis universo pene orbi tunc imperantibus de subditorum gremio sumi, qui Romanis in Statu Ecclesiastico praesideret.

Dum haec scriberemus, detestabilis fama, imo infamis infamia, deinde nuntius certior advolavit vos unum ex vobis Dominum videlicet Gebennensem in Papam; imo in Antipapam, ut loquamur rectius; elegisse, in qua re, quam vehementer sint prostrata corda fidelium dicere non possemus. Quid est hoc? Nescitis Ecclesiam esse solum unam? Cuius caput est Christus unicus Dei Filius secundum Divinitatem genitus non factus, secundum carnem autem de Virgine procreatus; in cuius Vicarium, & in unius Ecclesiae Caput unum iam Pontificem elegistis? Cuius autem Vicarius erit iste novus electus aut cuius Ecclesiae caput? Deo, qui unus est, displicent, quae ab unitate discedunt, unde creditur secunda diei operibus benedictionis eulogium subtraxisse, qui mox benedictionem die tertia repetivit. Non ergo secundus iste Vicarius Christo gratus, qui exemplum praebens nobis, ut quemadmodum ipse fecit,

ita

ita & nos faceremus ; soli Petro pascendas oves suas committens quum suum Vicarium instituit , & reliquit . Ecclesiam autem , quae unum est Corpus , faciendo bicipitem , in monstrum horrendum atque teterrimum convertistis . Cavete ne tam iniqua tentantes det vos Deus in reprobum sensum , ut dum spiritualia , quam terrena tractetis , audiatis sonitum spiritus vehementis , qui suo turbine vos cum hoc monstruosissimo monstro subruat , & confundat . Nec latet orbem , & cunctos Christi fideles , cur de isto vestro Gebennensi electionem duxeritis faciendam . Scimus plane , & passim omnes cur hoc feceritis , agnoscimus , & sentimus . Dominos quidem & Principes quibus ille sanguine coniunctus est conciliare vobis ut vestrae tam honestae causae faveant , voluistis , & illos optimos Christianos , quos Ecclesiae pugiles , & fidei dicitis athletas gentium omnium inhumanissimos , & de illorum numero , qui dicunt in corde suo , non est Deus , Britones scilicet , quibus de Gallis in Italiam felicem Sanctum , atque pium praebuit ille ducatum fideliter vobis adstringere procurastis . Dignus vere exercitus tali duce , & miles dignissimus , qui tam iustam causam asserat , & defendat : cuiusque manu , & opera Vicarius Iesu Christi in apostolica Sede sedeat , & verus Christianitatis Antistites non per iustitiam , sed per iniuriam confundat . Nec damnamus in hoc vestrum consilium . Haec enim certissima via fuit Britones vobis indissolubiler obligandi . Forte etiam quum ipsorum vos constiparet exercitus , illi per metum , & violentiam extorserunt , ut hunc Gebennensem Apostolicum faceritis . Ut
qui

qui dum Cardinalis fuit , avaritiae , & crudelitati
ipforum Civitatem miserrimam Gaesentem in
caedem concesserat , atque praedam , nunc Pa-
pa rerum omnium Dominus non unam urbem ,
sed universum orbem , vastandum caedibus , pol-
luendum adulteriis atque stupris , & diripiendum
rapinis in sua Clementia solita , praeter quam
Clementis nomen , quod non est veritus usur-
pare apostolico rescripto , tribuat , & concedat.
O Foelix Ecclesia , quae tali meruit pre-
sule restaurari ! O Foelix tota Christianitas ,
quae poterit ex praeteritis Pontificis sui gestis
Sanctissima percipere documenta ! Aedificabit ne
Vir sanguinis , Vir quidem effusor sanguinis
innocentis templum Domino ? Negatum fuit
David Regi ; de quo dicebat Deus : Inveni ho-
minem iuxta cor meum , quia iustum bellum
pugnauerat , & humani sanguinis quamvis iustif-
simus fuerat effusor , templum domino fabrica-
re . Et vos putatis his cruentis , & pollutis ma-
nibus , aut Sacrificium acceptum Deo fieri ,
aut statum Ecclesiae reformari ? Aberit Deus
a Viro sanguinum , & pro iustitia , proque suo
Vicario , contra quem consilia tenuistis , adver-
sus turbidos , & iniustos vestros conatus ade-
rit ; tela vestra confringet , & iniqua vestra
consilia dissipabit . Absit autem mundi Princi-
pibus tantus furor , & tanta dementia , quod
necessitudine sanguinis ut speratis huic vestro
monstrifico monstro contra verum Christi Vi-
carium vestra sequentes furiosa consilia faveant,
vel assistant . Mementore ; si non in totum o-
blivioni sacras litteras tradidistis ; Christum Do-
minum nostrum non unum ex mundi principi-
bus ,

bus, aut aliquem coniunctum sanguine regibus pugnaturum pro fide in Ecclesiae petram, & suum Vicarium elegisse; sed hominem simplicem, & abiectum, vixque bene notum in patria, utpotè vilissimum piscatorem. Vos autem temporali potentia assequi spiritualia cogitantes, exercitus ducem, & cognatione apud Reges, & Principes, quos ille tangit sanguine magnum, ut invadatis Sedem Apostolicam elegeritis. Quod quo Christi vel sanctorum faciatis exemplo non poteritis in divinis litteris invenire. Nec vos decipiant assistentium blanditiae quorum est proprium, quicquid maiores fecerint collaudare, nec de dominis, qui favere videntur in hoc facinore praesumatis. Quicquid enim vobis praestatur obsequii, credite nobis, non amor elicit, sed tum potentia, tum praesentia vestra ab invitis extorquet. Vultis, sicut decet clericos, quorum nedum est sanguinem non effundere, sed ne effundatur per alios cum diligentia, & totis viribus procurare, in hac Causa, quae non armis, non cavillationibus est tractanda, quod est iustissimum consentire? Deponantur arma, nec Principum potentia, nec alia vi, compellantur huic vel illi fideles credere, sed liceat cuique quem vult in Pontificem honorare, & ille in quem credet maiorum fidelium multitudo in Pontificem assumatur. Antichristi quidem futurum esse creditur per manus principum, & alias violentias, ut sibi credat tantum genus hominum operari. Iuxta Symmaci quidem vestri sententiam, si in Electione Summi Pontificis, ut fieri solet, studia coeperint esse diversa eorum, de quibus certamen emerferit

ferit, convincat sententia plurimorum. Nec vos terrere debet, quod hoc fidelium suffragiis relinquatis. Alterum enim ipsorum ex Deo esse necesse fit. Nec dubitandum, quod Deus, & Dominus noster, qui adeo vult salutem fidelium animarum, quod filium suum promptum de statu sublimitatis divinae ad humilitatem hominis inclinavit, ut pro nobis crucifigeretur, moreretur, & deinde resurgeret, suum gregem diriget ad credendum illi, quem ipse in suae dispositionis serie praelegit. Nec putetis vel factione cleri, vel favore Principum, vel armis Britonum, quem volueritis Pontificem confirmare. Solius enim Dei est, & suum Vicarium, & cunctos Principes ordinare. Cito evanescit, quod ab homine est; quod autem a Deo, quotidie roboratur. Sed quid rogamus, quid petimus, quod vos videmus obstinatissime negaturos? Vos generale Concilium, vos etiam particulare, quorum utrumque vobis oblatum fuit, ut de hac tanta vestra iustitia, quam praetenditis cognoscatur, non permittitis adunari; qui si sacrorum Canonum non estis obliti de viribus electionis Summi Pontificis cognoscere non habetis. Nam ut Anacletus Papa inquit: Electionem Summorum Sacerdotum sibi Dominus reservavit, licet electionem eorum bonis Sacerdotibus, & fidelibus populis concessisset. Nec vobis hoc iudicium per insolentiam, aut potentiam usurpetis, nam quamvis sitis tum dignitatum splendore, tum etiam status vestri potentia super cunctos reges, & principes venerandi, attamen; ut in decretis expressissime

continetur; Si Sedes Apostolica per violentiam occupetur, non invenitur iudex, officio cuius ille apostaticus excludatur. Redite igitur ad cor, & vobiscum pacatis mentibus considerate; quid a vestro dissidentes capite perfecistis. Certè errorem facile reparabilem errore irreparabili voluistis obruere. Metus, ut dicitis, fuerat impressus. Hunc totum expiavit voluntaria consecratio ad quam faciendam nullus vos compulit vel coegit. Aut si illam in pacatissima civitate, & plaudente populo, ut fingitis, per metum adhuc durantem forsitan celebrastis, purgare potuit subsequens sine trepidatione consensus, qui etiam in cuiuscumque timoris impendentis aspectu liber esse potuit, & sincerus. Imo nedum purgare potuit, sed purgavit. Assistentes quidem eidem collegialiter in Consistorio, praebentesque sibi, ut fecistis in consecrationibus Episcoporum, & aliis, quae non possunt nisi per Pontifices explicari, & publice, & in communi consensum, quod sine aliquo metu constat pluries vos fecisse, omne metus, & primi vestri consensus vitium abstulistis. Cavete etiam, quod de iure potest ille metus, quod actum est legitime revocare, qui talis fuit, quod potuerit etiam in constantissimum incidisse. At illi clamores populi, ut eligeretis Italicum vel Romanum ne dicamus constantissimos homines, sed ne etiam mulierculas totidem debuit adeo terruisse, quod naturaliter liberas in tanto praefertim negotio vestras cogeret voluntates. Si pudet timorem diffiteri, quem adeo publice praedicatis, confitemini saltem, quod & verum est

est, vos non ut constantissimos viros, sed ut molles foeminas timuisse. Quod si eadem pervicacia hoc etiam duxeritis forte negandum: Stabit contra vos rei series; stabit vettra conscientia; stabunt vestrae litterae, vestrique processus; stabunt coelum, & sidera; stabit orbis; stabit denique Deus, qui scrutatur renes, & corda, quique nequit falli, cuive nihil potest humanis tergiversationibus occultari. Utinam audiretis quales de vobis sint in fidelium collatione sermones. Audiretis enim simplices & vulgares, prudentes & doctos uno ore, unoque consensu contra vos, omni deposita reverentia, quam vos his vestris monstruosis fluctuationibus subruistis, taliter perorare. O coelestis ianuae Cardines, super quibus debet ostium divinae Regiae circumvolvi, in quam dementiam incidistis? in quanta caligine consilia vestra versantur? in quantam confusionem gregem dominicum induxistis? Erat Ecclesia suo viduata Pastore, quum vobiscum pene tota Italia bello contenderet, ut numquam fuerit citius de Christi Vicario providendum. Vos tamen in tantae rei necessitatae extra Conclave decennium consumpsistis? Nec fuit satis in magnum Ecclesiae periculum tantum temporis effluxisse, sed etiam in Conclavi, urgente necessitate maxima, vacabatis. Huius autem vestrae inclusionis fructus est, quod Romano populo moram in tantae rei cardine minime tollerante, ipsum in tumultum, dum non publicaretur electio, concitastis. Et in Populi fremitu, electionem, quam postulabant, & quae per plures horas ante fuerat per vos cano-

nice celebrata, offerentes in Papam dominum Sancti Petri, quem ioculatores per malitiam occultaſtis, & per armati populi cuneos, quem dicitis in veſtram caedem ſitientemque veſtrum ſanguinem in palatium intraviſſe, & ſecretum illud penetraſſe Conclave, adeo iuſtus fuit timor, adeo verum, & propinquum periculum, illaeſi, & intacti tranſeuntes in veſtras habitationes libere declinaſtis, Romanumque populum, & infinitam fidelium multitudinem in ridiculo dimiſiſtis errore, dum certatim omnes dominum Sancti Petri, ceu Caput Eccleſiae, & verum Pontificem venerantur. Quumque in vicina oppida pene cuncti, ſimultantes formidinem, veniſſetis, ecce ſequenti die in urbem eodem durante metu, ut iterum deciperetis Populum, rediſtis, & hunc quem deponere quaeritis, in Pontificem conſecrantes, ornamentis Papalibus induiſtis, ſibi tamquam Pontifici reverentiam exhibendo. Quis veſtras ferat ineptias? Quis vobis ſuggeſſit tot exquisita mendacia? Aliter non facturi per metum elegimus, quem ad ſecuritatem captandam producere noluiſtis? Durante metu conſecravimus, qui ad locum tumultus, & metus a nullo compulſi voluntate libera rediviſtis? Verus Papa non eſt, & per oſtium non intravit, qui inter manus veſtras, obſervatis ſolemnibus, fuit ut Papa pluribus menſibus honoratus. Scribitis, eidem non fore parendum quem, nullo cogente, per orbem veſtris confratribus Cardinalibus, Imperatori, Regibus, & cunctis mundi Principibus, atque populis pene ſingulis canonicè electum, & futurum

rum Sanctissimum nuntiastis. Debuiſtis ne in tantum errorem mundum inducere? & quod non verum veneremur Pontificem persuadere? Si verus Pontifex non erat, cur ab ipſo pro vobis, & vestris familiaribus, & amicis supplicationes offerentes beneficia, & gratias impetraſtis? An etiam hoc vos facere, clamans, & armatus Populus compellebat? Cur & de vobis aliqui dignitatum suarum titulos iuxta concessionem praefati Pontificis mutaverunt? Et si Pontifex non est, postquam fuistis Anagniae, quem locum uti tutissimum elegistis, cur non ad primos titulos redierunt? Cur, si Papa non erat, ab eodem eligendi confessorem, qui vos plenissime absolveret licentiam per eius litteras impetraſtis? Cur etiam hac gratia in foro poenitentiae pluries estis usi? Repugnantia sunt haec, & prorsus incompatibilia, & nedum miranda in tantis viris, sed dolenda, nedum damnanda, sed cunctis fidelibus abhorrenda. Denique si Papa non erat, si totus orbis, & omnis fidelium multitudo cum animarum periculo sub hoc non vero Pontifice nutabatur, cur tanto tempore dormivistis? An tam sero debuit Vestrae Reverentiae caritas excitari? Somniculosi nimium estis, qui tam diu cum tali morsu conscientiae in continuatione soporis recumbere potuistis. Cavete autem, ne in huius dormitionis vestrae negligentia somniaveritis quae nunc, quam experrecti, contra Christi Vicarium obiectatis. O tepens sollicitudo ad salutem fidelium! O frigida conscientia! O segnis caritas! O mortua fides, quae potuit in tanto pe-

riculo contineri! Malum fuit per metum electionem Summi Pontificis celebrare; peius confirmare iam factum; pessimum autem exhibere reverentiam confirmato. Turpe fuit non verum Pontificem in Christi Vicarium fidelibus exhibere; annuntiare litteris turpius; turpissimum autem rei veritatem cum taciturnitate tanti temporis occultare. Periculosum fuit in sede intrudere qui per ostium non intravit; tollerare tam diu periculosius fuit intrusum; sed omnium periculorum periculosissimum est Pontifici Pontificem inculcare. Dum enim salutem animarum, & sinceritatem conscientiae quaeritis, fideles scrupulosis cogitationibus implicatis, magnusque nos metus invadit, ne cum terribili persecutione fidelium fidei nostrae integritas eclissetur. Haec, & alia, quae longum foret scribere, si daretur alloquendi facilitas audiretis. Revertimini itaque, & quamprimum ab errore tanti praeiudicii resiliate. Redite ad verum Patrem. Nolite tam diri differre, quod positi in custodia porcorum dicatis, quanti mercenarii in domo Patris mei abundant panibus, & nos hic fame perimus. Dicite cum reverso filio: Pater peccavimus in coelum, & coram te, & iam non sumus digni vocari filii tui. Et ille pius ac misericors induet vos stolis, & in maximo totius Ecclesiae gaudio manducabitis vitulum saginatum. Hanc autem tantae iucunditatis, & letitiae diem Deus immemor peccatorum nostrorum cito mundo infundat, ut depulsis tenebris verum pastorem, quem nunc confundere nitimini cognoscamus, eumque vos,
& to-

& tota universalis Ecclesia venerentur. Et hæc pestis diabolico spiritu concitata, quæ, quasi diruendi machina apposita est ad Ecclesie fundamentum, in fidei ferventioris aedificium convertatur. Illo præstante, cuius causa agitur, qui vivit, & regnat in sæcula sæculorum. Amen. (1)

X.

REVERENDISSIMO IN CHRISTO PATRI, ET DOMINO DOMINO PETRO DE CORSINIS (2) PORTUENSI, ET S. RUFINAE EPISCOPO CARDINALI PRIORES, ET VEXILLIFER IUSTITIAE POPULI, ET COMMUNIS FLORENTIAE.

Alias scripsimus vobis, Reverentiam Vestram honestissimis rationibus exhortando, quod ad obedientiam Sanctissimi in Christo Patris, & Domini Domini Urbani digna Dei provvidentia Papæ VI. vestra circum-

C 4 cum-

(1) Haec Epistola a *Lino Coluccio Salutato* anno MCCCLXXVIII. scripta est Cardinalibus, qui *Urbano VI.* in Pontificem maximum electo, secessionem ab aliis deinde fecerant, seque Anagniam, ac postea Fundos contulerant, & alterum Pontificem *Clementem VII.* creaverunt;

unde magni illius & memorabilis schismatis exordium.

(2) *Petrus Corsinius*, Florentinus, Cardinalis de Florentia nuncupatus, qui Sacri Collegii Decanus erat, & ab *Urbano VI.* cum aliis Italis Cardinalibus defecerat.

cumspectio redire sine morae dispendio dignaretur. Videntes autem vos in huius discessionis proposito inexorabili obduratum, & sentientes hoc ferri molestissime, sicut decet, per praefati nostri Domini Sanctitatem, ut futuris scandalis occurramus, iterum decrevimus vos ad idem tenore praesentium exhortari. Nec latet nos, quam difficile sit consilium tanti temporis immutare. Sed quia tentata saepius aliquando veniunt ad effectum, & haec materia statum tangit universalis Ecclesiae, ac totum Corpus fidei Christianae; experiemur iterum, ut vos: quod cum rubore dicimus: ad viam veritatis, & iustitiae reducamus. Nam si impetraverimus quod optamus, firmabuntur mentes fidelium, siquae possunt in tanto Principum, & populorum consensu de iustitia praefati nostri Domini dubitare. Auferetur a vobis omnis infamiae macula, quam, ultra quam forsitan arbitramini, contraxistis, & in melioris splendorem gloriae convertetur. Et ut aliquando quod interdum attingamus. Post creationem praefati Summi Pontificis canonice, sicut tenemus, vestrarum litterarum testimonio celebratam, post coronationis solemniam, post consecrationem in plaudenti populo factam, post infinitos actus, & publicos, & privatos, in quibus vos, & alii sibi collegialiter assististis, quae nequeunt nisi per Summos Pontifices explicari, post consecratos Episcopos, collata beneficia, & mutatos juxta eius ordinationem, etiam ab ipsis Cardinalibus, titulos dignitatum, maxima cum instantia procuratos, post impetratam a vobis, & ab aliis eligendi confessores solitam facultatem, post nuntia-

tiatum ab omnibus vobis assumptionem Urbani fere Principibus, & Populis universis: quid reliquistis, vos cuncti Cardinales, de Sui Pontificatus viribus dubitandum? Et ut vobiscum, sicut decet, cum Patre filios conferamus; & ne vobis, quia sic congruit maiestati Patriae cum suis agere civibus, blandiamur, unde, vel ex quo capite assumptionem istam Summi Pontificis tam validam, & tam certam potestis irritam cavillari? Sed inquirunt, qui vineam Domini sibi cogitant per ambitionem ac veluti haereditariam usurpare; metu Romanorum, qui in infinita multitudine clamantes, & armati Conclave, in quo eligendi Summi Pontificis gratia conveneramus cum impetu furoris terribilis penetrarunt, & ut praesens mortis periculum vitarem, alias non facturi, electionem celebravimus antedictam, quae quum fuerit per impressionem metus extorta, proculdubio iuribus non subsistit. Hoc est ni fallimur totius huius Causae fundamentum. Sed respondeant obsecramus. Quum omnis ille furor Populi cessavisset, & plurimi ex eis inexpugnabilem arcem Castri Sancti Angeli, & ut antiquiori utamur vocabulo Castri Crescentii, seu Molis Adriani, mirabile praesidium intravissent, nonnulli extra urbem in oppida circumstantia declinassent, quum omnes potuerint, si opes suas amittere non curassent per fugae remedium sine periculo salutis suorum corporum providere; cur ad coronationem, & consecrationis solemniam voluntarie convenerunt? Si metus electioni iam factae, ut verisimiliter credimus causam non dedit, valida est sine dubitatione Pastoris assumptio. Si vos
me-

metus affeci, sequens sine timore consensus omne praecedentis metus vitium expiavit. Sed ut illos in suis affectatis erroribus dimittamus, & ad vos, Pater Reverendissime revertamur; Nonne furorem illum popularem adspexistis? Et quum fueritis omnium, quae in Conclavi, gesta sunt, & autor, & testis; nonne potuistis an valeret haec electio iudicare? Quid illud celeberrimum studium decretorum, in quo cum laude maxime floruistis? Quidve ille, quem vestra virtus benemeruit doctoratus, vobis Pater Sapientissime profuerunt? Supina nimis est ignorantia, si quam forte, in dirimendo hoc, quodcumque dubium, allegatis. Quod si electio praedicta non valuit, aut erat de huius assumptionis viribus dubitandum, cur eam nobis ad gaudium per vestras litteras nuntiastis? Cur illam celebratam fuisse solemniter adstruxistis? An parvus est error in summum agnoscere Pontificem, qui per ostium non intravit? An in his, quae apud mortales geruntur potest aliquid periculosius inveniri quam eum, qui quum legitime non sit electus, ut Christi Vicarium adorare? In tanto igitur animarum periculo respondete interroganti Patriae. Nonne debuit vestra Caritas de salute spirituali tanti populi cogitare? Audite Patriam moestam, & stupentem, Patriam siquidem, quae vos genuit, quae vos aluit, quae vos & Progenitores vestros amplissimis honoribus exornavit. Heic nativitatis Vestrae crepundia: heic baptismalis vestrae regenerationis in Christo Principia: heic virorum ossa Parentum: heic totius vestrae cognationis cineres reconduntur: heic tumulus Clarissimi Patru-

trui

trui Vestri. Audite Patriam quaesumus. Nonne per manus Reverentiae Vestrae pacem conclusimus de molestissimo bello, quod non cum Ecclesia gessimus, sed cum quibusdam officialibus Ecclesiae pro nostrae libertatis defensione compulsi sumus adsumere? In hac autem pace fateamur maxima temporalium utilitas vertebatur. Sed quod gravissimum est in hac ipsa pace pro qua vestra Paternitas plurimum laboravit de salute nostrarum animarum principaliter agebatur. Omittamus igitur rerum temporalium, & fluxarum quamcumque iacturam. An debuistis tot compatriotarum vestrorum salutem, quae directe respicit animas, oblivisci? Si Urbanus Papa non est, quem tamen ut Papam nobis praeposuistis, sicut dictum est per vestras litteras venerandum, in quantam miseriam vestrum Populum induxistis? Nos enim eius benigna dispensatione redditi sumus Ecclesiasticis Sacramentis; nobis restitutae dignitates, & cunctorum honorum redditus nobis splendor per rescripta suae Sanctitatis affulsit. Soluta sunt Clementia sua processorum vincula, quibus per universum Orbem nos apostolica sententia terribiliter inligabat. Si Papa non est, adhuc efficaciter apud mundum ligati sumus in terris, & in coelis miserabiliter apud Deum. Et quod nobis per manus vestras accedit, aggravatum est peccatum nostrum, inde remissionis beneficium implorando, unde etiam sponte concessum, si verum esset satis est, quod contra dicitur non debuit acceptari. Haec haecenus dictum est sapienti. Nunc ad vestra consilia veniamus. In causa sane Romanae Ecclesiae, in causa Italiae,

liae, in caussa quidem, quam Patriae vestrae specialiter esse fecistis, & ut verius loquamur in caussa, quae Dei est caussa, siquidem perspicue clara, & sine dubitatione certissima: desipientibus, & in sensum reprobum datis Gallicis Cardinalibus, qui demum quasi de Altissimo experrecti, videntes Apostolatus apicem ad manus Italiae reduxisse se, ad scisma perniciosissimum converterunt vos, & caeteri Italici Cardinales mediatorum officium assumpsistis. Dumque essetis in Civitate Fundorum, sicut illi gloriantur, videmini pro celebranda electione alterius Pontificis convenisse. Quod si verum est illud ut ad iustificandam suam caussam profitentur; qua fronte vos in testes producendos in quocumque adanando Concilio reservatis? Si verum non est; ut aequius remur de vestra prudentia cogitare; cur in offensione omnipotentis Dei in manifestum periculum animarum, in divisionem fidelium, in oppressionem veritatis, in confusionem Italiae, & in Patriae, quam adeo graviter laeditis, detrimentum, a vero Christi Vicario recessistis? Non videtis taliter vos medium elegisse, quod illi qui iustitiam fovet non mediocriter detrahatis? An forte neutrum iudicatis in secreto vestrae conscientiae ius fovere? Cogitatisque in vestro testimonio illum, qui verus est Pontifex, una cum eo qui Sedem Apostolicam occupavit pariter deponendos? Erratis, Pater Reverendissime, & dum veritatis, quae vos non latet, estis oblitus, quantum operetur Deus pro veritate & iustitia Sui Vicarii non videtis. Pauci Principes non animarum saluti, sed suis utilitatibus consulentes, nonnul-

li etiam in consultationum iniquitate, & informationum impuritate decepti Clementem in Pontificem receperunt. Populi vero quos regunt, nec autoritate praedicantium, nec formidine dominorum induci possunt, ut deficient ab Urbano. An non est hoc adeo factum, & admirabile in oculis vestris? Cardinales paene omnes secuti sunt Clementem: vos autem sic ab utroque disceditis, quod Urbani imo veritatis, & iustitiae causam, quantum in vobis est, dubitabilem faciatis: & tamen adorant eum Principes, reverentur Populi, & universus Orbis ipsum verum Pontificem attestatur. Quid autem in re clara congregari Concilium expectatis? Si enim hoc attenditis si putatis huius rei causa concilium adunari, vanum est consilium vestrum. Non enim ad dirimendam rem clarissimam, sed dubiam est vocandum (1). Et quoniam non potest verus Christi Vicarius sine labe conscientiae vos, qui ex hac secessione non parvum scandalum in Dei Ecclesia seminatis ulterius tolerare, quoniam sit contra vos & socium,

tan-

(1) Quando duo vel plures de Papatu decertant tunc penes Cardinales auctoritas est Concilium Generale congregandi ad dirimendas controversias & lites, & ad unum Caput Ecclesiae eligendum; ideoque non perperam etiam superiori Epistola Linus dixerat: *Quod quasi ve-*

strum sit de electione Summi Pontificis iudicare; qui solum subest Concilio Generali; quod quidem intelligendum est Concilio Generali eum subiacere, quando plures de Pontificatu certantes, Congregatio Fidelium haeret incerta quem debeat, ut verum, & genuinum Pontificem venerari,

tamquam contra scismaticos processurus Reverendissimam Paternitatem, & Reverentiam Vestram supplicantes humiliter exhortamur, quod, & vos, & Patriam Vestram, quae sicut in dignitatis vestrae splendoribus honoratur, sic in vestra dispositione detestabili macularetur infamia, tantae abominationi, mutato Consilio, subtrahentes, dignemini ad praefatum Dominum Nostrium Urbanum sine cunctatione redire, qui; sicut sua clementia vobis scripsit; vos cum benignitate recipiet, gratiose videbit, tractabit in omnibus tamquam fratrem. Nobis autem, sicut usque ad turbationem displicet vestra discessio, sic rem gratiorem facere, magisque acceptam nostris sensibus non possitis, quam reverti celeriter ad Urbanum. Quod si umquam Patriae preces intenditis exaudire, si pro totius nostri Populi beneplacitis operari, si caritatem, quam debetis patriae vestrae mentis est aliquando per effectum operis demonstrare; nolite deliberando differre, sed confestim reddere placeat gloriam Creatori Nostro, cuius res agitur; veritati, atque iustitiae Ecclesiae Romanae, toti Italiae, & vestrae patriae tam efficaciter supplicanti. Vanissimum quidem est cum animae periculo, & infamiae macula crastinando distrahere, quod cum salutē, sine mora, possitis dignam quaerendo gloriam expedire.

XI.

SINISCALCO (1) REGNI SICILIAE.

Magnifice Domine Concivis noster dilecte. Non credimus vos latere Esculanum bellum, sicut eiusdem civitatis nostris auspiciis libertas incoepit, sic nostris viribus & auxiliis nostris geri, & denique nostri Comuni fore totaliter, & inter nostra incoepa principaliter numerari. Ex quo vos per fidem quam debetis patriae, & per affectionem, quam habere debent omnes Italici, eo maxime qui maiori in statu, & in celebriori dignitate versantur, ad liberationem Italiae vos requirimus & hortamur; si umquam bene de patria intenditis promoveri, quod nostris Oratoribus & gentibus quos Esculi continue retinemus vos propitium & favorabilem praebeatis, & similiter faciatis se vestros subditos exhiberi. Illi hosti publico Italici nominis Domino Cornetio favorem, receptum in vestris terris, & omnibus suis gentibus denegando, ut ipse cognoscat omnes Florentinos patriae deliberationi congruere, & per id cogatur pertinaci proposito resili-

(1) Erat enim ex Florentina *Accaiolorum* gente, quae plurimum in Regno Siciliae opibus, honoribus, & dignitatibus polluit, & tem-

pore Reginae Ioannae totius Regni moderator erat & arbiter, & Siniscalchi titulo, sicut & plures alii ex hac Familia, erat decoratus.

silire. Et mementote quod quotidie dum talia imminēt, & dum fortunae vorticibus res mortalium implicantur, cognoscunt & notant Populi voluntates civium, & probatur amor & sinceritas amicorum. Dat. Flor. die xx. Novembris xv. Ind. MCCCLXXVI. (1)

XII.

DUCI IANUENSI. (2)

Magnifice & Excelse Domine Frater carissime. Vidimus copiam cuiusdam Litterae ad Excellentiam Vestram per R. P. Dominum Cardinalem Ambrosium nuperime destinatae, de cuius tenore non modi-

(1) Haec Epistola scripta est a *Colucio Salutati* nomine Reipublicae Florentinae, quum illa contra Pontificem *Gregorium XI.* arma sumpsit, & fere omnibus civitatibus, quae Pontificis ditioni erant subiectae opem tulit, ut ab eo deficerent, ut revera accidit; & quae cum Florentinis aliisque fociis foedus percussere, appellatae sunt, ut Pontifici magis magisque furorem concitarent, *Civitates Ligae Sacrae.*

(2) Haec Epistola Duci Ianuensi a *Colucio* nomine Reipublicae scripta est, eo quod Florentini imputabantur a fociis, quod in Curia Romana oratores miserint ad pacem sine consensu ceterorum firmandam. Demonstrat eidem, quod sicut sine macula fidei non servatae fieri hoc non poterat, sic sine consensu fociorum impossibile esse a Florentinis pacem tractari, utpote qui fociis servare fidem semper consueverint.

dicum admiramur, ex eo quod videatur innuere nos minus obtulisse Serenitati Vestrae circa pacis tractatum, quod quidem in curia Romana fecerimus per oratores; miramur & merito, quum circa hoc scimus oratores praefatos nihil penitus obtulisse, nisi bonam dispositionem nostram ad pacem, & quod ad hanc parati eramus Colligatos nostros pro viribus inclinare. Scimus vos a nobis alias habuisse copiam capitulorum eorum, quae per Ecclesiam petebantur, ad quae non fuit etiam minimum verbum per legatos nostros, aut per litteras redditum, utpote quae talia forent, quod responsonem recipere nullatenus mereantur. Et quoniam certissimum nobis erat per manus vestrae Serenitatis hanc pacem recipere, ex eo, quod eam futuram bonam & honorabilem sperabamus, vobis plus obtulimus; imo ipsam declarationem plane inter notam, quam aliorum fecerimus, postquam huius pacis mentio facta fuit. Nec possemus circa illius conclusionem sine Colligatorum offensione & macula fidei non servatae aliquid largius consentire; & forte etiam adeo voluntatem nostram declarasse, nisi quod vobiscum loquebamur, consilium non fuisset. Quo circa, Frater carissime, non putet Excellentia vestra nos vobis, in cuius arbitrio omne quantumcumque arduum negotium confidentissime ponemus, minus obtulisse quam illis, cum quibus cautissime procedendum fore cognoscimus, utpote qui ea, quae appetunt, etsi plerumque inconsiderantius emittantur, tenacissime complectuntur; Nos paratos obferentes quos vobis placuerit in hoc pro salute totius Italiae laborare

D

po-

potius per manus vestras ad pacem & concordiam pervenire, quam per alterius, qui possit excogitari, intercessionem, medium, & hortamentum. Datum Florentiae die xxvii. Novembris MCCCLXXVI.

XIII.

DOMINO LEONARDO
DE MONTALTO.

Nobilis amice Carissime. Respondendo litteris, quas a vobis recepimus, Magnifico Fratri nostro Domino Duci Ianuesi scribimus in hac forma. Magnifice &c. Et ideo; si videtur vobis; dictas litteras, quas vobis mittimus cum praesentibus poteritis facere praesentari; Et circa ea postquam nostram intentionem secundum caritatem solitam operari, de quo nobilitatem vestram totis affectionibus deprecamur. Datum &c. (1)

PE-

(1) Haec Epistola cum superiori, scripta Ianuesium Duci, convenire vi-

detur, & eodem tempore, eademque die forsitan firmata est.

XIV.

PERUSINIS.

Miramur Fratres carissimi; miramur & merito, quod conqueramini vos Cassandrae furentis adventu, quae per concubitus, Phoebum, prout habent fabulae, noluerit admittere, fato datum fuit, ut vera praedicenti nullatenus crederetur, nobiscum loqui contingat de periculis imminentibus & conditione totius patriae circumstantis. An non exauditi estis a nobis qui toties ad vestras partes gentes misimus in numero copiosas; quod vestro consilio; tum in Patrimonium ad Praefectum, tum etiam qui Exsculis praesunt? Sed vos modo Cassandrae more, cui, quod Phoebus, hoc est sapientiae, noluit copulari, ruitura patria non credebat, in hac re versamini; sed ut vobiscum vera domestice referamus videmini pusillanimitate maxima circumventi. Quo fugit ille ingenuus vigor, quo melioribus annis vestra civitas ingenti gloria arma circumferens nedum domi, sed etiam foris ampliatis finibus imperabat? Quibus se abdidit in latebris illa, semper peradmirabilis virtus, qua hostem, tyrannum potentissimum tot armorum gentibus stipatum in tantaque manu procerum circumfultum ex arce inexpugnabili depulistis? Pudet fratres carissimi, quum ista memoriter reputamus vos videre tam attonitos & paventes. Ecce Fabrianum Britones appulerunt. Fuerunt &

in territorio Fratrum nostrorum Bononiensium, & in partibus Romandiolae. Si quaeratis eventum, certe hoc exitu, quod si totidem cicadae fuissent, plus nocuissent; saltem enim diurnos somnos suorum hostium perturbassent. Sed irritis demum omnibus ipsorum conatibus, quod fit in partibus Italiae, pene famam & praeconium perdiderunt. Sed quid plura moramur? Scimus iam magnificentum militem & capitaneum nostrum bellicosissimum Dominum Rodolphum (1) nostris in finibus applicasse cum ea gentium comitiva qua potuit, post quem ei maiorem numerum destinamus ut Esculanis adfiat, (2) Francisco de Mathelica succurrat, & quod prius dici debuit vestris possit necessitatibus subvenire. Quibus etiam Dominum (3) Conradum Ver-

(1) *Rodolphus Varanus*, vel a *Varano*, qui creatus fuit totius Florentini exercitus Imperator die XIII. Iulii, & insignia Reipublicae sumplit a Vexillifero Iustitiae *Iacobo Strada*. Defecit a Florentinis, eo quod Iohannem Acutum Anglum, qui a Pontifice secesserat, non solum ad sua stipendia sumpsissent, sed Florentinarum copia-

rum Ducem creaverint.
 (2) *Franciscus de Mathelica*, qui erat plurimorum oppidorum dominus, in *Marchia* cum Florentinis contra Pontificem bellum gerebat.
 (3) Ex Germania cum Fratre descenderat, & sub stipendiis Reipublicae Florentinae militaverat; & ante *Rodolphum* a *Varano* erat Florentini exercitus imperator.

Vertingher, & Dominum (1) Luzium suum Germanum ad Praefecti (2) subsidia destinamus, & cum omni nostra potentia intendimus in illis partibus militare. Vos itaque fratres carissimi confortamini, & vires resumite, & nolite, quum videatis vestra pro nobis prospere sumpsisse, vano metu sine Marte & sanguine consternari; doceteque liberationis vestrae praeclarissimum facinus, non inconsultum impetum extitisse; sed mentis & verae virtutis fortitudinem & vigorem. Nec siquid ingruere videatur ceditis malis, sed contra audentius ite. Nolite in detestando quo videmini labare pavore, vobis & sociis ominari: declinant omnia, corruunt, prolabantur irremediabiliter, & spes nulla subsidii. Hoc durum & horrendum praesagium longe a Ligae finibus absit, & in hostium capita convertatur. Nos autem longe decentius auguramur. Ecce omnia crescunt, firmantur, validantur, & haerent; ita ut iam prope sit, quod nulla oporteat auxilia postulare. Ceterum Do-

D 3

mi-

(1) Comes *Luzius* Florentinorum Dux, cum *Rodulpho a Varano*, qui a Florentinis defecerat bellum gerens, eius exercitum fudit, ipsumque *Rodulphum* fugavit, & obtantae victoriae memoriam fratrem suum,

& *Franciscum de Mathe-lica*, & quemdam nobilem Germanum, equites creavit.

(2) *Praefectus de Vico* qui *Viterbiensem* urbem in rebellionem suscitaverat eiusque dominium susceperat.

minum Iohannem de Coppolis (1) quem tam ardentem pro liberatione patriae scribitis laborasse, & suis meritis, & vestrarum recommendationum intuitu in cunctis habebimus commissum; sed eum versa vice vobis in recuperatione sui Castri, quam vobis scimus esse facillimam, & quam sibi ex Ligae foedere debetis, totis affectibus commendamus. Datum Florentiae die III. Decembris xv. Indict. MCCCLXXVI.

DO-

(1) *Iohannes de Coppolis* quum haec agerentur Florentiae erat, & *Capitanei Populi* munere fungebatur. Haec Gens una est ex primariis Familiis Perulinis, quorum postea nonnulli apud Serenissimos Etruriae Principes primis honoribus insigniti variis muneribus Florentiae functi

sunt, ibique domicilium suum posuere. Vivit adhuc, & *Florentiae* degit clarissimus ac nobilissimus *Cammillus Coppoli* Senator & Marchio Vir morum suavitate, ac benignitate, & clementia spectatissimus, & Florentinis in primis carus.

XV.

DOMINO (1) REINALDUCCIO.

Magnifice Miles, Amice carissime. Quoties mente reperimus quales & quantos Italici sanguinis viros, quos barbarorum infidelitas sub colore status Ecclesiae ex patria in exilium compellebat, fuerint modo in natale solum & statum pristinum revocandi, inter quos vos mente principaliter ducimus & habemus, quantumque periculi subivimus, quot prius pecunias expendendo profudimus, quantaque nobis damna publica vel privata ingruerint, ea omnia optime credimus collocasse. Nam Reipublicae nostrae multum videmur comparasse praesidii, quia & novas amicitias, semperque duraturas paravimus, & veteres iam sopitas in pristinum vigorem fecimus reaccendi. Sed nihil actum est, Amice carissime, tanto sanguine, tot pro laboribus, & expensis, nisi tam gloriose, tamque feliciter inchoata totius Ligae robore, & omnium amicorum auxiliis compleantur. Ex quo, vir egregie,

D 4

cu-

(1) *Reinalduccius* erat in Dominio Ecclesiastico Vir pollens autoritate & viribus. Florentini contra Pontificem incitati, plurimas Ecclesiae civitates ab eius dominio rebellare, colore li-

bertatis vindicandae, conati sunt. Inter quas *Esculum*, *Perusae*, *Viterbium*, *Firmum*, *Falisci*, *Tuder*, *Augubium*, *Spoletum*, *Forum Livium*, *Bononia*, *Cesenates*, & alii Populi numerantur.

cuius statum sicut & ceterorum; qui in eadem causa versantur diligimus, & optamus, & pro quo parati sumus in cunctis emergentibus vires nostras exponere, vos requirimus & rogamus, quatenus pro statu vestro, & totius Ligae exaltatione, quam vos sincere diligere novimus & tenemus, placeat ad Esculanum bellum, quod si prospero terminetur eventu totam Provinciam Marchiae confirmatam credimus, & pacatam, oculos vestrae mentis opportuna circumspeditione dirigere, & quod illi Civitati per Comune Firmi, solita, in hoc saltem articulo, ministrentur auxilia procurare, ut hostium insolentia deprimatur, & tanta civitas de ferventis belli faucibus erepta, vestris favoribus expedita, sacrae Ligae incipiat esse comodo, quae tamdiu fuit nobis & vobis tanto periculo & labori. Et quod Comune nostrum erit vestrae nobilitati ultra cetera vincula propensius obligatum. Datum Florentiae die VII. mensis Decembris XV. Indiæ. MCCCLXXVI.

XVI.

FIRMANIS. (1)

FRatres & Amici carissimi. Vestrum opus fuit liberatio, si recte meminimus, Esculana. Nobiscum initus fuit tractatus: Vos primi fuistis illius attoniti populi, & iam per ignaviam desperantis vestris cum subsidiis firmitates; vestra fuit obsessio Cittadellae, in quo bello, quum praeter opinatum longius traheretur, quantam militum tam equitum quam perditum manum in eadem expeditione incessanter impendimus & nunc etiam realiter retinemus. Nullos alios in testes volumus, quam vos ipsos: nec tacere volumus vos in hoc fortia & copiosa subsidia indefessis semper animis tenuisse. Sed nunc tempus est, Fratres carissimi, ut fructum tot laborum, & sumptuum recipiamus. Si enim quod restat promptis animis assumatur, iam videbitis vindicatos Esculanos tanto maiori vestra gloria quanto principaliores fuistis totius huius negotii promotores: tantoque maiori comodo quanto vobis erit ex propinquitate populus ille tam prompto subsidio & fa-

(1) *Firmani Esculanam urbem a Britonum oppugnatione liberarunt. Erant Britones magni nominis tunc temporis milites, Ioannes Malastret-*

ta, & Silvester Buda erant Britonum ductores. Quatuor millia perditum & sex millia equitum sub his duobus ducibus militabant.

favori plenissime liberatus. Et ob id caritatem vestram requirimus & rogamus, quatenus pro salute Patriae, pro honore Sacrae Ligae, cuius vos unum de potioribus capitibus reputamus, dignamini Esculano Populo, cuius salutem scimus a vestris auxiliis dependere, fortia vestra subsidia ministrare; ut & Esculanos, & vos ipsos, ac Comune nostrum vobis cumulatis fervitiis obligetis. Datum Florentiae die VII. Decembris XV. Indiæ. MCCCLXXVI.

XVII.

BANDERENSIBUS. (1)

CLarissimi viri, Fratres honorandi. Quamquam hætenus incassum verba fuderimus vos ad libertatem vestram & totius Italiae firmis animis exhortando, nec aliquem fructum viderimus, nisi literas expolito sermone & sententiarum pondere decoratas, adhuc tamen in hoc libertatis vestrae præcipitio, quod instare videmus, sincera & salubria cumulare consilia non irascamur. Nam aliquando perficitur, quod intentione frustrata saepius procuratur. Videmus enim fratres optimi, & vos iidem, si dissimulare non vultis, manifeste percipitis, Summum Pontificem, quem tam affectuosis animis expectastis non incolatum urbis dilige-

(1) Banderenses erant illi qui Romanis magistratibus pro Pontifice præ-

erant, quos Florentini hortantur ut a Pontifice deficiant.

gere ut in sede propria sedeat & vestrum devotum populum consoletur ; sed ut vestram sub servitute redigat libertatem . Quid enim aliud exoptat , quid expetit , sublationem vestrae dignitatis & Officii postulando , nisi libertatis Romanae columen extirpare ? Quid enim froenum audacibus , quid impotentibus refugium relinquatur , si vestra Sacra societas , a qua Romanorum pax fortitudo & tranquillitas dependebat ex hoc adventu curiae dissolvatur ? Si deberet antiquo decori & formositati restituere urbem , si Romanos in maiestate veteris imperii sublimare , si auro vestros vestire parietes , cum vestrae libertatis praeiudicio , non esset a recte sentientibus acceptandus . Quo circa vos sincerissime deprecamur quatenus ut decet Romanum sanguinem , cuius propria est haec haereditaria libertas & virtus vestrae salutis , dum licet , & dum tempus habetis , dum adhuc intra vestra moenia vestrae libertatis oppressor domestice non servatur , dignemini , populi Romani , cuius salus in manibus est , consulere libertati , pro qua , quum placuerit , etiamsi nos duxeritis requirendos , parati sumus omnem nostram potentiam tamquam pro libertate & salute propria destinare , memores quod postquam sub jugum , quamvis ab initio suave videretur , vester populus venerit , durum erit emergere , nec proderit quod sequi consuevit infelices exitus . . .

Dat. xxv. Decembris MCCCLXXVI.

XVIII.

SENENSIBUS. (1)

FRatres Carissimi . Numquam saluum con-
ductum a Summo Pontifice pro tribus o-
ratoribus habuimus, quos intendimus heinc
iter arripere saltem die martis proxime secutu-
ri . Et postquam scimus vos ad Sanctitatem Suam
vestros oratores, ut per verba vestrorum Amba-
xiatorum percepimus, transmissuros, sententiam
processuum dubitatis sedem Apostolicam forma-
turam, & nostros oratores ob processus contra
nos habitos similiter destinemus & audituros
etiam si quid de pace forsitan agitetur, Frater-
nitatem vestram affectuosissime deprecamur, qua-
tenus ad unitatem, quae inter nos est, cunctis ma-
nifestius ostendendam placeat taliter ordinare,
ut nostri una cum vestris simul proficiscantur,
& super hoc nobis per latorem praesentium re-
spondere . Datum die xxiii. mensis Decembris .

RE-

(1) Florentini ad Pontifi-
cem pro pace tractanda,
quum nuntios mittere
decrevissent una cum Sen-
ensibus, narrant eisdem
non dum Salvum condu-

ctum a Pontifice impe-
trasse . Tandem missi
sunt *Pazzinus Strozzi* ,
Alexander Dell' Antella ,
& *Michael Vanni Ser Lot-
ti* .

XIX.

REGINAE IERUSALEM. (1)

Serenissima Regina. Recordamur Maiestatem Vestram pluries devotioni nostrae, & vivae vocis officio & per literas intimasse, Maiestatem vestram anxie & molestissime tolerare scandalum inter Sanctam matrem Ecclesiam & nos, quod etiam usque ad manifesta bella processerit, factitatum; & ad id sedandum, & intercessione saluberrima componendum paratam fore vestram celsitudinem laborare; de quibus repetita totis mentium nostrarum affectibus, relatione debita gratiarum, postquam Sanctissimus Pater & Dominus noster Summus Pontifex in Italiam venit, & sua nobis benignitate concessit securitatem pro tribus oratoribus ad Suae Beatitudinis potentiam transmittendis, quos circa factum pacis informatos his proximis diebus intendimus destinare, Clementiam atque humanitatem vestram cordiali devotione humilique supplicatione cum reverentia deprecamur, quatenus ad disponendum praefatum Dominum nostrum ad pacem, prout opportunior circumspectio Vestrae Benignitatis putaverit, dignemini vestras partes apponere, & ipsum ad hunc pacis effectum pro salute totius

Ita-

(1) Haec Epistola Reginae Iohannae scripta est, ut apud Pontificem pro pa-

ce firmanda per suos nuntios operam; operamque praebeat.

Italiae sinceris exhortationibus inclinare. Ceterum quum circa hoc vera insinuatione percepimus illustrissimum Vestrae Celsitudinis Collateralem sollicitè & fideliter laborasse, & magnae ingratitude signum est, si quis recepta beneficia nube taciturnitatis obduxerit, tanti beneficii memores & Serenitati Vestrae, & suae Humanitati quanto copiosiora possimus devotis animis impendia referimus gratiarum. Sublimitatem vestram dignetur Altissimus longis temporibus feliciter conservare. Datum Florentiae die xxvi. Decembris xiiii. Indict. MCCCLXXVI.

XX.

DOMINO OTTONI.

Illustris & Clarissime Domine. Laetanter audivimus Excellentiam vestram apud Sanctitatem Apostolicam in migratione, quam nuper fecit ad partes Italiae diligentissime laborasse, & quod Beatissimum Patrem & Dominum nostrum Dominum Summum Pontificem ad pacem & concordiam cum devotione nostra & aliis Italicis flecteret; de quo totis affectibus gratiarum debitum persolventes magnanimitatem vestram strictissime deprecamur, quatenus in accessu nostrorum Oratorum ad suae Sanctitatis praesentiam celeriter mittendorum, aut viva voce, si nos in curia adesse contigerit, aut per literas vel Oratores vestros, si vos ibidem personaliter interesse forsitan non possitis, dignemini tam laudabilia incoepa proseguere, ut
pos.

possimus favore vestro pacem quam appetimus adipisci. Datum &c.

XXI.

DOMINO KAROLO DE DURACHIO. (1)

Illustris & Magnifice Princeps. Recordamur Vestram Excellentiam ad sedandam discordiam quam habemus cum Ecclesia, eamque saluberrime componendam vos tam per oratores, quam per literas obrulisse; de quibus repetita totis mentium nostrarum affectibus, relatione debita gratiarum, postquam Sanctissimus Pater & Dominus noster Summus Pontifex in Italiam venit, & sua nobis benignitate concessit securitatem pro tribus oratoribus ad Suae Beatitudinis potentiam transmittendis quos circa factum pacis informatos his proximis diebus intendimus destinare, Clementiam atque humanitatem vestram cordiali devotione humilique supplicatione cum reverentia deprecamur, quatenus ad disponendum praefatum Dominum nostrum ad pacem prout opportunior circumspectio Vestrae Benignitatis putaverit, dignemini vestras partes apponere, & ipsum ad hunc pacis effectum pro salute totius Italiae sinceris exhortationibus inclinare. Datum &c.

PRAE-

(1) Hoc est Δυρράχιον vulgo *Durazzo*; Insula notissima. Hic *Carolus* a *Ludovico* Rege Hungariae, & a Pontifice *Ur-*

bano VI. commotus in Regnum descendit ad deponendam *Reginam Ioannam*.

XXII.

PRAEFECTO. (1)

CONSOLATUR EUM DE MORTE
GERMANI.

Illustris & Magnifice Domine Frater carissime : Pulsavit aures nostras funebris rumor nuncians Germanum vestrum Baptistam, de medio subtractum a mortalibus ad immortalia migravisse ; in quo tristati sumus ultra quam deceat in hominis obitu contristari . Sed non sumus corde lapideo , quod tantus inopinatus praesertim casus mentes nostras non moveat . Omnium quidem non tam ex affinitate vocabuli , quam naturali quadam ratione proprium est humanitas , supra quam regere dura severitas videatur . Moti ergo sumus , sed ita tamen ut vobiscum non minus consolari placeat , quam dolere , utpote qui fratrem amiseritis numquam virtutum vel meritis & gloria perituum . Vos itaque nolite dolere illum mortalem corporis sarcinam demisisse ; sed iucunda sit vobis Baptistae vestri memoria , qui quantum homini licet humanae compositionis fluxibilitatem immortalibus virtutum praeconio restauravit . Longe quidem
me-

(1) Haec Epistola scripta est Praefecto de Vico qui, ut superius diximus, Vi-

terbieneses contra Pontificem in rebellionem suscitaverat .

melius in eo veram caritatem & amorem ostenditis per laetitiam, quam per flactum. Illam enim potestis divitius conservare atque repetere: hunc autem, etsi volueritis diu nutrire, vestrae mentis fortunaeque miranda constantia non valebit, animi iucunditate superveniente tollitur, aut ipsum omnium rerum corruptrix dies longior abolebit. Datum Florentiae die III. Februarii xv. Indict. MCCCCLXXVI.

XXIII.

ESCULANIS.

A Mici Carissimi. Fuit coram nobis nobilis vir Boffus de Massa civis vester dilectus, quem & recomendationes vestrae & sincera opera quae in liberatione vestrae civitatis impendit nobis de caro carissimum effecerunt; ob id eidem in omnibus quae postulavit duximus complacendum; & quamvis credamus non oportere, nihilominus tamen eum amicitiae vestrae tamquam dilectorem vestrae libertatis & devotum filium totius ligae cordialiter commendamus. Datum Florentiae die VIII. Febr. xv. Indict. MCCCCLXXVI. (1)

Tom. III.

E

DO-

(1) Ex hac Epistola colligitur hunc *Boffum de Massa* plurimum in Esculana obfessione labo-

rasse, ut eam urbem a Britonum manibus liberaret.

XXIV.

DOMINO (1) RANALDO.

Magnifice Domine Frater & amice carissime. Nobilis vir Boffus de Massa nuper fuit coram nobis, & eum invenimus dispositum ad omnia, quae statum sacrae Ligae & Colligatorum incrementa respiciant, tamquam huius Sanctissimae Confoederationis singularissimum Zelatorem. Et ob id ipsum nobilitati Vestrae affectuosissime commendamus, cordialiter deprecantes, quatenus amore nostri eundem placeat benigne tractare, & ponendo vobis ante oculos quot & quanta pro liberatione Esculana fideliter gesserit, non permittere, quod in ipsum aliquid adtentetur; sed eum exigentibus suis meritis & intentione bona quam habet, a cunctis offensionibus praeservare. In quo nobis singularem complacentiam facietis. Siquid autem ab eo vestra nobilitas postulare; hoc nobis placeat intimare, quoniam in hoc ut inter vos sit plena concordia, partes nostras tam libenter quam efficaciter apponemus. Datum &c.

PE-

(1) Videtur idem esse ac Rainaldus, & Rainalduccius, cuius mentio

est in superioribus Epistolis.

XXV.

PERUSINIS.

FRatres carissimi . Non sine admiratione nuper audivimus , vos stipendarios vestros diebus proximis cassavisse , nec venit in mentem quanta , hoc futuri veris tempore ; cuius iam principium attigimus , praeparentur . Heinc Civitas Bononiae mirabiliter fluctuat & externo atque intestino malo ; tanta est eorum dissentio ; periculose laborat ; ad quam sustinendam oportet nos omnes vires nostras opponere , attento maxime quod in partibus Romandiolae duo potentissimi exercitus incubant , Anglicorum videlicet (1), & Britonum ; quorum funesta congeries nobis est formidini , & Bononiensibus magno periculo posset esse . Inde etiam scimus ; trecentas Britonum Lanceas per Fulgineum ad civitatem Tuderti praesentialiter accessuras , ubi sub Domino (2) Bituricensi , qui

E 2

ibi-

(1) Anglorum Exercitus a *Ioanne Aucut*, vel *Aguto*, & Britonum ab *Ioanne Malastretta* & *Francisco Buda* ducebatur .

(2) Dominus Cardinalis *Bituricensis*, vel potius *Gebennensis*, vel *Genevensis*, fuit cum Britonum manibus in Italiam mis-

sus a Pontifice *Gregorio*, qui tunc Avinione morabatur ad recuperandas urbes Ecclesiae, quae a Pontifice defecerant. Hic Cardinalis, *Robertus* nomine nuncupatus, fuit postea contra *Urbanum VI.* Ananiae Pontifex creatus nomine *Clemen-*

tis

ibidem diebus proximis expectatur, debeant militare. Quo circa, Fratres carissimi, expergiscimini; tempus enim instat, in quo tot feliciter inceptorum fructum, si in potenti fuerimus brachio cum gaudio colligamus, & ob id placeat vobis taliter providere, quod tantam non sitis circumsepti potentia, quod ne dum pro vobis, sed etiam pro colligatis ceteris possitis resistere, & ubi oportuerit, valida subsidia ministrare. Nos autem in hoc taliter iam providimus, quod Deo dante, si vestra, & aliorum colligatorum non defuerint auxilia. Quod superest, eventu felicissimo concludemus. Datum Florentiae die XXI. Februarii MCCCLXXVI.

XXVI.

OMNIBUS COLLIGATIS. (1)

FRatres carissimi. Redierunt Oratores nostri de Curia a Vicario Regis pacifici, non pacem, ut decuit, sed conditiones pacis, nec possibiles, nec honestas prout cernimus

tis VII. contra cuius electionem *Colucius* noster Epistola ad Cardinalem *Corfinium*, & antecedenti ad ceteros Cardinales data, acriter insurgit, nam Florentini partes *Urbani* sequebantur.

(1) Qui fuerint foederati superius inuimus &

ex Epistola quaedam ad Colligatos missa quae inferius habebitur melius elucescet, quum singulis indictum & notatum sit, quibus auxiliis & expensis concurrere debeant ad bellum contra Pontificem committendum.

mus reportantes; utpote qui postulet nos ultra quadriennium nullos nostros iuvare posse contra Romanam Ecclesiam colligatos; & qui velit in primo anno quingenta millia Florenorum; & sequenti triennio ducenta Florenorum millia annuatim. Quum itaque paci vel concordiae iustis conditionibus non sit locus, totius Ligae viribus accingi vos & nos oportet ad bellum. Et ideo vos requirimus, & hortamur, quatenus cum maiori quantitate gentium, quam potestis vos ad defensionem libertatis Italiae disponatis super hac materia, vestros oratores plenius informatos, si vobis placuerit, cum quibus conferre nobis sit licitum, quanto citius fieri poterit transmittendo. Datum Florentiae die x. Martii xv. Indict. MCCCLXXVI. Ceterum vos rogamus quatenus gentes illas, quas certe percipimus Romae in totius Ligae perniciem congregari ab eundo placeat per vestrum territorium prohibere.

XXVII.

DOMINO RAINALDO.

FRater & Amice Carissime. Recipimus literas vestras & non sine admiratione valde pungentes super factis Bossi de Massa, quem nos & in Ligam recepisse vestra nobilitas acerrime lamentatur, quum tamen eum nonnisi ad preces Perusinarum & Esculanorum

Dominorum (1) Rodulphi & Bartholomaei, & aliorum nobilium de Marchia tamquam benemeritum noluerimus acceptare. Quicquid autem dixerit vel fecerit dictus Boffus, si in Colligatorum veniret displicentiam doleremus. Nec hoc deberet nobis propterea tamquam id agentibus imputari. Non enim fuit nec est intentionis nostrae, quod per Ligam Boffi, vestrae Ligae, vel aliis aliquod praeiudicium generetur; & sic fuit expresse in suis conventionibus reservatum. Litterae autem quas eidem concessimus, sunt in forma communi, de quibus non debuit vestra nobilitas admirari. Ceterum eidem Boffo scribimus opportune, prout ad amicitiam credimus pertinere; & confidimus quod ab eo nihil nisi fraternum & amicabile erga vos & colligatos alios committetur. Et si ipse dissimulare non velit, novit bene quali animo sumus erga vos, & comune Firmanum, ex quo sub spe nostri favoris non deberet aliquid in vestram displicentiam adtentare. Ceterum ad omnem hanc discordiam componendam scripsimus Iacobo (2) Bernardo civi nostro dilecto, quum ad vos debeat properare, per quem speramus hanc dissensionem cum vestro beneplacito removendam. Quod si forte per reversionem dicti Iacobi non fuerit;

im-

(1) Rodulphi de Varano totius Florentini exercitus Imperatoris, qui cum Foederatis etiam suo nomine proprio foedus percusserat; etiamsi postea, licet ab ipsis sum-

mis honoribus adfectus fuisset, defecerit, & ad partes Ecclesiae redierit.
(2) Forsitan aliquis est ex Commissariis Reipublicae, ut in subsequenti Epistola indicatur.

immediate hac sola de causa alium probum , & ad haec aptum intendimus destinare . Non enim est nostrae intentionis , quod de iuribus Comunis Firmi ab eodem vel alio quod plene fervetur aliquid omittatur . Datum Florentiae die XIII. Martii xv. Indiæ. MCCCCLXXVI.

XXVIII.

BOFFO DE MASSA .

Nobilis amice carissime . Lamentatur Dominus Rainaldus , (1) quod tu contra Statum suum aliquos Comitatinos , nobilesque Firmanos sub praetextu nostri subsidii niteris concitare . Quod si verum foret , foret tua nobilitas multipliciter reprehendenda . Scis enim Dominum Rainaldum esse de nostris principalibus Colligatis , contra quem adtentari contra unitatem est Ligae , & in nostram maximam displicentiam , imo ut verius loquamur , iniuriam redundaret . Et ob id si verum foret , velis , ut teneris & debes , ab huiusmodi machinationibus abstinere . Scis etiam inter alia capitula Ligae , quam tecum contraximus , specialiter reservatum , & tecum actis , nullis aliis colligatis praeiudicium generetur : ex quo ad te quum sentiamus castra quae tenes cum Firma-

E 4

no

(1) Ex hac Epistola , aliisque antecedenti forte colligitur *Rainaldum* vel Firmanis praefuisse , vel

Firmanorum rebellionem concitasse ; vel saltem cum Firmanis finitimum esse .

no ad faciendum aliqua de iure teneri, & honore & debito pertinere, Comune Firmanum, & Dominum Ranaldum in omnibus venerari; & ita te sinceriter exhortamur. Ceterum ad componendas has dissensiones, tum pro salute Ligae, tum pro tranquillitate istarum partium intendimus destinare nostrum specialem Commissarium, cui in honestis & tibi possibilibus placeat assentiri. Datum Florentiae die XIII. Martii xv. Indictione.

XXIX.

SENENSIBUS.

FRatres Carissimi. Scitis quid pro confirmatione Civitatis Cortonae & conservatione status illius filii vestri ac nostri per oratores vestros cum eo, quem ob hoc misimus, salubriter fuit provisum. Nunc autem audivimus Dominum (1) Ioannem more solito per fallacias curaturum inter vos & nos suspicionem & scandalum seminare, qua via & qua forma nescimus. Sed ex nunc firmitatem vestram sinceriter perdocemus ipsum hoc vel viva voce vel per literas fictis suggestionibus tentaturum. Quod

(1) Nescio an sit *Iohannes Acutus* qui nondum sub stipendiis Reipublicae militaverat, sed partes Ecclesiae sequebatur; quamquam postea ab Ec-

clesiasticis defecit, & loco *Rodulphi Varani* totius Florentini exercitus Imperator fuit creatus.

Quod si fecerit, ut a fide digno percepimus ipsum infallibiliter agitare vos totis affectibus deprecamur, quatenus ea in eam partem, quam debetis, prudentia solita reputantes, si placet, nobis dignemini per vestras litteras intimare, ut vincat veritas conficta mendacia, & ipse; sicut talia machinantem decet; cum pudore in sua malitia confundatur. Datum Florentiae die XVII. Martii xv. Indict.

XXX.

PRAEFECTO . (1)

Illustris & Magnifice Domine, Frater carissime. Recepimus litteras vestras, quas nobis strenuus miles Dominus (2) Vulf fideliter praesentavit, fatis querule designantes statum partium, & indigentiam gentium quam habetis: quibus breviter respondemus quod Dominum Vulfum celeriter remitemus, & de pecunia pro aliis, quos habetis, taliter est provisum, quod ipsos habebitis aequitantes, & ut speramus & volumus, obsequentes. Quod si de pecunia non fuit haecenus ordinatum, solum propter difficultatem contigit transmittendi. Nunc autem viam invenimus per quam pecunia non deficiet, sed habebitur ante tempus. Unum interim li-
te-

(1) Haec Epistola scripta est eidem Praefecto de *Vico*, cui superiores Epistolae scriptae sunt.

(2) Ex cognomine adparet, hunc militem ex Germania descendere.

terarum vestrarum satis admirati sumus ubi dicitur : O (1) si fallimur, quam dolemus! Est haec ne spes quam ad vos habuimus & habemus? Nos ne; ut vobiscum domestice loquamur; vos fallimus? An non potestis de nobis in cunctis possibilibus spem habere? Nonne nos neglecto nostro periculo, quamvis circa nos, duo hostium validi exercitus, & tota potentia Ecclesiasticorum obvolverit, ad vos longe maiorem quantitatem gentium, quam debemus, transmisimus, & ad vestram defensionem continue retinemus? Utinam vos & alii Colligati, conventorum memores, quas debetis gentes habere, realiter teneretis, non oporteret gentes quas misimus ad terrarum custodiam deputare; de quo summe dolemus; quoniam nostra potentia, quae est in illis partibus longe maior, quam vires hostium, in castrunculorum moenibus non lateret; sed undique posset; si liceret ipsam in unum conflare, in hostium, ut optamus, excidium fulminare. Quid est dicere, quod nisi terras vestras nostris gentibus impleatis, quod de ipsis securi vivere non potestis? Non sic putavimus, Frater egregie, sed de vestris satisfaciendo custodiae terrarum, cum tota nostra gente, & cum vestrorum electorum hominum comitatu vos arbitrabamur in hostile territorium bellaciter ruiturum, ut vestra virtus & magnanimitas aemulis timorem incuteret, & per armorum exercitium cum gloria & exultatione vestri nominis adpareret. Quod ut faciatis, vos cumulatim parti-

(1) Videtur Praefectus E- | misisse in qua de belli
pistolam ad Florentinos | exitu dubitaverit.

tibus exhortamur: nam nostrae intentionis non est, quod gentes ad nostra stipendia militantes vestra murorum custodia occupentur. Expergiscimini itaque, frater carissime, quoniam ut vates noster vulgaris Dantes (1) elegantissime dixit: dormiendo sub delicatis operimentis in famam numquam quis erigitur, vel in plumis. Forte plusquam deceat virtutem vestram quae non indiget calcaribus incitamus: sed tantus est ardor nostrarum mentium ad vestri status & nominis augmentum, quod haec placuit ad incendendum vestrum generosum animum non tacere. Datum Florentiae die XVIII. Martii XV. Ind. MCCCLXXVI.

XXXI.

DOMINO MARCHIONI. (2)

Illustris & magnifice Domine, Frater carissime. Recepimus vestras litteras super novitatibus, quas factas asseritis nobilibus (3) de Barbiano cum copia literarum dictorum nobilium

(1) Versus Dantis ita habet
*Dormendo non si vien nè
sotto coltre.*

(2) Hic esse videtur *Nicolaus*, vel *Hugo*, vel *Albertus* ex Marchionibus *Estensibus*, qui omnes Vicarii munere pro Ecclesia in urbe Ferrariensi fungebantur.

(3) Erant hisce temporibus insignes *Albericus Cunii Comes*, & *Ioannes a Barbiano*, quorum primus Mediolanensis exercitus erat ductor, cum quo militabant facinorosi homines gregatim ducti, qui simul con-

lium interclusa ; super quibus (1) Astorgio scribimus & alijs nostris gentibus opportune ; & valde contentaremur quod in illis partibus pax vigeret . Miramur tamen , quod adeo tenaciter illi Comites negaverint se nullam intulisse prorsus nostris colligatis & sociis novitatem , quum ipsi sint caput & duces Italicorum , qui in Romandiola pro Ecclesia militant , & bellum inferunt omnibus colligatis . Nec est conveniens illos domi petere pacem , qui foris tam acerri- me gerant bella ; & ob id dignemini taliter ordinare , quod undique cessent hostilia , & nos versa vice idem cum nostris conabimur procurare . Datum Florentiae die VIII. mensis Aprilis XV. Indict. MCCCLXXVII.

DO-

venientes rapinis , & caedibus vivere assueti erant ; & vocabantur *Compagnie*. Albericus erat ductor Italicorum militum , qui appellabatur , *La Compagnia di S. Giorgio* . Ioannes vero Dux erat exercitus Bononiensis ; quorum mentionem facit *Admiratus Historiarum Florentina-*

rum Lib. XIII. §. XV.

(1) *Astorgius Manfredi Faventiae* dominium sumpserat . Nam eam urbem ab Anglis vi captam , & Marchioni Ferrarienti ab eisdem pretio datam , *Astorgius* qui alias Faventinis imperitaverat , sacrae Ligae viribus recuperavit .

XXXII.

DOMINO IACOTTO (1) ET
ROGGERIO.

AMici Carissimi. Recepimus literas a magnifico Fratere nostro Domino Bernabove in hac forma videlicet. Magnifici Fratres carissimi, &c. Ad factum autem promissionum quas exigebamus respondemus &c. Quo circa prudentiam vestram deprecamur, quatenus pro honore Domini, qui iam praecepit, quod Anglici scribantur inter Forolivium & Cesenam, & quod Britones & aliis hostibus bellum inferant & lucrentur cum eis: quatenus placeat Summo Pontifici protestari, & si fuerit possibile per publicum instrumentum in hac forma videlicet. Quamquam magnificus Dominus Dominus Bernabos &c. nullo iure ardeatur ad notificandum vel praedicendum eidem Domino Papae infra dicenda; nec quemcumque eventum ipse magnificus Dominus Bernabos ea non notificando seu non praedicendo propterea non veniret contra aliqua praemissa Domino Papae praedicto vel eius vicesgerenti vel aliquibus aliis colligatis: nihilominus tam ex honestate quadam

(1) Haec Epistola scripta est oratoribus, vel Commissariis Domini Bernabovis, & continere videtur formam protestatio-

nis, quam facere debuerant Summo Pontifici nomine ipsius Bernabovis.

dam ipsi Dominus Iacottus & Roggerius Commissarii dicti Magnifici Domini Domini Bernabovis, & de eiusdem Domini Bernabovis commissione notificant & praedicunt eidem Domino Papae personaliter, quod idem magnificus Dominus Dominus Bernabos volens fidem servare, & promissa implere Comuni Florentiae & aliis Colligatis suis, intendit, & vult esse ad offensionem quorumcumque inimicorum dicti Communis seu Ligae praedictae in partibus Italiae nullo excepto, ipsum Comune Florentiae, & ceteros colligatos omni dilatione postposita ad omne suum posse iuvare, & omni bello quod gerunt aut disponderent inferre, se realiter immiscere ad offensionem & defensionem, sicuti facere debent boni fratres & veri amici & Colligati. Datum Florentiae die XIII. mensis Aprilis XV. Indiæ. MCCCLXXVII.

XXXIII.

CARDINALI FLORENTINO. (1)

Reverendissime in Christo Pater, & Domine. Literas vestrae paternitatis accepimus, quibus turbationem Summi Pontificis in aggravatione processuum, & intente contra Comune nostrum praedicanda rescribitis, & que-

(1) Cardinalis *Petrus Corsinius*, qui vocabatur Cardinalis Florentinus,

& cui scripta est superior Epistola, quae habetur pag. 39.

& querimoniam, quam fecit de Salvoconductu pro Suae Sanctitatis nuntiis non obtento, stilo pulcherrimo designatis, de quorum intimatione Reverentiae vestre uberrima referimus impendia gratiarum. Et quoniam ea scimus a sincero zelo, quem habetis ad patriam, processisse, attentissime supplicamus, quatenus similiter dignetur facere Reverendissima vestra Paternitas in futurum. Quantum autem ad rescripta pertinet, de Salvoconductu, quem sibi Sua Sanctitas adserit denegatum vehementissime cogimur admirari; quamquam oratores nostri de curia redeuntes retulerunt, quod pro quibus hanc securitatem concedere deberemus & in qua forma nobis per Sanctitatem Suam vel alios de eiusdem mandato debuit intimari, quum tamen inter alia proscripissent Apostolicos nuntios nullatenus transmittendos; & nos scimus de hoc nihil penitus agitatum. Cur quaerit Sua Sanctitas occasionem non causam soevendi? Cur de nostra devotione conqueritur, quoniam in his quae pacis sunt nullatenus deficimus? Non est in nobis tanta superbia, quod nedum Sanctissimae maiestatis Suae nuntiis sed etiam cuiusvis vilissimi Communis vel Domini securitatem & literas huiusmodi negaremus. Quod autem adeo in nos exaspere processus instituat; & quod persecuturus sit gregem suum in tanta abominatione & securitate sententiae, quum sinceritati voluerit auditum, postquam adplicuit in Italiam exhibere, potuerit non solum auribus percipisse, sed vidisse oculis & manibus tetigisse culpas suorum Officialium, & errores quibus compulsi sumus in hoc defensionis nostrae certamen
pro

pro nostre libertatis tutamine devenisse, & propterea, nisi sit de quibus Ieremias loquitur, quod erubescere nescierunt; iam debuisset inquire pacem & prosequi eam; quum Regnum Dei, cuius vires gerit in terris non sit esca & potus, sed iustitia & pax, & quaerere debeat pacem civitatis ad quam Dominus transfigrare eum fecit, quoniam in pace illius erit pax, sibi cordialiter condolemus. Sed postquam non est innocentia tuta, sed mala malis quotidie cumulantur, non in confusionem Ecclesiae, cuius nos esse membrum ducimus & factemur, & non tamquam haeretici, qui & in Deum credamus, & in omnibus quae catholica fides credenda sancivit, adcingimus gladium super femur nostrum potentissimum, & praedicationi Crucis per Dei gratiam cito Anglicos, & alias gentes nostras viriliter opposentes, tandiu bellum sine intermissione geremus, quamdiu pacem iustis poterimus conditionibus invenire. Datum Florentiae die xviii. mensis Maii xv. Indict. MCCCLXXVII.

MAR-

XXXIV.

MARCHIONI ESTENSI. (1)

Illustris & magnifice Domine Frater carissime. Recepimus literas vestras de novitate quam fuisse factam dicitis contra vestros de Lugo (2) querimoniam facientes, quibus breviter respondemus, quod de invasione, capturis & praeda vestris literis adnotatis cordialiter condolemus; nec possumus credere, quod nisi ipsi causam dederint, qui, ut audivimus, contra Solarolum hostiliter discurrendo, fuerint contra ipsos quaecumque scribitis adtentata. Nihilominus tamen, quoniam vestras proprias terras non minus quam nostras intendimus conservare, scribemus, tam Astorgio, quam nostris gentibus opportune quod integram restitutionem faciant ablatorum, & id intendimus pro viribus procurare. Vos autem versa vice ipsos & alios de vestris terris dignemini taliter admonere, quod ab omni invasione abstineant, nec contra ipsos cogat necessitas insultare. Ceterum, Frater carissime, satis miramur, quod de his quae oratori

Tom. III.

F

ve-

(1) *Albertus Estensis* Ferrariae Dux, cui etiam superior Epistola scripta est, quique, ut diximus, ab Anglicis Faventiam captam, quadam pecunia soluta, impetravit; quam urbem *Astor-*

gius Foederatorum ope recuperavit. *Astorgius* enim Faventiae Dominium, antequam ab Anglicis caperetur, sibi usurpaverat.

(2) Oppidum in Lombardia partibus situm,

vestro respondendo commisimus, nullam adhuc accepimus responsionem, quam fieri celeriter totis affectibus deprecamur, ut omnis scandali materia succidatur, & nos sciamus qualiter habemus insimul vivere, & per consequens, quid debeamus nostris gentibus prohibere. Datum Florentiae die xxviii. Maii xv. Indictione.

XXXV.

ARCHIEPISCOPO COSENTINO (1) ET
DOMINO MATHIAE DE
GESUALDO.

Reverende in Christo Pater & Domine;
& magnifice miles & Amice carissime.
Recepimus literas vestras, per quas nobis de retrahendis gentibus nostris a territorio Romanorum pro faciliore conclusione pacis exposcitis, & per eas faciamus abstinere ab omnibus in eodem loco militantibus, nos rogatis. Quibus breviter respondemus, quod quamvis pro defensione nostra nos compulerit extrema quaedam necessitas arma movere, semper tamen ea fecimus per quae debeat turbatio Sanctissimi Patris & Domini nostri Domini Summi Pontificis mitigari, quam ubique propulsare curavimus, iniurias non inferre, & gentes, quas in circumstantia Romanorum habemus ex debito foe-

(1) Utrique erant oratores Reginae Iohannae ab ea ad Pontificem missi ut

cum Pontifice & Florentinis pacem firmarent.

foederis ad nostros transmisiimus colligatos. Qui, quantum ex praeteritis possumus coniectari, ad iniuriosum aliquid non prorumperent, nisi forsitan per offensionem fuerint ad aliud provocati; quoniam ipsorum est pacem adpetere, ipsamque nullo modo, nisi cogat necessitas, impedire. Nihilominus tamen eos de his quae scribitis curabimus reddere certiores. Ceterum Pater optime, & Vos miles egregie, accumulatis precibus vos rogamus, quatenus sicut laudabiliter incoepistis, ita conemini, quae pacis sunt, pro viribus consummare. Iniicite facundiae vestrae manum Apostolicae Sanctitati; persuadete scilicet quod quaerat pacem civitatis, ad quam Deus transmigra-
 (1) fecit, quoniam in pace illius pax erit & sibi. Recordetur quod Regnum Dei non esse cibum & potum, sed iustitiam, pacem, & gaudium in Spiritu Sancto; in quo pacem dignetur dare in omnibus Provinciis per circuitum, ut ipse misericors Pater, & pius pastor gregem filiorum suorum cognoscat, & nos & alii filii Suae Sanctitatis & greges pascuae suae, sicut optamus, ad gremium suae benignitatis pacifice revertamur. Datum Florentiae die ultima Maii xv. Indiæ. MCCCLXXVII.

F 2

COL-

(1) Nam Pontifex Gregorius Avenione morabatur, & ad restituendam Italiae pacem, & Ro-

mae Apostolicam Sedem ponendam, & urbes quas amiserat, recuperandas, nuper in Italiam venerat.

XXXVI.

COLLIGATIS. (1)

FRatres Carissimi. Prout vobis credimus esse notum, Societas Anglicorum conducta fuit per magnificum & excelsum Dominum Dominum Bernabovem, pro se, & ceteris colligatis; stipendium cuius capit in mense ultra viginti quinque millia Florenorum. De quo stipendio, facta ratione & computo diligenti, tangunt vestrum Comune pro duabus praestantiis & prima paga habito respectu ad taxationem gentium, quas vigore Ligae tenere debetis. . . . millia Florenorum. Quo circa fraternitatem vestram affectuosissime deprecamur, quatenus contemplatione vestri honoris, & amore nostri, dignemini, nobis celeriter mittere supradicta . . . millia Florenorum. Datum Florentiae die ultima Maii MCCCCLXXVII. xv. Indict.

Bononienses	Flor. IX. millia
Perusini	Flor. IIII. millia
Senenses	Flor. III. millia
Arretini	Flor. MMCL.
Praefectus	Flor. MMCL.

Escu-

(1) Ostendit haec Epistola Ioannem Haucud, vulgo *Acutum* vel *Agutum* a Bernabove Mediolanensium Duce conductum fuisse ad confederato-

rum stipendia. A quorum taxatione quam pollens & potens fuerit cuiusque confederati civitas illis temporibus facile colligitur.

Esculani	Flor. DC.
Forolivienses	Flor. MD.
Urbinateſes	Flor. MCCCXL.
Firmani	Flor. MDCCC.
Caſtellani	Flor. DC.
(1) D. Guido de Polenta	Flor. MCC.
(2) D. B. de S. Severino	Flor. CCC.
(3) D. Bertrandus de Imola	Flor. CCCCL.
(4) D. Rodulfus	Flor. DC.

F 3

DO.

-
(1) Guido de Polenta Ravennae Dominium ſuſceperat, eamque urbem veluti ſuam regebat. (2) <i>Bartholomæus de Sancto Severino</i>, qui in defenſione Aſculana creatus fuit eques ob res feliciter ab eo geſtas, & deinde a Florentinis	Equitis inſignibus donatus. (3) <i>Beltrandus Alidoſus</i>, qui Imolam uſurpaverat. (4) <i>Rodolphus a Varano</i> Camerinenſium Dominus, & totius Florentini exercitus Imperator, antequam a Liga deficeret, & ad Pontificis partes rediret.

XXXVII.

DOMINO TRINCIAE .(1)

Magnifice Domine Amice carissime .
 Quanto caritatis ardore vestram nobilitatem sinceris affectibus prosequamur , quum nos de statu vestro videatis esse sollicitos facile videtur aspicere , quos cernitis tanta cura imminencia vobis pericula formidare . Nuper quidem quid displiceat audivimus . Videmini fratribus & colligatis nostris Assinatibus bellum discursorium intulisse ; ob quod Magnifici Fratres nostri Perusini sunt adeo concitati , quod nos duxerint iure foederis requirendos , ut ipsis nostra militaria subsidia ministremus ; Quod eisdem profecto non poterimus denegare . Quid est , amice carissime ? An dedit vos Deus adeo in reprobum sensum , quod statum vestrum , & vestra , ruinae tam manifestissimae perversis consiliis exponatis ? An putatis vobis utile futurum ? An
 etiam

(1) Forsitan est *Trincias Comes Trincii* ex primariis Familiis Fulginatensibus , Florentini Populi amicissimus , & qui an. MCCCLXXXVI. Potestas fuit urbis Florentiae , sumente Ve-

xilliferi Iustitiae munus *Lotto Castellani* ; & forsitan hisce temporibus in fide haesitabat , & Pontificis partibus adhaerere potuisse , Florentini suspicabantur .

etiam iudicatis honestum, quum Italici vos generis sitis contra vicinos a quibus, sicut prompta possent ministrari subsidia, sic etiam inevitabilia pericula provenire pro exteris gentibus, quarum fidem & caritatem, si dissimulare non vultis, plenissime cognovistis, hostiliter arma movere? Credite nobis, amice carissime, prius volabunt in aethere pisces, & pecus herbas mediis pascetur in undis, quam in amicitia coheant Italicorum hi, quos videmus, nihil nisi subiugationem Italiae procurare; quibusque nihil amarius, nihil gravius est, quam populos in libertate se regere, vel latini nominis viros Italicis praesidere. Recordemini, Amice carissime, quot & quanta quotidie ut apud vos aliquid novaretur, vestris subditis suggerebant. Miramur, haec, quae cunctis scimus esse notissima vos tanto vestro dissimulare periculo, & his fidem fervare, quos quantum in eis fuit rupisse fidem agnoscitis, & rupturos in posterum dubitatis. Cavete ne ista, in qua gloriam quaeritis, intemerata fidelitas, colendo tales, potius temeritas iudicetur, neve in ea vos & Statum vestrum detis in praecipitium & ruinam. Sed haec satis sint intelligenti; nunc autem quanto studio curaverimus, vos per nostros Commissarios cum Colligatis omnibus concordare, cui rei vos numquam praeuisse consensum materiam nobis admirationis exhibuit, videntes vos a vestri status confirmatione & stabilitate discedere, & unde vobis demum paratur praecipitium inhaerere. Sed quoniam vos iure concivilitatis & veteris amicitiae caritate diligimus, quin etiam ob reverentiam maiesta-

tis Serenissimi Principis Domini Regis (1) Ungariae conservare vos incolumem exoptamus adhuc vos totis affectibus deprecamur, quatenus meliori consilio, & sine morae dispendio vestrum Commissarium cum auctoritate sufficienti huius rei concludendae causa ad nostram praesentiam destinando. Quod si forsitan neglexeritis, quo poterimus colligatis nostris, quos invadendo tam enormiter laesos in vestri Capitis inimicitias concitastis, quod debemus ex foedere subsidia denegare. Quod quum fuerit, cogitate cives vestros belli molestiam nullatenus perpeffuros, ut vestrum in se manuteneant dominatum; sed libertatem, cuius ante oculos videbunt insignia, quaerituros. Quin etiam validum exercitum sumus ad illas partes praesentialiter transmissuri, ita quod si ad hanc concordiam realiter non veneritis sine mora post vulneratam causam, frustratorium erit remedium postulare. Super his placeat per latorem praesentium respondere. Datum Florentiae die XIII. Iunii xv. Indict. MCCCLXXVII.

D. IOAN-

(1) Erat tunc temporis Hungariae Rex Ludovicus, qui *Andreae*, vul-

go *Andreasso* successit; qui *Andreas* laqueo suspensus Neapoli interiiit.

XXXVIII.

D. IOANNI HAUCUD. (1)

Magnifice & egregie miles amice carissime. Bononiensium magnificorum Fratrum nostrorum praeteritis vexationibus fraterno compatientes affectu, nobilitatem vestram cordialissime deprecamur, quatenus contemplatione nostri dignemini cum vestro felici & invicto exercitu per ipsorum fines innocue pertransire, & ne militaris lascivia, vel necessitas, sicut moris est proficiscentis exercitus, aliquid diuturniori mora forsan inferat detrimentum, quanto velocius fieri poterit cum tota comitiva vestra versus Romandiolam & fines hostium celeriter & per loca minus noxia properare. In quo nobis non minus, quam in conservatione & indemnitate nostri districtus singularem complacentiam facietis. Datum Florentiae die XII. Iulii XV. Indi&. MCCCCLXXVII.

SA.

(1) Iohanni Haucud, vel Auguto Anglorum Ductori scripta esse videtur haec Epistola, quum iam ad confederatorum

stipendia venerat, conductus a Bernabovo Mediolanensem Duce; cuius meminimus pag. 84. & pag. 85.

XXXIX.

SALIMBENIBUS. (1)

Nobiles Amici carissimi. Dubitantes ne inter magnificos fratres nostros Senenses, & nobilitatem vestram per relationes seminarentur Zizania, pessimum scandalum exoriri, ad eosdem nostros Fratres nostrum transmissimus oratorem, cui specialiter dedimus in mandatis, quod vestram progeniem vice nostra debeat eisdem efficaciter commendare. Qui rediens, nobis inter alia retulit, se hoc plenissime quantum potuit explicasse, & invenisse dominos illos ita bene & benigne dispositos, sicut erga quoscumque cives benemeritos esse possent. Quo circa nobilitatem vestram cordialiter deprecamur quatenus erga Comune vestrum & patriam, cui debent optimi cives quicquid sunt, & quicquid possunt, ac etiam vitam suam, bene & amicabiliter vos geratis. Nam sicut omnium scelerum detestabilissimum est contra Patriam, foevi-

(1) Una ex primariis Familiis Senensibus & in urbe Senensi valde potens. *Franciscus Salimbeni* occisus fuit anno MCCGGIII, a militibus *Georgii del Carretto* Mediolanensis Ducis Vicarii in ea urbe prope portas Palatii publici,

eo quod ei imputaretur, quod cum Florentinis conveniret ad tradendam illis eam urbem, nolens Vicarium in Franciscum manus injicere, timens, ne totam Salimbenorum Familiam potentissimam in se concitaret.

foevire, sic perfectissima laus pro Patriae statu & beneplacitis operari. Datum Florentiae die xxxi. Iulii xv. Indiſt.

XL.

BOFFO DE MASSA.

Nobilis amice carissime. Inter te & nobiles viros Parisianum & Franciscum Domini Napoleonis de Esculo ad dirimendam certam controversiam, quae inter illos & te satis displicabiliter vertebatur per magnificentum militem Dominum Bartholomaeum (1) de Sancto Severino nostri Communis dilectissimum filium & amicum lata fuit nonnulla Sententia, per quam teneris eisdem ad praesentationem aliquam faciendam; quod sub praetextu collectarum publicarum huc usque videtur tua nobilitas distulisse. Quo circa amicitiam tuam affectuosissime deprecamur, quatenus contemplatione nostra, omni replicatione cessante, placeat eisdem de eo quod ordinatum existit, integre respondere. Quod propter reverentiam iudicantis tuae prudentiae debitum est, sibi que omnibus consideratis accedit honori, & nos nobis ad singularem gratiam adscribemus. Datum Florentiae die xxxi. Iulii xv. Indiſt. MCCCLXXVII. Super hoc Fratribus nostris Esculanis intentionem tuam celeriter rescribendo, ut ab eis possimus

(1) Huius Bartholomaei de Sancto Severino mentionem fecimus pag. 85.

simus de hoc quicquid sequetur plenius informari . Datum &c.

XLI.

PERUSINIS.

FRatres Carissimi . Audivimus nobilem virum Angelum Domini Leggerii (1) Andreotti, honorabilem civem vestrum , certas petere represalias, & regressum contra dilectissimos amicos nostros Esculanum populum & Comune , sub praetextu certi salarii dicto quondam suo patri , dum in civitate Esculana cuidam praesideret officio, non soluti; de quo, vexata, & exhausta, sicut notum est, civitate praefata innumeris cladibus, & absumptis incendio omnibus publicis documentis, non posset aliquid demonstrare . Sed utcumque res sint, fratres carissimi, attrito Esculano populo annali bello, quod non in campestribus, sed intra moenia gerebatur, & considerata temporis conditione, & quod indecens est ius dici de his, quae ab ordinatione Ecclesiasticae tyrannidis processerunt, Fraternitatem vestram affectuosissime deprecamur quatenus amore nostri dignemini super praedictis tale silentium indicere, & consueta vestra prudentia taliter providere, quod comunes fratres Esculani, quorum fides & inconcussum propositum cuncta beneficia promeretur, huiusmodi quaesitis coloribus non gravetur. Datum

(1) Haec familia Perusii hinc etiam temporibus viget.

tum Florentiae die xxxi. Iulii xv. Indi&ct. mccc-
LXXVII.

XLII.

PERUSINIS.

FRatres Carissimi. Recepimus literas vestras, quibus nos de ampliori gentium numero requiritis, statum Patriae & imminencia pericula designando. Et in hoc vestram circumsp&ctionem & diligentiam commendamus. Et utinam ante tempus, ut decuit, hoc vestra prudentia providisset, & securasset gentibus armorum facere fortiolem. Melius enim, tutius, & quietius, tota vestra patria se haberet. Et quum videatis hostes quotidie fortissimos, & nefas sit ab hoste arceri, vos rogamus quatenus pro defensione vestrae libertatis, quam tanto fudore & periculo recuperastis de gentibus armorum vestram militarem potentiam augeatis. Nos enim quomodo maiorem quantitatem gentium isthuc possimus m&ctere non videmus. Ceterum & per oratores nostros, & per vestras multiplices literas sperabamus solutionem pecuniae, quae vos tangit de stipendiis Anglorum iam fore factam (1), aut sine morae dispendio faciendam; & vos nunc dilationem quaeritis in solvendo. Nec consideratis, quantis & quam intollerabilibus

(1) Solutio quae continge-
bat Arretinis ad quin-
genta & quatuor millia

Florenorum, ut vidimus
ascendebat pro singulis
mensibus.

libus expensis nostra Reipublica nunc gravetur; & quod bellum sine magno pecuniarum profluvio geri nequit. Quo circa vos iterum requirimus & rogamus, quatenus praecisis omnibus dilationibus vestram ratam praefati stipendii Anglicorum dignemini destinare, aut solvi facere, cui pluries vobis meminimus, rescripsisse. Datum Florentiae die secunda Augusti xv. Indictione.

XLIII.

COMITI LUTIO.

Magnifice miles, Amice carissime. Postquam intelleximus prudentissime per vos deliberata circa facta Mercaniae de quo & per magnificos viros fratres nostros Perusinos fuimus plenius informati, qui multis laudibus vos extollunt, quod rem in magno periculo positam, ut decuit, dimisistis; nos etiam saluberrima vestra consilia in praedictis habita commendamus. Nec turbetur vestra nobilitas, si Perusini vulgus forsan ignorantia contrarium abloquatur, quia re non plena cognita, potuit in huiusmodi detractionis eloquia prorupisse. Sit vobis abunde gloriosum, postquam vestra virtus ab omnibus & gravibus commendatur. Et quoniam nos de maiori gentium numero requiritis pro magnifici fratris nostri Domini Bernabovis, nostris, & Ligae totius honoribus prosequendis, breviter respondemus; quod pro-

propter capturam civitatis (1) Faventiae nostras gentes de partibus Romandiolae retrahere non valemus. Et quum paravissemus Dominum (2) Henricum Paer cum centum lanceis, ut ipsas ad vestram obedientiam mitteremus; supervenit invasio fratrum nostrorum Senensium, in quorum territorium non cum parva clade, hostes prout vos scire credimus irruerunt, & ad ipsorum subsidia nos oportuit, dictas centum lanceas destinare. Sed infra paucos dies speramus, quod ex utroque loco expeditis quae incoepa sunt revocatas gentes nostras habebitis in numero copioso. Interim autem quoniam omnes gentes quae in partibus illis militant a nobis mandatum receperunt vestris iussionibus obsequendi & per Verium de Adimaribus, quem oratorem isthuc misimus ordinavimus, de partibus Patrimonii CL. lanceas revocare, quae vobiscum sine longitudine temporis immittentur, & ipsis utamini sicut libet. De Balistariis autem quos petitis, quum omnes ad obsessionem Castilionis, & Primalcuoris misimus, non possumus pro-

(1) Nam exercitus Anglorum antequam a Pontifice defecisset Faventiam ceperat, & civium opes diripiens eam Marchioni Estensi pretio dederat, quamvis paulo post Astorgius confederatorum auxilio fretus, & qui Faventiae dominium alias rexerat, eam recuperavit.

(2) Narrat *Admiratus Florentinarum Historiarum Lib. XII.* hunc Henricum adeo insignem fortemque militem fuisse, ut lancea armatus, octo ex Anglis militibus ab equo praecipitaret, duos vero interimeret, antequam lanceam, quam gereret, immutasset.

providere. Sed scribimus nostris fratribus Perusinis, quod de his vobis debeant subvenire. Ea igitur miles egregie, conemini sicut laudabiliter incoepistis, vestrae virtutis splendorem in illis partibus demonstrare ad vestri nominis gloriam, ac Fratrum, & exaltationem magnifici Patris vestri, Fratris nostri Carissimi Domini Bernabovis & totius Ligae, & confusionem atque exterminium aemulorum. Datum Florentiae die VI. Augusti xv. Indict. MCCCLXXVII.

XLIV.

PERUSINIS.

FRatres carissimi. Propter felicem invasionem civitatis (1) Faventiae, quam speramus cito ad conclusionem optatam prospere perducendam gentes nostras de partibus Romandiolae non possumus revocare, & Dominum Henricum Paer, quem isthuc transmittendum, feceramus his diebus proximis preparari, oportuit nos ad Fratrum nostrorum Senensium subsidia destinare. Et ob id pro nunc de maiori quantitate gentium, donec alicubi contingat, eas quas destinavimus expediri, providere nullatenus

(1) Loquitur de Civitate Faventiae, quum ab *Astorgio Manfredi* recuperata fuit: nam prius, ut superius diximus, eam urbem Anglorum

cohortes depopulantes eam Marchioni Estensi pretio dederant; a cuius manibus postea *Astorgius* foederatorum auxilio vindicavit.

nus non valemus. Interim autem (1) Comes Lutius aliarum nostrarum gentium, quas in Marchia in Patrimonio habemus opera potest uti. Miramur tamen, Fratres carissimi, quod non curetis eidem de pedestribus gentibus & Balistariis, quos postulat, subvenire; vos hortantes, quatenus concedendo eidem ducentos Balistarios postulatos, & equitatu vestro undique congregato, relictoque in castris vestris pedestri praesidio, vires praefati Domini Comitis augeatis; ut possit quae sint status vestri & totius ligae viriliter procurare. Ceterum dolemus, quod pecunia ratae vestrae pro stipendiis Anglicorum adhuc solvi non fecistis, sed quod tenemini, & quod pluries nobis tum literis tum vivae vocis officio despondistis; & ob id ne ex hac retardatione maiori causae praeiudicium generetur vos affectuosissime deprecamur, quatenus faciatis sine iactura temporis, illi, cui alias vobis scripsimus, huiusmodi pecuniam numerari. Datum Florentiae die VI. Augusti xv. Indictione MCCCLXXVII.

Tom. III.

G

SE-

(1) Tunc enim plures exercitus duces sub Florentinorum stipendiis militabant; nam Comes *Lutius* in Patrimonium; *Henricus Paer* in agrum

Senensem; *Ioannes Aucut* nunc huc, nunc illuc, ubi necessitas postulabat, suos milites ducebant.

XLV.

SENENSIBUS.

FRatres carissimi. Sicut pridie Oratoribus vestris diximus, quod tunc non poteramus iuxta vestras requisitiones de gentibus subvenire; sed avidi vobis ad posse in hoc & in aliis omnibus complacere: ecce curavimus, dimissis aliis locis, in quibus nemo militabat, Dominum Henricum Paer cum centum lanceis destinare, quas poteritis ubicumque periculum immineret transmittere, & fines vestros ab ingruentibus periculis praeservare. Ceterum dignemini Fratres carissimi ratam contingentem Comuni vestro de Anglicorum stipendio sine ulterioris morae dispendio solvere, ut ipsorum opera possit tota Liga suam salutem, non deficiente pecunia, procurare. Datum Florentiae die VI. Augusti XV. Indict. MCCCCLXXVII.

XLVI.

COMITI ANTONIO ⁽¹⁾ DE MONTE
FERETRO.

Magnifice Domine, Frater, & Amice
carissime. Propter singularem affectio-
nem, quam ad nobilitatem vestram
habemus, & quam vos credimus per effectum
operis deprehendisse, non minus displicibilis est
nobis quam vobis ⁽²⁾ Germani vestri detentio, nec
minus quam vos ipsum cupimus liberari. Sed
quoniam quaecumque mortales agunt ad certum
respectum necessario diriguntur, saepe contingit,
quod quae maxime desideramus & volumus ex
consideratione alterius rei, deliberatione consu-
tissima, devitamus. Heinc est, quod quum sentia-
mus multa cum instantia procurari, quod vos
G 2 pro-

(1) Erat Urbini Princeps,
& idem ipse est qui an-
no MCCCLXXXVI. a
Florentinis crudeli bel-
lo lacesitus, veluti tri-
butarium Florentiae se-
fecit.

(2) Forsitan est Comes Ni-
colaus qui anno MCCC-
LXII. cum *Hugolino Saba-*
tinio Bononiensi, & cum
Marcolfo Rosso Ari-
minensi in Pisano bello
Florentini exercitus du-
ces erant; & ob stipen-

dia eis non soluta tur-
bas concitarunt, &
plures congregarunt mi-
lites, qui relicta mili-
tari disciplina, latro-
num instar, praedis &
rapinis vivere consueve-
runt; & veluti quodam
exercitu instructo, gra-
diebantur sub *Pilei* ve-
xillo; ideoque vulgo vo-
cabatur hic exercitus.
*La Compagnia del Cap-
pelleretto.*

pro Germano vestro magnificum militem Dominum Brancam de Salamonis de Civitate Castellii debeatis libere relaxare, quamvis eiusdem Domini Branchae liberationem, tamquam de singularissimo nostri Communis filio cupiamus, & pro quo recordati potestis nos, & per literas, & per oratores speciales, apud vos efficaciter adstitisse, tamen cogitantes hanc machinationem ab hostibus cogitamam, non per affectionem quam habeant ad eundem Dominum Brancam, sed solum ut aliquam viam parent ponendi vestrum & totius patriae statum, veneficis fraudibus in ruinam, vos affectuosissime deprecamur, fraternis nihilominus affectibus exhortantes, quatenus ab huiusmodi suspectis colloquiis & periculosis tractatibus desistatis. Sint vobis merito suspecta beneficia Clericorum, nec ulla putetis dona carere dolis, sed timeatis (1) Clericos & dona ferentes. Numquam enim hosti credere tutum fuit; aliquae, credite nobis, latent insidiae; quum videatis vestros & totius Italici sanguinis inimicos duorum Italicorum liberationem tanto opere, tantoque studio procurare. Quam non carere periculo certissime scimus, & unde veritatem habere consuevimus, intelleximus iam est diu. Quicquid id sit, timendum esse censemus, & nullo modo putamus utile vel securum hostium publicorum clandestinis consiliis con-

sen-

(1) Odio vel livore quodam exagitatus in haec prorumpit *Colucius*, quum apud quosdam certum indubitatumque

sit, Imperium Clericorum esse in omnibus partibus minus grave, ideoque subditis dulcissimum ac suavissimum videri.

sentire. Caveatis ne fraterna ista liberatio principium esse possit miserrimae servitutis, nec desperetis aliis viis & aliis modis posse relaxationem vestri fratris sine motu alicuius periculi provenire. Hoc erit acre nobis, & per Dei gratiam taliter providebimus, quod aliunde quam ex beneficio Ecclesiasticorum huiusmodi liberatio subsequetur. Non gravetur itaque vestra nobilitas, hoc onus, quodcumque est, respectu maioris boni, felicius eventus, & evitacionis manifesti periculi subportare. Datum Florentiae die VII. Augusti xv. Indiæ. MCCCCLXXVII.

XLVII.

DOMINO GUIDONI (1) DE
POLENTA.

Magnifice Domine, Frater carissime, Recepimus literas vestras ad alias nostras, quas pridie vobis scripsimus responsivas, quibus damna vobis illata per gentes Anglicorum lamentabiliter recensetis. Nos autem quantum ad hoc pertinet scribere non possemus, quantum haec invasio nostras mentes, & omnes nostros spiritus perturbavit. Et eo maxime quod videmus per ipsas literas vos putare Dominos (2) Forolivii haec contra vos, & sta-

G 3

(1) Idem ipse est, cui contigit taxatio MCC. Florenorum, ut videre est

pag. 84. & ag. 85.
(2) Familia *Ordellaflorum* inter Forolivenses tunc tem-

statum vestrum nostra promissione sicut scribitis ordinasse; de quo plurimum admiramur. Nec cogitare volumus unde ista subspicio potuerit in vestram mentem tam irrationabiliter incidisse. Scimus etenim, Frater carissime, quod pluribus diebus elapsis apud nos vestro nomine, Tommasio (1) Ruffoli conquerente, de insultatione facta per gentes dictorum Dominorum apud castrum Ruffi. Nos pluries, & repetitis literis scripsimus Domino Forolivii acerrime conquerendo motam fuisse contra vos huiusmodi novitatem, & eidem & nostris gentibus vetuimus, ne contra vestrum territorium auderent aliquid noxium adtentare. Quod idem Dominus caput se facturum, & pariturum nostris rogationibus nobis suis literis intimavit. Nec postquam hoc bellum incoepit aliquid umquam nobis in nostris sensibus molestius factum fuit. De quo Domino Ioanni Haucud & Domino Sinibaldo tanta scripsimus acrimonia, quanta vos ipsi vix, si pennam nostram haberetis in manibus, fecissetis. Et non contenti literis; ut etiam in hoc magnifici Fratris nostri Domini Bernabovis autoritas adderetur; nobilem virum Roggerium (2) Canis eiusdem

temporis facile princeps, Forolivii dominium usurpaverat, & Florentinorum partibus adhaerebat.

(1) Familia *Ruffoli* non erat parvi nominis in civitate Florentiae; nam primus, qui Vexil-

liferi insignia, Florentiae coepit erat ex *Ruffolorum* gente.

(2) Erat hic Domini Bernabovis Familiaris, & idem ipse est, qui anno MCCCLXXXIII. cum Domino de *Concis* vulgo *Conciaco* in Regnum descen-

idem Domini collateralem, fecimus ad illas gentes Anglicas proficisci, ut turbationem nostram ostenderet, & eosdem a vestris offensionibus revocaret; ut manifeste possitis advertere haec nedum non permissione nostra, sed contra nostros animos penitus processisse.

Verum, Frater optime, quoniam quae facta sunt, sicut repraesentari facile possunt, ita noscitur impossibile in statum pristinum relocare, nobilitatem vestram affectuosissime deprecamur, quatenus sicut laudabiliter incoepistis ab omni novitate contra eosdem dominos abstinendo, ita in posterum in eiusdem propositi perseverantia faciatis. Magnanimi quidem est, iniurias, non solum armis, sed & beneficiis propulsare, & offensiones suas benignissime condonare; ex quo consueverunt offendentes non solum animum hostilem deponere, sed taliter remittentibus plusquam fraternis animis obligari. Nos autem, quoniam, sicut audivimus, idem Dominus Sinibaldus (1) est ad nostram praesentiam adcessurus, ut vobiscum amicabiliter se habeat totis viribus adnitemur. Datum Florentiae die primo Septembris MDCCLXXVII. Indict. xv.

G 4

ARE-

scendens ad auxilia ferenda Andegavensium Duci, qui cum Rege Carolo dimicabat, pro Neapolitano Regno occupando, Arretium nocturno tempore ingreditur, eamque urbem devastans, nomine Andegavensium Ducis excurrit, consentiente Caro-

lo a Petramala, imo eius urbis ingressum aperiente, ut videre est apud *Admiratum Flor. Histor. Lib. XV.*

(1) Est *Sinibaldus Ordelafrus* Foroliviensis Eques, qui, ob res bene gestas, creatus fuit cum omnibus eius nepotibus civis Florentinus hoc ipso anno.

XLVIII.

ARRETINIS.

AMici Carissimi. Recepimus literas vestras, quibus prudentia vestra nobis insinuat, pastorem vestrum (1), qui se in depastorem vestrae libertatis ambitione tyrannica convertibat sponte dixisse, se mutationem vestri Status, & subiugationem civitatis pestiferis conatibus attentasse. Ex quo perfidiae crudelissimo fomite, nonne videtis aquas oportere cladificas derivare? Et ob id, amici carissimi, curate acerima indagine quod veritas eruatur, quod enucleetur tota pestis, quae adhuc tenebrarum obrecta caligine, nisi comprimatur, posset mergere. Expiandum est totum hoc fermentum, ne tota massa, si negligentiores fueritis, corrumpatur. Conamini, tanti, & tam periculosi casus cunctas excoperire radices, detectas evellere, & evulsas, ne adhuc convalescant, intendite. Phisicum est, quod quae reliquuntur in morbo post crism, subensionem facere consueverunt. Non sufficit reperisse morbum, non causam morbi quamvis subtiliter agnovisse. Extirpanda omnia sunt, unde morbi corruptio procedebat. Si morbum curare vultis, si desideratis restitui plene sine recidivationis periculo sanitati, scindite radicalem morbi causam, & adjacentes tanti monstri radices & plantulas undique conculcate. Nolite vestro
pe-

(1) Forfan est *Buosus* ex *Ubertimorum* familia.

periculo misericordes esse. Sanitate dignus non est, qui curat morbi causas in suum exitium conservare. Scitis quam salutem mereatur, qui publicae salutis cunctorum tam diras insidias instruebat. Uni quondam Caesarum dictum fuit a quondam Senatore, qui se dolebat non secundum dignitatem Senatoriam honorari. Vide, Caesar, non te habebo, nec cognoscam Imperatorem, nisi me cognoveris Senatorem. Clare videtis quo pergat exemplum. Nolite in patrem habere qui vos in filios noluerit. Gentem quam dimicti penes vos petitis, ut hostibus resistatur ut tam a vobis quam a nobis periculum elongetur, continuo decrevimus equitate. Vobis autem postquam revelato tractatu tanti periculi Deus vos posuit & locavit in tuto, ipsarum gentium progressio usque Perusium & illuc ubi praeparatur resistencia non sit gravis. Datum Florentiae VIII. Septembris XV. Indict. MCCCCLXXVII.

IL.

ARRETINIS. (1)

A Mici carissimi. Non sine causa hodie per alias nostras literas vos ad ultionem tantæ Flagitii, quantum in vestram & totius Tusciae ruinam perfide tractabatur, fuimus opportunis rationibus exhortati. Nihil enim est quod

(1) Colligitur ex hac Epistola Arretinos pecunia tantum multasse eum,

quem Pastorem vocat, quique contra patriam conspiraverat.

quod magis alat facinora, & quod perditis hominibus maiorem praestet audaciam, quam impunitas delictorum. Quae quantumcumque possit aliquando certis respectibus tolerari, in Patriae tamen audacissimos Parricidas, periculo magno, permittitur, quum per eam reliquorum animus ad consumationem iam concepti sceleris excitetur. Nunc autem, quod non sine ingenti dolore percepimus, tam detestandi criminis autor & princeps de mediis carceribus & catenis quibus tenebatur, aut teneri debebat, evasit. O mira coecitas, o dominabilis, & abominanda mentis ignavia! Publicum hostem & omnium vestrum, quantum in ipso fuit terribilissimum homicidam, captum, ligatum, & clausum tanta temeritate dimittere, aut suae custodiae & observationi salubri consilio nullatenus providisse? Videmus, Amici carissimi, apud vos magno damno priori exemplo, maximoque periculo iustitiam negligi, sine qua nec continentur Familiae, nec durant castra, nec perseverant civitates, nec regna possunt quantumcumque maxima conservari. Ecce monstrum illud evaserat. Quid fuit a iugulo eius qui tanti delicti fuerat autor & conscius paratam remove securim? Estne tantae conspirationis facinus pecuniarum poena plectendum? Quae leges, qui mores, quae consuetudines non insequuntur ultima poena supplicii tam diros patriae proditores? De hoc igitur, Amici carissimi, vobiscum totis affectibus condolemus. Extinguitis in tam immanis vindicatione flagitii lumen iustitiae, sine qua mundus ipse, & omnis hominum congregatio, tenebrae, confusio, & horrendum.

dum chaos possint merito reputari, & ad conservationem vestrae libertatis & status solum in nostris subsidiis spem ponentes vos ipsos negligitis & vires aliquas congegare etiam in ultimo periculo non curatis. Parcite, quaesumus, si pungentius scribimus; Sic enim cum amico faciendum est. Utilius enim est pungendo Amicum in viam rectam dirigere, quam ipsum blanditiarum dulcedine in sui status ruinam & exitium adiuvere. Expergiscimini itaque, & iustitiam a qua sola salus vestra dependet ardentissime colite, & vobis, ut sitis muniti ac fortes in his & aliis periculis, quae quotidie possunt emergere, providete. Datum Florentiae die VIII. Septembris xv. Indiæ.

L.

DOMINO IOANNI (1) HAUCUD.

Magnifice & egregie miles, Amice carissime. Audivimus hostium copias vobis & vestro felici atque invicto exercitui propinquasse, ipsosque intelleximus modis omnibus conaturos, ut bellando vobiscum fortunae atque martis tentent eventum. Quod non fiducia sui conantur, utpote qui equis, armis, numero, com meatibus, & reliquis necessariis se vobis inferiores esse cognoscant, sed ut desperan-

(1) Hac Epistola hortatur Dominum Ioannem Haucud, ne pugnam cum

hostibus incundo in summo discrimine ponat res confederatorum.

rando pugnent, & pugnando experiantur, si fortuna voluerit, eisdem victoriam exhibere. Cum quibus manum conferre, sicut periculum est, quoniam varius est eventus belli, & nunc hunc, nunc illum consumit gladius, sic utile consilium reputamus eisdem pugnandi copiam nullatenus fieri. Scimus, Amice carissime, gentes vestras multarum victoriarum memores iniquis animis & impatientissime tolerare, hostem tam propinquum sine congressu pugnatili circumferri, & impune coram ipsorum oculis agros undique circumire; ipsosque pugnam totis animis fremere. Sed vestrae virtutis & prudentiae erit eos in impetu animorum excandescantium continere. Illos fames, ignominia, & omnium rerum egestas in certamen praecipitat; forte contentos potius pugnando more virorum occumbere, quam vitam cum tanta sui nominis infamia protrahere. Vos autem finite istum furorem & impetum aliquanto tepescere: effluet tam temeraria infra dies paucos audacia, & alcurforiis aliquando congressionibus fracti in desperationem victoriae, si detur plenae pugnae copia deducentur. Tunc tempus erit in ipsos irruere, quum hunc calorem certandi videritis friguisse. Tunc plane maximo cum timore consternati, attonitique verebuntur, quum in se viderint alacres pugnatorum acies explicari, & terribili classicorum sonitu contra se infesta signa converti. Ante tempus autem non vos impellat ad pugnam hostium paucitas. Sola temeritas hostium, qui se in locum iniquum stulte congesserint pugnam debet exercituum ducibus persuadere. Non enim in multitudine bel-

bellatorum, sed post Deum, in ordine, loco, tempore, peritiaque pugnandi cognoscitur esse victoria. Sed quid vos literis admonemus? Quid vos confidimus esse facturos? Iam enim videre videmur vos hostium proterviam, calliditatem, & audaciam molliturum, elisurum, atque fracturum; & cognoscent cum quo Duce, & cum quali exercitu bellum gerant. Sed quoniam cunctando videmus sine sudore & sanguine in manibus esse victoriam & hostem differendo penitus effluxurum, & hunc belligerandi modum sine periculo tutum fore; volumus haec ad vestrae nobilitatis memoriam reduxisse, ut etiam quid sentiamus circa hanc materiam cognoscatis. Vos autem cuius virtus quanta sit plurima experimentorum argumenta demonstrant, & in cuius oculis haec geruntur, cuncta prout ad victoriam pertinere credideritis solita prudentia disponetis, & tanto cautius, tantoque prudentius, quanto magis ad hoc salutem nostram, & honoris ac nominis vestri gloriam cognoscitis dependere. Datum Florentiae die xi. Septembris xv. Indictione MCCCLXXVII. Si videritis hostes versus territorium nostrum forte converti, vos cum omni potentia tam celeriter, quam per tramites tutos & brevissimos quo opportunum videritis, conemini properare. Datum &c.

LI.

IODOTO MARCHIONI BRANDEBUR-
GENSI DOMINO MARCHIONIQUE
MORAVIAE.*Linus Colucius Salutatus.*

Nihil totius mortalis meae vitae curriculo, quamvis iam sexagesimum & sextum annum attigerim, Illustrissime Princeps, & magnificentissime Domine, maiore mentis amaritudine me commovit, pungentioreque doloris vulnere me transfixit, sive publicum, sive privatum fuerit, quam illud (proh dolor!) detestabile scisma monstruosumque prodigium quod in Ecclesia Dei videmus; quodque tantam, talemque scissuram, ah scelus, ah pudor! fecit in inconsutili tunica Salvatoris, quam gentiles milites sic in Dominica Passione sibi simul cum aliis vestibus diviserunt; quae iuxta Prophetae antedicta, scripturaeque Evangelicae Testimonium, cuinam contingere deberet integra, dimisso scissionis proposito fortiti sunt; tantam inquam talemque scissuram fecit in inconsutili tunica Salvatoris, quantam & qualem videmus in Populo Christiano. Heu dolor, heu pietas! Huccine processisse Cardinalium errorem, vel ambitionem, ut post electum summum Pontificem, quamvis in illo diabolico populi Romani tumultu, quem vere Diabolus excitavit, post eiusdem electi consecrationem, coronationis, in-
thro-

thronizationisque solemnia non tumultuante , sed pacifico plaudenteque Populo libere per ipsos , & eorum nomine celebrata ; damnando , quod prius fecerant ; alium assumendo Pontificem , Sacrosanctam Ecclesiam bicipitem reddiderunt , & tanta cum abominatione diviserunt Populum Christianum . Quis constituit eos iudices , ut eorum sit de pontificalis electionis vitio iudicare ? An electionis huius autores , testes & iudices esse possunt ? & cuius est de propriis actionibus iudicare ? Quis in testem eorum , quae gesserit , si de alicuius , quem impugnet agatur praeiudicio debet audiri ? Quod si fuerat , ut adserunt , in electione vitium ; cur universum orbem publicis , & privatis litteris impleverunt , mundi Principibus atque Populis nuntiantes canonicam electionem Urbani ? Cur sibi non , semel , sed multoties collegialiter adstiterunt ? Cur eius ordinatione suarum mutaverunt titulos dignitatum , quos etiam cum Clementem eligerent tenuerunt ? Cur non potius in animum induxerunt suum puro consensu iustificare iam electum , si qua forsan purificatione videbant opus esse ; & unius hominis tolerare mores , & vitam , quam certissimum scisma scienter inducere in unica Sponsa Christi ? Quis non credat eos non conscientia motos , sed vel odio nominis Italici , vel studio propriae nationis , vel Summi Pontificatus ambitione , dum quilibet illum sibi posse contingere blandiebatur , ut a primo discederent , alterumque crearent ? An sibimet secum cogitantes persuadebant ad ipsorum mutationem adeo facile mundi Principes , & Populos se mutare ? An ignorabant , quam dif-

fici-

ficile sit aliquod persuadere contrarium persuasus? Quis non videt hunc errorem supinum, & crassum de nimia suimet, non fiducia, sed confidentia, ne dicam malignitate, vel superbia, processisse? Antequam Urbanus ut erat natura severior incepit illos reprehendendo mordere, cuncta tacebant. Verus erat Pontifex; Verus Christi Vicarius, & adeo vere, quod impetrare gratias Spirituales, & absolutiones in mortis articulo, completaque super hoc habere privilegia quilibet conaretur. Postquam autem se maiorem illis incepit ostendere; vitiosa fuit electio, non libere facta, sed per metum extorta, quoniam non potuerint in illo tumultu, quo nullus singulariter petebatur, liberrime quemquam eligere, vel si viri fortes fuissent potuerint illas contemnere minas, & se ad liberi temporis facultatem forti proposito, optimo quam consilio reservare. Sed fecerint illi de se, quod libuit, cur autem ad ea, quae dirimere non valebant? Est equidem ista cognitionis facultas solius Dei, sicut statuit Anacletus, quod fecerant condemnantes contra ius eius, quem impugnabant, manum temere posuerunt? Talia quidem sunt, de quibus etiam testes idonei contra tot praecedentes ipsorum et adtestationes litterarum, & actuum publicorum, nedum sponte se offerentes, sed etiam compulsi non debeant reputari. Nec autemet aliquis, quod ista congefferim, secundi, quem elegerunt, causam condemnando. Non sum tam temerarius, vel tam excors quod ista determinare praesumam, vel alterius alicuius Partis iustitiam adserere, vel damnare. Scio quidem in electione Prioris non de-

defuisse tumultum . Violentæ præsumtionis instar , est verisimile , non esse tot Cardinales Gallicæ nationis in quemvis Italicum de Pontificatus apice libere consensisse . Quo fit , ut credibile fati sit , ipsos metu potius , quam libera voluntate talis electionis negotium expedisse , prorsus alias non facturos . Nec credam insuper tot prudentissimos viros propriæ salutis immemores in damnationem animarum suarum sponte ruere , totque Principibus atque populis eis credentibus tam gravis erroris materiam exhibere . Sed hæc dimittamus : Sunt enim densissimis oppleta tenebris , quam veritas facti latet in metibus electorum , de quo ius , quod oportet quaerere , sine dubio noscitur provenire . Non enim usquequaque clarum est , quod dicitur , Urbanum per tumultum populi Romani , vel Romanum , vel saltem Italicum acclamantis electum , ut eodem ut adstruitur metu durante inthronizatum Apostolicæ Sedi iuxta Nicolai Papæ decretum non apostolicum , sed apostaticum extitisse . Quandoquidem etiam si nominatim ipsum furens ille populus poposcisset , liberis , & inclinatis mentibus potuisset ab electoribus nominari , & in Summum Pontificem libere sine quocumque clamantis Populi respectu , vel metu , quicquid coniectantium imaginatio sibi persuadere possit , aut velit , adsumi : Ex quo non est ratum illud violentissimum argumentum : electus fuit Urbanus , non libere , sed per metum , populo Romano fremente vel Italicum , vel Romanum . Quoniam an metus fuerit illius electionis causa , licet forte dici possit , negotium non est clarum , sed in eligentium men-

tibus confepultum . Circa quod secretum, si praesupponatur liberum non adfuisse consensum, tot stant litterae, non collegiales solum, quas metus potuit extorquere, sed privatae, liberaeque voluntate conceptae, non a multis solum, sed forsitan ab omnibus Cardinalibus ad multos, & forsitan ad omnes Christianorum Principes, & aliquos Populos destinatae, quod usquequaque non possit id, quod praesupponitur, demonstrari . Stant, & tam publica Consistoria, quam privata, quibus iidem ad illa, quae non possunt nisi per veros Summos Pontifices explicari, non semel, sed multotiens, adstiterunt . Stant, & infinitae gratiae titularumque nunquam dimissorum commutationes, quamquam sonabant in maius, & quae, sicut per alios, quam per Papam concedi nequeunt, sic etiam nec mutari . Ut quid credere debeamus praeterita praesentibus conferentes adeo dubium sit, quod tutius est assensum omnino suspendere, quam in aliquam partem declinare . Nam, & quod aiunt . Quoniam Urbanus sciens se per metum, & popularem tumultum electum vitiosam electionem acceptavit, nec unquam illi renuntiare consensit, apostaticus factus est, in haeresim incidit : nunc autem sicut haereticus eligi nequit in Papam, & deponi debet electus; sic nec consecrari . Et sicut nec consecrari, sic nec etiam coronari; & sicut non coronari, sic non statui super thronum . Nam quod prius assumitur a quo cetera pendent non est clarum . Et quum aliud sit longeque differat per tumultum eligi vel in tumultu, quumque licet hoc clarum sit, illud omnino non pateat, deficit omnino vis
omnis

omnis illius argumenti . Nam tumultuationis illius formido , quum certum sit ipsos nedum ele-
gisse priusquam Populus claustra Conclavis ir-
ruperit , sed ad se vocasse iam electum , vel for-
sitam eligendum ; & omnino constet irruptio-
nem illam post electionem celebratam existisse ,
non ante , quam effracto Conclavi , cuncti Cardi-
nales alius alio fugientes , se vel in Castrum Cre-
scentii , sive Molis Hadriani , quae propter
Gregorianum miraculum , Castrum Sancti Ange-
li dicebatur , loco munitissimo , vel ad alia loca
tutissima reduxerunt . Talis vis dici debeat , quae
caderet in constantem , ego non video . Quoniam
illi clamores viros fortes nullatenus terruissent ,
& intacto Conclavi iam fuerat electio celebrata ,
quod etiam ex eo palam est , quod post irru-
ptionem , effractionemque praedictam talis fuit
illa turbatio , quod omnino nullus Cardinalium ,
vel servitorum adstantium caesus fuerit . Sed in-
cumbentibus cunctis spoliis , non personis ; quae-
rentibusque non caedes , & sanguinem ; sed rap-
inam , & praedam , prorsus omnes incolumes
recesserunt . Inter haec ne metus esse debuit ,
quod caderet in constantem ? Et an apud Ec-
clesiae Principes talis , tantusque metus esse po-
test ? Immineat licet gladius iugulo , qui viros
constantes moveat , & tam periculoso menda-
cio , & tanti temporis perseverantia tam multis ,
& evidentibus actibus adorando pro Summo
Pontifice Christi que Vicario toti mundo debeant
exhibere , quem sciverint canonice non electum ?
Mortui sunt aliqui Praelatorum , mundique
Principibus non armatis solummodo , sed fu-
rentibus restiterunt pro suae Ecclesiae liberta-

te, nobisque temporalibus defendendis, & vos in re tanti periculi, quaeve fuerat non temporalia solum, sed spiritualia turbatura, tam effeminatos, & pavidos praebuistis, quod nullus, quum in locis tutissimis essetis, & unde potius aliis timorem incutere poteratis, quam deberetis metus illius perseverantiam exhibere, hanc patefecerit veritatem. Cur non de locis illis, quum fervebant ipsa principia, quisquam vestrum veritatem, quam post tot dissimulationes, & actus contrarios praetendistis auribus etiam audire volentium intonuit, & ingessit? Sed haec omittamus: deplorari quidem possunt, & reprehendi; non corrigi. Consideremus autem statum rerum, & lacrimabilem Gregis Domini conditionem nobis ante mentis oculos proponamus. Vidimus atque videmus duo capita in unica Sponsa Christi. Videmus regna scissa, ut hos Urbanistas, illos Clementinos dicere valeamus. Haec Germania, Britania, quam Angliam vocant, atque Pannonia recognoscit Urbanum. Inde Galliarum universi fines, & omnis Hispania se determinavit, tulitque sententiam per Clementem: Miserime vero Italia etiam in haec duo capita scissa est. Nec pure tamen omnes, sicut primae sunt nationes, Pontificibus suis inhaerent. Nam & Gallicorum, & Hispanorum aliqui credunt Urbano, Germanique Clementi, eoque res deducta est, ut quilibet illi crediturus esse videatur a quo plus emolumenti receperit, & honoris. Quilibet avaritiae, & ambitioni studet. Dei timor, & conscientiae rectitudo prostrata iacet, cuius apud mortales tam facilis est iactura, quam

cura . Nec hucusque cordi fuit , hæc abominatio Principibus orbis terræ . Sic quondam iam ferme ad quintum seculum etiam contingit , quum a Pontifice Romano descivit universa ferme Grecia , cui scissuræ nunquam diligentia fuit redintegrationis remedium adhibere . Nunc autem Deo laus , qui iudicare velle videtur Ecclesiam Sanctam suam ; & discernere causam eius de gente non sancta , eamque ab homine iniquo , & doloso liberare , postquam vos , & alii Romani imperii Proceres , quorum est ita tractare , ad hoc scisma tollendum videmini convenisse . Honorabile quidem est velle , quod Cæsar consecrationis suscipiat munus , & triplicis Coronæ decus induat , quo seculare Christianorum caput , completa refulgeat dignitate . Sed super omnem honorem est , curare vulnera , coniungereque scissuram , quam in Sanctæ Matris Ecclesiæ corpore scisma fecit . Nolite pati , quod ulterius ista divisio nutriatur . Heu me miserum , quum sentiam me concordem in Christo cum Gallicis , & Hispanis ; & aliis quibuscumque , qui credidere Clementi suo , quod reverentiam exhibent successori ; dissentiamne cum eis de Vicario Iesu Christi ? Et quam abominabile fit , quod vicissim illi nos , nos illos scismaticos appellemus ? Integra nobis , & illis petra est , quæ quidem est Christus . Cur non integri sumus in Petro , qui Vicarius est Christi ? Ergo dicam audacter ; propter duos homines , & quum ad veritatem venerimus ; duos quamvis venerabiles Sacerdotes , universus Christianitatis orbis , tot Principes , tot Populi , tot gentes pertinaci , ne dicam perpetua , sectione desciscent ?

& illi patientibus, imo faventibus vobis, & aliis, fecerintne de Ecclesiae Romanae reſtitutione flexum arcum, & ſedentes in cornuis, pondere ſuo, non ſinent curvitatē, quam cernimus adaequari? O dedecus orbis, o pudor omnium, o culpa inexpiabilis Principum, & ſimplicitas Populorum. Quid iam ad annum pene vigefimum toleraſti? Cur negligitis rem tanti ponderis, & quae divina, & humana, niſi ponatur remedium, debeat permiscere? Potens eſt iſta diviſio, quodcumque veniretur ad arma, regna transferre, totum Chriſtianitatis Corpus contendendo diſcerpere, cunctaque turbatione funerea peſſundare. Nolite pati Gentilibus, & Saracenis, qui tanto de ſuo Maumetto tenentur errore, ſemperque Chriſtianis infeſti ſunt, gregem Dominicum eſſe ludibrio. Videtis Teucros, ſic enim adpellare potius libet, quam Turquos; poſtquam apud Teucriam dominantur, licet fama ſit, ipſos a monte Caucaſo deſcendiſſe; videtis, inquam, Teucros ferociſſimum genus hominum quam alte praefumant. Nolite, quod tango, negligere. Confidunt, & credunt Chriſti nomen per univerſum orbem delere. Eſſeque dicunt in fatiſ ſuis, ut Italiam vaſtent, & uſque civitatem diviſam flumine, quam Romam interpretantur, venientes, omnia ferro ignique conſument. Mirum in modum Principes ipſorum gentes ſuas ad bella nutriunt; decem, vel duodecim annorum pueros ad militiam rapiunt; venationibus, & laboribus aſſuefaciunt, atque durant; ad currendum, exiſtendumque quotidiana doctrina, & experientia ſtrenuos reddunt. Cibis groſſiſſimis, paneque ſolido, nigro,
mul-

multisque permixto frugibus pascunt. Quod delicatius comedunt, sudore venationis acquirunt. Denique taliter instituti sunt, quod unica veste soloque pane contenti vivant. Mirum in modum patientes frigoris, & caloris, imbres, & nives, & alias aeris furentis iniurias pileo tecti, nec non & nudo capite, quum opus fuerit, sine querela suscipiunt: lectus eis nuda tellus, & quum vinum ignorent, radicibus herbarum plerumque vivunt. Quibus artibus instituti, fortissimi corporis, ac agiles, & strenui pro ludo, & quiete militantes arma suscipiunt, cunctarum necessitatum, cibationis, & victus, quas ceteri nimis exhorrent, non patientes solummodo, sed fruentes. Addunt praeterea religionis suae doctrinam, qua docentur, mori pro Domino vel lege sua, non gloriosum solummodo viventium in oculis esse, sed fore gloriosissimum apud Deum, ad quem nulla certiore via possint, nullaque compendiosiore redire. Non enim usque adeo barbari sunt, quod Deum esse non credant, quod aliam esse vitam, & gloriam non arbitrentur, sed certum habent fore, quod pugnantes pro Domino suo, vel lege sua, perpetua recipiantur in gloria. Quod tanto firmiter credunt, quanto simplicius, & ineruditius vivunt. Tantae vero sunt obedientiae, quod nihil supra valeat cogitari. Arma, quae gravent ipsos, spernunt. Agilitate, multitudine, & obedientia confidunt, qua, simulac iussum fuit, vel pedem referunt, vel in hostes impetum faciunt. Modo dissipantur, ut victos credas, moxque conglobantur, & coeunt, & redeuntes in aciem, pugnam vel incipiunt,

vel restituunt . Nemo vafrius eis novit infidias, metum fingere , & hostes suos variis diffimulationibus ludificari . Credite mihi , genus hoc hominum, quorum; quum mores, vitam, & instituta percipio , fortissimorum Romanorum ritum consuetudinemque recorder ; nisi Deus obviet, nisi vos , & alii provideatis, ut expedit , maiora facient quam putetis . Nos autem Christiani, traditi luxui , & inertiae , luxuriae , & gulae intendimus in cute curanda plus aequo operata iuventus , ut Satiricus ait , & quod esse super omnia pericula certum est , post duos homines ; si tollatur dignitatum fulgor ; nescio quales remansuri sint, dividimus , & ambulamus , non solum cum iactura rerum temporalium , quam lacrimabilem , & avaritia , & nimia divitiarum admiratio facit , sed in rerum spiritualium confusionem, de quibus , corruptis moribus , & nimium tepescente fervore fidei , nimius , & abominabilis neglectus est . Nam si Papam vel heinc, vel inde legitimum non habemus , quod profecto fateri necessarium est , quis nescit ex vitiosa parte veros Episcopos esse non posse , & per consequens veros deficere Sacerdotes , veraque non habituros post aliquid temporis Sacramenta , quos contigerit partem vitiosam esse sequutos ? Licet enim clericalis character sic semel transeat quod etiam per supervenientem haeresim non tollatur , quod adeo verum est , quod certum sit haereticos iam publice condemnatos vera conficere Sacramenta ; quae tamen iurisdictionalia sunt , propter haeresim pereunt ipso iure . Ut forte probabile sit adfirmare , crede-
reque , quod post mortem felicitatis recordationis

Gre-

Gregorii undecimi nullus ex parte Pontificis electi per vitium nactus sit Sacerdotii dignitatem, nec per illos Sacerdotes haberi possint legitime Sacramenta; utpote deficiente iurisdictione sacerdotia conferendi. Illi ergo qui fuerint obediētes non vero Pontifici, quamvis simpliciter, & conscientia non corrupta, si in aliquem invaderint ordinatum ab Episcopis novis, adorantes hostiam, & calicem, non Christi Corpus, & Sanguinem, sed illam puram Panis materiam, atque vini cum aqua mixta veluti quoddam idolum adorabunt: Et quid potest sceleratius hoc scismate, quidve magis abominabile cogitari? Quid Deo displicibilius esse potest? Quidque magis contrarium salutis, quam optare debemus, quam, quod non velle nostrarum salutem animarum? Quid in hac societate mortaliū perniciosius? Quidve, quod magis debeat, & possit hostes Christi in Christianitatis exitium animare? Expectabimusne donec ista contentio, proh dolor! accendatur in bellum? Vel usquequo Teucrorum audacia, quam tam deflenda clade: me miserum! experti sumus, in Christianos irruat, & moveatur? Serum erit reconciliationem quaerere, quum ad intestina, vel externa fuit arma perventum. Nolite, Christianorum Principes, illum necessitatis articulum expectare. Nimio vobis, & toti Christianitati pretio steterit iste neglectus. Et licet sperandum sit, Deum suam Ecclesiam nullatenus relicturum, & pro redintegratione sponsae suae favores eius nullo tempore defuturos: propensius tamen haec spes honoranda est, quum filialis Dei timor, & fidei zelus, non humanae necessitatis metus, rem
tam

tam sanctam, tam opportunam; tam honestam, tamque laudabilem inquirere persuadebit. Nec desunt legitimi tramites, quibus ad hoc valeat perveniri. Possunt equidem ambo Pontifices rerum statu, & dignitatibus Praelatorum intactis, sibi mutuo cedere, & alter alterum confirmando administrationes dividere, vel per obedientias, quae nunc sunt, vel alia sectione de qua facillime possent esse concordēs, instituyendo, quod nulli fiant, ni forsan amborum Pontificum accedente concordia, Cardinales; & quod altero moriente, alter totum, quem Deo placuerit esse superstitem, administret. Hanc viam saepe numero cogitans, non ineptam, non incongruam, neque sine exemplo Ecclesiae primitivae fore duxi, quum post Petri martyrium, & nativitatem, ex institutione Petri, & voluntate consensuque Romanae Ecclesiae assumptus Clemens fuerit, Linum tamen, & Cletum Episcopatum urbis Romae administrare permisit, per quos etiam vivens Petrus plura fecit, quae ad Pontificatus dignitatem, & officium pertinebant. Quamvis apud Eusebium loquentem de temporibus illis scriptum sit. Qua tempestate in Urbe Roma Clemens quoque post Paulum, & Petrum Pontificatum tenebat, ut illos episcopium istum, vobis Pontificium eodem tempore tenuisse in Urbe Roma manifestum sit, regente Ierosolimitanam Ecclesiam, quae sedes cum Anthiochena totum regebat Orientem, Iacobo Iusto fratre Domini; quum Anthiochiae primus praeesset Evodius, cui legimus Ignatium successisse. Nec moveat aliquem Pontificum aetas, ut ista conditio videatur esse deterior illi parti, quae longaeviorem Pontificem habeat, quum saepissime

sine videamus decrepitum Patrem filios iuvenes sepelire; totusque nostrae vitae cursus obnoxius morti sit. Filios omnes praemisit Priamus, & Fortunatus Augustus, sicut legimus, & testamentum conficiens, inquit: quoniam iniqua fortuna Caium, & Lucinum filios mihi eripuit, Tiberius Caesar mihi ex parte dimidia, & sextante haeres esto. Vides ne quam actiter, atque clare gloriosus Princeps de fortuna propter filiorum interitum conqueratur? Conqueratur, & Nestor, fatorum ordinem apud Homerum, quando Corpus ardere filii videbat, miseram superesse lacrimans senectutem. Sed quum haec caussa Dei sit; sperandum est, illum fore superstitem, quem superesse melius est in oculis suis. Audivi tamen tres alias vias per universitatem Parisiensem mature, & prudentissime designatas. Unam videlicet Compromissi; quam, quidem impossibilem arbitror, quoniam impossibile sit verum invenire, fidumque partibus, aequis affectibus mediatorem; & quoniam haec via mentes fidelium minime declararet. Altera via videtur esse Concilii, quam communiter omnes clamant. Sed sub quo congregabitur hoc universale Concilium; sub isto, vel altero, vel utroque? Non video, quod fieri sub uno possit, non video quod sub duobus facere, laudabilem exitum possit habere. Fac enim utramque Partem cum suo Pontifice convenisse, perstabit quaelibet in proposito, & in summam venietur contentionem, & licet iudices praeponerentur non essent tamquam extra Corpora Partium, inter quos vel esset pertinax, & indeterminanda contentio vel credi non posset heinc vel inde-

defuisse per collusionem, & vitium de iudicando concordia. Sicque facillime posset error posterior deterior esse priore. Denique tempus adeo longum ad congregationem exigitur, quod interim mille modis posset Concilii propositum impediri. Quis etiam inter Christicolae Concilio locum dabit, qui neutri Partium sit suspectus? Ut hanc viam certum sit, nec aditum, nec exitum habituram. Cavendum est praeterea diligenter in hac causa, ne dici possit, vel quomodolibet suspicari, aliquid extorqueri per vim, concedi muneribus, vel per gratiam impetrari. Quod ut fiat, & clarum in oculis omnium sicuti materia nostra requirit, sit; non sufficit quod ista non fiant, sed necessarium est, quodabilitas ad illa deficiat, & facultas, quod nunquam esse poterit si capiatur via Concilii vel eligatur formula Compromissi. Usque adeo quidem corrupti sunt mores, & illa vere sanctitatis integritas, quam de priscis legimus, evanuit, & adeo fervet avaritiae rapacitas, & affectio lucri, quod vix possint etiam privatorum iudicia, vel publicarum rerum disceptationes hoc suspicionis scrupulo munda credi. Nimis enim verum est poeticum illud. Munera, crede mihi placant hominesque, Deosque. Placatur donis Iuppiter ipse datis. Et quod ego iuenculus cecini. Non opus est illi digesto, vel codice, pro quo Gratia venalis, vel clam declamitat aurum. Accedit ad haec, quod etiam si vera claraque iustitia redimatur, quum omnium cupiditas expleri non possit, quod qui nihil, vel minus assecuti sunt, quod sentiant, vel credant, ad alios esse delatum murmurant, clamant, & detegen-

regentes vitium nihil relinquunt suspicione vacuum, vel sincerum. Cui rei, & hoc calamitatis adiungitur, quod haec etiam si vera non sint, cunctis facillime persuadentur. Et si quis adfuerit, de quo non possit corruptionis esse suspicio deceptum credunt, & simplicitate sua vix enim haec integritas citra puritatis simplicitatem reperiri potest mox praedicant circumventum. Relinquantur haec igitur, quae carere suspicione non possunt, & tertia via, quam illa veneranda congregatio Parisiensis Universitatis proposuit, eligatur. Dicunt equidem, ut fama est, quod utriusque obedientiae Cardinales simul conveniant, & uterque Pontificum, confirmato, ut arbitror, utroque collegio, renuntient iuri suo, ita quod per omnes, qui titulum habeant Cardinalis unicus Pontifex eligatur. Hunc modum, hanc viam, non humanam, sed divinam, sanctissimam, optimam, tutam, certam sine scrupulo, & sine murmuratione commendo. Cui consilio, si fas est me de tanta materia loqui, & illud addiderim quod heinc inde numerus Cardinalium adaequetur; ne contingat in electione futura partium alteram esse suffragiis inaequalem. Nam tametsi duarum partium totius congregationis requiratur assensus, quae pars tamen vocibus ditior erit facilius praevalebit. Ut & huic calumniae bonum sit, & quam necessarium obviare. Hanc viam, inclite Princeps, satis commendare non possum, nec credam ipsam sanctissimis, & sapientissimis viris illis carnem, & spiritum suggessisse, sed Deum Patrem, qui in coelis est sine dubio revelasse. Hac siquidem via nihil compendiosius
nihil

nihil iustius, nihil sanctius, nihilque sincerius, cogitari potest. Possunt enim Cardinales quemcumque locum elegerint, cum cito, tum facile, convenire. Nec dubitem, usque adeo debet omnibus haec displicuisse scissura, quod in unius electione Pontificis Dominus eis subitam concordiam inspirabit. Quid autem iustius esse potest, quam scisma conceptum, atque nutritum superbia dignitatum, humilitate renuntiationis extinguere, & unitatem in divisa, sicuti videmus, Ecclesia renovare? Quid autem sanctius uterque Pontifex, & optare potest, & facere, quam pro reconglutinatione tam perniciosae scissurae pro qua vitam exponere parum esset, resignare litigiosas has, quas obtinent, dignitates? Quam lucrari fratris animam, quam certum est illum, qui ius non foveat, & pertinaciter inhaereat his, quae tenet in statu gratiae, habere non posse; quam universum Christianitatis Corpus de divisionis tenebris ad lucem unitatis, & concordiae revocare? Cogitet uterque Pontificum, se non Petrum, aut petram fundamentalem Ecclesiae, sed petram scandalum dignam tandem reprobatione, quamdiu distulerit se praebere lapidem angularem, qui situs in capite geminos parietes uniat, & coniungat. Quod fieri non potest, nisi desinant esse, quod sunt; imo non quod sunt, sed quod esse credi cupiunt, atque volunt. Nunc lapides duo sunt in hac Ecclesiae sectione, tunc erunt unus in Christo concordiae, & fidei unitate. Nam quamvis neuter ad id quod se praetendit habere rediderit, causa tamen efficiens cum Deo erunt, ut lapis unus in angulo reponatur,

tur , tanto profecto maiores atque digniores reposito , quanto maius est , & dignius efficiens , quam effectus . O quam gloriosum dicere Ecclesiam suscepi divisam , & humilians memetipsum , reddidi concordem , unanimum , & unitam . Volui potius esse de pusillis unus in unitate Sanctae Matris Ecclesiae , quam divisae Princeps in illius culminis dignitate . Est hoc profecto , ni fallor , adeo iustum & sanctum , quod id non facere sit diabolicum , & iniquum . Hortemini , requirite , urgete , & omni modo conemini , quod ad hunc renuntiationis actum , & concordiam veniatur . Qui se non permiserit exorari , quisquis ille fuerit , sit vobis scismaticus , & intrusus . Verissime iudicavit Salomon illam non esse matrem , quae patiebatur , & eligebat puerum dividi , matrem vero quae volebat integrum filium alteri consignari . Sic & vos , & universus orbis illum reputet verum sponsum , qui paratus fuit in unitatem , sponsam dimittere , non divisam , & laceram retinere . Placet haec via , gloriosissime Princeps , non mihi solum , cuius nullum est iudicium , sed omnibus , qui senserunt , non tantum quoniam expeditissima iusta , & sancta sit , sed etiam quia segura . Nulla quidem in hac re suspicio versari potest , nulla fraus intendi , nullaque corruptio fabricari . Quare te deprecor , inclite Princeps , & alios omnes in quorum manibus orbis terrarum est quique sicuti fama est , apud Franchfort , & huius & dirigendi imperii gratia convenistis , hoc scismati negotium prosequamur . Numquam enim dirigetis imperium , nisi prius ordinaveritis & Papatum , a quo certum est imperium dependere .

dere. Nec vos rerum arduitas deterreat, difficultas fatiget, vel submoveat magnitudo: memores circa ardua, magna, laboriosaque semper esse virtutem, tantoque magis quodlibet esse meritorium, quanto difficilius fuerit maioribusque laboribus plenum. Haec reconciliatio pacificum reddet imperium, spem conceptam auferet hostibus Christiani nominis, cunctaque secundum Dei placitum, & consolationem hominum reformabit. Scio, magnificentissime Domine, me de me, plusquam deceat, praesumpsisse, quamvis fidelium omnium esse credam super hoc non desiderare solummodo, sed clamare. Quoniam ubi de salute cunctorum agitur ignavum est, si non ab omnibus consulatur. Si cui tamen videbor os in Caelum audacius posuisse; consideret Fidem, precor, consideret, & coelum, quod me ad hanc unitatem habere facillime iudicare potest; sciatque me, licet tot, & tanta scribentem pro Coeli magnitudine nil egisse, nec imponat fidei meae, sinceritatisque defectum, sed si placuerit commendet affectum. Tu vero, Princeps optime, & si qui dignabuntur ista perlegere, suscipiatis haec in bonam partem, obsecro, meque loquutum haec sincerissime, & fideliter, & in Divinae maiestatis filiali metu, quae sic inspiraverit iudicate. Vale Florentiae XIII. Kal. Septembris.

PE.

Haec Epistola scripta Marchioni Moraviae, qui, ut videtur, ad eligendum Imperatorem Francofurti tunc temporis erat, convenit cum

illis quae Cardinalibus, & Archiepiscopo Florentino scriptae sunt ad tollendam controversiam Clementis & Urbani; ut videre est p. 18; & 39.

LII.

COLUCCIUS POETA PRO COMUNI
FLORENTIAE DOMINO DOMINO
PONTIFICI (1).

SAnctissime Pater atque Beatissime in
Christo Pater & Domine, vereque Vi-
carie Iesu Christi. Si quondam in pu-
blica nostrae defensionis bellis a summis alie-
ni sanguinis Pontificibus, quum contra Chri-
stianos arma movebamus devotioni nostrae sae-
pe numero fuit concessum, quod Clerici Dioe-
ceseos Florentinae, atque Fesulanae ad con-
tribuendum non parvas pecunias Comuni no-
stro licite cogerentur; quid sperare debemus
clementissime Pater de Pontifice Latini san-
guinis & Italicae nationis, & praecipue quum
pro defensione patriae saluteque Clericorum, &
quod antea dici debet, pro defensione Catho-
licae Ecclesiae ac totius Fidei Christianae con-
tra Schismaticos (2) bellum praesentialiter assu-

Tom. III.

I

me-

(1) Haec Epistola scripta est Urbano VI. Pontifici Maximo, cuius partibus adhaerebant Florentini, quum Dominus de Concy, vulgo *Conciaco* in Italiam venit, & Arretium cepit, quod postea Florentinis pretio concessit, scilicet anno

MCCCLXXXIII. die XX. Novembris.

(2) Vocat Gallos Schismaticos, eo quod Galli, ut Pontificem, venerabantur Clementem, qui Anagninae a Cardinalibus Gallis Pontifex creatus fuerat contra Urbanum VI.

mamus? Sane sicut putamus vestram beatitudinem accepisse, Gallorum exercitus, qui per Italiam inundavit, Duce Domino de Conciano (1) Tusciam insultavit. Et primo dicentes: Pax, Pax occasionem belli quaerentes, & causam, bellum tamen perniciosissimum inferebant. Demum autem Civitatem miseram Arretinam die xxviii. mensis Septembris proditione (2) Petramalensium intraverunt; & civitatem totam excepta solum arce, quam cum difficultate devicerunt. Non possemus exprimere caedes atque rapinas Sarmaticorum feritate commissas, aut bis captae, bisque direptae civitatis miseriam mortalis eloquentiae designare. Satis itaque sit non omnia dicere (infinite enim esset hoc si breviter explicarem. Tota itaque civitas, domus, opes, ecclesiae, viri, mulieres, divina atque humana, proh dolor! ferocitati victorum hostium sunt concessa. Illic factio Ghibellinorum exultat; illic Gallorum fremit exercitus; illic Urbani nomine prophanato, Clemens adoratur & colitur. Illic de subiciendis Italiae finibus servituti miserrimae consultatur. Contra tales igitur, & talis intentionis hostes pro statu Sanctae Matris Ecclesiae ac Sanctitatis vestrae, pro to-

ca

(1) Alias de *Concy*, vel de *Conciaco* adpellatur.

(2) Familia *Tarlatorum* una erat ex primariis Civitatis *Arretinae*, dicta etiam *Petramalensis* a quodam Castello quod *Petramala* vocaba-

tur, & quod in potestatem venit Florentinorum ann. MCCCLXXXV. plurimis privilegiis concessis Marco *Tarlato*, qui bonis & aequis conditionibus *Petramalam* Florentinis tradidit.

ta Italia, pro nobis ipsis, pro Civitate, Castris, & subditis nostris, & pro libertate, quam Dei munere a maioribus nostris accepimus, & pro restauratione illius miserabilis civitatis, quae iam bis tam crudeliter est afflicta cum omni nostra potentia bellum intendimus inchoare. Et iam septingentas Lanceas ad stipendia nostra conduximus, & ampliorem pugnatorum numerum procuramus. Est enim nobis cum hoste potentissimo mille quingentis Lanceis & Ghibellinorum favore sociato, certamen. Quod si Deus coeptis nostris, ut speramus, favorabiliter adspirabit, expellemus de media Italia pestem, & abominationem istam, & aut ipsos in illa civitate viriliter opprimemus, aut cum ingenti dedecore Ducem & exercitum in suam Galliam detrudemus. Pro tam iusto igitur, tam pio, & tam honesto atque necessario bello contra schismaticos & infideles ad benignitatem S. V. recurrimus, & piae subventionis auxilia postulamus, totius nostrae devotionis affectibus supplicantes, quatenus dignetur vestra Clementia Clericos quarumcumque Dioecesum, qui in nostris finibus obtinent beneficia vel praebendas; & tam exemptos quam non exemptos apostolica autoritate compellere ad subsidia nobis in hoc bello, quae non minus pro ipsis, quam pro nobis erunt in nostrae caritatis visceribus impendenda. Nam si consueverunt Sancti Patres meritorie & laudabiliter Ecclesiastica bona distrahere, & etiam sacra vasa conflare in alimoniam pauperum, & redemptionem humanissimam captivorum; quis non consentiat hoc tuendae fidei Christianae

non minus Clericorum sumptibus, quorum res agitur, quam de seculari pecunia sustinendum? Ceterum Tu per hoc dignemini literas opportunas sine dilatione concedere: & nobili viro Bartolo de Boncianis (1) dilectissimo Civi nostro, exhibitori praesentium, fidem plerissimam exhibere. Dat. Florentiae.

LIII.

COLUCCIUS PRO POPULO
FLORENTINO (2) REGI CAROLO.

TAndem de miserrima Civitate Arretii, Serenissime & gloriosissime Princeps, pugil fidei, spes Guelforum, & urbis nostrae refugium singulare, tandem evenit, quod semper veriti sumus, quodque saepius fuit per nos tam viva voce quam per literas nun-

(1) Florentina *Boncianorum* Familia extincta est; cuius bonorum & cognominis heres est Familia *Gerinia*.

(2) Convenit haec Epistola scripta Regi Carolo cum superiori, ex qua colligitur Arretium a Gallis occupatum esse die XXIX. Septembris per *Enguerranum* Domi-

num de *Conci*, qui in Italiam venerat pro Andegavensium Duce contra Regem Carolum, qui inter se de Neapolitani Regni acquisitione dimicabant. Ex hac Epistola videntur Florentini potius Regis Caroli partes, quam Andegavensium Ducis fuisse sequuti.

nūntiatum. Ecce enim quod factio Marci (1) de Petramala malum conceptum de more parturiens evocato Gallorum exercitu cum ipsorum Duce Domino de Conciaco die xxix Mensis Septembris proxime elapsi Civitatem ipsam nocturni furti machinatione, custodibus caesis, invasit; & quicquid ibi de praeda reliquum fuerat, quicquid primam cladem potuit illius populi vel industria gerere vel parsimonia congregare Gallicanus exercitus occupavit, ut nulla sit tantae eloquentiae copia, quae bis captae bisque spoliatae Civitatis digne possit miseriam deplorare. In qua re, gloriosissime Princeps, licet super exitio Florentini populi & desolatae Civitatis miseria promoveam; licet pericula nobis ex integro imminencia pestifera, praeparata, non sine perdendae nostrae libertatis formidine metuamus; licet videre videamur, nisi clementia divina subveniat, urbem illam horrendi belli sedem toti Tusciae tremendis insultibus imminere; honori tamen vestrae maiestatis in cuius manibus tot & tantas clades accepit illa miserabilis Civitas compatimur & dolemus. Et eo maxime quia quum toties de concedenda nobis illa Civitate, quod solum omnium inbecillitatis, infirmitatis, & imo desolationis eiusdem urbis & certum & unicum remedium videbatur mitius sit tractatum, numquam tamen potuit res tam utilis, tamque necessaria tamque honesta desideratum finem & conclusionem debitam obtinere. Quin imo, quum nunc

I 3

in

(1) Marcus *Tarlatus* Dominus de Petramala | de quo superius pagina.
 minus de Petramala | 130.

in ultimis oratores nostri, cum vestrae Celsitudinis concordassent, cunctaque forent in limine, quumque peracta pericula non solum nobis ostendentibus viderent oculis, sed etiam manibus contrectarent; nescimus quibus quaesitis coloribus hinc inde Oratores in Romandiolam expedituri, sicut aiebant, quaedam Maieftatis vestrae negocia, secesserunt. In qua re dolemus, quum in decem dies se redituros esse sponderent; & nos interim auctoritatem opportunam a nostris consiliis pro expeditione negotii cepimus, sicut cum ipsis exstiterat ordinatum; ut nihil omnino restaret, nisi rem totam effectui demandare; quod nos deluserint in Apuleam, sicut accepimus, redeuntes. Nos saepenumero & Oratoribus & Vicario vestro futura praediximus. Nos pro custodia & defensione Civitatis gentes obtulimus. Nos muniti fecimus arces, & arcium famulis satisfieri. Nos quinquaginta Balistrarios postulatofine mora direximus; omnem nostram potentiam, si nos decrevissent requirere, transmissuri. Nos de bona custodia Vicarium & Arretinos quotidie monebamus. Sed fato quodam (ut ita loquar) factum est, ut quod fideliter dicebamus illi crederent a nobis solum Arretinae civitatis obtinendae studio, simulari; & concepta suspicione de gentibus nostris, quod quum maiorem habuissimus in illa civitate potentiam de capienda urbe debuerimus agere, nihil ultra paucos quos misimus balistrarios postulerent, & sic; ut verum apertissime detegamus; dum de nobis suspicatur; dum a novis cavent, in manibus hostium inciderunt. Iustissimi profecto

lecto Dei iudicium! quod qui pro salute sua de veris amicis confidere noluerunt in potestate crudelium inimicorum cum exitio devenerunt. Utinam simul nec honori vestro diminutionem nec vobis tam dura pericula peperissent. Nunc, enim qui paulo ante pacifice vivebamus, Republica nostra a multis laboribus & expensarum profluvio respirante, horum culpa in bello manemus. Quid enim facere debemus, gloriosissime Princeps? Potentissimus hostis cum mille quingentis lanceis civitatem insidet Arretinam; & harum minor adhuc vestrae maiestatis nomine defendat? Non diu tamen poterit tam potentis exercitus violentia sustineri, praecipue quum omnis Ghibellinorum undique factio coeptis harum gentium allatura favorem, sicut videmus saepe maxime, sublevetur. Paramus itaque gentes, & omnem nostram potentiam congregamus, requirimusque socios & amicos, & intendimus per Dei gratiam urbem istam, unde tot & toties nobis pericula, imo damna poene innumerabilia provenerunt; suntque, nisi provideantur aliter proventura, modis omnibus, etiam bello, de occupatorum manibus extorquere: & stirpem illam Domini Petri de Petramala caput & originem tanti mali pro viribus extirpare. Quibus feliciter, ut speramus, exactis, fragmenta desolatae urbis & reliquias dispersi populi eligemus, ut civitas haec infelix, licet numquam in statum pristinum reditura, quocumque tamen fieri poterit restauretur. In quo speramus nos Deo & mundo ac etiam Maiestatis Vestrae singulariter placituros. Honorabilius enim sublimita-

ti Vestrae Civitatem per fideles amicos Culminis vestri restitui, quam sanctissimi diadematis vestri hostibus crudeliter lacerari; dumque hos inimicos vestros hoc bello retinebimus occupatos, invicta vestra Maiestas ab hac gente secura, Duce quondam Andegavensium, sicut speramus, extincto, bellum Regni feliciter consumabit. Datum Florentiae. (1)

LIV.

PERUSINIS.

FRates Carissimi. Non sine admiratione, nec sine mentium nostrarum fraternae perturbatione percepimus, quod quum pro defensione vestra & omnium colligatorum Magnificus miles Dominus Ioannes Haucud cum aliis nostris gentibus in vestro territorio castra tenent, ut videtis, & ideo tam ipse, quam oratores nostri vos duxerunt requirendos, quod aliquos caballarios partium istarum peritos, quorum oportet secundum locorum conditiones saepius commutari, utpote quum sit impossibile alienigenas vestrarum habere notitiam regionum, facientes eidem celeriter exhiberi, qui de hostium consiliis atque progressibus scrutarentur, ipsos nullatenus praebuistis; & preterea, quum sentiamus, si voluissemus ibidem aliquos exploratores conducere, facile potuif-
se-

(1) Nempe anno MCCC- | est Arretium.
LXXXIV. quo captum!

femus . Quin etiam plurimis nobis literis intimatis , quod de Balistrariis nostris ad eundem Dominum Ioannem transmittere debeamus pro excufatione in eisdem literis aſtruenda , vos aptos ad tale miniſterium non habere . Nos autem plures veſtrates Balistrarios ad ſtipendia noſtra conduximus , & habemus . Ex quo mirum eſt , apud vos tantam vigere penuriam eorum , de quibus a vobis , nos , & alii quam voluerunt copiam habuerunt . Nec vos movet quod videatis nos tantum expenſarum in noſtri Comunis humeros ſuſcepiffe ; tot equitum copias ad veſtram & aliorum deſenſionem noſtris ſumptibus tranſmiſſiſſe ; & quod movere deberet pudorem , fratres noſtros Caſtellanos , ac Dominum Comitem de Monte (1) Feretro Balistrarios in huius rei articulo extra patriam tanto terrarum ſpatio deſtinare . Et quum undique ad veſtram deſenſionem totis viribus accurratur , vos ſoli negligitis quod videtis ab aliis tanta diligentia procurari . Quin etiam quum idem Dominus Ioannes veſtram prudentiam requiſiſſet , quod denuntiari publice faceretis , quod qui ſtipendia vellent ad balistas , ad vos pergerent , ſcientes vos eſſe cunctos qui ſufficientes exſtiterint , firmaturos , ſolum ut haec vox & fama per circumſtantias volitarit , vos haec facere renuiſtis ; & quod plus in oſtentionem ſolam cum timpanorum & claſſicorum fremitu , aliquos ſamulos mox revocandos in eius caſtra mittere noluiſtis . Quae
no-

(1) ſcilicet Dominum Antonium , de quo ſuperius | mentio facta eſt pag. 99.

nobiscum satis non possumus admirari. Et ob id, Fratres carissimi, expergiscimini in salutem vestram, & quod sine expensarum onere fieri potest, defensoribus vestris, saltem de ostentationis pompa in terrorem vestrorum hostium, complacete. Imo donec in partibus istis militare contigerit, dictas gentes eisdem, quod facile potestis, de Balistrariis & peditum copia subvenite. Nolite, quum tempus est in vestri nominis detractionem dormiendo lentescere. Si enim, ut speramus, eidem Domino Ioanni vestra non desint auxilia, sed sicut potestis, cum equitum atque peditum & Balistrariorum robore confirmetis, evanescent hostes ab oculis invicti nostri exercitus, & in fugam in extremum ipsorum exitium convertentur. Recordamini veterem vestri Populi maiestatem, quae non minorem, quam nunc videatis, exercitum, suis expensis pluries sustentavit. Et quoniam, ut videtis, pro salute vestra longe plus exponimus quam valemus, residuum illius pecuniae, quam debetis nostris Commissariis solvi facere non tardetis. Non agitur nunc de amplificandis finibus, nec de honore, quo fitis, decertatur. Sed status & omnis fortuna vestra in martis manibus exponuntur; ut qualis vobis fortuna futura sit ex isto belli turbine videre possitis, si bene respicitis dependere. Datum Florentiae XIII. Septembris MDCCLXXVII.

ARE-

LV.

ARETINIS.

A Mici carissimi. Imminent vobis, si bene respicitis, heinc hostes (1) domestici, inde potentissima manus, nedum vobis quorum brevissimae vires sunt, sed etiam nobis & toti Tusciae comminatur. Et qualis sit vobis intra moenia status, si dissimulare non vultis, manifeste, percipitis, & videtis. Omnia quidem sunt plena suspicionis, ni fallimur, & terroris, qualisque intra populi vestri corpus sit caritas, qualis etiam animorum concordia, vos novistis. Quae quum ita sint, nisi Deus manum adponat, & mirabiliter operetur, nisi vos ipsi animos ad ea quae sint concordiae disponatis, etsi salus ipsa voluerit, non poterit vos salvare. Purgate hoc discordiae fermentum. Etsi intrinseca pericula vos non movent, moveant vos quae forinsecus praeparantur, quae tanto magis ad nocendum valida & efficacia sunt, quanto magis inter vos discordia candescebit. Considerate vos etiam in summa concordia pa-
rum

(1) Respicit rebellionem Arretii; hanc enim urbem *Ioannes Albergotti* Episcopus Arretinus, & professione Monachus, ad Pontificis partes adducere tentaverat, sperans a Pontifice M. dignitatem

Cardinalatus se consecuturum. Quare perperam pag. 104. adnotatum est *Buosum* ex *Ubertinorum* gente forsitan fuisse; nam Epistola XLVIII. & XLIX. de hac rebellionem mentio fit.

rum per vos ipsos defensionis vestrae sufficere, & ex hoc potestis quantum vobis in tanto praesidio periculum immineat ponderare. Et ob id, amici carissimi, nolite in turbatione vestra quod vobis praeparatur excidium non videre. Nolite inter vos de statu & maioriata contendere; quoniam (sicut apud Orosium legitur) urbes Graeciae quum intra se de imperando certarent, omnes imperio caruerunt. Scitis circa hoc dictum est: & si haec pauca volueritis mente plana discutere, non dubitamus vos in consilium conservationis vestrae libertatis procul dubio devenire. Datum Florentiae die XIII. Septembris xv. Indictione MCCCLXXVII.

LVI.

DOMINO PETRO (1) GAMBACURTAE.

Magnifice miles, Amice carissime. Audimus multorum Civium Pisanorum qui salutem vestram, & nostram, forte minus adfectant animos arrexisse, sperantes ad has partes gentes Ecclesiae progressuras, & ob

(1) Gambacurtarum Gens Pisanae civitatis Dominium obtinuerat. Petrus Gambacurta a Pisana civitate & ab eius Dominio expulsus anno MCCCLXII. conveniens cum Lucensibus & Florentinis bellum assi-

due Pisanis inferebat. Heinc anno MCCCLXVIII. Pisis restitutus de novo eius urbis dominium cepit, & cum Florentinis amicitiam semper fovit, unde Res Pisanae hisce temporibus bene se habuere.

& ob id in rerum novarum studium excitari .
 Quocirca sinceris affectibus vos hortamur , quod
 praedicta quae possumus opinari , & quae cuncti
 comuniter arbitrentur , ipsarum gentium non
 erit ad istas partes accessus . Quod si contingat
 pro conservatione vestri status , quem non mi-
 nus quam nostrum proprium diligimus & ama-
 mus , intendimus exponere posse nostrum , vos-
 que tali tantaque potentia roborare , quod isto-
 rum malivolorum conatus , cunctaeque machi-
 nationes clandestinae frustrabuntur . Vos autem
 interim diligenter prospicite vestro statui sa-
 luberrime consulendo , pro quo nos requirite
 confidenter , quoniam vobis , quam nobis ipsis
 opportuna subsidia subtrahemus . Datum Flo-
 rentiae die xvii. Septembris xv. Indictione
 MCCCLXXVII.

LVII.

ROMANIS.

Illustres & Magnifici Domini soli Patres
 Italiae . Videtis dispositionem Summi Pon-
 tificis , qui totis conatibus , omnique modo
 procurat desolationem Italiae , ipsamque ma-
 gis vult bellorum turbine conquassari , quam
 pacis , & concordiae desideratissimo munere re-
 formare ; & pacem ore praedicans , solum bel-
 licas vastationes animo meditatur . In absentia
 nostrorum oratorum publice pacem obfert :
 quum

quum autem dignis conditionibus obfertur; quum ab eodem omni cum humilitate & reverentia postulatur, ipsam per moras distrahens, dum speratur conclusio, desperatur. O indigna & defenda temporum nostrorum conditio! O nefas nullis temporibus subticendum. Regis pacifici Vicarius, coeli claviger, Petri-que successor, cuius est cunctos fideles in pacis dulcedine continere, pacificare provincias, & dissidentes regum discordias ad unitatem pro augmento fidei revocare, bellum ardentissime contra fideles, & devotos Ecclesiae gerit, nec veretur contra Iesu Christi instituta pacem toties petitam humiliter, in duritia mirabili denegare. Et ob id, quum Maiestatis Populi Romani sit curam de conservatione Italiae gerere principalem, & eius libertatem modis omnibus procurare: vestram magnificentiam cordialiter deprecamur, quatenus ad accurrendum tantae ruinae, quam non sine nota negligentiae, si ad hoc manum non posueritis, permittetis, vos promptis animis disponatis. Et ecce inter nos & magnificum fratrem nostrum Dominum Bernabovem parata tenemus tria milia lancearum, quas ad omnia vestra beneplacita, quandocumque nos requirendos duxeritis exponemus; ut in veterem status Romani gloriam, vestra maiestas hoc nostro tempore revertatur. Mementote maiores vestros se infiniti sanguinis impensa Senonibus Brenno Duce, saevientibus Thessalis Rege Pyrrho, pugnantis Carthaginensibus Annibale ductore, fulminantibus Theutonis, Tygurinis, & Cimbris exitio Italiae triplici duce imminentibus,

occurrisse. Quarum rerum merito ne dum Italiae, sed omni terrarum orbi iustissime profuerunt. Revocate veterem animorum virtutem. Numquam habuit Populus Romanus paratorem occasionem ad gloriam, nunquam faciliorem aditum ad triumphum, nunquam pleniora subsidia ad rem arduam adgrediendam; ut omnium ignaviarum ignavissimum sit, vel Italiae vestrae curam negligere, vel tantae gloriae praeparatam opportunitatem ferventibus animis, & constanti proposito non amplecti. Nos autem tamquam verum (1) Romanum genus, & qui a tantis descendisse viris merito gloriamur, parati sumus vestigia vestra sequi & nunquam a vestris consultationibus deviare: sed originis nostrae memores per semitas vestrorum gressuum proficisci. Quid facietis, o viri clarissimi? In Societatem iam partae victoriae vestra sublimitas evocatur, cuius rei gloriam quanto desiderio cupiamus titulis nostris accedere nec scribendo possemus, nec etiam verbo tenus explicare. Datum Florentiae XXI. Septembris XV. Indictione MCCCCLXXVII.

Se-

(1) Florentini enim a Romanorum gente originem & quidem antiquissimam se duxisse iactitant; & merito quidem. Nam Florentiam splendidissimum Municipium Romanorum fuisse etiam temporibus L. Sullae certae & exploratae fidei est; Flo-

rentiam enim, Spoletum, Praenestem, Interamnium, teste Floro, L. Sulla sub hasta vendidit. Quapropter Sullae temporibus Florentiam non modo extitisse adparet, sed magnam perspicuamque urbem, & splendidissimum Romanorum municipium.

LVIII.

SENENSIBUS .

FRatres Carissimi . Recepimus literas vestras , quibus Britonum ferale consortium ad vestras terras maritimas scribitis apulisse , vosque apud Mallianum oppidum notabile dictarum partium , sua castra ; quod Deus Iustitiae fautor ipsis in confusionem vertat , & exterminium ; posuisse , & qualiter intendunt terras vestrae Marimitimae debellare , pro quarum defensione a nobis armatorum subsidia postulatis . Quibus breviter respondemus , quod quamvis pridem scripserimus magnifico militi Dominò Ioanni Haucud , quod non minus de vestro , quam de nostro proprio sit statu sollicitus , & nostris Oratoribus duxerimus iniungendum , quod eum , ad id quod eidem intimavimus , animent & hortentur ; nihilominus tamen eisdem hoc idem , tanto efficaciter , quanto res propinquior videtur esse periculo per nostras literas decrevimus renovare . Itaque exinde procul dubio quantum oportuerit subsidii vestra Fraternitas consequetur . Vos autem nolite frangi nimis . Nolite hac discurfione teneri : praesto sunt noster invictus exercitus in magno & clarissimo numero bellatorum , qui qui hostium conatibus se opponet . Spes deinde certa vos teneat , quod Deus erit in medio gentium nostrarum , quae sunt pro iustitia , pro libertate , & in ultionem infinitorum scelle-

lerum pugnaturae; & qui in bello spem suam posuerunt, belli fructus metent, & in confusionem ac exterminium deducuntur. Datum Florentiae die xxv. Septembris p. Indiæ. mccc-lxxvii. Quae in futurum occurrent sicut laudabiliter incepistis nobis significare, vestra Fraternitas non gravetur (1).

LIX.

COLUTIUS PRO MAGNIFICO POPULO
FLORENTINO MAGNIFICIS DOMI-
NIS CAROLO (2) ET FRATRIBUS
DE MORTE DOMINI GALEOCTI
DE MALATESTIS.

Magnifici viri dilectissimi nostri. Lu-
gubres & funestas literas vestras tri-
stes accepimus, quibus nobis obitum
Magnifici Fratris nostri Domini Galeocti de
Malatestis nuntiastis, qui sicut vestrae scriptio-
nes

Tom. III.

K

nes

(1) Ducebat copias Pontificis ex Britonibus, aliisque efferatis gentibus compositas Ramundus Pontificis ex fratre nepos.

(2) Puto hunc *Carolus* illum esse, qui anno M-CCCCXVI. cum *Galeacio Malatestae* Pisauri Domini filio, qui ambo cum *Braccio a Montone* prae-

lium committentes, in eius captivitate venerunt; quare Florentini eodem anno oratorem miserunt *Angelum Pandolfinum* & *Petrum Guicciardinum* ad *Pandolphum Malatestam*, conquerentes de morte *Malatestae* Caesenatis Fratris sui, & de captivitate *Galeacii* & *Caroli*.

Nam

nes moestiferae continebant die XXI. prima mensis instantis fuit mortalitatis sarcina condicione naturae ad gloriam aeternae beatitudinis evocatus. In quo moestissimae nostrae mentes pungentissimo fuerunt vulneratae dolore, considerantes talem amicum nobis & nostro populo deperiisse, qualem & quantum nos inventuros esse non credimus, & quod sine dubitatione valemus asserere, qualem & quantum adhuc nequimus invenire. Dolemus itaque damnis nostris, dolemus & vestris incomodis. Dolemus sanctae matris Ecclesiae dispendium, ac Italiae, & totius reipublicae detrimentum. Cecidit enim fortissimus Israel, cecidit Aufoniae decus, Ecclesiae pugil, consilii maturitas, rei militaris scientia, & unicum nostri temporis inconcussae fidelitatis exemplum. Cecidit & nostri Communis verus frater, posteritatis nostrae dilector, adversariorum particeps, & fidelis in cunctis socius & amicus, ut hunc casum vix satis digne pro magnitudine rei possit noster populus lamentari. Consolamini tamen in eo quod scribitis, ipsum, intellectu vivido, rebus suis humaniter bene dispositis in communicatione fidei sacramentorum Ecclesiae generosum illum spiritum reddidisse. Spes equidem suae salutis levat in nobis acrimoniam tanti casus; & ut in his etiam consolari debeatis vos pristinis affectibus hortamur. Cogitate tamen qualis, & quanti viri, quantaque gloriae sitis heredes, vosque di-

Nam eo tempore Malatellarum gens Dominium Cesenae, Pisauri,

& Arimini, aliorumque Castellorum occupaverat.

dignos tanti patrimonii, virili constantia & cunctis viribus exhibere. Maximum enim habetis ad honestatem & gloriam (si recte respicitis) exemplum. Maximum calcar qui in tanto pristini luminis splendore debeatis, & in tantorum hominum oculis obversari. Nos autem intendimus cunctis temporibus dilectionem, quam ad hunc patrem vestrum, & alios vestros progenitores semper habuimus in vobis plenis affectibus conservare: ut a nobis certi sitis nec auxilia siquid ingruerit, nec fidele consilium defuturum. Ceterum vos concordēs estote: nec varius dominandi fumus oculos vestrae mentis obducat: cogitate quod si inter vos nasceretur de imperio forte contentio facile possetis omnes imperio spoliari. Florentiae.

LX.

SENENSIBUS.

FRATES Carissimi. Oppressionem Civitatis Grosseti, quam Bretonum immane consortium scribitis adtentare, propter ea, quae Fraternitas vestra veretur, accepimus displicenter. Sed spem plenam & firmam in Domino nostro, cuius auxilium ad innocentes extenditur, & semper pro iustitia in Deo sperantibus exhibetur adsumimus & habemus, quod iniquorum dissipabuntur consilia, omnesque conatus exeuntes in irritum, frustrabuntur. Vos autem defensionī dictae Civitatis, & aliarum terrarum vestrarum diligenti provisione consuli-

te; Balistrarios & gentes armorum in ipsis in
sufficienti copia deputando. Domino Ioanni &
Commissariis nostris, qui secum sunt pro sub-
ventionem scripsimus opportune; & adhuc quo-
ties literas ad eos destinabimus repetemus.
Datum Florentiae die xxvi. Septembris prima
Indictione MCCCLXXVII. (1)

LXI.

ARRETINIS.

AMici carissimi. Videntes tractatum pacis
inter vos & nobiles de (2) Petramala per
tot diffugia dilatari, & putantes propter
ipforum moram animos praefatorum nobilium
indurari; & ignorantes, quid difficultatis in
hoc negotio vertetur, volentesque de hoc verbo
tenus informari, quia saepe minus scribitur, quam
agatur, & plerumque consueverunt scripta ad
sententiam incogitatum extendi, oratores nostros
qui apud vos erant duximus revocandos. Quo-
rum relatione percepimus praefatos nobiles,
quic-

(1) Ioannes Aucud in hac
expeditione bene, & vi-
riliter se gessit, nam ir-
ritos Britonum conatus
reddidit, & e Senensium
ditione cum eorum Du-
ce Ramondo expulit,
ut videre est apud *Admi-
ratum Lib. XIII.*

(2) Haec est nobilis Tar-

tatorum Familia, a quo-
dam Castello, quod *Pe-
tramala* vocabatur, de
Petramala nuncupata,
ut alias diximus & su-
mus dicturi. Nam de
hac familia de *Petramā-
la* pluries occurrit men-
tio in hac Epistolarum
collectione.

quicquid spei concipiant, vel expectent, ad pacem honestam & tutam non esse dispositos, sed ad bellum. Sed quoniam hoc totum ex motibus vestrae(1) Civitatis credimus evenire, vestram prudentiam affectuosissime deprecamur, quatenus haec & alia periculo vobis ante oculos proponentes sitis circa unitatem vestrorum Civium cum sollicitudine curiosi. Ad hoc cordium vestrorum studia mente tota dirigite. In hoc Amici carissimi, cum diligentia vigilate. Attendite sicut laudabiliter incepistis ad reformationem vestri regiminis. Itaque sapienter & cum salute dispositis rebus intrinsicis, ad ea quae foris sunt, vos unanimiter convertatis. Datum Florentiae die xxvii. Septembris prima Indictione MCCCLXXVII.

K 3

DO.

(1) Arretium enim intestinis discordiis tunc temporis agitabatur: nonnulli enim cum Pontifi-

ce; plures vero cum Florentinis convenire arbitrabantur.

LXII.

DOMINO IOANNI AUCUD.

Magnifice miles, Amice carissime. Re-
cepimus literas vestras, & intellexi-
mus requisitionem de vobis factam
pro parte Summi Pontificis circa pacem & con-
cordiam cum magnifico fratre nostro Domino
Bernabove, aut secum & nobiscum simul ex
una parte cum Romana Ecclesia contrahen-
dum. Quibus breviter respondemus, quod nos
(ipse testis est Deus nobis) & summa & extre-
ma necessitas ad ferrum compulit, & non vo-
luntas nec propositum offendendi. Nec vero
bellum incoepimus nec gerimus sine voluntate
pacis, quam totis desideriis exoptamus. Pro
hac habenda, Avinionem, Romam, & demum
Anagniam nostros diutius transmisimus orato-
res; nec per vos stetit, quin pax ipsa dignis
conditionibus firmaretur; sed eidem pacis stu-
dio rem etiam nobis impossibilem duximus ob-
ferendam. Sed summus Pontifex, qui labiis pa-
cem vocat, cor autem eius longe est ab ea post
plura colloquia, infinitosque tractatus & mul-
tas difficultates compositas & firmatas in fine
omnium quae fuerant per tempus quatuor men-
sium cogitata; idem Summus Pontifex ad se
negocio revocato, omnia prius collata dene-
gans, & procidens, quasi tunc inciperetur;
tot & talia postulavit, quae, nedum inde-
cens, sed prorsus fuisset impossibile, etiam si
vel-

vellemus, expositis nostris viribus observare. Sed quamquam ipse pacem fugerit, nos parati sumus ipsam cum dicto magnifico Fratrem nostro, & aliis nostris Colligatis convenientibus conditionibus acceptare. Vobis tamen, quos sincere videmus & puro proposito vos moveri, de impensis consiliis gratiarum referimus actiones vos rogantes, quatenus, sicut laudabiliter incepistis, bellum viriliter inferatis; quoniam haec est, ut credimus, sola via, quae perducet nos ad pacem desiderabilem cum honore. Datum Florentiae die xxvii. Septembris prima Indictione MCCCLXXVII. (1)

* * * *

K 4

DO-

(1) Videntur Florentini iam expensis defatigati & conscientia moti quod contra Romanam Ecclesiam bellum gererent, pacem aequis conditionibus a Pontifice voluisse, ideoque plures circa pacem tractatus cum Pontifice habuisse; quae quidem omnia in irritum cecidere ob iniquas, quas Pontifex conditiones petere videbatur. Nam ut videre est infe-

rius Epistola ad Galeolum Malatestam Ariminensem scripta, post varias tergiversationes, variaque colloquia petiit Pontifex mille milia Florenorum; quod Florentini rebelles & urbe privati Florentiae restituerentur; & quod finito hoc foedere non possent Florentini cum Pontificis subditis foedus inire. Quae quidem omnia a Florentinis denegata sunt.

LXIII.

DOMINO IOANNI AUCUD.

Magnifice miles, Amice carissime. Sicut pridie vobis scripsimus, semper fuit intentio nostra prona ad omnia quae sunt pacis, & id trina vice per transmissionem nostrorum Oratorum experti, semper invenimus cor summi Pontificis induratum, quamvis plures sint iuxta suam sanctitatem, quos pacem credimus exoptare. Nec credatis quod non nisi maxima spe perducti nostros miserimus Oratores. Non tamen adeo fugient pacem, quum nos ad illam recipiendam semper inveniat praeparatos, dummodo pace velit Apostolica sanctitas omnibus Colligatis & nobis iustis conditionibus exhibere. Vos autem bellum, ut cepistis, viriliter agite, quoniam ad optatum pacis non nisi per eius contrarium poterimus pervenire. Nihilominus tamen de hoc scripsimus Domino Bernabovi, suum in hoc & in reliquiis salubre consilium secuturi. Datum Florentiae die xxx. Septembris prima Indictione MCCCLXXVII. (1)

CO-

(1) Haec Epistola cum superiori maxime convenire videtur, & notanda est maxima Flo-

rentinorum fides erga suae confederationis socios.

LXIV.

COMITI (1) LUTIO

Magnifice Comes, Miles egregie. Gratias habemus nobilitati vestrae quanto plenius possumus & valemus de gestis per vos tam magnifice, & tam fortiter in partibus Marchiae in sublimationem honoris totius Legae, quod digno satis celebrare praeconio difficile nobis foret: sed longe maiores vobis rependimus gratias, quod habito nostro Brevi, sine morae dispendio Perusium accessistis. Verum Amice carissime compulit nos ad vestram potentiam de Marchia revocandam unio Britonum, qui procedere versus nostrum territorium adtentabant. Sed postquam illi qui in Fratrum nostrorum Senensium Maritimam venerunt versus Patrimonium retrocedunt, & alia Britonum manus apud Interamnum: isthic ad colligatorum servitia maneatis circa Tudertina negotia, & Civi-

(1) Gratulatur cum Comite Lutio ob res bene gestas contra *Kodulbum a Varano*, quem a Florentinis defecisse diximus, & qui in Marchia contra Lutium cum sexcentis Britonum Lanceis, & tribus millibus pedum venerat, pugnam

commissurus. Cum quo *Lutius* manum conferens *Varanum* fudit, eiusque exercitum dissipavit, ipsumque *Varanum* fugientem, & vix ab eius manibus evadentem usque ad Tolentini moenia persecutus est.

Civitatis Fulginii, opportuna subsidia ministrando. Interim hostium progressus nos de agendis plenius informabunt, & prout utile fuerit, & necessarium vobis per vestras literas curabimus intimare. Datum Florentiae die prima Octobris prima Inditione MCCCCLXXVII. Donec autem in illis partibus moram traxeritis placeat vobis pro honore & statu magnifici Fratris nostri Domini Bernabovis, & nostro ac totius Ligae cum magnifico milite Domino Ioanne Haucud retinere colloquium per aliquos vobis fidos, & una cum ipso de exterminio hostium ordinare.

LXV.

DOMINO IOANNI HAUCUD.

Magnifice miles, amice carissime. Reversus est de partibus Marchiae magnificus Comes Dominus Lutius de Lando, & usque Perusium iam processit, cui scripsimus quod in illis partibus ad favorem colligatorum debeat remanere; & quod pro honore & statu Magnifici Fratris nostri Domini Bernabovis, & nostro, atque totius Ligae vobiscum debeat retinere colloquium per aliquem sibi fidum, & hostium exterminium procurare. Quae vestrae nobilitati intimare curavimus, ut cum eodem placeat in praedictis taliter convenire, quod hostium audacia comprimatur, quos minus est usque ad
Se-

Senensium (1) territorium insultasse . Datum
Florentiae die prima Octobris prima Indictione
MCCCLXVII.

LXVI.

PEREGRINUS DE ZAMBECCARIS
BONONIENSIS (2) COLUCCIO
FLORENTINO.

M Aestus audiui Florentiae multos, opti-
me pater, ex peste cadere, reque va-
rio & & irrationabili innexum esse
proposito ad evitandam pestem, aeris muta-
tionem non conferre. Quod saltem si illud
haud ex te mutaturus, per salutem liberorum
tuorum mobilis esto, & tres ex parvulis de-
stina mihi. Magnos non postulo, quia comi-
tivam eis neque propter officii occupationes
meas solamen aliquod exhibere valerem. Roga-
rem

(1) Venerat enim usque
ad *Grojeti* moenia *Ra-
mundus* Pontificis ex Fra-
tre Nepos cum Britonum
manu ab eo missus,
ut capta ea urbe, cum
suis copiis usque ad Flo-
rentina moenia devastan-
do agros, domosque de
populando excurreret.

(2) Haec Epistola anno
MCCCLXXXIII: scripta
videtur, cum peste Flo-

rentiam urbem invadente
omnes fere cives patriam
derelinquentes in vici-
nas urbes perrexere. Qua
occasione sumta rebel-
les & urbe privati in
patriam redire tentave-
runt: nec vero a civilibus
bellis urbs tuta erat, ple-
be ipsa turbas excitante;
nam vigeat adhuc factio
illa, quae dicebatur *de
Ciompi*.

rem ut omnes mitterem, sed omnium aedem non habeo nisi in devotione capacem. Tres autem cum uxore mea gratissime educabuntur & per annos laeta fronte suscipiet. Si custos lubricarum divitiarum, quae tot sunt casus, humanarum, nam nequeunt ab armata custodia defensari; melior quam fuerim extitiffem, & totam familiam tuam aperto exhilariretur animo, ad domum meam, quae tua est, convitarem. Non servavi nisi pro tribus, quos illis iubeas uti, & quam citius potes ingressus immites. Nam iusta Petrarcae sententiam.

Pastorem Pastor: pecudem pecus inficit aegra.

A Tergo. Unico sponso Musarum Ser Colutio Cancellario Florentino Patri meo.

LXVII.

LAUREA DIGNO VIRO COLUTIO PIERI DE STIGNANO CANCELLARIO PRAECLARAE ET INVICTAE URBIS FLORENTIAE VIRO DOCTISSIMO.

PArce precor occupationibus meis, celeberrime vir: imo si parvitas mea tanti viri affectibus digna sit, potius ingemisse, & anxiae ac tempestuosae vitae meae taediis, sub quibus, nescio quo coeli soevientis odio annos infausae iuventutis iam transfili virorum benignissime compatiaris precor. Diu consilium mihi fuit aliquid ad te scribere, quod etsi florentissimi ingenii tui magnitudini impar, saltem

tem pauperis ac rudis amiculi tui monumentum in te foret. Cum calamo diu luctatus sum; diuque experiri volui, siquid tuis dignum oculis posteris mandare literis eius beneficio potuisssem. Heu iacuit, heu in honoribus diu ac iacet mille occupationum prostratus insultibus, quas numerare profecto fastidiosum & longum: re tamen, licet vultu ignotum mihi, celeberrima sed dicendi gloria, & sacrorum studiorum tuorum immortalitate notissimum clarissimi nominis tui sedulus amator devota mente iamdudum colui, & veneratus sum, teque absentem veluti praesentem habui. Dum in patria infelix degerem, arsi semper ad te venire, ut sacro tanti viri adspectu oculos meos tuae venerandae praesentiae avidos, felices, lactosque facerem. Sed hinc lacerae & quassae patriae belli tumultus quibus extra ipsius limites nomine suspectae captivitatis & obsceni carceris terrore repressus, pedem efferre non ausus sum, heinc mille sinistri obstitere casus, qui me itineri saepenumero adcinctum & suffultum inverterem iniectum retro. Felix Academicus Plato, & voti sui fauste potens, qui Architam Tarentinum ea aetate apud Italos, clarissimum philosophiae nomen, visendi desiderio vehementer incensus Tarentum in ultimo Calabriae recessu situm de medio Athenarum sinu per tot distantes terrarum & maris tractus tanta viri fama pellectus, philosophia comite, securus, & alacer potuit pervenisse. Ego enim licet a te corpore disteterim, visuque virtus tua te mihi sic praesentissimum fecit, ut vultum vultui, latus lateri, & pectori tuo meum indignissimum iungere mihi ipsi

ipsi multoties visus sum. Evolat a me saepe
 animus a te captus, & illum ad te suspirantem,
 manentemque diu tecum vix queo aliquantu-
 lum revocare. Illi quidem quamquam formae
 suae ignarus hospes existiteris propter venera-
 bilium hospitis, & hospitii dulcissimum
 usum, vehementer invideo. Facit hoc hu-
 manitas, facit hoc audita mansuetudo tua, &
 quum ad te unco tenaciore protrahunt pe-
 titorum studiorum tuorum quibus in profanum
 & abominandum censum juveniliter olim ad-
 spiravi, sacrae tuae, ac benedictae vigiliae.
 Quippe si ingenii & stili tui vires rite metior,
 tu hac aetate sola Musarum spes, sola glo-
 ria, & unicum ipsarum decus. Tu solus egregii
 carminis tui elegantia potens es, & honoratum
 nomen, & immortalitatem viris benemeritis
 polliceri. Tu solus aevo nostro omni dicendi
 genere fons uberrimus latinae eloquentiae, cu-
 ius rivulis Italicae iuventutis crescentia diu ir-
 rigata nuper ingenia revirescunt. Te canens,
 te legens, discens inclita carmina Pieri, spi-
 ritus in te superbit & gloriatur. Ipsa enim coe-
 litus dato praestantissimae claritatis tuae do-
 no tot exstinctorum vatium damna com-
 pensant, seque post, perpetuis dignissima lacri-
 mis sepulcra divini Petrarcae nostri coelesti
 singularitatis tuae gratia consolatur. Quum
 itaque nostris temporibus, soli tibi, emeritis
 laudibus fluat sonantis stili, & heroici carmi-
 nis copiosa vena, non patiaris labescere claris-
 simum ingenium tuum, & illud scabra tam
 longae dissuetudinis torpere rubigine velis: ut
 nedum nos, qui ornatissimae vitae tuae tem-
 po-

poribus seu fortunae seu naturae gratia fortunati sumus, sed posteri te in aeternum legant, te sempiternum memorent. Non est opus tibi prisco causae operosae studio meditationis evadere: ut aliquis illorum carminis tui solemnitatem celebret. Aetas nostra plena est egregiis gestis, plena pulcrorum varietate facinorum, plena est virorum illustrium casibus, & exemplorum quotidie novorum sarcinis onerosa. Habuit hodie ut compertum habere potes, tum pacis studio, tum armorum disciplina praestantissimos viros. Si vero luctuosam rerum spem, qua potissime Tragici gaudere solent quaeras: occurrant qui regnandi cupiditate incensi, aut calido rubentes sanguine seditiones, factiones, varia exilia, varia publicarum rerum, & exterminia optimatum, & Civium non defuerunt oculis nostris. Quid est quod aetas nostra non ausum, non tentatum, non gestum, non patratum relinquat admirationi posteritatis? Exsurge igitur studiosissimi tui viribus animi. Tolle te humo stili tui altitudine, doctissime vates, & occupationibus quibus audio, te volente, te culpante, vehementer angeris, solitudinis aliquo sacrae silentio quietis laudabile indicas exilium. Non velis plus alteri, quam tibi ipsi natum esse. Habeo ante oculos multa egregia, & praeclara lucem carminis tui cupientia simul & potentia illustrare, relictisque priscorum gestis facetissimae orationis tuae beneficio facias, ut nostrorum temporum hominibus divinitati calami tui immortaliter invideat antiquitas. Quod si hac soluta & rudi oratione, ad haec, ad quae te maiori-

ribus affectibus quam dicendi viribus dulce fuit mihi incitasse non movearis, hi filioli mei; quos olim genui, ingenio tristes, ac onerosis studiorum curis male peperit, licet sint remissi nunc & tepidi, quondam vero ardentis non sint pungens calcar ingenii: erunt saltem tuae (ut cum pace tua sic dixerim) tarditati dulcis stimulus. Vale & si literatissima ac sacra ocia tua nugarum mearum strepitu turbavi: veniam peto. (1)

*Incipe, pendentes mussant ad limina musae
Expectantque tuo vigiles nova carmina poste.*

Iamque age Cirrei vates dignissime Phoebi

Limen adi: solique tibi patefacta reclusis

Postibus antra pete sacro circumflua fonte:

Incipe cantanti redimitus arundine frontem.

Ipsae salit, fluctusque sonat frondentibus armis

Assurgit ripis & tanto in vate superbit.

Te canit en gemino rupes Parnasia colle

Te vocat et dignam spondent Capitolia laurum

Tuus siquid est Franciscus de Fiano.

FUL-

(1) Haec non esse videtur Oratio illa, quae recitata fuit antequam *Colucius Salutatus* laurea donatus esset; verius quidem arbitrarer, gratulationem esse. Amici sui *Francisci de Fiano* ut in subscriptione adparet. *Colucius* vero ut in quibusdam monumentis invenitur, quae extant

apud D. *Simonem Perutium* doctrina non minus quam nobilitate clarissimum, laureatus est in via publica ante Palatium *Perutiorum*, utpote quod positum est in loco, ubi antiquitus Florentini Amphitheatrum habebant, et usque dum huius Amphiteatri adparent vestigia quaedam.

LXVIII.

FULGINATIBUS (1).

AMici carissimi. Postquam Deus Benignus & misericors vobis libertatis spiritum inspiravit, vos hortamur quatenus libertatem, qua nihil carius, nihilque divinius cogitari potest, vestra prudentia votis paribus amplectatur. Mementote vos esse Italicos, apud quos, quum ceterae nationes Regibus subiacerent primum libertatis amoenitas pululavit. Relinquire hanc haereditatem posteris vestris; qua nullam poteritis vita dimittere meliorem. Gloriosum est, Amici carissimi, in libertate vivere, sed omnium gestorum gloriosissimum est sibi libertatis dulcedinem peperisse; per quod nepotibus erit indicta necessitas illam quam a vobis acceperint teneantur conservare. Ceterum per nostras literas vos recommendavimus magnificis nostris Fratribus (2) Perusinis; nec non magnifico Domino Lutio de Lando, quatenus vobis de postulatis subsidiis debeant subvenire, ut iam vestrae

Tom. III.

L

libe-

(1) Paulo ante enim Fulginates a Pontifice defecerunt, & foederatorum partes sequebantur. Hortatur itaque illos ut in libertate inquam se adseruerunt, conservanda operam omnem ponant.

(2) Perusini erant Fulginatibus proximiores, & Lutius de Lando in partibus Marchiae foederatorum stipendia militans merebat; ideoque illi, & Perusinis Fulginates commendat.

liberationi & soliditati vestri status nihil sit nisi sola voluntas, si secus senseritis, defuturum. Florentiae III. Octobris I. Indictione MCCCLXXVII.

LIX.

DOMINO GALEOCTO.

Magnifice Domine Frater Carissime. Quamquam omnia quae circa pacem gesta sunt inter Sanctitatem Apostolicam nostrumque Comune vobis credimus esse nota, tamen vobiscum tamquam cum Fratre praecipuo conclusionem volumus brevissime declarare. Cum quo enim conqueri debemus duritiam Sancti Patris, nisi cum nobilitate vestra, qui suae sanctitatis estis Filius, & nobis antiquissime caritatis habitu verus frater? Evacuatis igitur colloquiis trium mensium, & repentino impetu cunctis quae pene conclusa fuerant in ultimis retractando, Summus Pontifex, qui adhuc deceptiosis suggestionibus aures praebet, a nostro Comuni solo petit mille millia Florenorum; (1) quod cuncti rebelles & exbanniti restituerentur; & quod finita liga non possemus nos cum aliquibus, quos sibi subditos adserit, collegare. Ac nostris Oratoribus in maxima turbatione mandavit quod de Curia descendere non tardarent, moxque
in

(1) Hae sunt conditiones | ad pacem cum Floren-
quas Pontifex petebat | tinis firmandam.

in iracundiae suae fervore octo Christianissimos nostros (1) cives belli pacique auctoritate publica deputatos, quos numquam vidit, numquam de Fidei articulis examinavit haereticos declaravit. Heu purissima & verissima Fides, certum ad coelestia Regna vehiculum; ecce quod ad tui favorem & conservationem fuit a primis Sanctis Patribus ordinatum, in captionem & offendiculum fidelium est conversum! Sed haec alias conqueremur. Nunc autem vobis notum effecimus nos pacem modis omnibus voluisse; & pro ipsa redimenda obtulisse pro nobis & nostris Colligatis septies centum milia Florenorum, quae ex quo Pater Patrum acceptare non voluit bellum, viriliter prosequeremur, spe certa pleni, quod Deus Dominus (2) Sabaoth, qui huc usque incoepta nostra felicitavit, erit in medio Castrorum nostrorum, & Pastorem in dolum derelinquentem Gregem in sua iustitia visitabit; & gladium ponens super brachium eius & super oculum dexterum eius, brachium suum in ariditate siccabit, & obtenebrescentem oculum eius in sua potentia obscurabit. Vos autem, Frater Carissime, cuius fidem & sinceritatem agnoscimus & digno satis praeconio extollere non

L 2

va-

(1) Tunc enim temporis Florentini octo Cives elegerant, qui praesentibus omnibus rebus, quae bello conducerent opportunis, & hi octo Cives in Pontificis derisionem vocabantur ab om-

nibus *gli otto Santi*. Contra hos Pontifex iratus Sententiam excommunicationis fulminaverat.

(2) Bene quidem, nam *Deus exercituum*, *Deus Sabaoth* interpretatur.

valemus ad inceptorum perseverantiam exhortamur; & fovendam causam Italiae vestrae sinceris affectibus animamus; vobis in vestris beneplacitis omnem nostri Communis potentiam obferentes. Datum Florentiae die VIII. Octobris prima Indictione MCCCLXXVII.

LXX.

ROGGERIO CANI (1).

Nobilis amice carissime. Recepimus a magnifico & excellenti Domino carissimo Fratre nostro Bernabove literas cum copia quorundam Capitulorum, quae vestra nobilitas adferebat nos vobis tradidisse, tamquam super quibus pro nobis & nostro nomine operari deberetis; & quod de illorum firmatione nostra comunitas contentetur; de quo vobiscum conquerimur, & dolemus. Quoniam illa capitula vobis fecimus exhiberi, non ut ad ipsorum firmationem vel praesentiam pro nobis aliquo modo veniretis, sed ut de gestis per nostros oratores essetis plenius informati, ita quod in responsionibus occurrentibus possentis cautius vos habere. Nec unquam fuit nostrae intentionis quod ad consen-

tien-

(1) De hoc *Roggerio Cane* superius mentio facta est Ep. XXXXVII. pag. 102. & erat, ut diximus, familiaris Bernabovis, &

cum Carolo a Petramala convenit in tradenda urbe Arretina Domino de Concy; vulgo Conciaco.

tiendum ipsa capitula per vos nec per alium procedatur. Nam ne dum DCC. millia florenorum per nostros Oratores oblata non intendimus solvere propter expensas gravissimas quas ob rupturam tractatus pacis incurrimus, sed ab ipsa quantitate longe plusquam credatur intendimus discedere minuendo. Unum autem plurimum admiramur, quod vos scripseritis quod si propterea vellet descendere de milione, quod nos octingenta Florenorum millia solvere volebamus, quod scimus numquam fuisse dictum tractatum quomodolibet vel oblatum. Et istae vanae intentationes, quae Patri Sanctissimo tribuuntur, sunt & fuerunt maximo pacis impedimento, quoniam aedificatur extra fundamenta intentionum nostrarum, & quando ad conclusionem adceditur, cuncta ruent. Denique quoniam cognoscimus fore damnosum, si aliquid ex parte nostra offeratur quomodolibet vel tractetur, nobilitatem vestram affectuosissime deprecamur, quatenus vice nostri Communis nihil omnino tractare placeat vel offerre. Et si quid forsitan dixistis, totaliter revocetis. Vice autem vestri Domini, non tangendo nostra facta, nomine nostro loqui placeat & tractare, sicut ab ipsius dominatione vestra nobilitas habuerit in mandatis. Datum Florentiae die XXII. Octobris prima Indictione MCCCCLXXVII Quapropter & de praedictis omnibus vobiscum conquerimur & dolemus. Et ne forsitan ad ea quae non expedit prorumpatur, haec omnia vobis volumus intimasse, ut consueta prudentia, possit vestra nobilitas in praedictis operas op-

portunas impendere, & opportunum remedium adhibere. Datum ut supra.

LXXI.

REGINAE SICILIAE (1).

Serenissima Regina. Magnificum militem Dominum Tucillum (2) Denticem vestrae sublimitatis facundissimum oratorem ob reverentiam quam ad vestri throni culmen habuimus cunctis temporibus, & habemus; ac propter maiestatis vestrae benignitatem, qua devotionem nostram prosequitur vestrae Celsitudinis magnitudo, laeta fronte collegimus, audivimus diligenter, & prudentissime per ipsum expositis responsionem dedimus, quam maiestati vestrae circumspeditione solita referet, quamque speramus vestrae Clementiae placituras; clarissimae humanitati vestrae cum humilitate gratias referentes quanto maiores devotio nostra potest, quae vos reddit erga nostrum populum maiestatis vestrae devotissimos filios, tanto zelo tantaque caritate, quantam cernimus, cupiosas. Datum Florentiae xxvi. Octobris prima Indictione MCCCLXXVII.

CO.

(1) Nam Regina Ierusalem & Siciliae assidue per suos oratores & Epistolas Florentinos ad pacem servandam hortabatur.

(2) Gens haec una est ex nobilibus Neapolitanis Familiis.

LXXII.

COLUTIUS MAGISTRO PETRO
DE MUGLO.

V Ir insignis, Rhetor egregie. Me miserum, me miserum, me miserum! Quid audivi; quid strepitum est; quid denique nuntiatum? Ergo Ioannes noster de Senis Trivii doctor egregius, tuorumque laborum, sublevator & socius de medio sublatus, & praematura morte natura concessit? Dolebam fateor hanc loethiferam pestem inclitam urbem Bononiam, dulcem patriam tuam, dulcissimamque nutricem meam tam saeve fuisse depastam. Dolebam tot doctores, tot milites, totque Cives nota dignos, tantamque plebis ignotam multitudinem feralem epidemiam rapuisse. Demum tamen putans cladem illam totaliter cessavisse in superstitibus consolabar, gaudebamque urbem liberam infectione, salubriori coelo redditam, teque, & illum, assumptis tot viris notabilibus remansisse. Sed heu!

L 4

Ne-

(1) Sic legitur in Codicibus MSS. quorum orthographiam in propriis nominibus sequi visum est; quamquam *Laurentius Mehus* legat alicubi de Mulgo, eumque me-

dicum esse Bononiensem adfirmet; quod recte quidem; nam haec Epistola illi scripta est, quum pestis Bononiae grassaretur.

Nescia mens hominum, fati sortisque futurae!

Ecce ex integro rediit illa lues; & quam multos veluti turbidus vortex involat Ioannem meum, quem in dies expectabam, cuius cupiebam praesentia frui, in quo sospite meditabar alloquiis & amplexibus consolari, tibi & mihi tuaeque patriae repente subripuit; nosque (ut spero) migrans in coelum in luctu moeroreque, & lacrimis dereliquit. Heu me miserum! Quis, amabo, tam fideliter senectutem tuam scholarum laboribus adiuvabit? Quem senex habebis concurrentem, vel socium, qui invalidae tuae aetati non infidietur? Sed te dimitto, qui tua mole subsidens, aemulorum latratibus resistere didicisti. Ego vero tanto tamque fido privatus amico, quid faciam? Ubi admodo Ioannem meum alloquar? Anxia mihi & luctuosa tempora vitae fient quum amisisse talem amicum (quod non erit sine flactibus) recordabor. Ex quo nescio de te, qui me pluribus annorum lustris praecedens aetate, plura debes fuisse perplexus; de me ipso coniecturam capio vitam hominis in dies tristiore fieri. Nam ut inquit poeta eximius.

*Optima quaeque dies miseris mortalibus aevi,
Prima fugit.*

Et ut vult Satiricus,

*Haec data poena diu viventibus, ut renovata
Semper clade domus multis in luctibus, inque
Perpetuo moerore & nigra veste senescant.*

Laetor quod ut audio, bene compositis rebus fuis, & posita erratorum suorum cum

Do-

Domino ratione decessit ; ut credendum sit , ipsum Dei misericordia ab inferis ad superiores evolasse , ut liceat te & me in hoc ultimo consolari . Ceterum fidei tuae fuerit , familiam suam recommendatam habere . Verus enim amor posteritatem amplectitur , ac ipse & amici cineres comitatur . Scio te hoc constantissime praestitutum . Quod ut facias hortor & rogo . Vale diu , & felix , atque mei memor . Inter libros magistri Ioannis erat in bombice de litera parva Iustinus & Svetonius de XII. Caesaribus ; & in capsula , quam nuper ad eum misi est liber problematum Aristotelis . Rogo quod facias ita ut habeam : & pretium quod scripseris mittam .

LXXIII.

EIDEM POGGIO . (1)

Post haec Poggi carissime videtur quod Ser Iustus de Vulterris , qui degit in Curia fecerit instrumentum laudi , quod latum fuit MCCCLXXXVI. inter Franciscum Luperi , & Antonium eius filium . Laudum , inquam vel aliam conventionem inter eos . Quare te rogatum velim quod ipsum adloquaris , & fac quod instrumentum compellat , & secure tran-

(1) Haec est quaedam ut videtur , additio superioris Epistolae quae eodem die , & anno scri-

pta est , ut in calce huius Epistolae liquido adparet .

transmittat, & ego quod voluerit sibi mittam. Sin autem ibi forsan non haberet acta sua, fac quod scribat mihi, scribat & illi penes quem sunt acta, ut edat, & illi sicut fuerit conveniens satisfiet. Fac oro, quod mihi perficias, & rescribe. Insuper negotia fratris Petri nostri de Senis fac sollicites, & perficias. Scribo quidem eidem Domino Francisco pro ut per infra-scripta videbis. Florentiae die VI. Kalend. Martii.

LXXIV.

DOMINO FRANCISCO DE MONTE
POLICIANO.

Reverende in Christo Pater. Scribunt Magnifici Domini nostri tibi sicut reverentia tua videbit. Negocium illud, quod universi Civibus est cordi, mihi que gratissimum, placeat expedire. Caeterum Pater optime sicut interclusa copia te docebit. Frater Petrus de Florentia, ex ordine Servitarum cupit gratiam, quam postulabat, obtinere. Et ego quidem desidero suis meritis illud idem. Est enim aetate mihi filius, Sacerdotio Pater, honestate dilectus, virtutibus, & scientia clarus, quique nedum hanc temporis gratiam, sed longe maiora, si peteret, mereretur. Nescio si summus adeundus Pontifex, an per alium valeat expediri. Pauper est, quod
men-

(1) Nescio quis fuerit hic Petrus Monachus Servita.

mendicantium summa laus, sed scientificus, & virtuosus. Amici quidam florenos septem corraferunt. Eos, ut iubebis, solvent, qui regunt numulariam apothecam Antonii del Vigna, & Doffi de Spinis (1). Tu fac obsecro, quod optat impetres, & pro paupere pauperiter exptendas. Nimis etenim gratum est, & erit si potero hanc sibi gratiam impetrare. Florentiae VI. Kalendas Martii.

LXXV.

DOMINO FRANCISCO DE MONTE
POLICIANO.

Reverende in Christo Pater. Per literas, quas noster Poggius mihi scripsit multa solidaque mentis alacritate percepi, qualiter fuit in scriptorem Summi Pontificis nuper assumptus. Quod, quamquam mihi iucundum fuerit, iucundius est quod favore tuo; iucundissimum autem quod mearum rogationum intuitu literis, & testimonio meo fretus, onus hoc quod in te fuit efficaciter, quodque Deo placuit feliciter suscepisti. Multa mihi grata, multa plena gaudii contigerunt. Difficile tamen possum, rem, quae mihi fuerit gratior, reminiscere. Quum enim ipsum virtute & bonitate suapostquam eum cognovi, receperim in filium, dici non potest, quam laetus sum, quod su-
sci-

(1) Era hi mercatores Florentini, qui Romae commorabantur.

scitaverit Deus a terra inopem, ut collocet eum cum principibus, populi sui. Si scires quam adversa fortuna, quamque diuturna prostratus pater eius iaceat, & de qua ceciderit amplitudine, Deo gratias ageres. Et ego gratias ago; sibi quidem, qui inspiravit, direxit, atque perfecit: Tibi vero; qui tam affectuose rem hanc transigere sis conatus. Sublevasti Poggium, & parentes, fratres, labantemque domum totam uno collapsam, & omnia, illum sublevans evexisti. Mihi vero non potuisses rem efficere laetio-rem. Quamobrem ago gratias. Quod est oris, ago quidem gratias nunc. Referam quod rei est, non quam primum solum potero, sed quoties Deus dederit facultatem. Habebo quod est affectus, & habitus gratias tibi semper, nec eas unquam me dici poterit, non habere. Ago, referam, habeo, habeboque non magnas solummodo, sed ingentes. Sed quantas admittens potero ex toto corde meo, ex tota anima mea, & ex totis viribus mei. Ille vero suppleat imperfectum meum, & infinitas ipsas reddat qui potest mirabilia cuncta solus: mirabiliter enim me consolatus es. Et illud summum, ac infinitum bonum te precor infinite, & mirabiliter consoletur. Quod superest, tuum est hoc manuum tuarum plasma, monere, sapientia dirigere, consiliis patrociniisque fovere. Scis Curiae stylum, quem nulla doctrina nisi Curia sola docet. Informabis igitur, instruesque Poggium tuum, ne possit errare. Scis mores, quo sibi consulas, obsecro, quod agendum; ne titubet, & labescat. Scis insidias, ut opus sibi prote-

tio-

tionis praesidio sit, ne fiat opportunus iniuriae. Tu solus ad omnia sufficis. Tu sapientia monitor. Tu prudentia consultor. Tu tua auctoritate protector. In manibus tuis est quantum, atque qualem Poggium tuum volueris habere. Doctus erat, & si quid discendum fuerit, docilem scio futurum. Denique, postquam cepisti, te rogatum velim, opificium tuum hoc non deseras, & ostendas in ipso, non solum si me diligis, sed etiam quanti facis. Vale felix, & mei memor. Ego siquidem valeo, & te propter multa, tum propter Poggium mente semper intueor. Iterum vale. Florentiae v. Idus Februarii.

LXXVI.

POGGIO.

GAvifus sum, & gaudeo, fili carissime, hoc pleno periculis tempore te Romam, ut scribis incolumem adpulisse, teque, quod felix faustumque sit, receptum esse inter familiares Reverendissimi Patris, & Domini mei Domini Barenfis. Gaudeo quidem te viarum transmisisse discrimina, tibi que nihil extraneum, intrinseque nihil incomodi contigisse. Sed super omnia gratulor, & triumpho te talem in Dominum incidisse, qui par benignitate, magnificentiaque nec sit in Romana Curia, nec alibi possit facile reperiri. Tu fac Carissime Poggi Dominum tuum colas. Nihil cogites, nihilque facias, nisi quod honorem, & statum respici-

spiciat suum. Quodque videris ei placere, hoc tibi proponere veluti fixum, & immutabile signum, in quod omnia, quae meditaveris ages, aut facies, dirigatur. Memor esto praestare fidem, perpetuamque fidei committere taciturnitatem. Nihil obferas, nihil dicas, nisi quod eum sciri velle cognoveris, quodque sibi sit ad famae cumulum, & honoris. Utilitatibus suis semper consule. Memor, quod quilibet est tanti munera, quanta facit. Haec omnia confido diligentissime te facturum. Conservitoribus autem tuis humilem, & benignum, te fac exhibeas. Nulli praecipe, parum roga. Cave ne cuipiam, etiam si fuerit minimus, irascaris. Contumeliis abstine. Iurgia fuge. Super omnia vero obgannire, insusurrareque devita. Denique, quo totum uno praecepto complectar, nihil dicas, aut facias, quod latere velis: habet occultandi studium conscientiae scrupulum, annexamque turpitudinis suspicionem. Verum nemini parcas velim, si senseris aliquid contra Dominum agitari. Si potes id prohibe. Si minus forte successerit, revelato. Fac etiam sollicitudine, diligentiaque non vincaris, sed omnes superes. Vigila, stude super agendis. Non te somnus adripiat. Suavissima post laborem, quies. Adolescens es, si tamen voles nemo virilitatem desiderabit tuam. Haec satis. Spero te quidem sic acturum, quod Domino carus, familiaeque gratus, omnibusque dilectus eris. Ago gratias de Cassis illis titulum quarum tam copiose, tam celeriter transmisisti. Video quidem te pauco tempore nobis urbem totam antiquis epigrammatibus tradi-

diturum . Vale , & Domino tuo me quoque humiliter recommenda , cui velim , obferas hunc servum . Florentiae x. Kal. Ianuarii . Ciceronem meum , tuo labore , Iacobi nostri munere , novit Deus , quam avide , quamque impatienter expecto .

LXXVII.

SER GUIDONI DE PETRA SANCTA .

Quotidie magis experior , vir insignis frater , & amice carissime quod magis adspetimus , secum adferre tum oneris , tum obligationis . Filios , quod infra nos est , habere cupimus . Quam grave , quamque curis , & laboribus id plenum sit , tu testis , testis & ego : nec ex nobis solum experimur , sed ex aliis rerum , & exemplorum multitudinibus commovemur . Siquid autem supra nos quaerimus , ut sunt Dominia , praesidatus , & dignitates , quali , quantoque tumultu , tum agibilium , tum suspicionum obruamur , dum ea petimus , aut exercemus , omnium iudicium esse potest . Fidelius tamen , & certius eorum in quibus ista contingunt , vel qui propinquius eis adsident , & solet , & debet esse . Quae quia tibi nota sunt , non expedit declarare . Uxores autem amici intimi concivis nostri , & universa societas hominum , qui iuxta nos sunt , quot , & quantis nos reddant obnoxios , cuncti qui convivunt , & viventibus contuntur agnoscunt . Ut mira-
ri

ri non debeas si mutuae dilectionis qua nexi sumus affectibus, aliquid adferat oneris, & crebrus, quam cupiam, aut deceat occupationis. Proinde Ser Franciscus Vanius de Ancharano mihi notum fecit officium, quod ut miles socius cum potestate nostrae civitatis exercet. Carum autem immo carissimum. Multa viri virtus, quam quotidianis experientiis huc usque praeserulit. Hic, ut audio, nescio quod officium in Lucana Civitate procurat. Et quia vere dignus est, cui etiam maxime partes cuiuscumque Reipublicae committantur, te rogatum velim, quatenus, si tibi mens est bene super eo quod desiderat patriae provideri, nihilque placere sibi quo voti compos fiat, favoribus tuis adsis. Gloriosissimum equidem mihi reputabo, si suarum virtutum meritis aliquid favoris me senserim adiecisse. Vale mei memor, & communi Domino quam efficaciter recommenda. Dicerem de Nonio Marcello, quod cupio, nisi novitates illae domesticae perficiendae rei spem; ne dicam, auferrent; valida coniectatione differrent. Id tamen sit, obsecro, tibi curae. Florentiae XIV. Kal. Novembris.

LXXVIII.

DOMINO GALEOCTO (1)

Magnifice Domine Frater carissime. Responsivas vestras literas nos ad pacem cum Sancta Matre Ecclesia gravissimis sententiis exhortantes nuper accepimus, & cuncta quae scribitis certissime scimus ex verae caritatis penetralibus prodivisse. Miramur tamen, quod quum clarissime possitis advertere pro pace habenda nos quantum fuit possibile laborasse, obferendo etiam, quod inau-

Tom. III.

M

di-

(1) Haec Epistola scripta Galeocto Malatestae Ariminensi; qui licet cum Pontificiis copiis militaret & apud Cardinalem Genevensis, qui exercitum Pontificium ducebat in summo honore haberetur, tamen Britonum lasciviam, rabiem, avaritiam, aliaque immensa facinora odio prosequabatur, una est ex elegantioribus quas Colucius exaraverit. Nam Galeoctus Florentinos ad pacem incitabat, & fortissimis argumentis ostenditur, cur a Florentinis tam desideratae pa-

ci aures non praebeantur. Erat enim Galeoctus amicus Florentinorum; sed postquam Britones, Cesenam urbem, quae ultro Ecclesiasticas copias introduxit, hortante ipso Galeocto, & Cesenatibus veniam transactae rebellionis promittente, depopulati sunt, omnem urbem, Civives & omnia ferro & coede vastantes; eorum furor ferre non poterat, ideoque Epistolam hortatoriam ad Florentinos miserat, pacem cum Ecclesia componere illis suadens.

ditum est , & pro nobis , & Colligatis nostris septies centena millia Florenorum ; quod nostri Socii Ecclesiam in Dominam recognoscerent , & Maiorem ; & quod transactis sex annis , infra quod tempus dictam pecuniam solvere volebamus , de consuetis censibus responderent ; & multa alia , quod longum esset inferere ; nos , quasi pacem fugiamus , vestra Fraternitas ad concordiam exhortatur . Miramur etiam vos fundamentum facere , quod Summus Pontifex pacem adfectet , ad quam nec prece , nec pretio potuit inclinari . Si haec nobis scriberentur de ultimo terrarum litore , aut ab Antipodibus (1) si fas est credere in inferiori Hemisphaerio mortales aliquos habitare) parumper nos cogerent admirari . Nunc autem quod vos , in cuius pene oculis omnia gesta sunt persuaseritis vobis per nos concordiam remansisse , miramur , conquerimur , & dolemus . Voluit ne pacem Summus Pontifex , qui petiit , quod nostrum Comune se ad mille Florenorum millia persolvenda suo nomine deberet , ad tempus triennii specialiter obli-

ga-

(1) Videtur apud viros doctos etiam illis temporibus sententia de Antipodibus invaluisse , quam aperte adserere verebantur . Nam *D. Augustinus* , alique negabant regiones in in-

feriori Hemisphaerio positas ab hominibus habitari , eo quod non viderent quomodo in illas inaccessibiles regiones homines Aëae filii contendere potuerint .

gare (1)? Qui voluerit nos a foederibus & Societatibus inhoneste discedere? Et quasi non intelligamus quorsum evasura sua foret intentio facultatem nobis colligandi in posterum duxerit specialiter inhibendum? Quique petierit quod centum nostros Cives volebat eligere, & totidem de singulis aliis nostris & colligatorem nostrorum Civitatibus nominare, qui supplices ad praesentiam suae Sanctitatis accederent misericordiam petituri, quique de observandis in iungendis poenitentiis solemniter obligarentur. Scimus certe quod non Codros, non Curios non Fabricios nominasset, sed Crassos potius, (2) Ceros, & Darios electurum. Sed haec omittamus. Manifesto quidem experimento percepimus hunc Christi Vicarium pacem labiis praedicare, cor autem suum longe a concordia retinere. In illum convertatur ille vester gravissimus stilus; ille exhortandus ad pacem est, quam multis tergiversationibus effugit & refutat. Scimus dubiam semper esse victoriam & de ea neminem posse, nisi totaliter deletis hostibus, gloriari. Scimus equidem

M 2

post

(1) Hae sunt conditiones, quas petebat Pontifex ut pacem Florentinis, aliisque foederatis concederet.

(2) Scilicet non pauperes & egenos cives, verum locupletes, & ex primariis Civitatis. Nam Pontifex in Florentinos ira exardescibat, eo

quod urbes quamplurimas Ecclesiae ad rebellionem excitaverant, & adhuc, nisi Pontifex aequas condiciones daret, in rebellionem tenebant. Quare antequam pacem firmarent, Florentini suam, ceterorumque foederatorum securitatem quaerebant.

post multas clades, & plurimos deletos exercitus Romanos superasse Carthaginieneses sexto decimo paene anno in Italia multis victoriis triumphantes. Scimus Cyrum post multas victorias Thamyrae viribus cecidisse. At nos vincere non quaerimus; sed sola defensione contenti iniurias volumus propulsare. Melior est certa pax, quam sperata victoria, ut Hannibal inquit. Sed certe periculosior est insidiosa concordia, quam acerrimum & diutinum bellum. Nec credatis adeo nos in diem vivere, quod futuros non recogitemus eventus? Scimus Ecclesiam multa posse: credimus Summum Pontificem multa in ultionem suam, & desolationem Italiae cogitare. Sed dissipat Dominus iniquitatis consilia, & ea convertit in illorum capita a quibus primordialiter prodiverunt. Si vicerimus laboriosum erit conservare victoriam, & perpetua nos cura & sollicitudo tenebit. Sit ita, sicut vestrae literae fideliter ominantur. Nobis tamen carior est contentiosa libertas, quam servitus otiosa. Imminebit hostis ditior & forte potentior; Et nos potentiae potentiam opponemus, ostendentes Florentinorum libertatem posse hostiliter impeti, sed non sic facile superari. Denique quoniam haec supra hominum vires sunt, in manibus Dei erunt. Ipse iudicet causam Populi sui, & in sua misericordia nostram tueatur nobis & nostris posteris libertatem. Unum relinquere nolumus, quod sentire videmini Summum Pontificem postulasse, quae Fidem Christi, Clerum, & Ecclesiasticam respiciant libertatem; & ea nos minus honeste, sicut

sicut scribitis denegasse. Et ut omittamus, sic observandam Ecclesiasticam libertatem, quod libertas naturalis Populorum nihilominus non laedatur, sic fore pro fidei conservatione statuendum, quod fideles cum calumnia non plestantur. Debuit ne Summus Pontifex petere, quod ordinamenta a nostris decreta maioribus, quae etiam utpote in omni parte sanctissima, multi Romani Pontifices, & ipse idem, quando turbatus non erat ex certa sententia longis retro temporibus consenserunt, deberemus per pacis foedera revocare? Ea tamen oblatum fuit quod si correctione forsitan indigerent, quoniam Sanctitati non turbatae placuerit, nos taliter correcturos, quod sua deberet clementia merito contentari. Sed durum erat in sua turbatione corrigere, quae fuerant a progenitoribus nostris saluberrime constituta. Caritati tamen vestrae gratias agimus de tam fidelis impensione consilii; vos insuper deprecantes quod vinculum amoris, quod vos & vestros Communi nostro devinxit in vobis ut speramus & vestris posteris conservetis: quoniam a Communi nostro consuetos certosque favores potest vestra Fraternalitas expectare. Datum Florentiae die xxvi. Octobris p. Indictione. (1)

M 3

GE-

(1) Haec Epistola acrius, quam deceat obedientem filium in summum

Pontificem universalem patrem scripta est.

LXXIX.

GENERALI SERVORUM B. M. V.

Reverende in Christo pater. Frater Petrus Baccalarius Florentinus venit ad vos, quem suis virtutibus singulariter diligo. Quumque mihi sit, aetate filius, religione frater, qua sumus omnes fratres in Christo, Sacerdotio pater, graduque prope magisterium maior, ipsum benignitati tuae, quam affectuosius valeo, recomendo. Summe quidem mihi gratum erit, quod virtutum suarum meritis aliquid gratiae favorisque accipero. Tetigi quidem in ipso mirabilem bonitatem, maturumque senexque consilium, acumen ingenii, gravitatem, & dulcedinem in sermone, ardentemque sciendi cupiditatem. Scitis quantum adiicit bonae mentis dispositioni favor; ut quum pater, & caput sitis omnium subditorum, & fratrum; & virtus honor sit, & gloria totius regulae, cunctorumque fratrum, & ordinis, debitum vobis sit hortari, iuvareque quos videtis emergere, quos vehementius cupiant ad optatum terminum pervenire. Honos alit artes, ut inquit Cicero, incendunturque omnes ad studia gloria. Siquidem est honor calcar ad cursum. Honor est exacti iam cursus meritum Ille laborantibus adest, & instat: Hic vero comitatur emeritos, & delectat ante finem. Hic ostenditur: Ille datur. Post finem autem, ille transit;

fit; Hic manet. Ille memoria dulcis; Hic praesentia mulcet. Ille faventis est domini; Hic vero retribuentis officium. Ille caritatis munus liberum; Hic iustitiae nos obligantis impensum. Sed haec sapienti satis, & sicut optimo Patri superflua. Valete, & orate pro me. Filius enim vester sum. Florentiae XIV. Kal. Octobris.

LXXX.

EPISCOPO FLORENTINO.

Reverende in Christo Pater & Domine mi. Vidi, gavissusque sum elegantissimam illam orationem vestram, quam mihi dignatus fuistis vestra benignitate transmittere; quae quum mihi iucundissima fuerit admirationi non modicae mihi fuit, & complacentiae. Miratus equidem sum altissimas sententias, stili novitatem, & sensus, ex altissima divinarum scripturarum abyssu depromptis. Quos apud aliquos haecenus possis doctores, sive magistros nostrorum temporum, vel antiquos, ubicumque te verteris, inveniri? Et quum omnia placeant, super omnia graum erit, quod more fratrum, ille sermo rythmica lucubratione non ludit, non est ibi syllabarum aequalitas, quae sine dinumeratione fieri non solet; non sunt ibi clausulae, quae similiter desinant, aut cadant. Quod a Cicerone nostro non aliter repraehenditur, quam puerile quiddam, quod mini-

me deceat in rebus seriis, vel ab hominibus, qui graves sint adhiberi. Benedictus sit Deus, quod sermonem unum vidimus hoc fermento non contaminatum; Et qui legi possit sine concentu, & effeminata consonantiae cantilena. Non multum tamen hoc dicendi genere delector, quod ad aures multitudinis acomodatum est. Cupio tamen sermonem de fine seculi, quem multi singulari commendatione celebrant, videre. Quare si grave non est, ingentis doni gratificaberis. De Ser Mamo Dominici ad locum suum in officio curae vestrae restituendo, erit mihi carissimum. Fratrem meum Ser Antonium Ser Chelli tunc oratorem nostri Communis gratiosissime respicidistis vos cum primae vacationis tempore recepturum. Nunc autem Ser Antonius de Vulparia, unus ex notariis nostris, migravit ad Divinum; ut secundum promissa debitum vobis sit supplicationum mearum cum exauditionis beneficio reminisci. Dignetur igitur Reverentia vestra Ser Mannum praefatum ad sedem suam, vel saltem ad nuper vacuum per vestras litteras deputare. Quo semel non auditus solum a clementia vestra sim, sed sicut spem semper habui, realiter exauditus. Habebitis enim servum aetate maturum, temporis experientia doctum; fidelissimum, atque frugi, mihiq; paternitatis vestrae filio atque servo nunquam obliviscendam gratiam facietis. Florentiae VI. Idus Septembris.

LXXXI.

SER GUIDONI DE PETRA SANCTA.

V Ir insignis frater, & amice carissime. Dulcissima res amicitia est, sed onerosa, sed quotidianis obnoxia, subiectaque servitiis. Non enim sufficit, si tuis, & etiam amicorum, amicis morem geras, sed instant amicorum benevoli, quodque latius patet, instant & noti. Quod si iusti forent, quibus vel auctoritate publica, vel conventionem privata iudicare contingit, levarentur amici suis occupationibus, & eorum, qui pro desideriis suis amicorum operas interponunt. Quod quidem, licet quotidie videas, & experiare; praesens requisitio te monebit. Est in manibus tuis quaedam controversia Ptolemaei, & matris eius, quam videntur cum Lapo Mostardae pro certis pecuniis nunc habere. Velis igitur eundem Ptolemaeum, & matrem suam in iuribus eorum favorabiliter suscipere recommissos. Non gravo conscientiam, nec rectitudinem iustitiae velim obliques; sed ubi ius faveat, quoad iuris, conscientiaeque permittit ratio, praestes oro. Gratum enim erit, si vel in istis, me sibi viderint profuisse. Vale, frater carissime, memor Nonii Marcelli, quem beneficio tuo cupio, & spero. Florentie VII. Kal. Februarii.

ARE-

LXXXII.

ARRETINIS.

AMici carissimi. Quotidie apud nos crescit rumor & augetur infamia, quod dolenter audivimus, moestissime scribimus, & anxietate cordiali ab intrinsicis visceribus propalamus, inter vos discordibus studiis adulescere civile dissidium, quod tranquillitatem vestram perturbat, hostibus tam domesticis quam extraneis subversionis vestrae spem praebet, & nedum statum & libertatem vestram subiicit manifesto periculo, sed certissimam praecipitat in ruinam. In cuius rei perseverante relatu, quanta perfundamur amaritudine, scribere non valemus. Quid erit amici carissimi? An propter aemulationes domesticas, quas saepe vanus timor, falsaque suspicio, aut rei cuiuspiam quae nihil potest importare contentio turbatis animis excitat in periculum ponetis Contingens & Contentum? Heu heu viri, circumspicite! An vos fugit quinam circumvolent hostes, quali animo, qualique potentia? Nonne scitis, ipsos quasi Leones rugientes, vos quotidie circuire, ut in sua crudelitate devorent & absument? Cogitate parumper: si quod abvertat: quod non sine horrore referimus in punitionem vestrae discordiae iustitia divina promiserit, quod hi hostes acerrimi, quos undique vobis insidias cognoscitis machinari, dum contenditis, dum
certa-

certatis in vestram iruperint civitatem; quis vestrum crudelitatem hostium devitabit? Con-
sueverunt hostiles classes simul ad pugnam
dispositae, simul etiam nexibus ferreis adliga-
tae, iam eminus omisso fremitu balistarum,
lanceis pilis & gladiis; cominus pugna con-
ferta, si maritima supervenerit forte tempe-
stas bellum omittere, & imminentis timore
naufragii pugnandi instrumenta colligere, ex-
plicare vela, excutere remos, clavisque regendis
diligentius inhaerere. Vos autem dum circum
tonant undique belli fulmina, dum vobis
cernentibus, quotidie hostiles instruuntur insi-
diae, increbrescente inter vos intestino malo &
concertatione domestica non cessatis? Quo
circa vos per salutem vestram, per libertatem
& tranquillitatem patriae, per hostium vestro-
rum confusionem, prudentiam vestram cor-
dialiter requirimus & rogamus, quatenus haec
odia; sicut in tanto rerum periculo conve-
nit omittentes, haec dispendiosa certamina
deponatis. Pauci quidem; respectu molis re-
rum quae vos urgent; pauci (1) quidem estis,
& vix etiam inter vos vigente concordia sub-
fecturi. Et ob id cedite necessitati, concor-
diamque vestram, quae sola tantae cladis re-
me-

(1) Et sane ob civiles di-
scordias, paullatim in-
crebrescentes in dies,
Arretium libertatem
amisit anno MCCC-
LXXXIV. ut alibi nota-
tum est, a *Conciaco* ca-

ptum, & deinde Flo-
rentinis pretio datum;
unde hae Arretinae di-
scordiae in utilitatem
cessere Florentinorum,
dum propter illas eorum
Imperium dilatatum est.

medium est consilio melioris mentis opponite. Cessabunt etenim, si fuerit inter vos unitas, immediate pericula, & civitas vestra languida & huiusmodi factionibus pene confusa in prosperitatem optabilem reflorescit. Datum Florentiae die VI. Novembris prima Indictione MCCCCLXXXVII.

LXXXIII.

PERUSINIS.

Magnifici Fratres Carissimi. Per superiorum nostrorum literas nuper accepimus, quod & quanta in honorem nostrum & gloriam vestra magnificentia cum opportunis consiliis ordinavit. In quibus, fratres Magnifici, quamvis nos tali non dignemur honore, tamen quia, ut ille ait, nulla tanta humilitas est, quae gloriae dulcedine non tangatur, nostrae mentes multipliciter exultarunt. Quis enim in tantae cumulatione gloriae non laetetur! Quis non cum iubilo summo percipiat tot & tanta in suae famae praeconium ordinari? Praesertim quum a tam inclito populo sponte processerint in commemorationem perpetuam meritorum? Addatur insuper quod haec cuncta nobis insciis & ignaris, & tantae rei decus non sperantibus provenerunt. Sed quid ulterius in commendatione vestri decreti versamur; quod hoc non potest sine nostrarum laudum praeconio celebrari? Absistamus igitur, & quod restat Epistolae

lae ad actionem gratiarum longe decentius convertamur . At quoniam haec vestra provisio omnem mensuram humanitatis excessit , & dignas rependere gratias non possemus , ad omnium rerum opificem Deum devotis animis recurramus , quatenus pro tot meritis praemia vobis non digna retribuatur , libertatem vestram confirmet , statum vestrae Civitatis exaltet , & vos in animorum perfecta contineat unitate . Nos autem quicquid sumus , quicquid possumus & valemus , tam publice quam privatim ad vestra beneplacita obferimus cunctis temporibus praeparatos . Datum Florentiae die VI. Novembris prima Indictione MCCCLXXVII.

FINIS PRIMAE PARTIS.

Faint, illegible text, possibly bleed-through from the reverse side of the page.

THE UNIVERSITY OF CHICAGO

ADPROBATIONES.

Dominus Io. Lamius, Publicus Historiae sacrae, & Ecclesiasticae Professor, legat, & videat an permitti possit, ut excudatur liber qui inscribitur. *Lini Pierii Colucii Salutati Epistolae*, & referat.

Ex Aedibus nostris die 20. Decembris 1741.

Iulius del Riccio Vic. Gen.

Die XXIV. Decembris 1741.

Iussu Illustrissimi & Reverendissimi Domini Vicarii Generalis Librum perlegi, cuius titulus: *Lini Pierii Colucii Salutati Epistolae*, &c. & nihil in eo offendi quod Christianis placitis, & bonis moribus adverfetur; quare publica luce dignum censeo.

*Ioannes Lamius Publicus Historiae Sacrae
& Ecclesiasticae Professor.*

Attenta supradicta relatione imprimatur

Iulius del Riccio Vic. Gen.

Excellentissimus & A. Reverendissimus Dominus
Ioseph Maria Rossi S. T. Doctor. Collegiatus, L.
huius S. Inquisitionis Florentiae Consultor, videat
attente pro S. Offic. *Lini Colucii Salutati Epistolas*,
& referat.

Dat. in S. Inquisit. apud S. Crucem 30. Octobris 1741.

*F. Franciscus Antonius Benoffi Min. Conv.
Vic. Gen. S. Off. Florentiae.*

EA, qua par erat diligentia de mandato Reveren-
dissimi P. Inquisitoris Generalis has Epistolas le-
gi *Lini Coluccii Salutati Viri Doctissimi* nihilque in
eis animadverti, quod Regulis S. Indicis Congre-
gationis adverfetur. In quorum fidem &c.

Die 24. Novembris 1741.

*Ioseph M. Rossi S. Inquisitionis
Consultor.*

Stante Superiori attestazione imprimatur.

*F. Franciscus Antonius Benoffi Min. Conv.
Vic. Gen. S. Offic. qui supra.*

Carolus Ginori pro Reg. Cels. vidit.

JOSEPHI RIGACCII

Ad suum Primum Epistolarum
Coluccii Salutati Volumen
Appendix.

Ini Coluccii Pierii Salutati Episto-
las quasdam exhibeo tibi, Amice
Lector, serius quidem, quam par
fuerat, & in animo habebam; sed con-
troversus variis inter me & Lauren-
tium Mehus, qui mihi in exscriben-
dis Epistolis ex Codd. MSS. Ama-

nuensis operam praestabat, obortis impeditus, non po-
tui nisi in longum tempus protrahere hanc editionem
meam, & literatorum virorum, qui in antecessum
pretium mihi huius voluminis contulerant, desiderio ci-
tius satisfacere. Nam ego violare fidem, ut inso-
lenter impudenterque Mehus ille iactitat, non sum
adsuetus; & quum ob iniquas inhonestasque condi-
tiones, quas mecum ille firmaverat, pacta &
conventa rescindere coactus essem, antequam huius-
modi Epistolarum editioni manum admoverem, neces-
se fuit aliquos viros doctrina & eruditione prae-
stantes reperire, qui mihi pro virili quidem labo-
ranti, sed aliis multis negociis distento, opem
ferrent, ne barbaram, mancam, imperfectamque
collectionem, ut mihi accidit in superioribus volu-

N

mi-

minibus Epistolarum Leonardi Arretini (quas , si Deus faxit , emendatiores olim edam) quibus Mehus operam navabat , in lucem darem . Nam , ut plura praeteream , quae Auctores tam Ephemeridum Literariarum Florentinarum , quàm Ephemeridum Amstelodamensium , iure merito in illa Mehusiana editione improbant ; non erat hoc onus , quod eius humeri subferre possent , utpote qui nullo doctrinarum genere instructus , solum in Catalogis , & Elenchis librorum evolvendis dies consumit & tempus inutiliter terit ; & exactam veramque eruditionem egregiasque artes ac disciplinas inridet ; doctissimosque viros , qui harum acquisitioni laudabiliter insudarunt , stocci pendet , & damnat . Heinc est quod Geometria , Philosophia , Iurisprudentia , & sacrarum literarum studia , apud illum nomina ignota sunt , & barbara , & peregrina . Quin nec historiam callet , nec Graecas literas novit , & Latinas vix attigit . Ne autem eum calumniari , & potius odio impulsus , quàm veritate ductus , de Laurentio Mehus ista praedicare videar ; en testes locupletissimos produco , menda , sphalmata , hallucinationes , quibus eius editio Epistolarum Coluccii passim scatet ; quae quum & in Editione Epistolarum Leonardi Arretini , non minus , infrequentiusque existent ; tamen ex hoc potissimum Coluccii volumine ea notanda mihi duxi , quod hoc castigatissimum edere , & in eo omnem suam industriam ponere , ut editionis meae luminibus officeret , sibi ille proposuerat . Ea sunt , quae sequuntur cum mea correctione .

Errata

Corrige.

Pag. 19.	eleemosinis	eleemosynis.
21.	eleemosina	eleemosyna
23.	Santitas	Sanctitas
28.	Poligamiae	Polygamiae
29.	genitale thorum	genialem torum
33.	Apeninigenam	Apenninigenam
42.	Nicholai.	Nicolai
44.	incoepta.	incepta
45.	miratum iri	miraturum
49.	maechantes	moechantes
—	Prothocollo	Protocollo.
—	carthulis	chartulis
50.	contractatione	contrectatione
—	contractationis	contrectationis
53.	Polimetro	Polymetro
55.	Quomolibet	Quomodolibet
—	quaeque facimus	quae facimus
58.	Varro noster	Maro noster
65.	Quod in vobis est tuis.	Quod est in tuis
67.	non autem emisi.	non autem amisi.
71.	Haec	Haec
73.	Invehere	Invehi
75.	Insensabilitas.	Insensibilitas
76.	<i>Quis notus nimis.</i>	<i>Qui notus nimis.</i>
79.	Fortune	Fortunae
81.	Extimationem	aestimationem
83.	propiae.	propriae
—	per divorum prae- cipitia.	per clivorum prae- cipitia.
84.	repraesentet.	repraesentent.
	N 2	86. con-

86. continentur	continentur
87. Vae tibi videaris	tibi videaris
88. Consumate, consumatissimum.	Consummate, consummatissimum
95. Spumas talis aere ruebant.	Spumas salis aere ruebant
96. Ethimologiam.	Ethymologiam.
97. Epythetum.	Epithetum
102. Lucillium	Lucilium
103. Gallianusque tuus.	Galenusque tuus
115. graphyca.	graphica.
116. eleemosina.	eleemosyna.
117. vestrae sanctitas.	vestra sanctitas.
120. Sybilla.	Sibylla.
125. feditatem.	foeditatem
126. illaque genuerunt.	illaeque genuerunt.
— Cayn	Cain
128. excultissimus	excultissimos
131. Honofrio	Onuphrio
132. quam hortatorem	quem hortatorem
133. consumataque	consummataque
— Monaco	Monacho
134. coestens	constans
139. cartulis	chartulis
140. incoeptam	inceptam
— cartulis	chartulis
142. fecundior	foecundior
143. Epytaphium	Epitaphium
144. Emanuele Chrysolora.	Emmanuele Chrysolora
147. oblivisci	obliviscerer
153. honestatae causae.	honestae causae.
— leticia.	laetitia.

Quis autem post tot, & tam crebra, & insignia,
 & sententiam saepe turbantia & corrumpentia, menda,
 adeo stolidus iniquusque rerum aestimator sit,
 ut statim non fateatur, ita scientia, iudicio, di-
 ligentia Laurentium Mehus destitutum esse, ut
 a me abiici meruerit, tamquam operi, quod molie-
 bar, minus idoneum, & sola sui iactantia typhoque
 censendum? Quis mecum pecuniam meam non tam
 impensam quam deperditam, dum hunc studiorum
 meorum socium stipe conduxit, non deploret, ac lamen-
 tetur? Omisi innumeros alios errores, quos per totum
 Epistolarum contextum frequentissime dispersos offendi,
 dum ille inemendatorum corruptorumque Codicum
 scripturam erraticam sequitur, quod tantum in-
 genii doctrinaeque censum non habeat, ut loca cor-
 rupta, & male scripta vocabula, restituere possit.
 Nec illud refugium Mehus habere potest, quo isto-
 rum errorum culpam in Typothetas insontes reiiciat;
 quum errores constantes sint, nec ille eos unquam
 correxerit, & Mehusianam tantum ignorantiam prae-
 seferant. Sed quod minime ferendum videtur, est
 quod huiusmodi errores & sphalmata non librariis
 indoctis, sed eruditissimis viris Leonardo Arreti-
 no, & Coluccio Salutato, Laurentius Mehus
 per summam calumniam impudentissime adfingit. At
 Leonardum Arretinum Ephemeridum litterarum
 Florentinarum Scriptores doctissimi a tanta iniuria
 merito vindicarunt; nunc opus esset ut ego tantum
 probrum a Coluccio averterem. Sed labori huic
 vult ipse Coluccius ut parcam, & ipse sese suis
 verbis a calumniatore Mehus defendere non super-
 sedet. Negat sapientissimus Coluccius sui seculi
 orthographiam sequendam esse, sed illam quae au-
 reis purae Latinitatis temporibus vigeat: negat

etiam eam sequendam, qua ipse utitur, quod minus exactam esse ingenue fateatur; negat aperte minus nos de orthographia esse debere sollicitos, sed in scriptione Latinorum, Graecorumque nominum, labi, turpissimum existimat: quasi jam divinasset Laurentium Mehus olim quemdam futurum, qui sua & aliorum scripta non tam exscriberet, quam deformaret, non tam ederet, quam corrumperet, atque infamaret. Audiamus igitur Coluccium, Epistola XIV, ad Ioannem Conversanum Ravennatem loquentem: Non igitur conferas, inquit, moderna tempora vetustati, cum in multis, tum in hac maiestate dicendi. Usus equidem modernorum nulla ratione nixus est, qui cum sibimet constare non possit, sed de sede facile moveatur, incertus, & inconstans, sibi penitus inconstitutus, antiquitati solidae, priscique temporis, usui, imo rationi nec potest, nec debet, si veritatem adspicias, comparari. Habes nunc de tota materia locutionis huiusce meam cum ratione sententiam. Epistola vero XIX, haec habet: Principio quidem velim scribendi recte, quod orthographiam vocant, diligentiam habeas. Quod ut facias considera compositionem, ut cum commune, de munus & con, unitum sit, per duo m, non per unum scribi debeat. Sic & communicare, quod ab illo deductum esse constat. Sic cum ex at, & traho verbum hoc attraho componatur, non unico, sed gemino T scribi debet. Et exhibere, quoniam ab ex, & habeo perficitur, adspirationis notulam non amittit. Sic & alia infinita, in quibus non scriptor tuus solum, sed ut plurimum errant omnes. Oportet etiam con-

considerare tempora syllabarum, ut si brevis sit, qualis est prima verbi colo, quod per eius compositum excolo clarum est, non duplicetur cum scribitur illud L; Collo quidem dativus & sextus est, vocabuli collum, non aliqua vox verbi colo, in quo quidem Ligurum vitiosa scriptura est. Necessarium etiam est & derivationes inspicere, & varias inflexiones, ut qualiter quaelibet scribi debeat dictio cognoscamus. Nam cum praeteritum istud sumpsit, a prima verbi voce veniat o mutata in psi, necesse fit per unicum m scribi, quoniam ante psi, nec m, nec alia possit litera geminari. Nec hanc orthographiae diligentiam parvi facias. Nimis enim ineptum est cum maiora profitearis, in minusculis labi, cumque dicere velis unum, ignorantia literaturae sensum alium explicare. Nam cum hominum conspiratio secta sit, a verbo sequor sensu, literisque traductum vocabulum, quam supinus error est per orthographiae nescientiam dicere: Quid denique loquar septae huius mordacitatem tangendo luporum, quoniam septa claustra sunt a sepiendo dicta, quod illi loco non potest aliquo modo convenire. Purga precor igitur hoc frumentum, & sint illa, quae scribis taliter defaecata, quod nihil possit inter ea, quae tibi, vel aliis scripseris, literis notatum inconvenientibus reperiri. Tetigi tibi quaedam, quae facile possis agnoscere, quo discas uno conatu haec & alia, quae vitiosa dici valeant, veluti quid ignominiosissimum evitare. Hanc autem curam, & diligentiam cum quadraginta sex annis & ultra scribendo semper adhibuerim, non potui ta-

men adhuc usquequaque , sicut arbitror , imo frequenter experior , hanc abominationem excutere , nec me , quin aliquando me conceptis adolescentiae vitiis inquinem , continere . Concludens autem in hoc , teneas velim , nisi curaveris tu , & alii huic communi morbo mederi , nunquam fore possibile te , vel illum scribendi recte scientiam profiteri , cumque tantus error , & tam inexcusabilis sit in literis , quantum esse putas in verbis ? *Epistola autem XXVIII, ita Petro Paulo Vergerio scribit : Vellem etiam , quod exemplum , de exemplari quidem non dubio , de orthographia diligenter revideas , atque corrigas , & inter alia nimius fuit ille scriptor in littera Pythagorea , qua male quidem in Graecis dictionibus , & in Latinis nimis utitur vitiose . Quis enim per illam litteram , qua vitae nostrae designatur ratio , scribit ydoneus , aut ymo ? Videbis & Phylosophiam & Phylosophorum per hanc Ypsilum ineruditissime scriptum . Videbis & in aliis , & crebrius , quam par est , enarrationem tuam dices erratam . Purga igitur , corrige , munda frumentum hoc , facque quod aliter non exprimat in charta , quam fuerit conceptum in mente . Quam multipliciter Laurentius Mehus hic a Coluccio reprehendatur , facile & primore adspectu intelliget , quicumque haec prudentissima Coluccii praecepta cum superiore Mehusianorum sphaematum catalogo conferet . Nihil tamen minus tam profligatae audaciae hic Mehus est , ut me flocci pendens , & arguens , magnum se litteratorem incautis & indoctis iactet ac venditet ; quod quidem patienter fero , quod erga alios etiam doctis-*

doctissimos Viros iniquus, procax, impudensque de-
 prebendatar. Nam portentis instar est, quod, quum
 ipse Latine & Graece nesciat, in historia hospes
 sit, disciplinarum omnium exfors, criterio penitus
 destituatur, virum longe doctissimum & Professore
 nostri Lycei eruditissimum ac celeberrimum Io. La-
 mium, adgredi non sit veritus; & calumniis,
 mendaciis, nugis, ineptisque adversus eum de-
 bacchari. Sed magna ex parte iam ab hominis
 impudentissimi mendaciis Scriptores Ephemeridum lit-
 terariarum Florentinarum, dum se ipsos defendunt,
 vindicarunt; nunc restat ut & ego aliquid in
 eius defensionem adducam, ne mendacium verita-
 ti praevalere videatur. Negat igitur sacerrimum
 illud caput Scriptorem Ephemeridum Amstelaeda-
 mensium eius Orthographiam latenter non improbas-
 se: sed mentitur. Adfirmat meretricia fronte Io-
 annem Lamium linguam Gallicam non callere: sed
 mentitur, ut omnibus est notissimum. Ait Ephe-
 meridographo Batavo Lamianum de Eruditione Apo-
 stolorum librum in aliquibus fuisse reprehensum, &
 Scriptoris imprudenciam fuisse notatam: sed menti-
 tur, ut legentibus patet. Menippeam Marci Thymo-
 leontis Lamio tribuit, sed per calumniam, Ephe-
 meridographum Batavum stulte maligneque sequutus,
 qui in hoc falsus est, utpotè in multis aliis de
 Menippea loquens: quum illa Ios. Clementis Bi-
 nii, Viri incomparabilis, opus sit, ut ipse in-
 terrogatus non inficiatur; & perperam aliter se
 rem habere exploratores rerum quidam Batavo illi
 scripsere, sive Trisophthalmos, sive Sarcophilos,
 sive Dipnochares, sive alii maleferiati homines
 fuerint. Dicit Mehus a Batavo illo L. Sectani
 Satiras Menippea elegantiores iudicatas fuisse: sed
 men-

mentitur , ut Ephemeridas legenti statim patet . Post haec omnia palmaria mendacia , eat modo Mehus & blateret Lamium non fideliter retulisse , quae de eo Batauvus ille scripserat ; quum iam Mehus calumniatorem Scriptores Florentinarum Ephemeridum mendacii putidissimi reum evicerint . Quae vero audacia est Laurentii Mehus , dum iudicem se constituere vult , & inter dissidentes Litteratores definire Aulus Gellius ne , vel Agellius scribi debeat ? Certe suus ille Leonardus Arretinus , Epist. II Libri VIII , Agellius scribit , & utraque scriptio suas habet rationes atque momenta . Pergit homo indoctissimus , & qui inter scrupulum & rupem non distinguit , aitque , & a Lamio in versibus vetustis referendis antiquatam orthographiam servatam fuisse ; sed non videt orthographiam illam servari debuisse , quod versus proferrentur in media Latinitate a Latinnissimo vate iam conditi . Quanta vero Mehusiana impudentia est , dum uni Lamio tribuit , quod est omnium Ephemeridum Florentinarum Scriptorum ? Sed ei iam os maledicum obturarunt Scriptores illi eruditissimi , & pro Lamio etiam responderunt in eo , quod de Michaelae Glyca calumniam attinet , quum incertae aetatis Scriptor sit . Quam vero canicula & ridicularius est Mehus , dum Chronicon Leonis Urbevetani ineptum vocat , non respiciens quam ineptiores inutilioresque sint pleraeque Arretini Epistolae , quas sine ullo delectu , me decipiens , publici itaris fecit ; dum Gravesonium ab eo compilatum inculcat , cuius Historiae Ecclesiasticae Volumina integra ne possidet quidem Lamius ; tantum abest , ut Lamius doctissimus eo in Scholiis ad illud Chronicon tantum usus sit .

Ne-

Nescio autem quid effutiat de catalogo & historia Florentinarum familiarum, quam vulgo Priorista vocant; quum semper haec patria historia utilior esse deprehendatur, quam multae cacatae chartae, quae a Mehus obtruduntur. Vellicat deinde Montis Atho historiam, quae ex viris doctissimis collecta, & indocto Mehus prorsus ignota, cui-dam Deliciarum Eruditorum Tomo a Lamio inserta fuit, quod non videat ignotarum ut plurimum rerum quam dulcis cognitio sit; nec ad manus omnium esse eos libros, ex quibus eam, citatis semper ingenue Auctoribus, concinnavit. Non vidit etiam homo insania & ignorantia caecus, quem in finem historiam illam Lamius adposuit; sed is modo profano illi revelandus non est. Mentitur deinde Mehus dum Litterariae historiae scriptores a Lamio compilari praedicat; quum tam multa semper de suo addat, aliena castiget, novam rebus lucem perpetuo adferat. Deinde diligentiam suam Mehus adroganter iactat, & in Lamio desiderat, quod Tomo V Deliciarum Eruditorum incertam Ioannis Miniatensis Camaldulensis Monachi aetatem dixerit; nesciens homo ineptissimus a Lamio Tomo X eiusdem Operis, non aetatem tantum Ioannis illius indicatam fuisse, sed tempus etiam, quo Monachicum habitum induit. Quis autem ossifrago baculo non castiget Mehusianam impudentiam, dum perfrecta fronte eructare non veretur Annales Typographicos Michaelis Mattairii a Lamio ignoratos fuisse; quum certo ipse sciam ab eo & Genuae, & Parisiis, ac deinde Florentiae, lectos perlectosque fuisse? Iam ceteras Mehusianas calumnias Scriptores Ephemeridum Florentinarum optime diluerunt; quare iis responde-

re nunc supersedeo , quum probe sciam Mehus pro merito olim ab aliis me doctioribus digno fuste exceptum iri , nunc tantum addens , intolerabile esse , honesto homine indignum , & poenis Tartareis puniendum , mendacium illud evidentissimum , quo Lamium sibi maledicere criminatur ; quum de eo semper Lamius honorifice loquutus sit ; & testis locupletissimus praefatio est , quam decimo Deliciarum Eruditorum Tomo Lamius eruditissimus praefixit . At quum superius Mehusianam litteraturam , eius erroribus in propatulo collocatis , deridiculam ostenderimus ; necesse est ut & eius mirabilis scientiae specimen praebeamus , & quantum sacras litteras calleat , & quantum in Theologia , ac Philosophia profecerit , indicemus . Pagina 28 Epistolarum Coluccii in suo quodam scholio polygamiam vocat detestabile , & ad haec usque tempora damnatum crimen ; horridam ita blasphemiam in Deum , Sanctosque Patriarchas impie evomens ; quasi Deus detestabile crimen in illis tolerare potuisset ; illi vero patrare & admittere . Belle autem ac lepide huiusmodi crimina a Deo in illis tolerata fuisse ait , ad duritiem cordis eorum , & testem Apostolum adlegat , qui nihil tale unquam dixit : dixit vero Iesus Christus in Evangelio , non de polygamia , sed de libello repudii , re multum diversa , agens . O caput mirabile , ac vere Thersiteum ! Iam mirari subest quomodo Angelus Maria Riccius , Professor eruditissimus , quamquam illum Mehus per irrisionem virum bonum adpellat , in album Graece eruditorum illum mittere potuerit inter suas Homericas Dissertationes , nisi plane ab aliquo deceptus fuit ; nam ab eo Laurentium Mehus non cognosci fama fert : & quomodo Ioseph Cer-

Cerracchinus, *informe illud mendosumque volumen Epistolarum*, unde quaque doctissimum, & omni-gena eruditione refertum dicere potuerit; nisi forte homo *versutus atque festivus per ironiam illud scripsit*, & Mehus gloriabundo fucum fecit.

E contra verò sagaciores aliqui, & qui sinceritatem vel ipso aspectu praeseferunt, iis sibilis, & cachinnis Mehusianis Milesias, & nugas exceperunt, ut carmina arguta & lepidissima in eum funderent, inter quos Dominicus Marchionius Allobrox, Latina, Italica & Gallica poesi praestans, multiplicique eruditione conspicuus, quum a superbo Mehus in congressu indignè habitus fuisset, & hominis effrontis petulantiam aliorumque contemptum demiratus esset, Italicum Epigramma venustissimum in eum composuit, quo eum suae stultitiae & humilitati modestè admonerebat, ut resipisceret. Alius autem Poeta festivissimus, quum Ephemeridas literarias Florentinas legisset, in quibus Mehus pro merito vapulat, ad eas adludens, & quaedam vocabula servans, ita cecinit:

Opra d' eccelsa mente al certo fu,
 Che il Mehus ad un Tartufo affomigliò;
 Mentre un C la Terra mai quaggiù,
 Tondo al pari di lui, non generò.
 Di carta pesta il capo gli adattò,
 E gli occhi uguali a quei di Cimabù,
 Per mostrar che natura lo formò
 Da porsi in un Presepio accanto al Bu.
 D' Alocco il nome con ragion gli diè,
 Come quel che alcun pregio in se non ha,
 E fuor che voce e penna altro non è.
 Oh strano figurino in verità!
 Di cui non fu (credete pure a me)
 Più misterioso da Nabucco in quà. *Qu-*

Quod quidem Italicum Carmen ita alius elegantissimus Poeta Latinè vertit ex tempore.

*Sublimi certe pollebat pectore, quisquis
 Esse Mebum dixit Tuberibus similem.
 Namque ita non alias generavit Terra rotundum
 (Testiculum plebes dicit Etrusca) caput.
 Chartaceum caput, atque e panno aptavit ocellos,
 Cimabovi quales fabula nota dedit.
 Natura ut talem pateat ludente creatum
 Communis cui sit cum bove sedis honos.
 Bubonem digno dixit quoque nomine, flocci
 Quem pendens populo ridiculum exhibuit.
 Feralem tribuit vocem, qua praevalet una;
 Et plumas, quibus haec tota tumescit avis.
 O speciem informem! Aegyptus sua numina iactet?
 Credite, nam vates carmine vera sono.
 Assyriis animal postquam deforme Nabuccus
 Est visus, primus fit Mebus huic similis.*

COLONIAE ALLOBROGUM,

Typis Petri Wolfgangi 1742.

LINI COLUCI PIERI
S A L U T A T I
E P I S T O L A E

EX COD. MSS. NUNC PRIMUM
IN LUCEM EDITAE

A IOSEPHO RIGACCIO

BIBLIOPOLA FLORENTINO

Et Scholiis illustratae

P A R S S E C U N D A.

FLORENTIAE, MDCCXXXII.

Ex Typographio Ioannis Baptistae Bruscelli
& Sociorum ad Insigne Centauri.

CUM ADPROBATIONE.

1. The first part of the document is a list of names and addresses of the members of the committee.

2. The second part of the document is a list of names and addresses of the members of the committee.

3. The third part of the document is a list of names and addresses of the members of the committee.

4. The fourth part of the document is a list of names and addresses of the members of the committee.

5. The fifth part of the document is a list of names and addresses of the members of the committee.

6. The sixth part of the document is a list of names and addresses of the members of the committee.

7. The seventh part of the document is a list of names and addresses of the members of the committee.

ILLUSTRISSIMO ET EXCELLENTISSIMO VIRO
FRANCISCO HENRICO
MARCHIONI GRASSIO
PLANUSAE COMITI.

IOSEPHUS RIGACCIUS FELICITATEM.

Editanti mihi quem-
nam quarto huic Epi-
stolarum volumini contra lividos,
indoctosque homines opportunum

* 3

pa-

patronum compararem : inter ceteros doctrinae , ac nobilitatis fama celeberrimos viros , qui mihi ante oculos se se obtulerunt , virtutem , atque humanitatem **TUAM** mirabundus subspexi **VIR EXCELLENTISSIME** ; **TEQUE** feligere iure merito in animum induxi meum . Tu enim (ut antiquissimam generis **TUI** Nobilitatem a Polonis , ut tradunt , usque Regibus repetitam , ac tot Maiorum **TUORUM** Sacra Purpura , toga , & armis illustratam , silentio praeteream) **IS** es , **Qui tanta cumulat** virtute , ac multiplici insignitus eruditione prae-fulges , ut omnium animos in te convertas . Scilicet mirantur omnes sedulam in veterum monumentis pervestigandis operam **TUAM** , in quam totus incumbis : mirantur tot antiquissima tum Graeca , tum Latina , aurea & argentea cuiusque generis Numismata ;

quo-

quorum selectum atque singulare Musaeum TIBI comparasti, quam quod maxime. Stupent operosum, assiduumque studium in historias, tum Ecclesiasticas, tum profanas, quarum vim paene infinitam capaci mente comprehendis. Quapropter TIBI potissimum hanc Epistolarum syllogen fuisse dicendam, nullus aequus rerum iudex inficiabitur. Primum enim, eiusmodi Epistolae in ea descriptae sunt, quae anteaactorum temporum historiae inlustrandae mirifice inserviunt, cuius TU solertissimus es indagator. Deinde vero amor ille TUUS, quo litteras, litteratosque Viros prosequeris, munificumque patrocinium, quo eorum studia tueris, ac foves, id ipsum requirere, atque exposcere videbatur. Excipe itaque VIR AMPLISSIME ferena fronte munusculum hoc, neque ad illius tenuitatem respicias velim;

sed

sed ad voluntatem , atque observantiam erga TE meam ; qua nullam fortasse maiorem , ac veriore invenis. Vale, VIR EXCELLENTISSIME , Teque Litterariae Reipublicae bono, Deus Immortalis diu incolumem fervet.

Dabam Florentiae Idibus Aprilis Anno S. MDCCXLII:

LECTORI BENEVOLO.

N Alterum Lini Coluci Pieri Salutati Epistolarum volumen Lector Benevole. Alteram supra nonaginta Epistolas in eo leges, quarum nonnullas tamquam Florentinae Reipublicae a secretis, sive eiusdem, ut aiunt Cancellarius, nonnullas vero tamquam privatus homo conscripsit. Eas omnes non ingratas tibi futuras arbitror, quod ex MSS. Codicibus selectae fuerint, utpote quae Litterariae Reipublicae magis profuturae videbantur: eandemque curam adhibere in posterum ac diligentiam non praetermittam. Itaque eas in lucem prodire curavimus, quae aut de Ecclesiastica Historia differunt, aut Christianae, & Civilis moralis argumenta complectuntur, aut historiae illorum temporum inlustrandae inserviunt: opportunis interim animadversionibus additis, in quibus elucubrandis, siquando opus visum est, latius differere lubuit, praesertim vero, si quae historia occurrerit dilucidanda: tunc enim plerumque ipsa etiam historicorum verba afferre non dubitavimus; hac ratione aliorum scrinia compilare, alienisque plumis nos exornare, non probro ducentes, sed laudi. Scilicet hoc fore lectoribus gratissimum, animadvertimus, dum taedio ac molestia, plurimos aliorum Scriptorum libros pervolvendi, quique etiam ut plurimum praesto esse non solent, eosdem liberaremus.

Mi-

Mirum autem non sit, si Coluci familiares Epistolas, non segregavimus ab iis, quas pro Florentina Republica ea tempestate scripsit, qua Cancellarii munere fungebatur. Siquidem, praeterquamquod nulla ad id agendum necessitas nos cogere videbatur, animadvertebamus insuper, quod quum scriptoris cuiuslibet sit non utilitati solum, sed & lectoris voluptati consulere, sicut iubet Horatius, quum ait

*Omne tulit punctum, qui miscuit utile
dulci*

huic oneri magis magisque satisfacere arbitrati sumus, si Epistolis privata negotia pertractantibus, publica etiam complectentes contexeremus. Sic enim & in picturis opportuna plurium colorum varietas oculos inspicientium capit, atque delectat. In universam hanc Epistolarum Syllogen haec brevi dicta sufficiant. Iam vero quod singulas spectat Epistolas in hoc Volumine descriptas liceat hoc loci illa breviter in eas animadvertere, quae licet animadversione digna, consulto tamen, aut quod nondum nobis satis explorata forent quum excuderentur, animadvertere omisimus. Porro primum ab iis Epistolis initium sumam, quas ut privatus homo Colucius scripsit, deinde vero ad eas sermonem convertam, quas Florentinae Reipublicae nomine exaravit.

Itaque occurrit primo Epistola ad Innocentium VII. data, in qua Summum illum Pontificem etiam atque etiam rogat, ut Schisma, quod usque ab Urbani VI. temporibus tanto Catholicae Fidei detrimento Ecclesiam infestabat, ex-
tin-

tinguere pro viribus laboraret, adeo ut, si opus esset, Pontificatu se abdicaret. Has litteras a Colucio Pontifici datas crediderim, ut mentem illam sanctissimam, & vere laudabilem de Schismate auferendo in eo reficeret, quam vehementissimam Cardinalis iam demonstraverat, quamque in Pontificem rennunciatus magna ex parte deponere visus est. Memini enim me apud Platinam legere, quod quum adhuc Cardinalem ageret, priorum Pontificum negligentiam carpere consueverat, asserens, eorum incuria factum esse, quod in Christianae Reipublicae perniciem Schisma execrandum haecenus viveret. Pontificatum autem adeptus, quos iam carpebat secutus est, iniquo etiam animo ferens, si quis ea de re verbum sibi faceret. Ad quae fortasse adludit, quum p. 14. ait: Memento Pater SS., quod quum eras per Dei gratiam Cardinalis . . . unionis propositum semper prae ceteris persuasisti, fovisti, & profecutus es, oro, supplico, & exhortor, quod in illa voluntate Sanctissima, pioque, & ardenti desiderio non tepescas. Promptiorem &c.

Occurrit secundo Epist. ad Fratrem Nicolaum de Agrigento Ordinis Minorum, qui, ut habetur apud Waddingum in Annalibus Minorum, per obitum Martini Episcopi Ecclesiae Emonensi praefectus est; in cuius rei testimonium Gregorii XI. Bullam refert 2. Idus Maii datam, quae incipit. Apostolatus officium: Idemque circa annum 1380. apud Rocchum Pyrrhum Sicanicarum rerum historicum, Archiepiscopus Panormitanus invenitur. In hac igitur Epistola, ad quamdam a Nicolao ad Populum Florentinum datam, qua Rempublicam ad pacem cum Ecclesia

fa-

faciendam hortabatur, respondet Colucius nullam pacis causam adesse, quum nullum Ecclesiae bellum intulerint Florentini. Adnotatum autem uelim p. 27. ubi ait: bellum immortale futurum, si libertatis tuendae gratia a Florentinis sit suscipiendum; sic fortasse locutum fuisse, eo quod notum erat, quod Pontificis Praesides Florentinis Populis libertatem adimere cogitabant. Legatus enim Bononiensis, Petri Puccii a Canneto, & cuiusdam Monachi opera Prati deditioem tentaverat, & architectum occulte Florentiam miserat Matthaeum Gattapanum, qui arcis condendae locum designaret, de qua re, ac de omnibus, quae ad huius Epistolae historiam inlustrandam pertinent, consulendus est Poggius hist. lib. 2. praecipue in oratione, quam a Florentinis Legatis Donato Barbadoro, Alexandro ab Antella, & Dominico Silvestri ad Pontificem habitam fuisse refert.

Tertio habetur Epistola ad Benvenutum de Rambaldi scripta an. 1374., in qua Francisci Petrarcae mortem deplorat: quam sequuntur, V. ad Eundem, in qua de Africae Poemate praesertim agit: VI. ad Franciscolum de Brossano, sive ut malunt alii de Borsano data an. 1375., in qua etiam Ioannis Boccaccii mortem lamentatur, eiusque laudes contextit. Haec autem adnotandum est, quod legenti mihi ea verba, quae habentur p. 46. scilicet: Quum nondum in occupationibus publicis, quae mihi tanta gloria contigerunt, biennii tempus exegerim, mihi primus Francisci fatalitate, secundus autem Boccaccii morte funestus accessit: dubium subortum est, utrum historici recte annum statuerint, quo Colucius ad Florentini Cancell-

cellariatus officium fuit euectus. Habemus enim Petrarcham decessisse die XVIII. Mensis Iulii anno 1374. Boccaccium vero, etsi non una de hoc feratur sententia, communior tamen, immo & certa, sicut in eiusdem Boccaccii vita nuper a se diligentissime scripta, ac publici iuris brevi facienda demonstrat Dominicus Maria Mannius vir sane pereruditus, patriaeque historiae peritissimus ea est, occubuisse die XXI. Decembris an. 1375. Colucium vero omnes uno ore historici asserunt, Florentini Cancellariatus munus suscepisse an. 1375. Quae quidem omnia cum Colucii verbis superius allatis nullo modo convenire videbantur. Verum Epistolam V. mihi diligentius revolventi, occurrerunt verba quaedam, quae allatum dubium solvere mihi visa sunt. Nunc autem, inquit Colucius, credo tibi fama divulgante innotuisse, mihi ad labores, quibus eram adscriptus, et honorem, et onus Florentini Cancellariatus accessisse. Ex quibus verbis meo quidem iudicio erui posse videtur, quod Colucius an. 1374. antequam Cancellarius eligeretur, ad aliquod aliud Reipublicae officium fuerit adscriptus.

Ut igitur ad institutum sermonem redeam, sequitur VII. ad Comitem quemdam, cuius nomen in MS. subticetur; hunc autem puto, ni fallor, Comitem de Anguillara, quem summo-pere Petrarcham adamasse cognovimus: quae Petrarcham tot tantisque laudibus effert, ut illum Homero, Vergilio, Ciceroni, Demostheni, aliisque huiusmodi viris serio praeponere non vereatur. Quod quidem nimio Francisci amore captum atque, ut ita dicam, obcaecatum Colucium scripsisse crediderim. Huc etiam revocanda est XVII. ad laudatum Franciscolum, in qua gratias agit de Afri-

Africae Poemate sibi missō, unaque mancum illud invenisse lamentatur.

XIV. *Deinde occurrit, quae Iacobo Appiano gratulatur de recepto Pifarum Dominio gaudetque Eundem in Petri Gambacurtae, filiorumque necem minime coniurasse: id autem falso, & blandiendi gratia scripsisse Colucium, ibidem annotavimus. Siquidem historici omnes unanimi consensione contendunt, Petrum Gambacurtam, eiusque filios per Iacobum de Appiano fuisse interfectos. In cuius rei testimonium afferre placet, quae habentur apud Cl. Ludovicum Antonium Muratorium Ant. Ital. tom. 18. in Memoriali historico Matthaei de Griffonibus. Die xv. Octobris D. Petrus de Gambacurtis de Pisis Pifarum Dominus fuit mortuus in Pisis, & ipsum morifecit Ser Iacobus de Piano propter invidiam.*

XV. *Ad Ioannem de Fabriano de virtute Prudentiae disserit, illamque, aut non posse ab homine usque ad perfectionis terminum possideri, aut, si quis possideat, Dei dono id fieri contendit.*

XVI. *Ad Dominum Mantuanum, quem puto ego, ni fallor, Franciscum Gonzagam Mantuae Ducem; illius curam, ac diligentiam singularem laudibus effert, qua in Bibliothecam suam maximam librorum copiam congesserit. Quod quidem summa cum laude a maximis olim Principibus ad bonas artes amplificandas actum est. Ac ne nimis longus sim in iis enumerandis tibi que L. B. taedium afferam, & molestiam longius ab instituta oratione vagando, Ioannem Lomeierum consulas velim in libro singulari de hoc argumento. Decus tamen & ornamentum huius flo-*

Florentissimae urbis Patriae meae, silentio praeterreunda non est celeberrima Bibliotheca Mediceo-Laurentiana, quam laudatissimo ausu, ac Regio plane sumtu Cosmas Medices, & Laurentius, pretiosis cuiusque linguae, doctrinae cuiusque voluminibus instructissimam, communi populorum utilitati dedicaverunt. Illam vero processu temporis Maiorum suorum gloriosis vestigiis insistentes Medicei Principes in dies magis auxerunt atque amplificaverunt; utpote qui summo semper litteras, litteratosque viros amore sunt prosecuti: cuius quidem rei historiam vir doctissimus Iosephus Maria Blanchinius Pratensis, quo immortalis Mediceorum Principum gloriae consuleret, integro volumine complexus est. Quae autem, quantaque sit MSS. Codicum, quae in ea asservantur copia, dignitas atque praestantia, tunc maxime patebit, quum Bibliotheca exactissima, quam Praelo parat Cl. Vir Antonius Maria Biscionius, in lucem prodibit: quum interim Ebraicorum librorum index ab eo exaratus, cum alio Orientalium MSS. Codicum indice, qui tum in laudata Medicea, tum in Regia Palatina servantur, a Viro doctissimo Iosepho Aevodio Assemano Syro Maronita Apameae Archiepiscopo elucubrato, curante Cl. Viro Antonio Francisco Gorio, in praesentiarum excudatur. Quantum vero utilitatem huiusmodi Bibliotheca litteris attulerit anteaetis temporibus, celebrius est, quam ut heic commemorare opus sit. Quanto autem progressu ea sit nostra etiam hac tempestate, testimonia sunt luculentissima tot Volumina, quae ex illius Codicibus aut amplificata, aut inlustrata, aut integra quotidie prodeunt; quibus vel antiquae historiae, & rebus praecclare gestis, memoriae dignissimis,

lux

lux nova, sinceriorque feneratur, vel doctrinae ceterae, egregiaeque artes incrementum accipiunt & numeris paene omnibus absolvuntur. Nuper autem testis est locupletissimus Vergilianus Codex a Turcio Rufio Aproniano distinctus atque emendatus, omnium plane antiquissimus, quem, in Litterariae Reipublicae bonum plane maximum, Vir Eruditissimus Petrus Franciscus Fogginius typis excudendum curavit. Et quidem non sine divino consilio factum est, ut adeo singularis Bibliotheca in urbe hac beatissimorum ingeniorum feracissima servaretur, in qua si praeterita tempora respiciamus tanta semper fuit in litteras, bonasque artes facilitas, & in eruditione comparanda, liberalibusque disciplinis inlustrandis labor indefessus, admirandaque diligentia: si vero praesentia consideremus, tot tamque inclyta sunt Eminentissimorum Virorum studia, tot tamque eruditi labores, ut nihil fere supra desiderandum videatur. Siquidem paene inumeri Cives sunt, quorum nonnullos mihi liceat haec honoris causa commemorare: Lamios nempe, Gorios, Salvinios, Riccios, Brocchios, Mannios, Cocchios, Gentilios, Gualtierios, Targionii, laudatosque Biscionios, & Fogginios, ut ceteros bene multos silentio praeteream, quorum solidiori litteratura, & castigatiori eruditione, patria haec nostra, ad summam laudis, atque amplitudinis gloriam elata est. Laudatus vero Ioannes Lamius mirabilis sane Vir, ac paene divinus, prae ceteris (absit invidia dicto, atque obstruatur os loquentium iniqua) Florentiam honore inlustrat immortalis: ut merito quidem a Cl. Viris Lipsianorum Actorum scriptoribus Florentiae decus sit adpellatus.

Verum susceptum iter prosequentibus, occurrunt Epistolae XXV., & XXVI. ad Rupertum Guidium Comitem de Battifolle, in quibus illum rogat, ut quemdam Puppilii Abbatem, ab eo in carcere, ut puto, detentum, libertate donet. Huiusce facti historiam nondum mihi contigit invenire, quod si contigerit, arrepta occasione in posterioribus voluminibus certiore te faciam.

XXVII. *Ad Bernardum de Muglo, Petrum de Muglo eius Patrem vita functum deplorat, ac de huius mortalitatis rebus infirmis atque caducis disserit: eademque paene argumenta pertractant XLVIII. & LIII.*

Epistola XLI. excerpta ex Codice Membranaceo Mediceo-Laurentiano plut. XXXVII. decem Tragoedias, quae sub Senecae nomine circumferuntur L. Annaei Senecae Philosophi opus non esse contendit. Profecto non defuerunt magni nominis Viri, Petrus nempe Crinitus, Daniel Caetanus Martinus del Rio, Franciscus Petrarca in Epistola ad Senecam, aliique nonnulli, qui eas omnes Senecae Philosopho adiudicarent: perperam tamen, & iniuria; repugnantibus strenue gravissimis viris in diversas sententias euntibus, ut videre est praesertim apud Lipsium in Senecam, & Fabricium Bibliot. Lat. t. I. lib. 2. p. 444. editionis Venetae anni MDCCXXVIII. Satis autem mihi sit Thomae Farnabii verba ex praefatione ad Senecae Tragoedias afferre. Fretus itaque, ait, iudicio Illustrum Virorum Antonii del Rio, Iusti Lipsii, Iosephi Scaligeri, maxime vero Cl. Danielis Heinsii, a quibus dispertiti viri, dispertiti ordines, altam Medeam, floridum Hippolytum, divinam Tragoediam Troada L. Annaeo Se-

* *

ne-

necae Philosopho adscribo: nec non eidem (si ab Heinsii iudicio discedere liceat) πολυμάντρον Oedipoda. Ex ceteris autem nonnullas Senecae Tragico, nonnullas vero cuidam (ut ipsius verbis utar) Poetaastro adscribit. Profecto nonnullae ex illis Tragoediis ad Senecam Philosophum recte referri videntur, certum enim est illum carmine valuisse, ut asserit Quintilianus, quum de illo, Tractaverat, inquit, omnem ferme studiorum materiam, nam & orationes eius, & poemata, & Epistolae, & dialogi feruntur: Quod eruitur etiam ex eiusdem Senecae Epistolis CVII. & CXV.

De familiaribus Colucii Epistolis haecenus. Nunc de iis agendum est, quae pro Republica scriptae sunt. Et primum in universas, de earum argumento quaedam brevi differere, satius ducimus.

Eae itaque plane omnes (si XVIII. excipias, quae Perusinos etiam atque etiam rogat, ut Baldum Ubaldinum eorum Civem, Iurisperitum celeberrimum Florentiam mittant, utpote qui Civilis Iuris interpret, ac Magister a Florentinis Civibus fuerat) electus omnes inquam de difficili ac periculoso bello, triennio ferme inter Florentinos, & Gregorii XI. Pontificis Praesides gesto pertractant, de quo differunt etiam plures primae partis Epistolae. Bellum hoc tam acerrimum contra Ecclesiam, Libertatis tuendae gratia, a Florentinis fuisse susceptum omnes una voce asserunt historici. Ac proinde, ut refert D. Antoninus tit. 22. cap. 9. §. 1. duo militaria signa extulerunt, Communitatis alterum, alterum vero in quo aureis characteribus speciosum Libertatis nomen erat inscriptum.

Quum

Quum igitur de libertate servanda agerent Florentini, pro viribus quidem, sed non ea for- tasse, qua par erat erga Ecclesiam reverentia, in hoc bello dimicarunt: neque propriis tantum viribus innixam Patriae salutem voluerunt, sed externis etiam in auxilium advocatis. Qua- propter, Octo summae auctoritatis viris electis, Octo Sanctis vulgo nuncupatis, qui administran- do bello praecessent, foedus primum cum Bernabo- re Mediolani Vicecomite inierunt hoc pacto, ut quatuor ipse; Florentini trium millium pedi- tum equitumque copias compararent. Octoviris autem Magistratum incuntibus, in primis (ut inquit Poggius hist. lib. 2.) cum pollicitationi- bus, tum auxiliis mittendis, populos, qui in Pontificis ditione erant, sollicitandos visum est, quod facile factu fore videbatur, quum om- nium animi, Gallorum fastidio, omnia perpeti, quam illorum imperium mallent. Et profecto id ex sententia factum est. Siquidem Tifernum, Viterbium, Perusium, Spoletum, Tuder- tum, Forumlivii, Asculum, Bononia, aliique populi Ecclesiastico spreto imperio defecerunt; om- nesque foedus cum Florentinis contra Ecclesiam pe- pigerunt, quod, Sacrum Foedus, sive Liga Sa- cra tunc temporis est adpellata.

Itaque Epistolae, quae in hac sylloge conti- nentur, Octovirorum nomine scriptae sunt, qua- rum nonnullae ad rectum Sacrae Ligae, militia- rumque omnium regimen pertinent, nonnullae autem de iis, quae acta sunt cum Gregorio XI. eoque defuncto, cum Urbano VI. ad inducias pacemque faciendam, pertractant. Videamus nunc id, quod in adnotationibus praetermissum, restat heic animadver- tendum.

Et primum occurrit Epistola XIX. ad Fulginates, & XX. ad Conradum de Trinciis; ad quarum historiam inlustrandam, quantum attinet ad Trinciae Trincii mortem, in medium afferre lubet, quae habentur apud Pellinium historiae Perusinae part. 1. lib. 9. In questi medesimi giorni (inquit Pellinius) M. Trenci d' Anastagio, e fratelli, che erano stati (come dicono) Signori di Foligno 72. Anni, e tre mesi, e otto giorni, fu ucciso da un bastardo de' figliuoli di Cola di Ranaldo in Foligno, la cui Famiglia era stata anticamente nimica di quella de' Trenci, benchè allora non solamente il bastardo, ma ancora gli altri della sua famiglia conversavano con molta domestichezza con Messer Trenci, ec. . . . ora questo bastardo ricordevole per avventura della passata inimicizia . . . con una moltitudine grande di popolo, se n' andò al Palazzo di M. Trenci, e ivi l' uccise . . . Golino suo figliuolo, che era allora in un Castello di Foligno vi fu ad istanza de' Magistrati ritenuto, e fatto prigionie. Corrado, che era il maggior Fratello, era allora in Anagni col Papa, ad istanza del quale essi tenevano la Città di Foligno L'anno seguente del mese di Dicembre essendosi tumultuato nuovamente in Foligno e richiamato dal popolo Corrado fratello del morto Trenci, che era stato sempre dopo la morte del fratello a Spoleto, li Folignati divenuti tosto fazi del nuovo governo, e pentiti d' esser concorsi alla morte di M. Trenci, prese l' armi corsero alle case di Napoleo-

leone , e di Corradino di Cola di Ranaldo , e d'alcuni altri seguaci loro , e le rubarono , ed essi con tutti quelli della loro fazione cacciarono fuori della Città , senza quasi alcuno spargimento di fangue

I Folignati cacciati fuori gli avversari de' Trenci cominciarono a gridare viva Corrado , e subito mandarono per lui e fu richiamato Golino figliuolo di M. Trenci , che era stato prigionie in un Castello di Foligno , dopo la morte del Padre infino allora .

Ad Epistolam XXVI. ad Filios Domini Cantis de Montevelulo adnotatum velim , quod Fedarenfes Mercatores , de quibus in ea sermo habetur , Florentinos fuisse credo , quorum res interceptae fuerunt ni fallor , quum ob excommunicationem a Gregorio XI. in eos latam , inde expulsi sunt . Id autem convenire videtur cum Epistola LXI. ad Regem Ungariae , ubi ait p. 168. Ceterum per litteras vestrae Maiestatis ad Nobilem Virum Rainerii de Pucciis Civem nostrum carissimum destinatas , accepimus quantam turbationem assumpserit vestra Maiestas , ob expulsionem nostrorum mercatorum de vestra Civitate Fedarae factam , ec.

Epistola XXXII. Octoviri Sacrae Ligae Praefides Perusinis Civibus gratias agunt , eo quod se , posterosque omnes Civitate donaverint , ac decreverint ipsos in Reipublicae Palatii aula , Magnifica triumphali veste esse pingendos , proprio singulorum , ac Familiarum nomine adscripto , superaddita cuilibet inscriptione , Patris Patriae , & Libertatis Patroni . Has imagines amplius non extare , ex relatione humanissimi viri

Antonii Franciscii Gorii *superius laudati*, cognovimus. Porro in ea verba: quamvis nos, & nostri posteri non fuerimus militiae cingulo decorati ad vestrae regimina Civitatis possumus adsumi: *animadvertendum est, quod, ut quis in populi Capitaneum, aut Potestatem posset renunciari, opus erat, ut militiae cingulo esset insignitus: in cuius rei testimonium, praeter ea, quae ex Pellinio in adnotatione ad laudatam Epistolam allata sunt, quaedam ex Admirato afferre lubet, qui hist. Flor. lib. 13. ad annum 1377. sic habet. Era intanto stato eletto Podestà di Firenze Piero Marchese dal Monte S. Maria, ma per non esser Cavaliere, come dicevono accinto, si disputava se la sua elezione fosse ben fatta; onde fu necessario, per levar simili dispute, e difficoltà, di far dichiarazione, che in avvenire gli eletti Capitani del Popolo, e Podestà di Firenze, che fossero Marchesi, o Conti; la elezione fosse ben fatta, non ostante che non fossero Cavalieri accinti.*

Per illa autem verba: militiae cingulum; nihil aliud significatur, quam ensis, quo cingebatur quisquis Equestrem ordinem consequeretur. Porro id erui potest ex Commentariis Benvenuti de Imola in Divinam Dantis comoediam, qui Paradisi cap. 16. in ea verba

. ed avea Galigaio
Dorata in casa sua già
L' elsa, e 'l pome.

Inquit: Per hoc notat, quod familia Galigiorum erat iam ordinata, ornataque dignitate milita-

litari . *Verum de hac re audiendus est etiam Cl. Lud. Anton. Muratorius, qui Tom. 4. Antiq. Ital. Medii aevi dissertatione LIII. haec habet : Quum vero militaris cinguli mentionem apud veteres comperimus, non aliud videtur per eam vocem significari, nisi Ensem, quo cingebatur quisquis ad honorem militiae admittebatur. Militare Cingulum, aut Cingulum Militiae non semel occurrit in Codice Theodosiano. Vetustis autem saeculis latior huius vocis significatio fuit, quum quoscumque milites indicaret, sive equo, sive pedibus militarent. Non idem fuit saeculis barbaricis. In vita S. Authperti Vulturnensis Abbatis, aevo Caroli Magni, plurimi ex aula regia militiae cingulum deponentes, in Sancto proposito ei, (Authperto) adhaeserunt. Sed praecipue post decimum a Christo nato saeculum, Cinguli militaris nomen, & honor pertinuit ad Equites nobiles, de quibus nunc nobis sermo.*

Et harum sane frequentior mentio occurrit apud Historicos Italicos, Germanos, Francos, Britannos, post Annum Christi millesimum, quia res peragi tunc coepta est diversis, ac illustrioribus ritibus, quam qui apud veteres adhibebantur, &c. *Ceterum qui rem hanc fusius explorare velit, laudatam consulat exercitationem, quae singulari plane eruditione referta est.*

Epistola LXVIII. inscripta est Astorgio de Manfredis, qui pro Florentinis Granariolum agri Faventini Castellum occupaverat : Domino Beltranco Alidosio de Imola : & Domino Sini- baldo de Ordelaasis, qui plane (non vero Baldassar

Ordelaſſius ut perperam habent Poggius , & Admiratus) cum germanis Cicco , ac Thebaldo Franciſci Filiis , Forilivii Dominium ſuſcepit . Ciccum autem Ordelaſſium Sinibaldi Fratrem , ipſum puo , ni fallor , ad quem data eſt Epift. LXXVI. in qua Cicco , non Ciecho legendum crediderim .

In Epiftolam LXXVII. ad ſtipendiarios exiſtentes in Comitatu & Diſtrictu animadvertendum eſt , quod Diſtrictus & Comitatus , nihil aliud erant , quam regio aliqua ſub ſtatis limitibus terminata . De hac re ſic habet Cl. Muratorius tom. 4. ant. Ital. Medii aevi diſſertatione XLVII. Itaque cura fuit circumſpicere , ſeduloque rimari , quo uſque diſtrictus , & Comitatus fines protenderentur . Sub Romanis , Longobardis , & Francis Principibus unicuique Civitati ſuum erat territorium , in quod iuriſdictionem Praeſes , ſive Iudex , ſive Comes Civitatis exercebat . Comitatum , & Diſtrictum poſteriora ſaecula appellavere , ſtatique erant limites , quibus unius urbis ager ab alterius urbis agro dirimebatur .

Monitum etiam te volo L. B. quod inter haſce Epiftolas Octovirorum nomine ſcriptas , in Chartaceo Codice , unde erutae ſunt , mediae ſaepe numero inveniuntur nonnullae ad Bernabovem Mediolani Vicecomitem , & ad Boroniennes datae , huiusce belli hiftoriam & ipſae pertractantes , quas in unum volumen coactas tibi exhibere curabimus .

Denique ne mireris , ſi ad calcem huius voluminis , nonnullas leges Epiftolas etruſco ſermone exaratas . Nobis enim , eſſi provinciam noſtram , Epiftolas latino idiomate ſcriptas etendi
opti-

optime noverimus, tamen ideo & illas publici iuris facere placuit, quod huius belli exitum, pacemque cum Urbano VI. per Florentinos Legatos Romae firmatam mirifice exhibeant.

Ceterum obrectatores nostros longum valere iubemus, eorumque verbosas chartas praeteritas, & si quae etiam futurae sunt, flocci facimus. Neque enim ii sumus, qui tempus terere velimus inter huiusmodi lites, quae quum invidia, καὶ μωρία, malevolorum, non Philosophorum, ἀλλὰ Δοξοσόφων nobis sint excitatae, nullam earumdem habendam esse rationem putamus. Clament itaque, obstrepant, & quidquid libet, evomant contra nos, anras verberabunt. Si quem tamen errorem nostra ex hac editione reapse in medium fortassis afferant (quod quidem fieri posse non denegamus, siquidem saepe etiam Bonus dormitat Homerus) gratias habebimus quamplurimas, & statim ac se se offeret occasio, corrigemus. Errores namque suos agnoscere, agnitosque retractare gloriosum, & honorificum est. Quapropter quum nonnulla, correctione, atque animadversione digna occurrant in superiori harum Epistolarum tomo, hoc loci adnotare, & corrigere aequum ducimus. Pag. 4. Brandolinus, lege, Bracciolinus. Pag. 128 Archiepiscopo, lege, Episcopo. Pag. 199. in Epistola LXXIII. ad Poggium data adnotatum velim, quod Franciscus Luperi ex eadem Colucii familia fuit, Leonardi Canonici Florentini, & Episcopi Faesulani pater: Antonius vero eiusdem filius, cuius ibidem meminit Colucius, inter Florentinae Reipublicae Priores invenitur. Pag. 184. Ser Martinus Domini ex Avellano fuit, oppido Vallis Nebulae, qui Reipublicae Florentinae notarius exstitit anno

1393. *conspicitur eius sepulchrum hac in urbe in Ecclesia S. Mariae Maioris, ubi marmoreo in lapide, haec legitur inscriptio.*

Ser Manni Dominici Nelli, & suorum. *Ex eo, Posterius de Sermannis dicti sunt. Illud etiam praetermittendum non est, quod Graecum opusculum, quod ex relatione viri eruditissimi Ioannis Baldassaronii in Latinum idioma a Colucio conversum fuisse diximus, revera illius opus non est, sed Leonardi Arretini, Colucio dicatum, qui nuncupatoriam Epistolam, sic exorditur. Ego tibi hunc librum, Coluci, ex media, ut ajunt, Graecia delegi &c.*

Reliquum est ut in lucem proferam quae vir eruditissimus aequae ac humanissimus Iosephus Maria Brocchius nobiscum communicavit de Colucii, ac suorum sepulchro ex Stephano Rossellio excerpta, qui in libro, Sepoltuario, etruscae inscripto, de Ecclesia D. Romuli agens, haec habet: vicino alla porta grande, Lastrone, e chiusino di Marmo della famiglia de' Salutati oggi spenta vi si vede ancora l' arme loro, attorno alla quale era già questa iscrizione di quel grand' Uomo Messer Colucio de' Salutati Segretario della Repubblica Fiorentina.

SER COLUCII PIERII DE SALUTATIS ET SUORUM

La quale Iscrizione è stata in oggi subbiata, e levata affatto, per essere stata data questa sepoltura dallo Spedale degli Innocenti, che fu erede della famiglia, alla Compagnia del Sacramento di quella Chiesa, che vi hanno fatto porre quest' altra Iscrizione.

VETUS ISTE LAPIS OSSA FAMILIAE
DE SALUTATIS QUONDAM CELA-
VIT, POSTHAC PIOS SS. SACRAMEN-
TI SODALES SUO IN SINU TUMULA-
BITUR. ANNO DOMINI MDCXXXIII.

*Sepulcrum hoc sibi, suisque paraverat, ut pu-
to, ipse Colucius in quo tamen sepultum fuisse
nolim credas, decreto enim publico, ut omnes ha-
bent historici in Ecclesia Maiori Florentina tu-
mulatu fuit, honoris profecto genus rarissimum,
& quod nemini fere concedi solet. Haec sunt, de
quibus te certiore volui L. B. Vale, & frueri.*

Nomina eorum quibus scriptae sunt
Epistolae, quae in praesenti
Volumine continentur.

- Ambaxiatoribus existentibus Romae.* Ep. LXXXIV.
Pag. 199.
- Ambaxiatoribus existentibus in Curia.* Ep. LXXXIV.
Pag. 204.
- Ambaxiatoribus in Curia.* Ep. LXXXV. Pag. 205.
- Arretinis.* Ep. LXIII. Pag. 173. Ep. LXXV. Pag.
188. Ep. LXXVIII. Pag. 191. Ep.
- Astorgio Domino Beltrando & Domino Sinibaldo.*
Ep. LXVIII. Pag. 179.
- Azoni de Sertiranna.* Ep. LVI. Pag. 158.
- Bervenuto de Imola.* Ep. III. Pag. 32. Ep. v.
Pag. 41.
- Bernardo de Muglo.* Ep. XXVI. Pag. 102. Ep.
XXIX. Pag. 103. Ep. XXVII. Pag. 99.
- Castellanis.* Ep. LXXX. Pag. 195.
- Cicco, & Parisio.* Ep. LXXVI. Pag. 189.
- Chocho.* Ep. XXXV. Pag. 112.
- Colligatis.* Ep. XXXIV. Pag. 110. Ep. LXX. Pag. 180.
- Comiti Everardo de Lando.* Ep. LXXIV. Pag.
187.
- Comiti Lutio de Lando.* Ep. VIII. Pag. 63. Ep.
XXII. Pag. 90. Ep. LXXIII. Pag. 186.
- Comiti Ruperto de Battifolle.* Ep. XXV. Pag. 95.
- Conrado de Trinciis.* Ep. XX. Pag. 88.
- Domino Mantuano.* Ep. XVI. Pag. 78.
- Domino Othoni.* Ep. I. Pag. 148.
- Episcopo Arretino.* Ep. LXXII. Pag. 185.
- Epistola Colucii Cancellarii Florentinorum* Ep.
XLI. Pag. 121.

- Filiis Domini Cantis de Montevelulo*. Ep. xxiv.
 Pag. 93.
- Florentino & de Ursinis*. Ep. lix. Pag. 162.
- Francisco de Savorgnano*. Ep. lxxii. Pag. 171.
- Francisco de Brossano*. Ep. vi. Pag. 44. Ep.
 xvii. Pag. 79.
- Fulginatibus*. Ep. xix. Pag. 86.
- Galeotto de Malatestis*. Ep. lxxxi. Pag. 183.
- Guglielmo Vicecomiti Turenac*. Ep. xxxvii. Pag. 114.
- Iacobo de Appiano*. Ep. xiv. Pag. 72.
- Illis de Petra Mala*. lxxix. Pag. 193.
- Innocentio VII*. Ep. i. Pag. i.
- Ioannello de Vico Mercato*. Ep. xii. Pag. 70.
 Ep. xiii. Pag. 71.
- Ioanni de Fabriano*. Ep. xv. Pag. 75.
- Ioanni Haucud*. Ep. ix. Pag. 65. Ep. x. Pag.
 67. Ep. xxxvi. Pag. 49. Ep. xxxviii. Pag.
 117. Ep. xxxix. Pag. 118. Ep. xlix. Pag.
 146. Ep. lii. Pag. 151. Ep. liii. Pag.
 156. Ep. liv. Pag. 174. Ep. lxx. Pag. 181.
- Innominato*. Ep. vii. Pag. 49.
- Magistro Donato de Casentino*. Ep. xlviii.
 Pag. 137.
- Niccolao Clifton Anglico*. Ep. lxvi. Pag. 177.
- Nobilibus de Ptholemaeis*. Ep. xxxi. Pag. 105.
- Omnibus Colligatis*. Ep. xxiii. Pag. 92.
- Optimo viro Ser Iuliano Gennarini*. Ep. liii.
 Pag. 152.
- Pazzino*.
- Perino Grimaldo*. Ep. lv. Pag. 157.
- Perotto Scatizze*. Ep. xlvii. Pag. 134.
- Perusinis Thomas, & Andreas*. Ep. xlvi.
 Pag. 132.
- Perusinis*. Ep. xviii. Pag. 84. Ep. xxi. Pag.
 89.

xxx

89. Ep. xxxii. Pag. 107. Ep. xliiii. Pag. 127. Ep. xlv. Pag. 130. Ep. li. Pag. 149. Ep. lx. Pag. 164. Ep. lxv. Pag. 175. Ep. lxxi. Pag. 196.
- Praefecto*. Ep. iv. Pag. 38.
- Rainerio Grotti Fantonis*. Ep. lxxxiii. Pag. 193.
- Regi Ungariae*. Ep. lxi. Pag. 166.
- Reverendo Magistro D. Fratri Nicolao de Agrigento*. Ep. ii. Pag. 25.
- Rinaldo*. Ep. lxvii. Pag. 178.
- Senensibus contra Magistrum Gabrielem de Vulterris*. Ep. xl. Pag. 119. Ep. xlii. Pag. 126.
- Senensibus*. Ep. xi. Pag. 68. Ep. xxx. Pag. 104. Ep. xliv. Pag. 129.
- Simeotto de Ursinis, & Ioanni Sciarrac*. Ep. lviii. Pag. 161.
- Stipendiariis existentibus in Comitatu, & districtu*. Ep. lvii. Pag. 190.
- Vicecomiti Turenac*. Ep. lvii. Pag. 159. Ep. xxxiii. Pag. 108.

Non-

Nonnulla menda, quae in hoc volumine
interdum offenduntur, ita emendare
lubet.

Pag. VIII. *Fervet, lege Servet. 8. divina, divinae. 28. insidiosa, insidiosae. 37. Martiniano. Martiano. 43. Robanduzzi, Rolanduzzi. 46. addita, abdita. 47. inbesausto, inexhausto. Coeli. Caeli. 70. oppidum, Regio. 99. Rethorem, Rhetorem. 104. Romae, Viterbii. III. perduxerunt, perducerent. 121. Condubensis, Cordubensis. 127. quidem, quidam. 145. ὅτι, ὅτι. 147. summae, summe. 152. Fratrer, Frater. 166. Reipublicam, Reipublicae. 173. bei, heic. 128. Bononiese, Bononiensi. 189. lib. I. XIII., tom. 2. lib. XIII. 191. inerente, incunte.*

ADPROBATIONES.

Dominus Io. Lamius, Publicus Historiae sacrae, & Ecclesiasticae Professor, legat, & videat an permitti possit, ut excudatur liber qui inscribitur. *Lini Pierii Colucii Salutati Epistolae, & referat.*

Ex Aedibus nostris die 20. Martii 1742.

Iulius del Riccio Vic. Gen.

Die XXIV. Martii 1742.

Iussu Illustrissimi & Reverendissimi Domini Vicarii Generalis Librum perlegi, cuius titulus: *Lini Pierii Colucii Salutati Epistolae, &c.* & nihil in eo offendi quod Christianis placitis, & bonis moribus advesetur; quare publica luce dignum censeo.

*Ioannes Lamius Publicus Historiae Sacrae
& Ecclesiasticae Professor.*

Attenta supradicta relatione imprimatur.

Iulius del Riccio Vic. Gen.

Imprimatur

*F. Franciscus Ant. Benoffi Min. Con.
S. T. M. Vic. Gen. S. Inquisit. Flor.*

Carolus Ginori pro Reg. Celsit. vidit.

LINI COLUCI PIERI
SALUTATI
EPISTOLAE

I.

SANCTISSIMO ET BEATISSIMO IN CHRISTOPATRI
ET D. D. INNOCENTIO VII. DIVINA PROVI-
DENTIA DIGNISSIMO SUMMO PONTIFICI,
VEROQUE ET UNICO VICARIO I. C. LINUS
COLUCIUS SALUTATUS TERRAE OSCU-
LUM ANTE PEDES.

Non putes Sanctissime, & gloriosissi-
me in Christo Pater & Domine,
quem Deus omnium rerum Opi-
fex sibi Vicarium Petrique succes-
sorem elegit ut pasceret oves suas;
non putes, humiliter obsecro, me,
sicut in similibus multi solent, tuis commen-
dationibus immoraturum, licet qui te laudave-
rit, si sincero corde fecerit, nec possit, nec
debeat stultus dici. Scio quidem eum, qui
de tuis virtutibus loqui velit, te verissime posse
de virtutibus singulis celebrare. Sed occu-
pentur obsequentes consuetudini, panegyricis
& laudationibus reliqui; mihi vero religio sit

Tom. III. Part. II.

A

in

in aliquo me mentiri, atque placendi studio, vel adfirmare quod nesciam, vel ficta colligere, quae describam. Cognosco didicique Pater optime, quod quicquid in te videtur aut creditur virtutis & bonitatis, quicquid scientiae vel ingenii, quicquid circa te felicitatis, & status adspicimus, ab illo tibi est, qui dat omnibus adfluenter, & non impropere, cuius gratia sumus quicquid sumus. Quid enim habemus tu & alii, quod non acceperimus? Unde fit, ut gratulandum sit illis, in quibus ista videntur, ex eo quod Deus eos tali fuit dignatus honore, non affiendi laudibus, quasi fecerint, quod aliunde fatendum est, quum ad intimam veritatem accesserimus, provenire. Nam ut ad virtutes, quibus maxime commendandi credimur veniamus, quid est virtus nisi, prout recte diffinit Aurelius, bona qualitas mentis, qua recte vivimus, qua nemo male utitur, & quam solus Deus in nobis operatur? Si Deus illas igitur in nobis, & per nos facit, de quo nemo potest, qui recte sentiat, dubitare, non nobis laudes, sed ei, qui fecerit, procul dubio sunt habendae. Conlaetari gratularique par est illis, in quibus ista viderimus, & eis ipsis, qui in se dona tam magna persenserint, Deo gratiae sunt agendae. Cavendum tamen eis ne quod sacrilegum esset, sibi tribuant quod est Dei, quodque stultissimum, scire debeant ne, in semet etiam, si possint, ut Apostolus de se dixit, non stulte facere glorientur, sed solum glorientur in Domino, cui quidem datur gloria quum veritatem non oculimus, sed fateamur. Ille namque nobis cuncta retribuit, qui
nos

nos fecit. Retribuit quidem in tempore, quae iam tribuerat in aeternitate. Sicut enim quod essemus, in nobis non fuit antequam nos faceret, sed in ipso; sic a nobis nihil omnino nobis est, nisi per ipsum. Nec putemus quod ab illo nobis ex merito quicquam detur. Bona quidem, quae fecisse videmur, ille remunerat, qui eadem per nos facit; quumque simus eius, si qua bona facimus, instrumenta, pro mensura bonorum, quae per nos facit, nobis remunerat bona quae fecit. O mira Dei misericordia redundatiaeque bonitatis eius! Quum enim auctor sit omnium, & tam merita fecerit, quam instrumenta, praemio, quod vult pro meritis debitum, bonitate sua dignatur misericorditer instrumentum, retribuens per solam gratiam homini secundum eorum mensuram, quae fecit in homine. Tibi sint igitur commendationes, & laudes, aeternae, & inenarrabilis, misericors, & miserator Deus, qui licet feceris, nos eas non posse referre, vis attamen nos debere. Sint inquam tibi misericors, & aeternae Deus, infinitae gratiae pro tot virtutum bonis, quas iamdiu in tuo Sanctissimo tunc futuro Vicario cumulasti, quibus quidem dignissimus suorum Sociorum, Cardinalium scilicet coetivus est, ad quem militantis Ecclesiae regimen, & gubernatio deferrentur.

Convenistis, ut audio, novem in conclavis ergastulo Cardinales, numero quidem, quoquo vertas, aequali, & quem ternarius in se multiplicatus perficit, atque gignit. Nam si tres punctos pro tribus unitatibus scribas, & eis tres, & post hos tres, alios superponas, figuram

facies quadratam aequilateram, & talem, quae undique trium punctorum multitudine mensuratur. Qui ternarius quidem numerus divinitati congruit propter personalem aeterni Numinis Trinitatem, quique radix est cubicae molis per figurae quadrangulae paritatem: Ternarius etenim numerus Deo primus inter alios numeros, imo solus propter indivisibilitatis mysterium ab arithmetiis dicatus est; ex quo sensu Poeta noster dixit: Terna tibi haec primum triplici diversa colore litia circumdo, terque haec altaria circum, effigiem duco: numero Deus impare gaudet. Nam tametsi monas, quam unitatem nostri vocant, Deo singulariter assignetur, attamen ea numerus non est, sed principium numeri, quo fiat ut trias inter numeros impares primus sit, & multa, sicut volunt, ratione perfectus. Primus enim omnium principium possedit, medium, atque finem, & ea ipsa monadum aequalitate distincta. Cumque dyas, primus quidem numerus ab unitatis integritate discedens, cuius solius adiectio cunctos perficit numeros, Deo non congruat, & monas ipsa singulariter in potentia numerus omnis sit, & sola possideat cuiuscumque numeri dignitates, & perfectiones, quas omnes numerus nullus habet, primus numerorum iste ternarius, ut perficiatur, & fiat, ad unitatem redit: tantae dignitatis, atque praestantiae, quod solus ex numeris de Deo cum unitate pie & catholice praedicetur, quem trinum, & unum fides sincerissima confiteretur. In hoc numero, ter idest in se multiplicato, Cardinales pro eligendo Summo Pontifice convenistis, &

se-

secundum ternarii rationem volentes vos in capite vestro perficere, & unire, ad unitatem pie atque sanctissime rediistis. Videntes enim, proh dolor, & pudor! Sanctam Matrem Ecclesiam unitam in petra, qui Christus est, gladio schismatis dissectam, in Petro scissuram hanc, quantum in vobis est, ad unitatem redigere cogitastis; cognoscentesque rem istam post Dei gratiam ab eligendi vestraque voluntate pendere, primum de tollendo per unitatem schismate, quam eligendo per suffragia Summo Pontifice cogitantes vestras, & eligendi voluntates, quoniam liberae, mutabiles, & ambulatoriae semper sunt, nexu, qui vobis fuit possibilis, alligatis. Promisistis quidem, ut vidi publico contineri chirografo, quod vestrum quilibet dicitur subscripsisse, non vicissim solum vobis, & hominibus, sed etiam ipsi Deo singulariter devovistis pro posse schisma tollere, desideratissimamque unitatem Sanctae Matris Ecclesiae nil omittendo de contingentibus celeritate possibili procurare, nec promisistis, & vovistis solummodo, sed iurastis, ut modo non possitis propositum & opus hoc sine periurii nota, summoque, & inexpiabili scelere, offensioneque divini Numinis non implere, sive voluntatem vestram ad aliquid flectere vel mutare, quod impedire vel differre possit rem tam piam, tam sanctam, totique mundo tam optabilem, quantum erat gregem Dominicum in duos divisum, vel ut verius loquar, ista sectione nimis graviter diminutum ad integritatem solitam revocare. Sed hoc dimittamus; & unde discessit revertatur oratio

tio. Convenistis in novenario numero Cardinales, cuius radix est ternarius, qui numerus primus impar ut dictum est ad unitatem, redit quo perficiatur, & numerorum procedat autione continua multitudo. Et vos similiter in numerabili radice vestrae congregationis, & coetus ad unitatis colloquia, imo foedera redivistis, nec redivistis solum sed ea, quantum in vobis fuit, per Dei gratiam conclusistis vos ad unitatis procurationem religiose Deo, vicissim vobis, & communiter universis solemniter obligando promissione, voto, iuramento. Novem enim, quem numerum ennadem Graeci dicunt, prout a multiplicato per se ternario venit, in quo gratia divini numinis convenistis, numerus est quadratus aequalem habens, ut ostensum est, undique dimensionem numerorum omnium terminus a quo quidem ad monadem fit reversus, & hinc est prima conversio numeralis. Siquidem post novem tam figura quam re ad ipsam revertimur unitatem. Decas enim unus est numerus decem unitatibus aggregatus, qui per unum, & cyphram quae nullum importat numerum, designatur, ut certum sit quicquid ultra novenarium accedit, ad unitatem redire. Et quoniam Mars omnia terminat, atque vertit, hunc numerum, qui numeros omnes vertit, Marti Gentilitas deputavit, quem planetam non Martem aliqui sed Herculem appellarunt, ex quo sensu dictum arbitror tragicum illud, quod de Hercule scriptum est: Imparem aequasti numerum Deorum. Cum verus, & solus divinitatis numerus ternarius sit, cuius imparitas solum in novenario

nario, sicut praemisimus, adaequatur, & ipsum Marti, & per consequens Herculi, quos idem volunt, consecravit antiquitas. Quid rectius de Hercule dici potuit, cui quum Mars seu novenarius competat, quam quod imparem aequaverit numerum Deorum? Sed hos Deos, gentium scilicet stultitiam dimittamus, & octo Coelorum peripherias nonamque immobilem, quam terram voluerunt antiqui Platonique Philosophi, quibus putabant omnia generari, nonne totam multitudinem Angelicae creaturae Dominus ipse tribus hierarchiis, & ter tribus ordinibus explicavit? Ita profecto. Ut vestrae congregationis numeralis, & discreta quantitas Angelicos illos ordines sine dubio figuravit, & novem Cardinalatus Principes typum gerant totidem capitum ex sacratissimis illis ordinibus selectorum. Nam quum sanctissima, Seraphin, auctoritate Hieronymi, ardentes, vel incendentes interpretentur, ad caritatem pertineant, defuit ne vobis caritas ad Sanctam Matrem Ecclesiam, qui de reintegratione sua tamdiu ardentem, tamque concordi bonitate, & sinceritate ferventis intentionis, gratia divini numinis, cogitastis? Quumque succedentia secundum ordinem Cherubin, eodem Hieronymo teste, inter alia scientiam multiplicatam, sive multitudinem scientiae; vel ut quidam tradunt, scientiae plenitudinem interpretata significant: nonne plena vobis fuit scientiae multitudo, qui tale principium tollendo Schismati qualis est obligatio praelibata vestro consilio reperistis? Et ut primae hierarchiae tres Angelorum ordines expediamus, throni, qui sunt

Dei iudicantis sedes, nonne vobis illa tractantibus adfuerunt? Nonne videtur Deus in vobis velut in suae maiestatis throno iudicans causam suam, causa quidem Schismatis sua est, iudicans inquam causam de gente non sancta, & erepturus sponsam suam ab homine iniquo, & dolose manifestissime confedisse, ut negari non possit huius primae hierarchiae proprietates, & dona vobis, imo in vobis tam adaequate, quam realiter existisse? Quum autem essetis domini creandi spirituale caput, & Sanctissimum Christianitatis Principem cum plenissima clavium potestate, nonne coelestes illas Dominationes eligentes verum Christi vicarium Principatus, & Potestates evidentissime representastis, quae secundam perficiunt hierarchiam? Quantum autem ad tertiam pertinet, quae Virtutibus, Archangelis, Angelisque completur, quot, qualium, quantarumque virtutum fuit proprios vincentes affectus ad Schisma tollendum, etiam cedendo Papatui, voluntates vestras tam multis vinculis alligasse? Removisse quicquid ob stare, vel obsidere potuisset? Crede mihi, Pater Sanctissime, quum ex vobis multi sperarent, aliqui non improprie, non stulte possent, aliquique sperare deberent ad summum illum apicem pervenire, non Angelicae solum, non coelestis, sed divina prorsus virtutis fuit ad tollendum Schisma, & ipsius unitatis affectu, ad renuntiationem tam sublimis gradus, qui sit ipsi Deo proximus, se ligare. Nec virtutibus solummodo hierarchiam infimam attingistis, sed annuntiantes unitatem Ecclesiae, qua nihil in humanis esse potest excelsius, ipfos

ipſos Archangelos, notamque faciendo Summi Pontificis electionem Angelos veſter coetus imitatus eſt, & huius hierarchiae rationem, atque ordines adaequavit. Ergo, ſicut declarat effectus, non homines, ſed novem Angeli in coeleſtium hierarchiarum proprietatibus, atque virtutibus conveniſtis; Angelicos, atque hierarchicos producentes effectus; de quibus, quum ſatis pro epistolari ſerie dictum, eſt ſtilus ad alta ſectendus, & ad te ſicut propoſiti ratio iubet, Pater Sanctiſſime, dirigendus eſt.

Quid facies, Pater optime? Quid cogitabis, Vicarie Ieſu Chriſti? Altiffimae ne dignitatis ſplendor obumbrabit tibi, & quum audieris vocem de medio nubis dicentem in annuntiatione futuri Pontificis: hic eſt filius meus dilectus, ipſum audite; timebis, & cades in terram? An potius, ut te decet, ſtabis inconcuſſus & erectus expectans avide vocem illam, poſt quam ſupra te neminem videns niſi Chriſtum hoc eſt Vicarium Ieſu Chriſti? Stabis proſecto, ſi pones tenebisque ſemper ante te Sanctiſſimum illum chirographum, cui te cum aliis ſubſcripſiſti, quo te tibi, te Cardinalibus, teque mundo, quodque plus, & gravius, & urgentius eſt, te Deo, Virginique Mariae, beatiffimisque Apoſtolis Petro, & Paulo, promiſſione, voto, iuramentoque ſolemniter obligaviſti. Spondiſti pro amico tuo, defixiſti apud extraneum animam tuam. Illaqueatus es verbis oris tui, & captus propriis ſermonibus tuis; fac ergo quod debes, & teipſum libera, quia incidiſti in manum proximi tui, diſcurre, feſtina, ſicut inquit ſapiens,
ſuſci-

suscita amicum tuum, ne dederis somnum
 oculis tuis, ne dormitent palpebrae tuae,
 eruere quasi damula de manu, & quasi avis
 de infidiis aucupis. Si nescis amicus tuus est
 anima tua, amicus est & ille qui partem
 gregis dominici secum traxit, per quem in te,
 hoc est in praedecessore tuo Urbano, sectio coe-
 pit, pro qua tollenda resignare gregem, quem
 abegerit, obtulit se paratum. Pro anima tua
 fideiussor apud eum factus es, ut si ille ces-
 serit, & tu cedas. Ut se liberet fideiussor
 procuret oportet principalis, solvat, vel ipse-
 met faciat satis. Nec offerre, quod debetur
 sufficit, nisi debita consignatio cum deposito
 realiter subsequatur. Non desistas igitur, donec
 promissio, quam fecisti, soluta sit. Dic animae
 tuae promissimus, quod voluisti, rei sumus,
 obligati sumus. Obligati quidem sumus
 Deo, superis omnibus, hominibus cunctis id
 facere, quod ante promissionem, atque chi-
 rographum facere tenebamur; quis enim hoc
 bonum publicum facere non tenetur? Sed
 accessit huic vinculo data fides, obligatio iu-
 ramenti, ut illam non praestare, vel hoc
 transgredi nefas ingens, & inexpiabile sce-
 lus debeat reputari. Haecenus autem negli-
 gentia nobis, & incuria potuit iure forsan
 opponi: post hac vero si non facimus, quod
 promissum est, foedifragi dicemur ab omnibus,
 & periuri. Plus criminis est omittere quod
 promiseris, quam quod debes. Qui non facit
 enim debitum hoc, imo tenetur capite quia
 non fecit. Omittens vero, negligensque pro-
 missum non facit & ipse plane, quod de-
 bet,

bet, sed etiam decipit, fallit, & quo nihil est sceleratius, fidem rumpit. Fides haec moralis, ut vult Cicero, fundamentum est iustitiae, vocata fides ex eo, quod fiant, quae dicta sunt, aut etiam, sicut arbitror, quia fieri debeant, quae diximus promittentes. Nec hanc fidem crediderim simplicis iustitiae solum, sed legalis etiam iustitiae, quae virtus omnis est, quaque nihil est clarius fundamentum. Spondet enim vicissim sibi civitas universa legis observantiam quum legem recipit, vel auctoritatem legis instituendae concedit; ut contra fidem facere nihil sit aliud, quam sacratissimam iustitiam violare. Haec omnia vides, Sanctissime Pater per teque cognoscis. Utinam sic memineris ut novisti. Sed quia dulcis amor regni, blandumque potestas, ut Staius inquit, metus est aliquibus, multorumque, qui tuam constantiam non noverunt, & ex suis moribus alios aestimant, comestatio est, quod suavitate, splendoreque dignitatis adlectus, Conclavis, & obligationis immemor, ad retinendum quae possides, te convertas, & sublimitatis statu, quem obtines, viliozem, & posthabendam iudices sanctam, & exoptatam omnibus unitatem. Ego vero considerans virtutum perfectionem, bonitatemque, vitae munditiam, morum integritatem, summamque altitudinem scientiae, qua cuncta discernens, quantum homini licet, non potes, non velis, & sponte, & scienter velis errare, virtutum perfectionem inquam, & reliqua, quae tibi Deus sua benignitate concessit perspiciens, vidensque, quali te cum aliis alligaveris iuramen-

mento, mihimet persuadere non possum te
 nimium aspicere dignitatem, quam communi-
 ter obtinuisse cum omnibus, qui sederunt adhuc,
 amodoque sedebunt in cathedra Sancti Petri.
 Magnum quidem est, sed tibi tamen haecenus
 commune cum multis, habituro tot etiam so-
 cios, quot usque in finem saeculi ad eandem
 pervenerint dignitatem. Schisma vero tollere
 Pontificatus gloriam deponendo, singulare qui-
 dem erit, & unicum, & quod haecenus sit,
 iam quatuordecim ferme saeculis, ex quibus
 fuerunt Vicarii Iesu Christi, penitus inaudi-
 tum, & forte donec finis rerum veniat nul-
 lis unquam temporibus audiendum. Equidem
 arbitror, ut multi tradunt, a Petro tecum du-
 centos & octo Summos Pontifices existisse,
 ut totidem habeas dignitatis socios, quibus
 te vides Papatus titulo parem esse. Multi,
 sicut tenemus, & scimus, pro fide Christi
 fuerunt martyrio coronati. Varia varii ma-
 gnifica, & memoranda gesserunt. Renun-
 tiantium vero Papatui praeter unum, & ip-
 sum illum sola rerum diffidentia, nullum om-
 nino memini me legisse; ut omnis quaecum-
 que gloria Papatus Sociorum multitudine
 communis vulgata, communicataque, non sin-
 gularis vel unica dici debeat: gloria vero
 resignationis propter schisma tollendum, tot-
 que pecudes errantes, quot credunt alteri vel
 obediunt, licet forte non credant, ad caulam,
 & Dominicum ovile reducere, tot reges, tot
 principes, tot populos, tot urbes, atque pro-
 vincias ad unitatem Sanctae Matris Ecclesiae
 revocare, tantum, & tale meritum est, tali-
 que

sq̄ue benedictio quum natos natorum , & qui nascentur ab illis universaliter comprehendat , quod nulla gloria possit huic gloriae comparari , ut nedum Papatus , sed etiam ipsa vita libenter sit pro talis reparationis merito depōnenda , Deus ipse , qui non liber solum , sed in abstracto libertas est , quique nulli potest nisi sibi met aliquo modo obligari , pro suis ovibus filium misit regem omnium , & dominum universi , qui formam servi accipiens , adeo se , sicut inquit Apostolus , exinanivit , quod quum regem se fateretur , & esset , tamen dixerit regnum meum non est ex hoc mundo , & illud : Vulpes foveas habent , & volucres Coeli nidos , filius autem hominis non habet ubi reclinet caput . Ut ex his sine dubio dici possit eum mundi regno , divitiisque , pro salute fidelium , renuntiasse , nec hoc fecisse solum , sed in maximae caritatis affectu denique vitam , hoc est , animam propriam posuisse . Nunc autem tot animae , quot tibi non credunt , in tenebris , & umbra mortis sunt . Quid facies igitur successor Petri , qui iurasti , quique promisti , & obligatus es non liber ut Deus ? Poenitebit ne te , & non facies sicut Deus , de quo scriptum est : iuravit Dominus , & non poenitebit eum ? Permittes ne gregem tibi commissum errare , imo perire post pseudovicarium veri Dei ? Scio quod dederit te Deus speculatorem domui Israel , & quod impius morietur in iniquitate sua , sanguinem autem eius de manu tua requiret , ut apud Ezechielem dicit Dominus . Requiret enim si per te steterit , sique debitam diligentiam non appones ,

nes, ut revoces filium tuum, & proximum tuum, ab iniquitate sua, & via sua prava. Noli negligere, vel differre, sed iuxta prae-
libatum sapientiae regalis oraculum discurre, festina, suscita amicum tuum, ne dederis somnum oculis tuis, nec dormitent palpebrae tuae. Colloquia redintegrationis, & unitatis Ecclesiae, crede mihi, caro, & sanguis non revelavit vobis, sed Pater noster, qui in Coelis est. Ille quidem vos inspiravit. Ille dictavit vobis promissiones, & iuramenta. Ille vobis ostendit pulchritudinem unitatis. Ille vos deslere fecit super abominando schismate, quod patimur, & videmus. Digito denique fortasse Dei scriptum est, quicquid tunc unanimiter subscripsistis. Si venisset enim Christus corporaliter inter vos, quid potuisset vos clarius, vel salubrius monuisse? Memento, Pater Sanctissime, quod quum eras per Dei gratiam Cardinalis, per te principaliter Deus illa praescripsit, composuit, inspiravit, & quod unionis propositum semper prae caeteris ardentius persuasisti, fovisti, & prosecutus es, oro, & supplico, & exhortor, quod in illa voluntate sanctissima, piaque, & ardenti desiderio non tepescas. Promptiorem fac te cuncti videant. Imperatorem esse, quam militem, Summum Pontificem, quam gradu proximo Cardinalem. Reminiscaris, quam urgenter illi quondam tuo Domino Bonifatio super hoc negotio Schismatis incumbebas, quibus ad id accendebas rationibus tuos fratres, tunc temporis Cardinales, quam graviter, & moleste ferebas, quum idem non sentire tecum, vel pau-

paulisper super hoc tepescere videretur . Ille quidem obsessus passionibus , amore scilicet dignitatis , & eius deponendae metu , quae rationem omnem ordinatae mentis in eo perturbabant aegrotans , tua , vel aliorum consilia non audiebat . Nec aliter esse poterat . Tumultus enim , & fervor passionum a serenitate tranquillitatis adeo mentem vellit , quod in illius turbationis motu , nec consilia recipit , nec intelligit rationem . Tu si sapias ab hoc amore , vel metu diligentissime te purgabis . Imbibes , atque nutries unitatis amorem . Illam intuebere , quibusque veniat sociata cum bonis , tecum ipse considerabis . Quod si facies , & ex animo , atque ferventer facies , crede mihi , videbis in eam publicam utilitatem , animarum salutem , directionem Ecclesiae , pacem , atque laetitiam conversationis hominum universae . Sin autem teneri videbere dignitatis amore , quod tanto periculosius est , quanto clariorem cernimus Apostolicam Sedem omnibus Praelaturis , nonne poterit tibi Terentianum illud dici facile : Omnes quum valemus recta consilia aegrotis damus . Tu si hic sis aliter sentias ? Sed haec de cessione tibi satis , parum autem volenti , quod ratio iubet forte nimis .

Plura tamen de cessione diximus quoniam hunc passum difficiliorem caeteris reputamus , ut qui fuerit ad hanc dispositus , sine labore sit ad quidlibet aliud dirigendus . Non sumas ergo quae dixi sicut qui velim , vel persuadeam hoc praecise te facere meditari , vel procurare , nec quod putem ab illo sanctissimo pro-

posi-

posito, quod semper quum maior esses multis, sed cum multis, nunc quum factus es omnium maximus, atque solus, te deposuisse vel immutasse, sed ut ad unitatem hanc viis omnibus te componas, & de dignitate securus, depositionem etiam si fuerit necessarium non horrescas, ne quod contra rationem nominum tuorum est minus in hoc fervens videaris Innocentius quam Cosmatus. Quod enim graece Cosmos dicitur, mundus apud Italos appellatur. Cosmatus ergo mundanus sonat, quod quum tibi nomen fuit, caelestis in omnibus, sed in hoc praecipue, semperque prae caeteris exististi. Nunc autem quum, sicut Deo placuit, Innocentius appelleris mutaberis ne forsitan innocentem? Absit a te, Pater Sanctissime, talis error. Sed si ut de mundano factus es innocens, ita Sanctissimorum operum bonitate merearis re, non solum nomine, Sanctissimus appellari. Sed quum de te summa mihi fiducia, summaque spes sit, nimis metuo circumstantes, & illos magis, qui tibi propriores sunt dilectione, fide, gradu, conversatione, sanguine, vel affinitate, qui si te spiritualiter non carnaliter diligere, amarentque, te vero amicitiae genere, propter te, non propter se non essent imo formidolosi, neque tibi scandalo sed adiumento. Viderent te sedentem in cathedram, si schisma nutrias, pestilentiae, si vero sustuleris, dignitatis, & gloriae. Si de schismate tollendo non cogites, vel non cures, viderent te in sede tumoris atque superbiae, qualem ab aquilone ponere creaturarum pulcherrimus cogitavit. Viderent etenim, atque potius

tius vellent gloriosum te fore quam Papam .
Sed qui carnaliter , & ad utilitatem vivunt
suam , quo divitiis abundant , honoribus splen-
deant , & dignitatibus , ac potentia veneren-
tur , te cupiunt esse Papam , & solum , atque
Catholicum fore Papam , sperant enim omnia
per te non solum quae dicta sunt consequi , sed
quicquid etiam a cupidissimis potest optari .
Istos obsecro Sanctissime Pater caveas , immo fu-
gias , eosque in his , quae ab unione te di-
strahant , & divertant , non solum non exau-
dias , sed nec audias . Nimis enim effica-
cia sunt , & irrefragabiliter persuadent , quae
positis in dignitate , quo statum conservent
suum sub obtenta dilectionis , & amoris a do-
mesticis suggeruntur . Fidelis quidem est per-
sona , fideleque consilium creditur , quod ad
id , quod diligas , exhortatur . Sed si filio , sique
servulo credes tuo , Sanctissimam unionem ,
quam promissisti , vovisti , iurastique ante men-
tis oculos semper habebis . Illam diliges , illam
quaeres ad illam totis affectibus suspirabis .
Non petas , nec audias super hoc consilium ,
sed voti reminiscaris tui , cuius necessitati te
libere subiecisti , immo quod voluntarium erat
in necessarium commutasti . Aeterna salus ani-
mae tuae cum hac unitate iuncta est . Si te
salvum cupis , per unitatem istam transeas ne-
cesse est . Omnis alia via , non arcta , non
difficilis solum , sed inaccessibleis prorsus est .
Nam quantum ad consilium attinet , ante con-
sulendum fuit , quam promitteres , siquidem
de necessariis nullum omnino consilium est .
Quid enim aliud , si fidele consilium fuerit ,

audies, nisi quod promissiones impleas tuas? Quod recta compendiosissimaque via pergas ad unitatem? Quid respondebis aeterno Iudici cum in examen eius veneris, quo sumus omnes tandem, quantumcumque distulerimus, perventuri? Ostendet ille chirographum, quod fecisti. Ponderabit tecum verba tua. Promisisti dicet, quod quam citius commode fieri poterit omni tergiversatione, ac dilatione, aut alia quacumque occasione omnino cessantibus, & remotis & omni modo, via, & forma, quibus poteris effectualiter procurabis, & operas sollicitas, & efficaces tibi possibiles interpones, ac totis viribus & posse facies, quod Schisma de Sancta Mea Ecclesia removeatur, ac radicitus extirpetur, & Sancta Mater Ecclesia ad unitatem toti orbi necessariam reducatur. Et quod circa praedicta expedienda, & ab ipsa plenarie adimplenda, & effectualiter ac sollicitate executioni debitae demandanda cordialiter, & possitenuus attendes, nihil de necessariis, & utilibus, & quomodolibet opportunis penitus omittendo, etiam usque ad renuntiationem, seu cessionem per te faciendam inclusive, si fuerit expediens ad executionem praedictorum; haec verba tua sunt. Memento: quam citius commode fieri poterit omni tergiversatione, ac dilatione cessantibus, & remotis. Quidquid hoc distulit contra votum fuit, tergiversatio fuit, & omnino tale, quod eo contra fidem, & sponsonem tuam me graviter offendisti. Quid respondebis Domino Deo tuo taliter increpanti? An primi Parentis imitatione referes

Car.

Cardinales, & alii quos dedisti in socios sic consuluerunt, & ita secutus sum, ut illi suggererunt mihi? Quid autem replicanti subicies: promisisti sollicite procurare, interponere, si recordaris, operas efficaces, ut Schisma de meae Sanctae Ecclesiae corpore depellatur. An putas me non vidisse, quod illa consilia dilationem unionis, nutriendique Schismatis spatium exhibebant? An credis me nescire quantum tibi status Apostolici sublimitas blandiebatur? Scrutor renes, & corda, videbamque quid illi consultores tui sibi, quidque tu temet tibi dum in consultationem adduceretis, suadebatis. Haec & alia tunc increpanti Deo, teque non de tergiversatione dixerim, equidem credo te per Dei gratiam illo vitio mundum esse, sine macula turpitudinis eius fore, quidquid ingruat vel contigerit in futurum, quid tunc inquam dilationem, & negligentiam increpanti tuam, requirentique sollicitudinem, quam iurasti, poteris respondere, nisi: peccavi Domine miserere mei? Quid respondebis ulterius arguenti: brevissimam, & compendiosam paravi tibi viam tollendi Schismatis, quam adversarius obtulit, cessionis paravi quidem & docui, & ostendi, fecique quod eam voveres. Mihi, Matri meae, meisque Apostolis, & electis promitteres tunc sociis, iurareque, sicut verba tua sonant communiter, universis. Quid cessasti? Quid dilatione, quid consilio fuit opus? Cur non recta via in id quod promiseras perrexisti? Cur recusasti cum adversario convenire? Cumque vix foveres, vel saltem crederes te fovere, cur via discuf-

tionis & iustitiae negavisti? Quid fuit ista respicere, nullamque viam offerre, quae tibi grata foret, nisi tibi non esse curam gregem meum Schismate divisum in illis tenebris permanere? Sed expectasti carnaliter, ut sunt hominum vanitates, causa confusus tua, quod ille cederet, teque verum recognosceret in Pastorem, quod tot praelati, tot reges, tot principes, totque domini, tot urbes, & tot populi, quot in illa mortalium caecitate, quam summa iustitia, misericordiaque summa permisi, post Clementem Benedicto credebant sequentes eum, se fuisse Schismaticos aeterna cum infamiae nota putantes, & ad te venientes meum esse Vicarium faterentur. Sed quotidie stultas facio prudentias hominum, voloque quod humiliatus non in illa dignitatis superbia tumens Schisma sustuleris, & universum terrarum orbem in perfectam renovaveris unitatem.

Sed omittamus divinum illud examen, cui quidem omnes sine dubio reservamur, & ista pene carnaliter ponderemus. Hic apex Apostolicus, Summi Pontificii dignitas, gloriaque Papatus. Sed talis, quod in ipso positus summus antistes Gregorius se Servum Servorum Dei non dubitaverit appellare. Sed talis, quod idem pastor se dignum illam non putaverit obtinere. Sed talis quod viventi fluat, post hoc autem exilium vix memoria valeat retineri. Index vero salutis, culmen humilitatis, summa, meritum, inextinguibilisque gloriae fundamentum, cuius auctor non Servorum Servus, sed Salvator Schismate pereuntium iure poterit appellari: Humilitate Deo pro-

proximus, quo nihil altius possit tribui, cuique nulla mundana gloria valeat comparari. Quid facietis, ut ambobus loquar, tu qui publice per tuos nuntios viam etiam cessionis, ut Schisma cederet, in oculis tantae multitudinis vero Christi Vicario primus, & incipiens obtulisti, tuque hinc qui velut stipulatione respondens, idem Deo, superis, & inferis vovisti, promisisti, iurasti? Quid ambo facietis inquam? Ibitis ne facto per inficias, & differendo, tergiversandoque a tam sancto proposito discedetis? Vos ambos non meo solum, sed cunctorum fidelium nomine, quorum quum negocia fideliter, & utilissime faciam, quod gestum fuerit ratum habere debeant, atque cogi meo, fideliumque cunctorum nomine de Schismatis huius angustiis in verae caritatis incendio zeloque clamans, & alte clamans, ut firmis lateribus emissam vocem meam, huius scriptionis ministerio mundus totus audiat, quique debet, & potest exaudiat appello, requiro, obsecro, & obtestor, praestate fidem, facite quod dixistis. Non fuerint haec ostentationes, & verba: sint, exoroque petoque sicut vestra salus, & omnium exigit, & singulariter vester honor, observationes, & facta. Non sint, ut vulgo dici solet, mille millia passuum inter dictum, & factum. Sint consona dictis facta, nec solum consona, sed sequacia, sed propinqua, sed immediata; Consulistis ambo, sicut arbitror, sine consilio quidem ne tu obtulisses, nec tu iurasses. Nihil inquit sapientis imitator sine consilio facias, & post factum non poenitebit. Verissimum hoc tene-

te. Nec enim paenitebit vos nisi non fecisse, vel forsitan distulisse. Nolite tanto salutis vestrae nostraeque periculo poenitere, vel expectare, quod vos pertineat. Serum nimis est, quod post poenitentiam agitur, nec serum solummodo sed molestum, & ingratum. Et ut ad te, Pater Sanctissime, redeam, quid gratius adversario tuo fieri potuit si nolebat forte, quod obtulit, quam, sicut factum est, non acceptare quae dixit, nec offerre quicquam versa vice, quod instantia tam honesta petivit? Quis non dicat illum superiorem causa iudicioque, licet iure, tituloque sit inferior, atque minor? Sed ut ad utrumque redeam, & aliquando concludam, cogitate cunctorum fidelium aures, & oculos ad huius rei spectaculum elevatos. Expectant omnes de tam arduis oblationibus, tam piis, tam ratis, tantaeque divinitatis, & sanctitudinis iuramentis, fructum optabilem, & acceptum, videlicet quod Schisma tollatur. Non potestis amplius rem differre. Ille nocentissimus, & iniustus erit, qui pedem retro tulerit, vel ad exitum cum instantia non properabit. Eo necessitatis res deducta, ut si per vos Schisma non tollatur, vel alterum, vel ambos oporteat remanere confusos. Qui noluerit Schisma tollere ridebitur, relinquetur, omniumque consensu, indignissimus reputabitur, qui sedere debeat in cathedra Moyfi; vel Sede dignissima Sancti Petri. Nil proderit allegare iustitiam suam, & fidem nunc sibi credentium implorare. Obturabunt aures, obdurabunt corda, nec illum audient, vel exaudient qui de tollendo Schismate

smate noluerit audire. Ambo vero si non praestetis fideliter iam oblata, promissaque, sicut deludetis omnes, sic ab omnibus delusi, exauctorati, explosique iudicabimini non esse patres aut sponsi, qui divisam volueritis sponsam in scissura, & abominatione Schismatis permanere. Sin autem, quod summo desiderio & affectibus totis exopto, ad integritatem inconsutilis tunicae Sanctam Matrem Ecclesiam dirigetis, gloriosi, clarissimique in conspectu Dei, cunctorumque mortalium evadetis. Et ut de Moyse legitur dilecti a Deo, & ab hominibus memoria vestra in benedictione erit, & similes vos Deus faciet in gloria Sanctorum, & magnificabit vos in timore inimicorum, glorificabit vos in conspectu regum, & iunget vobis coronam populi sui ac ostendet vobis gloriam suam. In fide, & lenitate vestra sanctos faciet vos, & eliget ex omni carne, audivit enim voces vestras, & dabit vobis cor ad praecepta, & legem vitae, & disciplinae, ut universus Apostolatus splendorum hac gloria nequeat comparari. Plura retarent, Pater Sanctissime verissima, & aperienda, quibus, quam hac epistola ventilavi, condusio probaretur, persuadereturque; ut non solum huius tollendi Schismatis rationem, & necessitatem intelligeres, sed & velles. Sed experientia compertum est moderata vel paucis volenti, dispositoque sufficere; nolentem autem plura, vel etiam omnia non movere. Sed sicut in verae, sanctissimaeque charitatis affectu dedit Deus, & voluit, quod ista fideliter sciberem, sic sanctitatis tuae dispositam ista re-

cipere praebeat voluntatem. Nec sit qui me de praesumptione reprehendat, quod tam altitentaverim, quodque tam imperiose, tamque libere sim locutus. In charitate quidem scribens quid metuum, quid horrescam? Excludit omnem timorem charitas, etenim verus amor omnia sustinet, nihil timet, ad res arduas accenditur, dubias suscipit, & licet multa forsan instent, inter pericula non distinguit. Scio me non haec ex aliqua passione, sed ex vera charitate, & amore dixisse, scio etiam quodcumque futurum sit apud alios de re tanta iudicium, meam conscientiam puram esse. Nihil opto, nihil postulo, nihil volo nisi gloriam tuam, nisi salutem tuam, hanc scilicet unitatem, quam quum videro de gaudio tantae gratiae nihil superest nisi quod dissolvi cupiam, & esse cum Christo. Tu vale, Pater Sanctissime, & hanc tibi paratam gloriam oro non negligas, sed eam amplectere, eique te obviam facito, de hac mortalis mundi immortali gloria, quam acquirere Dei gratia potest ad illam transiturus, quam Aeternus Deus in aeterno mundo tibi, sicut vides, & omnibus mundum deserentibus per infinitam suam Clementiam aeternaliter praeparavit. Florentiae XII. Kal. Ianuarii. (1)

RE-

(1) Haec Epistola scripta est anno 1404. in quo sub nomine Innocentii VII. Pontificatus assumptus est Cosmatus Me-

lioratus Sulmone diocesis Valvensis in Aprutio, Provincia Siciliae versus Campaniam in diocri Familia Meliorata

II.

REVERENDO MAGISTRO D. FRATRI
NICOLAO DE AGRIGENTO, ORDI-
NIS MINORUM, SACRAE THEO-
LOGIAE EGREGIO PROFES-
SORI, PATRI MEO CA-
RISSIMO.

Venerabilis Magister. Scripsisti pluries,
& post tuum discessum illo elegantif-
simo stylo tuo, hanc urbem regiam
pupugisti, salutaribus, & quantum in te est,
validis atque fidis rationibus, ad pacem hos
ci-

ta ortus Presbyter Car-
dinalis titulo S. Cru-
cis in Ierusalem. Ad
hunc Pontificem eligen-
dum ex Gobelino in
Cosmod. aet. 6. cap. 88.
septem tantum Cardi-
nales convenisse refert
Panvinius. Ego vero
Colucio credendum esse
censeo, qui in hac ipsa
Epistola pag. 3. novem
convenisse affirmat, hu-
ius enim rei securus
testis videtur quum eo
tempore viveret, quo
id factum est. Cum Co-
lucio convenit Contelo-

rius, qui in Elencho
Cardinalium ex Libro
Collegii S. Romanae
Ecclesiae Cardinalium,
& ipse novem fuisse re-
fert. Novem igitur Car-
dinales isti, die Domi-
nica duodecima Mensis
Octobris Conclave in-
gressi, ante omnia fe-
iuramento obstrinxerunt
coram pluribus notariis,
& testibus solemnibus,
quod si quis eorum forte
in Papam eligeretur om-
nem diligentiam adhi-
beret, ut Ecclesiae uni-
tas reformaretur, etiam si
opus

cives exhortans, quibus omnino nec publice nec privatim exhiberi responsum, indignum mihi visum fuit; & quia ex officii debito tuae in manus meas litterae devenerunt, ne sine responsione aliqua miratus abires, hoc, quamvis prudenter, munus assumpsi, & ut tibi respondeam, audaſter uſurpavi. Scio autem multos egregios viros in hac urbe, qui meliori ſtylo, profuſioreque eloquentia, ſi tuas vidiffent literas, reſpondiffent, Sed quoniam ceteros animadverto tacituros, ego tecum loquar hoc pacto, ut, bona cum venia tua, impetratum velim, quae ſuggeram, me ſaltem locutum fideliter opineris, eaque omnia in partem bonam accipias. Hortaris quidem in primis Florentinos ad pacem cum Eccleſia faciendam, & ad ligam, in quam omnes Domini & omnia Communia in Italia praefidentia ſunt ventura. Hanc ſecuritatem ſumam, & optima pro pacis obſervantia praeferendo, poſſem te interrogare, quod bellum Florentinis cum Eccleſia ſit; & certe ſi recte reſpicias nullum bellum poteris aſſignare. Nuſquam collatae acies, nullam haec Communitas contra territorium Eccleſiae prorfus intulit novitatem. Quod igitur bellum tollet
iſta

opus eſſet ad hoc Pontificatu ſe abdicare. Ad hoc igitur iuramentum adludit cum pag. 18. ait *Oſtendet ille Chirograſum quod feciſti* &c. De his, deq. Schiſmate, quod

hiſce temporibus Eccleſiam infeſtabat (ne alios auctores memorem fuſius rem pertractantes) conſule Pagium in Brev. Hiſtorico-Cronologico-Critico-

ista concordia? Certe nullum, nisi forte futura bella tollere gestias, quae vel illatura sit Ecclesia nullis offensionibus laceffita, vel commune Florentiae cuius moris fuit numquam bellum assumere nisi vel ad libertatem tuendam, vel ad repetendum quod iniuste perdidit, aut ad iniurias propulsandas, vel ulciscendas; Quod quum ita sit ex te ipso quaerere velim qua de causa sit Ecclesiae bellum Florentinus Populus indicturus. Si libertatis tuendae, hoc, puto si Ecclesiasticis illam invadendi mens foret, immortale fiet: nec iam paci locum invenies nisi illos potentia invasionis effugiat. Hic itaque si hoc bellum futurum est, tibi iam ariolor, frustra de pace cogites. Ceteris rebus repetendis pugnandum fore non video, nisi forte per Apostolatus auctoritatem cuncta sibi poscat Ecclesia; cuius Pastor Ille immo petra fundamentalis negavit nedum in laicos sed etiam in clericos sibi competere Dominatum, inquiens; in Clero non Dominantes, sed in formam facti gregis. Pro repellendis autem iniuriis, si non praeparentur, aut ulciscendis, si illatae non sunt nullo modo credimus dimicandum. Sed iniuriam se intulisse negat Ecclesia, de quo igitur pacem petit? Suspicionem infert ista pacis oblatio, quum in secreto conscientiae se cognoscant, qui tot artibus tantaque instantia pacem volunt quod obnixè negant se iniurias intulisse. Sed sint ista prout velis, & quem modum affers, & quod haec, quam tam tenaciter persuades concordiam, sit insidiis caritura. Ego enim sicut paci secure studen-

dendum censeo, sic dubiae, aut insidiosa modis omnibus obsistendum. Pax enim paritura bellum, pacis nomen minime promeretur. Ligam Generalem adducis in medium, nec scio, an ipsam tam certe possis afferre; quis enim novit an ceteri in Italia praesidentes, pro ut asseris in haec faedera sint venturi? Quid illos maris Dominos, Venetos scilicet, & Ianuenses, qui suis moribus vivunt, an in hanc sententiam inclinasti, ut istam contrahendam consenserint Societatem? Quid Domini Mediolanenses? Quid Paduanus, & reliqui quorum per Italiam ingens est numerus? An, ut offers huius remedii conditionem accipiant? Si tu hoc speras vel ab Ecclesiae Pastoribus cum effectu proferri, vel ab omnibus ut dicis amplecti, ego non credo, nec spero. Quod si fiat & in cunctis bene succedat, ut asseris, quae securitas sequatur, obsecro, proferas? Ponamus ante oculos quae possunt accidere, si libertatem nostram Ecclesiastica fraus invadat, quis nos priori conditioni restituet? Si aliquod magnum malum inferatur, quis, precor, refarciet? An pro nobis cetera liga contra Ecclesiam bellis insurget? Frustra, crede mihi, remedia ista reservas. Aut ante opprimetur haec aurea libertas, quam auxilia dentur, quae scimus non nisi cognita causa deberi; aut in exitiali periculo veniemus. Praeterea ut liceat vera loqui; dic precor: est ne nobis cum Ecclesia Sancta contentio? Minime. Cum quibus ergo certamus? Cum exteris gentibus? Cum Italici nominis hostibus

bus? Cum illis, quibus, quum Patria non sufficiat, sua, in miseram Aufoniam mittuntur in praedam? Adde quod summus Pontifex potest, & quod verecunde commemoro, solet de plenitudine potestatis rumpere faedera, contractus rescindere, iuramentis absolvere, & omnes ab huiusmodi promissionis nexibus liberare; & unius rescripti edicto consuevit infringere, quae multis oportuit consensibus roborare: (1) ut iam si recte respicias, nihil firmum, nihil durabile possis cum Ecclesia Sancta componere; quum omnia possit Apostolatus auctoritas irritare. Aliam crede mihi viam invenire oportet, ut sancte & tute, quam quaeris secu-

ri

(1) Animadvertas velim Colucium heic Romanis Pontificibus concedere potestatem rumpendi faedera &c. licet laudare non videatur quod ea potestate frequentius uti solerent. Boss. in defensione declarationis Cleri Gallicani part. 2. lib. 4. cap. 2. nonnullos recenset auctores, qui summum Pontificem omnino dispoticam, ac directam iure divino tum in Ecclesiasticis, tum in Politicis rebus habere potestatem ex fide tenendum esse censuerunt: quae tamen sententia a sa-

cris litteris, & ab ipsis Romanis Pontificibus improbatur. Quod Romano Pontifici competit, est indirecta, ut aiunt, in temporalia Principum potestas, quod Sacrarum Litterarum & S. Patrum testimoniis, exemplis, & rationibus probari potest, unde & Clerus Gallicanus idipsum quondam probavit, ut videre est apud Gramondum lib. 1. Hist. ad an. 1615. & Sorbona ut constat ex epist. quam Peranda an. 1592. die 16. April. dedit ad Patriarcham, & Legatum Caietanum.

ritatem valeas exhibere. Quid obsecro contra Ecclesiam Florentini fecere? Qui anno praeterito, in summa annonae caritate toties habitis Apostolicis litteris, numquam potuerunt frumenta Ecclesiae finibus obtinere (1). Caesareum oraculum est, illum necare velle, qui denegat alimenta. Oh crudelis immanitas, & immanis crudelitas! Uni & devotissimo & Christianissimo Populo ad victum necessaria & concessa per gratiam non praebere; & exteris ac peregrinis nationibus palam ac publice ministrare. Quid enim? Debuit ne Pastorum Ecclesiae concepta nequitia, gentes a suis liberare stipendiis, seu ut verosimilius est ad servitia sua militantes, in exitium Florentinorum, atque Tuscorum col-

(1) *Ann. 1375. summa annonae caritate laboravit Florentina Respub., de qua sic Amm. in Hist. Flor. tom. 3. Pag. 692. Nell'an. 1375. essendo Gonfaloniere di Giustizia Iacopo Pecori, attendeva detto Pecori a provvedere se in alcun modo si poteva aver del grano: ma Guglielmo di Novelletto Cardinale di S. Agnolo, il quale era succeduto nel governo di Bologna al Cardinale di Burgi, ancorchè le terre della Chiesa ne avessero dovizia, ed egli ne fosse grande-*

mente supplicato da' Fiorentini non volle concedere mai loro, che ne potessero trarre quantità alcuna, anzi avendo la Repubblica ottenute lettere dal Papa, perchè il Cardinale concedesse la tratta, e queste lettere presentateglielo non le volle pur leggere, o che segretamente come fu stimato da alcuni avesse avuto prima lettere dal Papa in Contrario, o che ciò facesse egli di suo arbitrio per cattivo animo, che avesse verso la Repubblica.

colligatorum suorum, tam manifeste transferre? Quae quum nullis invitantibus causis, nisi hoc solo, quod noluerunt bellum Mediolanensibus Dominis, per Ecclesiam forte minus iuste, vel saltem non necessarie illatum, agnoscere, tam patenter, & hostiliter machinata fuerint; quid facient obsecro hi barbari, quos Italiae praefecit Ecclesia, si offendendi dabitur opportunitas, vel occasio? postquam inimicitiarum iam furor excanduit. Nec iam quod in argumentum adducis impotentiae, discordiam Florentinorum obicias; putas, ut arbitror, te vera proferre. Ego autem, qui quotidie secretis intervenio Consilii, summam concordiam deprehendi. Et crede mihi, quum de libertate luctentur omnes cessabunt civiles altercationes, & videbis hunc innumerabilem populum, corpus unum, conferre substantias in expensis, & animas in periculis obiectare. Decipientur crede mihi qui spem in discordia nostra ponant; & quanto veniet res periculo propior, tanto magis in unum animum Florentinus populus invenietur. Non putes, quod quam libertatem singuli quaerant, illam univarse perditum eant. Quid ergo fiet? Quod consilium inieimus? Hoc ego nec acumine mentis intueor, nec aliquem nisi divinando, puto posse praedicere. Oculatissimi Cives sunt, & qui longe ventura coniciunt; nec sum animi dubius, ipsos hoc negotium, quamquam oblatrantium multitudo circumstrepit, feliciter conclusuros. Tibi tamen & consiliis tuis Patriae nomine grates ago. Scio quidem te animi sinceritate motum,

tum, quae scripseris, cogitasse. Et ego quae scripsi conferendi causa feci. Ut videas quae tu tam urgender, & tam tenaciter persuades, quum volueris in contrarium disputare, non sicut opinaris celeriter amplectenda, sed alio forsan fore consilium desectendum. Vale feliciter vir optime, & me tamquam filio tuo ad placitum potiaris. Data Florentiae, nonis Novembris. (1)

III.

INSIGNIS FACUNDIAE VIRO MA-
GISTRO BENVENUTO DE IMO-
LA (2) AMICO CARISSIMO ET
OPTIMO.

Non ficcas, non intermissas, sed adhuc fluentes & continuatas lacrimas hausit Epistola tua, quae a fine literulae quam tibi iamdiu destinavi sumens auspiciam, migrationem illius luminosi sideris, Petrar- chae (3) scilicet, elegantissime deplorabat. Con-
ti-

(1) Haec Epistola scripta est anno MCCCLXXVI.

(2) Benvenuto de Ram- baldis: hic libellum scripsit, qui dicitur Augu- stalis de vitis Caesarum, impressus est Argentinae an. 1505. Scripsit & com- mentaria in divinam Dantis comoediam quo-

rum quatuor exstant ma- nuscripti codices in Bibl. Mediceo-Lauren- tiana, & ann. 1477. in lucem edita sunt.

(3) Franciscus Petrarca viam universae carnis ingressus est die XVIII. Mensis Iulii An. 1374.

tinuatas lacrimas inquam : quis enim tantum mundo iubar extinctum adspiciens , possit lacrimis modum imponere ? Quamvis autem ille pro nominis gloria , proque iam exactae vitae praeconiis , proque virtutum & rerum gestarum meritis legendum non sit , sine illius divini spiritus invidia dictum velim , pro nobis tamen omnibus , qui per Parnasi montis iuga suspirantes tota mente illius sacra studia mirabamur , pro nobis , inquam , aeternae flendum censeo , quos per omnis futurae aetatis nostrae momenta , ille ad suum Opificem rediens , tam acerbe reliquit . Et licet prudentium oraculis iubeamur in talibus non moveri ; Ego autem , ut verum fatear , adeo illius fato commotus sum , ut noctes , atque dies mihi luctuosa atque amara fuerit recordatio sua . Et quamquam Lelius ille Ciceronianus invidi velit esse , felicitatem amici deflere ; ego tamen non invidiae , sed ut arbitrator coeco mentis errore , Petrarchae hanc cum morte beatitudinem , & graviter , & luctuose tuli . Mihi deficere videbatur amicorum , & dilectorum , quorum ille pars animae maxima fuit , frequens iucundumque solatium ; cuiusque etiam me ipsum non fore participem anxia moestitia fuit mihi ; quum tamen me , post paululum tempusculi , quo mihi vivendum restat , (quod quantumcumque protrahatur , longum non erit ; quid enim mortalibus longum dici potest ?) quum me inquam illi iungendum cogito , ita mehercule delector , ut non solum sibi invideam , quod periit , arbitror tamen illum pro suis cultori-

ribus , pia oratione , & facundo illo pectore , apud omnificum illum Parentem , efficaciter intercessurum , quo sibi facilius , & forsan citius coniungamur . Oh quanti erit illo in Deo frui , nectareique eloquii sui dulcedine iucundari ? Et plures nostri temporis rerum suarum studiosos simul cum illo , illo infinito Bono perfrui . Quod ut fiat operum meritis adnitendum est ; & incitandus totis viribus favor divinus , ut cum ipso incolatum aeternae Patriae mereamur . Interim autem opusculis divinis quae ille coelesti fabrefecit ingenio , delectemur , de hoc tecum anxius sum . Video enim rerum suarum ministros , nescio qua mentis caecitate pluribus libellis , quos ille forsan incompletos reliquerat imitari ; & qui moribus nostris , flammis regalibus mortale Corpus habebit immune , non parva ex parte , qua mundo victurus erat ardebit , nisi melioris mentis auxilio suffragetur . Crediderim profecto , quod ille discedens , sic secum recti iudicii reportavit acumina , quod istos suos domesticos , suos tam amentes , tamque inopes consilii dereliquit ; quod sicuti Deianira Herculi procurans amoris infandos ignes extinguere , illum fatali consumpsit incendio ; sic isti dum famae nostri Petrarchae quaeritabunt consulere , famam extinguent . Forte etiam illi sub curiositatis velamine , ut tanti credantur , quod rerum tam divini vatis digni fuerint correctores , infandos mente concepere furores , & per istius nostri Francisci tenebras claritudinem quaerent . Sed caveant , ne tam immani flagitio famae sibi
lon-

longaevitatem exoptent. Fallentur opinor, & non minus hoc quamvis praeclaro facinore nomen eorum subtrahetur posteris, quomodo ex publico Graeciae consulto, eius qui templum illud insigne flammis corruptit. Agant denique quidquid libet, ille celeberrimus, ut arbitror, transibit in posteros, & mille operum suorum luminibus perpetuo relucebit. Indignor tamen Africae (1) fatale ut dicitur incendium

C 2

immi-

(1) Poema nempe illud, cui Africae nomen dedit, & quo belli Punici secundi historiam versibus complexus est. Quod quidem opus tunc temporis prodigium visum est, & adeo per Galliam, & Italiam auctoris nomen exaltavit, ut omnes summae erga illum existimationis, ac venerationis signa demonstrare conarentur; & tunc fuit cum ipso eodemque die a Romano Senatu, & a Parisiensi Universitate laurea corona Petrarchae oblata est, & ab eo Romana Parisiensi praeposita. Huius igitur operis elucubrandi occasionem sumpsit Petrarca, (ut optime in Praefatione ad Lectorem coniciunt edito-

res Siliii Italici de bello Punico, editi Traiecti ad Rhenum an. 1717.) ex eo, quod ea tempestate constanti fama eiusdem Siliii de Bello Punico poema periisse credebatur; quod postea per Poggium Florentinum tempore Concilii Constantiensis, quod habitum est an. 1415. & sequent. Ioanne XXIV. & Martino V. Romanis Pontificibus, in Monasterio S. Galli prope Constantiam in *teterrimo* (ut ipsius Poggii verbis utar in epistola ad Guarinum Veronensem) *quodam obscuro carcere, fundo scilicet unius turris*, inventum est. Hoc itaque Petrarchae Poema Patavii, ut ex hac epistola eruere quisque potest,

imminere; sed vincet spero fortuna Scipionis, cuius virtutes revocari caelum volet. Et quo te laetiores faciam, Franciscus (1) illam sub certis conditionibus se ad Boccacium nostrum transmissurum litteris suis pollicitus est. Qui scri-

test, nonnulli corrigere, atque in lucem edere cogitabant & de hac, quam curabant correctione lamentatur *Colucius*, & iure profecto lamentatur, huiusmodi enim correctores ut plurimum operum saevi sunt deturpatores. Qua propter huiusmodi hominum saevitiam timens *Vergilius*, Aeneidos Poema, quod, ut ipse putabat, nondum perfectum, & expoliturum relinquebat, cum cremare nequiverit, *Tuccae*, & *Vario* testamento legavit, eo tamen pacto, ne quid immutarent. Quod in aliquo opere ab Auctore mortua, atque adeo etiam viva, sed aliena lingua elaborato, si Diplomata excipias, immutari, & corrigi potest, Orthographia est. Idque contra *Laurentium Mehus*, qui ha-

stenus nugis, ineptisque more suo, contrarium probare conatus est, validissimis rationibus demonstrari posset. Sed actum agerem, quum doctissimi Ephemeridum litterarum Florentinarum scriptores huic rei satisfecerint num. 52. an. 1741. & num. 1. & 4. 1742. & alibi

(1) Hic, ni fallor, est *Franciscus*, seu *Franciscus* de *Brossano* *Mediolanensis*, *Petrarchae* gener, qui ab eodem *Petrarcha* haeres effectus est, uti ex eius testamento adparet, atque ex sequenti inscriptione, quam illius sepulcro idem *Franciscus* ponere curavit. *Viro insigni F. P. Laureato Franciscus de Brossano Mediolanensis gener individua conversatione, amore, propinquitate, & successione memoria.*

scripserit quasvis leges; si ille in iura nostra pervenerit manus iniiciam, & perpetuam reddere conabor divinam Scipiadem. Sed ut ad Franciscum nostrum redeam, opusculum metricum de ipsius funere iam incoepi, (1) ad cuius ornatum, si quem Lactantii sensum, aut alterius auctoris Fulgentio, & Martiniano exceptis, de Musis habes, rogo transmittas. Nitor enim alius de illo loqui quam possim, in quo si me adiuves, gratissimum mihi feceris. Ceterum, quod post Pascha te Patavium iturum scribis, laetanter accepi; ut tua veneranda praesentia illam Petrarchae Scholam a conceptis incendiis potenter deterreas. Vale mei memor. Florentiae; Octavo Kalendas Aprilis.

C 3

PRAE-

(1) Hoc opusculum illud esse arbitror, quod de morte Petrarchae ad An-

tonium Physicum de Faventia scripsit.

IV.

PRAEFECTO. (1)

Illustris & Magnifice Domine, Frater Carissime. Mirabitur vestra Fraternalitas, quod post discessum nostrarum gentium, nullas forsitan a nobis litteras recepistis. Miramur etiam & nos, quod nihil post tanta dierum spatia nobis duxeritis rescribendum. Rumpentes itaque taliter incepta silentia, vobis domestice conferemus. Et primo non videmus unde vobis potuerit, quibusve causis persuaderi, quod sine nobis & aliis Colligatis quantumcumque temporaneam concordiam in medio belli fervore, cum Ecclesia faceretis. Nonne contra fidem datam fuit, huiusmodi concordiam sic fregisse? Potestis ne conqueri quod vobis umquam defecerimus in promissis? Nonne dum per vos huiusmodi induciae tractabantur apud vos quadringentae lanceae de nostris gentibus militabant? Et utinam; sic ut oportuit; inapto tempore castrametandi simul ipsas gentes in exterminium hostium congreg-

(1) Scripta est haec Epistola *Praefecto de Vico* cuius meminimus Ep. XXIII. & XXX. Tom. III. primae partis. Hic licet Viterbienses contra Pontificem in rebel-

lionem subscitasset post defectionem Rodulphi Camerinensis in amicorum fide haesitare videbatur, & pacem cum Ecclesia tractare vulgo dicebatur.

gregatas extra terrarum moenia posuissetis. Incussus quidem fuisset hostibus timor, & in ligae honorem ac exaltationem vestri status negocia processissent. Nunc autem audivimus vos ad maioris concordiae, & forte, sicut dicitur, plenae pacis tractatum cum Ecclesia processisse. In quo, considerata vestra prudentia, plurimum admiramur. Habebit ne umquam Excellentia vestra fidem in sacris & sanctis, quas toties experti estis, promissionibus (1) Clericorum? Estne prudens tutumque consilium ut in hoc omittamus, quae ante omnia dici debuit, honestatem, relinquere socios, quorum potentia vos ad tantum magnitudinis statum evexit, & antiquissimis hostibus inhaerere? Nolite sicut faciunt multi mortalium in diem vivere. Nolite solum, quae ante oculos sita sunt, & quae manu tangitis, ponderare. Credidit perfidus filius (2) Dominus Rodolphus de Camerino, non relinquens solum, sed offendens Ligam, sui status columnen fundavisse. Sed Deus scelerum ultor, quique fidefragos a tergo prosequitur, totum illud consilium in sui capitis convertit excidium; &

C 4

iam

(1) Superius etiam in altera Epistolarum parte *Colucius* Clericos obiurgaverat, quasi fidem servare, & verbis stare minime consueverint; sed perperam, & per iniuriam.

(2) Nam a Florentinis aliique sociis defecerat,

& Pontificii exercitus ductor factus, a Comite Lutio in Marchia fractus, vix a foederatorum manibus incolumis evaserat; intra Tolentini moenia se recipiens. Vide Ep. LXIV. primae Partis Ep. *Colucii* pag. 153.

iam bis fractus campestri pugna in gentium
 nostrarum manibus, cum manifesta sui status
 praecipitatione, remansit. Non est tutum, non
 est utile, non circumspectum, causam & iu-
 re & potentia meliorem inconsulte relinquere,
 & sub spe reconciliationis, quam hostis, tem-
 pori cedendo, consenserit, in inimicorum gre-
 mium declinare; praecipue cum inimico, quem
 tanto privaveris dominatu, cuique non con-
 suevit sufficere iuste & humaniter dominari,
 nisi se in Tyrannidem efferat, & convertat.
 Quo circa illustrem vestram magnificentiam
 cordialiter deprecamur, quatenus amore nostri
 pro conservatione vestri status dignemini haec
 extra corpus Ligae colloquia, prima fronte
 pacifica, exitu vero venefica & amara rescin-
 dere, & ut speramus in fidei observantia per-
 durare. Quod quum facere decreveritis, nos
 promptos obferimus & paratos, quaecumque
 convenimus, & etiam ampliora effectualiter
 observare. Datum Florentiae die VII. No-
 vembris MCCCLXXVII.

V.

INSIGNIS FACUNDIAE VIRO
MAGISTRO BENVENUTO. (1)

Vir optime. Ne tacitus arguar, tuis facundissimis litteris quaecumque responsum ingrante negare, quamvis respondendi vinculo voluisse videar, longa contumacia praescribere, licet instent infinitae Republicae curae, quibus ne possim, amicis, ut haecenus, in scribendo satisfacere, nimis efficaciter prohibeor: hac tamen litterula debitum solvam, qua me tui oblitum non esse cognosces; & quantum licet amicitiae militaturum advertes. Et ab eo quod tua auspiciatur Epistola incipiam. Verebar quorsum illorum Iudicum forent evasura consilia, quos videbam in editione Africae titubare, & adhuc non sum omni timore vacuus, quin dubitem ipsos, sacrilegas manus in sacrum opus illud, ut aliquid subtrahant, iniecisse, & corrigendi studio corrupturos. Scio enim te non ignorare Poetarum

(1) Haec epistola scripta est eidem Benvenuto de Rambaldi, de quo superius epist. III. verum adnotandum hic est, quod Etrusca Commentaria in Dantem, quae an. 1477. prodiisse diximus, illius

opus non sunt, sed excerpta ex eius latinis commentariis, quorum quatuor adservari Manuscriptos Codices in Bibl. Mediceo-Laurentiana adnotavimus.

rum quam altissimi sensus sint; & si quis unquam Musarum Sacra coluit, qui abdito de fonte Pegaseo biberit, hic noster Petrarcha, non semipaganus labra fonte proluit Caballino, sed Panigeros de peritissimo lacu, quidquid humanum pertingere potest ingenium, hausit. Nec dubito, quod si quem tanta amentia invaserit, ut audeat opera sacra sua lacerando corrigere; quamquam forte sibi videatur corticem laevigasse, omnium consensu, sensus pervertet, & comptum ordinem comarum calami stro inuret: sed faciant quidquid eorum cordibus sederit, sive integram sive laceram Affricam promant, quod facturi sunt, cito absolvant, & nos hac spe, & metu liberent. Tanta enim me illius libri, & servandi, & videndi cupido succendit, quod ipsum nisi quum extra manus iudicum sensero, non absque formidine sum futurus. Sed quidquid consulant, spero quod vincet fortuna Scipionis, & quae ipsum in mari hostilis classis frequentissime parvo navigio tutum ad barbaros fines vexit, hospitioque vario, & ancipiti, sanctum & inviolabilem fecit, hostique Paeno, & Numidico parem, immo superiorem reddidit, hoc denique suae gloriae munus adiciet, ut laudum suarum liber ille feracissimus, insidias aemulorum evadet, & clarior, ut optamus; emerget; de quo siquid habes, laetum me participem facito. Haec haecenus. Nunc autem credo tibi fama divulgante innotuisse, mihi ad labores, quibus eram adscriptus, & honorem, & onus Florentini Cancellariatus accessisse, cui utinam me saltem non nimis indignum reddam.

Illum

Illum enim supra vires meas, quarum parvitatē debilitatēque cognosco, longissime sentio: sed hoc quantumcumque arduum, & inaccessibleē, fervore laetae mentis amplectar, & ei, quam potero, me conabor reddere digniorem. Vale felix, & petita de Agellio cum praesentibus accipe, ut tamen, quod audivi, & credo, non ignores. Totus Agellius Bononiae est apud haereditate Domini Ioannis Caldarini. (1) Inde quaerito ut videas, & scias, an mihi fuerint vera suggesta, & quantus est ille liber, rescribito. Data Florentiae undecimo Kalendas Iunii.

EGRE-

(1) Colucii tempore ex nobilissima Caldarariorum, deinde Caldariorum Familia; duo flourerant Ioannes magni nominis viri: primus, Ioannes Andreae, alter vero Ioannes Robanduzzi dictus, quia primo

in filium est adoptatus. Hic inter caetera munerata legatum egit ad Papam Urbanum V. cui etiam a Consiliis fuit; obiit an. 1365. superstes vivit adhuc in scriptis suis.

VI.

EGREGIO VIRO FRANCISCO DE
BROSSANO ⁽¹⁾ FRATRI CARIS-
SIMO, ET OPTIMO.

COgitabam Frater, & Amice Carissime, notitiã tuam carmine, quod institui in honorem illius celeberrimi viri, quem fata, licet ad commune vitæ humanæ spatium in tempore suo, nostræ tamen affectioni nimis propere rapuerunt, Petrarchæ inquam cuius meritis, ni me fallat amor, ætas nostra in posteros famosissima pertransibit, acquirere; et longam de ipsius morte querelam, non sine laudum suarum præconio, ad te quam primum absolverim destinare. Quod opusculum quum longius progrediatur, quam ab initio putaverim, adhuc complere me vetat hoc gloriosum officium, cui me non mea virtus, quam vel nullam, vel perexiguam sentio, sed gratia civium benigne præfecit; quod quidem me, tot occupationibus circumsepit, ut ne dum versibus, sed nec etiam legendi tempusculum permittatur. Spes tamen erat, & est, illud furatim at hominis expedire, quod quum perfecero, iuxta destinatum transmittam, in quo saltem patebit tibi, quanta mentis affectione iungebar illi, quem scio te non minus quam parentem unice

(1) Idem Franciscus, | chæ generum fuisse di-
quem superius Petrar- | ximus.

unice dilexisse. Sed ut ad incoeptum redeam, putabam illo Carmine te in amicitiam nostram allicere, id quod mihi futurum certissime promittebam; in quo fallebar, humanae conditionis oblitus. Quis est enim, qui in harum corruptibilium rerum contubernio, sibi quidquam certum valeat despondere? Dissipat vespere matutina consilia, & vix ad horam constat quidquid humana fragilitas ordinavit. Fallebar enim, & dum Franciscum fleo, dum suis laudibus, decantantes novo commento, veterum pene dimissa sententia, depingo camoenas; ecce novae lacrimae nobis moerore novi funeris occurrerunt incoepti cursum operis reprimentes. Vigesima quidem prima die Decembris, Boccatus noster interiit, quem, suae mortalitatis immemor, post busta Petrarcae ardentius amplectebam, & in illo moerore tanti vatis, quantum numquam futurum arbitror, vel quod saltem asseverare non vereor, quantum nulla umquam aetas tulit, quotidie consolabar. Et quandocumque dabatur nobis confabulandi facultas, quod rarissimum tamen erat, & propter occupationes meas, & propter molem, & aetatem, rusticationemque Ioannis, nihil aliud quam de Francisco conferebamus. In cuius laudationem adeo libenter sermones usurpabat, ut nihil avidius, nihilque copiosius enarraret. Et eo magis, quia tali orationis generi me prospiciebat intentum. Sufficiebat enim nobis Petrarca solus, & omni posteritati sufficere in moralitate sermonis, in eloquentiae soliditate, atque dulcedine, in lepore profarum, & in concin-

cinnitate metrorum; quod tam facunde, tamque ubertim differebat, ut admodo post eius interitum, qui hoc munus explicare queat, aut a quo disci possit, nemo remanserit. Me miserum, qui aspirante Divina gratia adeo fructifero & honorabili fungebar officio, ut nihil quod ad humanam felicitatem adtinet deficere videatur, quum nondum in occupationibus publicis, quae mihi tanta gloria contigerunt, biennii tempus exegerim, mihi primus annus Francisci fatalitate, secundus autem Boccatii morte funestus accessit; ut facile possim deprehendere, quam verissimum sit illud Severini dictum, quantis amaritudinibus humanae prosperitatis dulcedo respersa est. Heu mihi iucundissime mi Boccati, qui solus colendus, amandus, & admirandus mihi remaneras, consilium in dubiis & solatium in adversis, laetitia prosperitatis, & socius in humanis, quo me vertam tuae mortis dolore turbatus? Publicam ne calamitatem, an privata incommoda prosequar? O Musae, o laurus, o sacrae fata Poesis! Libet enim exclamare versiculo, quem funereo operi ad honorem Petrarchae insitum dictavi. Et vere Musas atque Poesim, & sacras laurus Boccatii nostri fletus tangit. Heu mihi quis admodo pascua cantabit, quae sexdecim Eclogis adeo eleganter celebravit, ut facile possumus eas, non audeo dicere Bucolicis nostri Francisci, sed veterum aequare laboribus vel praeferre? Quis integumenta poetica, in quibus latere solent, aut secreta naturae, aut moralium addita documenta, aut historiarum veri-

veritas incorrupta de caetero nobis evolvat? Hoc tam affatim, tamque emendatissime absolvit in libro de Genealogia Deorum, quem multo labore, & stylo prorsus divino composuit, ut omnes etiam priscos viros huius rei indagine superarit. Quod opus, si videris, non dubito te laetaturum ire nostrae aetati, nostrisque temporibus gratulantem, quam tam praeclaro labore Ioannis, & utilem, & mirandam posteris videris transiturem. Quis admodum casus, ac fortunae vortices, quibus illustres viri iactati sunt, deinceps, sicut ille, stylo luculento describet? Quis obscurissimum ac difficillimum opus, claras mulieres de immenso historiarum pelago, sicut ille fecit, excerptas, in unius voluminis seriem numerabit? Quis vos orbis totius ornamenta, montes, silvas, fontes, lacus, stagna, flumina, & maria, mundum, mira tum varietate, tum utilitate insignita, quae ille nobis copiose, ornate reliquit, in unum librum digesta docebit? Heu mihi Ioannes mi dulcissime, quo abiit divinum illud ingenium, & coelestis omnino facundia, quibus Patria tua, velut inhesausto iubarate resplendeat? Heu mihi, qualis nobis, & ceteris, qui avide te colebant, postquam es tam infauste subtractus, est status vitae futurus? Unde nobis dubitantibus, dabitur de Poetarum insolubilibus, de historiarum ambiguitate, & de veterum laborum caligine declarari? Heu mihi inclita Florentia, quae nuper aemula coeli duobus luminibus, qualia modernis obiicere non potest antiquitas, relucebas? Postquam eclypsis aeterna illud decus
 extin-

extinxit, altismersa tenebris, talibus filiis orbata lugebis. Flete mecum Musae, flete pascua, sylvae, montes, & quaecumque ex montibus derivantur. Et tu demum Florentia, ac tota Italia, & omnis praesens aetas mecum oculis lacrimosis effluite. Omne quidem temporis decus, quod circa Petrarcham effloruit citra Ioannem emarcuit. Iam flebili stylo perveni, quo minime decuit, & meae mortalitatis oblitus, quo nihil dici potest stultius, mortalem obisse lamentor. Cur non melius in illo consolet, quem spero piae vitae meritis non depulsum ad inferos, sed ad superos conscendisse? Et quum natura nos morti producat obnoxios, quid potest iniquius aut levius cogitari, quam dolere amicum in tempore suo, & cum incomparabili lucro debitum persolvissse? Quid obsecro lucri Ioannes fecit excedens? Certe mortalitatis deposita sarcina, se in immortalitatis statum, terrenis exutum illecebris, vindicavit. Quin etiam mors, quae cuncta solvere creditur apud mortales, optimam sui partem superata dimisit, in quibus nihil illa saevissima iuris invenit. Exstant enim disertissimo stylo fabrefacta volumina, quae multa cum suae laudis & nominis duratione vigeant, & cum totius aetatis nostrae admiratione perpetua. Haec tecum, quem scio Boccatii nostri praecipuum fuisse cultorem, lamentari volui, obtestans, & rogans, quatenus, siqua tibi est reverentia Petrarchae, siquid umquam tibi amicum aut dulce quondam extitit cum Boccatio, & siquid tantorum virorum cineribus debes, ut me dum

vivo

vivo in locum Ioannis accipias. Ego tui non minus, quam ipse amans fiam. Et quoniam scio te divinam Africam fecisse transcribi, ut illam ad Ioannem Boccacium destinares, cuius ipse promiserat me futurum esse participem, quamvis id grande sit, nec tanti me faciam, aut tali me digner honore, ut ille ait, peto tamen, ut illam receptis pecuniis, quas scriptor, & chartae voluerunt, mihi transmittas, & me tanto munere ornas, nec erit arbitror inglorium famae, nominique Petrarchae, illam in patriam suam, & in manus meas venturam. Ceterum scribo Lombardo & carmina quae, me miserum! iam exemplaveram ad Franciscum transmittenda, quibus conabar illud ad editionem Scipiados incitare, ad eum mitto, ut qui adnitebar a vivo librum illum excudere, post fatum tu, & alii mihi non invidentis eundem. Vale felix, mei amans, & memor; Florentiae, vigilia Natalis Domini.

VII.

INNOMINATO.

QUamquam, Comes Magnifice, ineptum, importunumque videatur, quod dudum ab aliis scriptum scio, tuis auribus refricare, quia tamen unicus nobilium visus es, cum quo possit de migratione illius divini viri, Petrarchae scilicet, loqui, tum propter sincerum amorem, quo te illum, dum viveret, accepimus coluisse, tum quia studia cete-

rorum, qui veteri formosaque profapia gloriantur, non ad litteras applicari; sed aliis nescio quibus rebus, ut saltem fugientes flagitiosa commemorem, bellicis aut venaticis insudare videmus; & aut equitationibus, aut aucupiis delectari. Loquar & ego tecum, non ea facundia, non eo ornatu, qui tantum Virum, quantus es, deceat, nec materiae quam aggredior respondente, sed pro facultate scribentis. Excusabit me tamen caritas, qua in illum insignis recordationis virum ardebam, quaque etiam te ipsum, si patiare, & hanc mihi veniam dederis, sum culturus. Officii siquidem tam ferventer amantis non fuit, laudes tanti viri, quantas nullum in posterum meritorium crediderim, aut saltem, quod certius adfirmari potest, nullum haecenus meminerim meruisse, usquequaque silentio pertransire, nec, quasi truncum aut lapidem, in hac illius transvolatione, penitus non moveri. Non enim, ut Vir Ille Sanctus ait; Fortitudo lapidum fortitudo mea, nec caro mea aenea. Motus sum, fateor, qui viderim illud, nedum huius florentis urbis lucidum iubar, sed totius Italiae, nostraeque aetatis lumen extinctum. Et quamvis in tempore, suo videatur concessisse naturae, & mortalitatis nostrae sarcinam dimisisse, potuit tamen nobiscum esse diutius, & suo mellifluo sermone, nos per annorum plura curricula permulcere, potuimus & nos illo frui-
 turum iri; istudque sidus eloquentiae, omniumque virtutum domicilium superni Numinis benignitate nobis indultum, potuit idem rerum omnium opifex ad occasum tardius evocare.

Quan-

Quantum enim in illo erat, quum naturae fatis vixisset, vixissetque fatis & gloriae, nihil fuit, quo ulterius hoc aethere perfrui, interque mortales manere debuerit; sed optasse, & una cum Doctore gentium dixisse; cupio dissolvi & esse cum Christo. Quid enim illi potuit vel virtutis, vel gloriae multorum annorum cumulum addidisse? Aut quid virtuosum, inter mortales inquam, rerum istarum corruptibilium societate potest optari, quod ille iamdiu suis operibus omnium passionum faece purgatis, suisque non sit meritis assequutus? Quis enim Divinarum, humanarumque rerum edoctior? Quis in capiendis consiliis; quis in evitandis periculis cautior? Quis praeteritorum, praecipue quae nobis maiorum cura litterarum monumentis agnoscenda reliquit, copiosior? Quis in agendis ordinatior, aut fuit in praevidendis rerum eventibus perspicacior? Taceam quanta fuerit sibi in victu frugalitas, in vestitu modestia, in ceterisque moribus comitas; aut quanta fuerit in dando benignitatis, & frequens, in recipiendo parcitatis, & rarus; quantusque harum rerum, quibus vita mortalium implicatur, contemptor, & parvipensor. (1) Quantus fuerit,

D 2

proh

(1) De Frugalitate, religione &c. Francisci Petrarchae haec habentur in vita ab Alexandro Vellutello exarata: Fu ne' suoi costumi dispregiator delle ricchezze, non che le rifiutasse da chi dar

glie le voleva, come in una sua epistola afferma, avea ben in fastidio le fatiche che in acquistarle si duravano, e l'affanno che s'aveva in conservarle, acquistate che s'erano. Fu di poco, e comune ci-

proh Superum fidem! adverforum, quibus humanae conditionis fragilitas laceffitur aequanimus supportator, & arridentis fortunae quam severus irrifor. Illum siquidem nec adverfa fregere, nec mollivere felicia. Quantae autem fuerit Religionis in Superos, reverentiae circa Maiores, aequabilitatis in pares, & benignitatis erga minores, non facile dixerim. Quid memorem quantae fuerit in Fide constantiae, in Spe certitudinis, & in Caritate fervoris? Haec omnia supra quam credibile fit, & omnino tantus Homo habuit. I nunc, & quemvis vel viventium, vel extinctorum compara. Quem dabis non dicam maiorem in omnium statu virtutum, sed parem? De litteratis autem studiis quid referam? In quibus omnium consensu tam mirabiliter emicuit, ut nullum omnino veterum virorum, quibus antiquitas fuit hoc nostro tempore aliquanto feracior, & quibus, quasi sideribus ornata proluxit, possis opponere, quem non videatur Franciscus noster facile superare. Ut enim sileam de liberalibus artibus, in quibus quantum valuerit, fas est ex scriptis eius adspicere; Deus optime, in Philosophia, quae quidem donum divinum,

om-

bo contento. Ebbe in odio i superflui, e gran convitti, ed ogni disordinato mangiare. . . . Usava acqua assai nel bere, e volentieri mangiava fruttati. Avea in costume di digiunare tre giorni della

settimana, e il Sabato sempre in pane, ed acqua solamente, si levava sempre a mezza notte a laudare Iddio prima, e poi. . . De his filius Ludovicus Beccatellius in eiusdem Petrarchae vita.

omnium moderatrix noscitur esse virtutum, & ut Ciceroniano utar vocabulo, expulatrix vitiorum omnium, scientiarum, & artium imperatrix, atque magistra, quantum excessit? Non dico in hac, quam moderni sophistae ventosa iactatione inani, & impudente garrulitate mirantur in scholis; sed in ea, quae animos excolit, virtutes aedificat, vitiorum sordes abluit, rerumque omnium, omissis disputationum ambagibus, veritatem elucidat. Gaudeant siquidem illa priori, quos indissolubilia, ut aiunt, argumenta multo conflata labore reperire delectat, quos scholasticae palestrae gloria movet. Hanc autem posteriorem nos mente veneremur, & totis animi viribus amplectamur. In hac inquam, revolve carmina, considera epistolas, meditare libellos, quos divini prorsus ingenii Vir ille vivens emisit; & quantum in illa profecerit abunde videbis. Illam autem omnium scientiarum antistitem, & ut ita loquar Philosophiae Philosophiam, quae divinitatis arcana rimatur, quamquam omnium scibilium apicem videatur excedere, quam capaci mente biberit, quamque perspicuo conceperit intellectu, ceu potest suis libratis opusculis coniectari, non facile possum exprimere. Sed omittamus ista, & eloquentiam, si placet, ipsius contemplemur, qua, quantum in ceteris humanitus praevaluerit studiis, manifeste monstravit: cuiusque laudes in ultimis reservavi, quod iudicio meo maxima quidem est. Quid enim maius, quam animorum motibus dominare, quo volueris audientem inflectere, & unde flecteris cum gratia & amore deducere? Hae, ni

fallor, eloquentiae vires sunt; hic labor; huc omnis rhetorum vis potentiaque defudat. Magnum est equidem tum verbis tum sententiis exornare dictamen, maximum autem, immo & difficillimum est, quamvis ornata, quamvisque gravi oratione, auditorum animos incurvare. Haec omnia una perficit eloquentia; in quod, illud volo consideres, quod quum hominum causa, homo sit genitus, & cuiuslibet hominis appetitui Deus perfecerit rationem, quae dux & moderatrix de summa mentis arce turbidos motus animi regularet; eidem insuper eloquentiam indultam, quam quum nulli animalium susceperit homo communem, ut haberet quis, quo proximi sui sopitam, seu depravatis moribus, seu crassioris corporis onere rationem mutuae caritatis ignibus excitaret: & quantum in uno vel natura deficerent, vel consuetudo turpis corrupisset, eloquentia proximi aedificaret, & redderet. Quae quum ita sint, quis negare possit in summi hominis laude fore copiam ornatumque dicendi? In hac igitur facultate quantum valuerit hic noster mirandus aeternae famae Petrarcha; quamquam perspicuum sit, tamen, ut uberius laudes eius exprimam, evagabor. Tu tamen Epistolae longitudinem non horrescas. Quamvis igitur, quoquo verteris, eadem sit eloquendi, quam dicimus, ista facultas, duplici tamen, ut arbitror, ratione tractatur. Aut enim laxis habenis exundat prosaica melodia, aut metrorum continuis angustiis coarctatur. Prior illa quae liberius incedit, tum in contentionem, tum in fermocinationem dividitur, ut, aut per controversiarum disceptatio-

tiones anxias explicetur, aut omni contradictione semota, quieto quodam disputandi genere pertractetur. Horum itaque tanta differentia est, ut, teste Cicerone, in utroque, etiam apud Grecos, penes quos omnium studiorum gloria floruit, solus videatur Demetrius Phalereus claruisse, quum tamen, licet dulcis parum, potens adferatur Orator. In his itaque eloquentiae partibus, quanta fuerit maiestate, ornatuque, vehementia, clarissime ostendunt millia epistolarum suarum, in quibus utroque stylo, pro temporum opportunitate, usus est. Demonstrant & libelli sui plurimi, ut aliquot recenseam, investivarum in Medicum, quas, qui diligenter inspexerit, pace Arpinatis nostri dictum velim, illius Verrinas, Philippicasque excedere, ac ipsas etiam superare facile consenserit Catilinas. Liber praeterea de vita solitaria, & sacrum opus suum de remediis ad utramque fortunam, libellusque de ignorantia sui, & multorum libellus fragmentorum, quos omnes complevit & edidit; & opus de viris illustribus, quem compositum ab eodem quum noverim, an publicaverit sum incertus. O Magnanime Comes, si detur omnes hos in manus nostras convertere, si detur illorum lectione pasci, crede mihi, quamvis in oratoria vehementia quis aequalem contenderet Ciceronem, ornatu tamen verborum, & gravitate sententiarum, seu forum obstrepat, sive in conclavi loquatur, & scribat, proculdubio illum Romani eloquii parentem, ab hoc nostro dixerit superatum. In alia autem eloquentiae forma, quae pedum mensura, atque carminibus adstricta progredi-

tur, quantum valuerit eius divina Buccolica docet, & Africae fama probat, & multa ab eo edita versibus adtestantur. His unum adiecerim, quod antiquorum, quorum operas admiramur, & colimus, admodum paucissimi & profis & carminibus valere. Ipse namque fons eloquentiae Cicero, quum tantae fuerit admirationis in soluto sermone, defecit in versibus. Lege librum de divinatione, vide quot simul versiculos de Arato suo commemoret Tullius; credo, quod nisi Ciceronis eiusdem adstipularetur auctoritas, de eloquentiae illo summo Cardine, ita enim licet Arpinatem describere, illos omnino negaveris prodivisse. Maronem vero accepimus apud iudices semel causam dixisse infelicissimo eventu, ex quo deterritus de Rhetoricis ad Poeticam se convertit; in qua quum cunctos graecorum & latinorum excefferit, mirum tamen est tanti viri nihil exstare Prosaicum. Sed crede mihi, quod quantum valuit in carmine, cessit in soluto sermone. Unde non immerito Franciscum nostrum, audacter licet utrique praeferre, cui tam gloriose successerit in utroque. Denique quum de litteratis studiis Graeciae etiam tam florenti quondam Latium opponeretur, a summo sui temporis viro, etiam Argolico Demostheni Graecorum Oratori potentissimo fuit Cicero comparatus, illudque etiam Homero, Hesiodo, atque Theocrito, qui apud Danaos in Poetica claruerunt, unum Maronem opposuit. Magna siquidem illius nostri vatis laudatio, qui solus tribus Poeticae Principibus fuerit aequatus. Et quum insolens Graecia se ante-

te-

teponeret in ceteris Latio, vel aequaret, in Ethicis impar, se vinci a Seneca fatebatur. Nos autem habemus, quem possimus, & antiquitati, & ipsi Graeciae, non dicam obicere, sed praeferre; unum hunc Franciscum Petrar-
cham, cuius, ut arbitror, nomen, ulla unquam delebit oblivio, & quem natura produxisse videtur, ut quum nulli, ceu testatur Seneca, se tota eloquentia haecenus indulisset, esset tamen unus aliquando, in quo per omnes nervos, eloquentia se monstraret, hunc Petrarcham, inquam, & divino illo Maroni, & Graiorum vatibus, quos ille victor aemulatus est, opponere licet in carmine; Ciceroni atque Demostheni, in libera, metrorum & pedum regulis, oratione, ipsique Annaeo in moralibus anteferre. Taceo in hoc dicendi gymnasio, quo alternatis, consonantibusque versiculorum finibus materna lingua vulgarium auriculae demulcentur, in quo octo, sexque carminibus, aut si quid paucioribus expediendum fuit, omnium consensu, & compatriotam suum Aldigerium Dantem Divinum prorsus Virum, & ceteros antecessit. Salve itaque summe vir, qui tibi famae aeternitatem, tum virtutibus, tum sapientiae splendore, tum eloquentiae lumine quaesivisti; cui etiam se tota aequare non potest antiquitas. Aetas nostra iurare tui nominis illustrata, admirabilis ni fallor pertransibit in posteros: famae quidem immortalitatem, ne dum tibi, sed nostris etiam temporibus peperisti. Sed quid ego huius clarissimi viri epistolaribus angustiis laudes divinas, commemoro, quas fatius est silentio pertransisse, quam

pa-

parum dixisse? Sed unde coepit, illuc, si placet, revertatur oratio. Non igitur doleam tantum nobis solem, & iubar celeberrimum occidisse? Fleat omnis aetas nostra; fleat & Latium, & exundet lacrimis ipsa Florentia; fleant Musae, fleat ipsa Rhetorica; fleat totum trivium atque quadrivium; fleat orbata Poësis; lugeat historia; & denique quidquid egregium litteris commendatur, & omnes quos studia ista delectant, fleant, lamententur & doleant. Tuque ipse, & ego, & ceteri, quos ille sua benignitate, in amicos dignatus fuerat accipere, lugeamus. Heu mihi inscia mens hominum fati; ut Maro noster ait. Ego iam correctos versiculos, quibus illum ad publicandam Affricam impellebam, pene rescripseram, ad ipsum, quam primum se obtulisset nuntius, transmissurus; & ecce fama nigerrima, tantae tamque flebilis nuntia mortis, auribus insonavit; ex quo sic imperfecta mea carmina remanserunt; qualiter dubito ipsum suam Affricam dimisisse. Heu mihi infautissime mensis Iuli, immo, ut verius loquar, Iuguli, in quo Numen Superum statuit tantum Lumen mundo exstingui! Si liceret, te de temporum supputatione detrhaerem, interque Cannarum, vel alios nefastos dies, damnatum luctu perpetuo relegarem. Heu mihi! Quem de Poematum aenigmatibus consulamus? Quem de rerum arcanis interrogabimus? Quem de Rhetorum praeceptis adibimus? Quis auribus nostris moralia ulterius instillabit? Quis Auctorum declarabit ambigua? Quis discrepantes concordabit historias: quem scribentem liberius; quem

quemve canentem versibus audiemus? Heu mihi potuit iniqua exoculataque fortuna hunc nobis abripere? Non puduit mortem illum praeclarissimum Spiritum e corporea sede protrudere? Sed haec frustra iactamus. Illum ferreae mortis manus, & implacabile fatum nobis omnino subtraxit. Quid egisti mors? Quum in tua iura veniemus, nos illo etiam, si volueris, potiemur. Meliori siquidem parte sui vivit. Vivit enim divinum illud munus rationis particeps, quo corpusculum, cui soli saeva fuisti, vivificabat. In neutrum ulterius tibi ditio. Hoc in sedem suam, illud ad suum remeavit auctorem: habuit etiam, o mors, de te dum viveret ille victoriam, te superavit, ac triumphavit. Aliam quidem perpetuitatem, in quam nihil tibi iuris est, ipse conflavit, famam scilicet & nomen aeternum; illum enim & praesens & futura aetas laudibus excolet, & umbrarum triplex regio celebrabit. Solius tibi corporis victoria foeda luteaque remansit. Noli gloriari o Mors, optimis enim partibus vivens, omnes tuas violentias & vires evasit. Illos in triumphum deduc, quos de rerum harum corruptibilium illecebri societate divellis, non accipis. Sed quorsum, obsecro, turbatus iratusque processisti? Ego mortalis mortaliū mortem fleo, quo nihil stultius, nihil iniquius; ego amici gloria, & optimo munere doleo, quo nihil invidiosius; quamvis enim inexstimabili me sentiam damno mulctari, incommoda mea debui cum amici prosperitatibus compensare. Tergamus itaque lacrimas, & iam in Francisco nostro consolemur; bene siquidem,

dem, imo optime Deus cum illo egit, & ipsa natura. Quidquid enim suae mentis acumen, animique vigorem premebat, dimisit excedens, & nunc liber ad sua sidera caelitus evocatus facie ad faciem, quo nihil iucundius, suum contemplatur Auctorem, & multiplicata eloquentia sua, quantum distant a mortalibus immortalia, quantumque excellunt divina humanis, & superna terrenis, laudes, & hymnos ad gloriam Omnifici Parentis excogitat, & componit, gyrosque illos aeternos felicibus admixtus Spiritibus laetanter miratur, & hanc nostram, quam vitam credimus, nunc demum veram animae mortem agnoscit. Nec tantum unam, sed tot, quot rerum mortalium contagio committuntur, in Summae Maiestatem Divinitatis offensae, quotque bonorum votorum fit impotens humana conditio, quotque ignorantiae nubibus obducitur nostri puritas intellectus, quotque nobis a virtutum acumine lubricationes & praecipitia sunt parata; quae quum nunc vera notitia oculis immortalibus contineatur, & tunc quum in vita degebat, & quando extremae vitae laboraret articulo; scio ipsum validissimis sibi rationibus suasisse. Si enim Hermes Trismegistus vir quidem gentilis hoc idem in ultimo vitae termino disputavit; quid putare debemus de Petrarcha nostro, non solum Philosophicis imbuto documentis, sed etiam Christianitatis doctrina, & Fidei monitis illustrato? Hermes siquidem, quum iam eum vicinia mortis urgerent, coronam amicorum sic fertur adstantium adloquutus. Haecenus, inquit ille,

ca-

carissimi filii, relegatus apud vos mansi peregrinus, & exul, nunc vero per omnia restitutus incolumitate recepta migro revocatus in Patriam, in qua cuncti, qui eius meruerunt incolatum, & mortis, & corruptionis efficiuntur expertes. Iam mihi repleri videor suavitate mirifica, qui cogitem meo me convictum Auctori, omnique mutabilitatis conditione fugata, inviolabilis perfectique boni fore participem. Cavetote itaque, ne quum hoc relicto corpusculo meliori mei parte visus fuerim de loco viventium evolasse, me quasi mortuum lugeatis. Nunc enim vobiscum una mortuus sum, & tunc demum vitae reductus, vos apud Summum omnium rerum Opificem expectabo. Haec potuit sola duce ratione vir paganus asserere, qui, pace sua, & totius Graeciae dictum velim, huic nostro non potest aequari, quamquam illi, pro admiratione virtutis, divinos Antiquitas consecrarit honores. Nonne hoc longe clarius & disputasse, & certius sibi persuasisse Petrarcham nostrum christianissimum Hominem credendum est? Ut igitur aliquando epistolam claudam, ne ut ait Hieronymus ad Rufinum, Orestem scripsisse videar; in illo & eius felicitate laetemur, & gaudeamus aliquando de corporis sui carcere liberatum, & nobis viventibus ultimum vitae suae terminum adspexisse. Nunc enim vere possumus adfirmare, eundem, quod difficillimum arbitror, suae famae decus usque ad totius vitae tempora custodisse. Tu autem Francisce, ut tibi iusta solvamus, & te antiquo, licet gentili verbo salutemus; aeternum
vale;

vale; quum natura vocaverit, nos itidem te sequemur. Haec habui pro laude nostri Petrarchae, quae scriberem, pro materia quidem pauca, sed pro scientiae modulo fatis longa, proque occupationum mearum cumulo multa nimis. In quo velim, Comes egregie, istius hominis vitam, mores, & famam ante oculos ponas, cuius memoria quamquam citissimo cursu ad virtutem anheles, ad urgendum propositum animeris; consideraque hos, qui toto animo corruptibilibus rebus inhaerent, esse in corpore mortuos. Et postquam ex illo migraverint, totos, nisi Dei Misericordia provideat, interiisse. Vale Felix. Florentiae decimo septimo Kalendas Septembris.

* * * * *
* * * * *
* * * * *

VIII.

COMITI LUTIO. (1)

Magnifice miles & Comes egregie .
 Expectavimus litteras vestras , ut
 respondendo de virili congressu per
 vos cum Britonibus (2) habito felici pugna &
 gloriosa victoria , vobiscum plenissime laetare-
 mur . Verum ne hoc ardens desiderium diu-
 tius differamus , Vir bellicosissime , audito , quo-
 niam viriliter , atque audacter transmissio Flu-
 vio , qui Potentia (3) dicitur , cuius undas cal-
 lidus hostis auxerat , ut vix transeundus oc-
 currentibus videretur , in illam Britonum feri-
 tatem , quae nullis cessura gentibus credeba-
 tur , instructis aciebus ipsis , & locum fortis-
 simum

(1) Comes Lutius de Lan-
 do Germanus , Dux Ger-
 manorum . Vide prim.
 part. Epist. Col pag.
 94. & 153.

(2) Quam a Gregorio Pon-
 tifice Spoletum Tuder-
 tum , Forum Livii , Ascum-
 lum , aliaque loca de-
 fecissent , quumque idem
 Pontifex omnia in dies
 magis Florentinis se-
 cunda esse videret , exi-
 tia veritus maiora , eos

Britones magni nomi-
 nis milites , qui vagi
 absque stipendio in Gal-
 lia populabundi in ar-
 mis erant , an. 1376.
 ineunte conduxit . Qui
 eorum fuerint Duces ,
 vide pag. 57. prim. part.
 Col. Epist.

(3) Fluvius ex Apenni-
 no Monte oriens , pe-
 nesque Septempedam
 urbem fluens .

simum tenentibus, irruistis, quantaque virtute omnes vestrae copiae rem gesserint, quantumque ferociter hostem superbum de loco eminenti depulerint, quamque victoriose per vos vires hostium sint deletae, se tota nostra civitas hilaravit. Ostendistis enim, potentissime Vir, quanta in vobis foret audacia, quantumque caritatis affectum ad nos, & nostrum statum intrifecus haberetis. In hoc autem vobis & nomini vestro gloriam inextinguibilem, & nobis ac toti Ligae statum honorabilissimum peperistis. Eia igitur, vir magnifice, sequimini incepta, multum quidem adhuc superest nominis & honoris. Nos autem post digna commendationum praeconia, debita gratiarum impendia referentes, vobis honorem, & statum magnifici fratris nostri Domini Bernabovis, nostrumque, & totius Ligae intensis adfectibus commendamus. Datum Florentiae die VIII. Novembris prima indict. MCCCLXXVII.

IX.

DOMINO IOANNI HAUCUD. (1)

Magnifice Miles, Amice carissime. A Spinello Thesaurario nostri Communis nuper accepimus, quod vestra Brigata deliberat hac hieme in terris nostris certis conditionibus commorari; & quod iam se prae- parat ad accessum. In quo, tamquam in re displicentissima magnifico fratri nostro Domino Bernabovi, & quod ad hostium exaltationem, & Ligae confusionem noscitur redundare, & diminutionem vestri nominis & honoris, vobiscum cordialiter condolemus. Quid erit dicere, quod invicta & gloriosa congeries Anglicorum hostes fugiat, & in locum quietis tanto tempore debeat incubare? Ecce vos eritis in medio nostrarum terrarum tranquillus, & ab omni bellorum turbine valde remotus. Quae vobis ex hoc parabitur gloria, quum immediate sint hostes Colligatorum limites invasuri? Et ob id, Amice Carissime, pro honore vestro, & totius Anglicae nationis, ne Brito-

Tom. IV. Part. II. E nes

(1) Ioannes Haucud, sive | Col. Epist. parte sermo
Acutus Dux Anglorum, | habetur.
de quo pluries in prima

nes glorientur, quod ipsis bello congredi fugiatis, pro singulari complacentia Domini Mediolani, & si umquam rem nobis acceptam & gratam decernitis vos facturum, vos strictissime deprecamur, quatenus consueta vestra prudentia societatem vestram ad rem honorabilem disponatis; vel ut in Patrimonium redeant focis & Colligatis nostris futuri subsidio, vel in Marchiam (1) ubi in Camerinsium territorio, & aliis locis optime poteritis permanere. Nos autem, si hoc decreveritis, confestim de Marchia Theutonicos, & alias gentes nostras curabimus revocare. Ita quod sola vestra societas in illis partibus cum hostium excidio, complacentia praefati Magnifici Fratris nostri, & nostra, & exaltatione Ligae, cum vestri nominis maxima gloria, in regione opulenta & pingui poterit militare. De hoc autem iterum atque iterum vestram magnificentiam deprecamur. Datum Florentiae die XVI. Novembris p. Indictione MCCCLXXVII.

DO.

(1) Marchia anconitana
 ampla Pontificiae ditio-
 nis Provincia. Eius prae-
 cipua urbs est Ancona.
 Terminatur haec Provin-
 cia a Septentrione Mari
 Adriatico, ab Oriente

Ducatu Urbinatensi, ab
 Occidente Aprutio ulte-
 riori, a quo separatur
 Truento fluvio, & a me-
 ridie dividitur ab Um-
 bria monte Apennino.

X.

DOMINO IOANNI HAUCUD.

Magnifice Miles Amice Carissime. Heri non plene informati de actibus vobiscum per vestros socios & Spinellum vobis scripsimus, quod placeret vobis disponere vestros socios ad eundem in Patrimonium (1), vel in Marchiam prout in nostris litteris plenius continetur. Verum postea toto nobis referato negotio, vobis de gestis per vos ut vestra Brigata in partibus remaneret, affectuosa reddimus impendia gratiarum, & actus vestros utpote plenos fidei atque prudentiae debitis laudibus commendamus. Ceterum si fieri potest, quod illuc ubi scripsimus redeant vestrae gentes, nobis foret, & etiam magnifico fratri nostro Domino Bernabovi gratissimum & acceptum; & vobis atque vestris ad magnum honorem & gloriam redundaret. Sed si aliter fieri non potest quam ordinata prosequantur, & vestra consilia, contentamur; vos rogantes quatenus placeat taliter ordinare, quod gentes vestrae per colligatorum, aut nostra territoria

E 2

dam-

(1) Patrimonium S. Petri, communis Provincia Patrimonii. Eius caput est Viterbium, estque

haec Provincia inter Campaniam ad ortum, & Ducatum Castrensem ad occasum.

damnum non inferant, vel iacturam. Quod ut fieri possit provideri placeat, quod ad brigatas transeant ad loca pro ipsorum receptibus destinata; ubi talem ordinem posuimus quod omnes poterunt merito contentari. Datum Florentiae die xvii. Novembris prima Indictione MCCCLXXVII.

XI.

SENENSIBUS.

FRatres Carissimi. Scripsit nobis Philippus Cionetti de Bastariis (1), quod Dominus Ioannes Haucud fuisset contentus stare cum sua brigata apud Montem Politianum, (2) ubi admodo hieme ista nullum damnum infru-

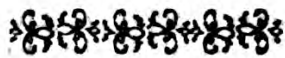
(1) Philippus de Bastariis, vir apprime insignis tertio Reipublicae Princeps salutatus est, Legatione ad Summum Pontificem functus, aliisque dignitatibus exornatus, ut videre est apud Adm. Hist. Flor. tom. 3. De Bastariorum Gente haec habet Borghinius de Insignibus Florentinarum familiarum. *I Rittafedi consorti de Bastari buone ed onorate famiglie popolari*

oggi com'io credo mancare &c. Eorum aedes habent nunc publici carceres, ut ex Ugolino Verino de illustratione urbis Flor. eruitur.

Diruta Bastariae gentis tenet atria carcer Publicus

(2) Mons Politianus, parva Hetruriae Urbs iuxta Clanim Paludem in aspero colle sita 28. miliaribus a Perusia in occasum, a Senis in Eorum distans.

fructibus fieri posset, sed cum utilitate circumstantium hibernarent. Essent praeterea oppositi cunctis inimicorum conatibus, & vestrorum, ac Perusinarum tentoria tuerentur, quum parati forent ad omnem hostilem adventum occurrere, & pro defensione patriae viriliter dimicare. Propter quae videmus, si hoc ordinatur, vos ab omni periculo tutos, & hostibus magnum timorem inferri, & bellum quod in vestris, & aliorum Sociorum finibus gerendum fore videmus, in inimicorum limites convertendum. Quocirca, quum idem Dominus Ioannes haec omnia in Oratorum vestrorum praesentia contulerit, & ab eis positis esse plenius informati, vestram Fraternalitatem affectuosissime deprecamur, quatenus pro salute vestra pro securitate vestri territorii, & ad resistendum insultibus inimicorum dignemini super hoc celeriter providere. Nos autem ut hoc sit, & tota Societas ad hoc salubre consilium disponatur, totis viribus adnitemur, si de vestrae processerit beneplacito voluntatis. Datum Florentiae die xxvi. Novembris prima indictione MCCCCLXXVII.

XII.

IOANNELLO DE VICO MERCATO. (1)

Nobilis Amice Carissime . Per ea quae scribit nobis Philippus de Bastariis orator noster , qui nuper colloquium habuit cum Magnifico Milite Domino Ioanne Haucud , idem Dominus Ioannes contentatur , quod gentes Anglicorum in terris nostris Vallis Nebulae (2) , Vallis Arni (3) , Pistorii , & Prati , sicut ordinatum prius per vos exstiterat , collocentur ; & quod in manibus nostrorum Officialium praestent de terrarum conservacione corporaliter iuramentum . Super qua materia idem Dominus Ioannes plenius vobis scribit , & aliis nostris Commissariis , totum in vestris , & eorum manibus remittendo . Et quoniam
hoc

(1) Vicus Mercatus , seu vicus Martius , oppidum , Insubriae , in agro Mediolanensi .

(2) Vallis Nebulae Tusciae Oppidum , ex fluvio vulgo ab incolis *Nievole* dicto , a quo alluitur , nomen sumens .

(3) Duae regiones sunt in territorio Florentino , quae Valles Arni appellantur , altera superior , altera inferior , ita dictae ab Arno fluvio qui eas interluit . Haec inferiorem vallem intelligendam esse puto .

hoc scimus esse de intentione Magnifici Fratris nostri Domini Bernabovis, nobilitatem vestram cordialiter deprecamur, quatenus amore nostri velitis taliter operari, quod praedicta effectum gloriosissimum fortiantur. Datum Florentiae die xxvii. Novembris prima Indictione MCCCLXXVII.

XIII.

IOANNELLO.

Nobilis Amice Carissime. Scimus quam bene, quam prudenter, quam fideliter & circumspecte vos habueritis in agendis, & ex hoc, sicut tenemur, vobis plena referimus impendia gratiarum, vestras laudabiles operationes Magnifico Domino carissimo fratri nostro Domino Bernabovi copiosissime rescripturos; & vos Suae Magnificentiae, quanto strictius facere poterimus, commendaturi. Nobilitatem autem vestram cordialiter deprecamur quatenus, sicut cepistis, ita laudabiliter prosequi procuretis. Datum Florentiae die secunda Decembris prima Indictione MCCCLXXVII.

XIV.

DOMINO IACOBO DE APPIANO. (1)

Honorabilis quondam frater, nunc magnifice Domine mi. Non possum non esse contentus, licet per tanti Viri ruina[m] ascenderis; cuique sicut nosti filius, & servitor eram, te ad tantam sublimitatem eventum, ad quantam Dei favore, tuisque virtutibus pervenisti. Et ne dum non possum non esse contentus, sed a concepto maerore respirans me continere non potui, quin super his, quae tecum gesta sunt, non congratuler, & exultem. Gratulor enim istam Civitatem Dei misericordia de tam periculosis motibus; tam salubriter compositam, & pacatam. Gratulorque tuae virtutes experientia tali proluxerint, quod omnibus dignior visus sis, qui
tan-

1) Iacobus Appianus professione notarius fuit, in Florentiae suburbiis ignobili genere ortus. Sed cum Vannius eius Pater. Pisas petisset Gambacurtis adeo fidem praestavit servitutum, ut magnam apud eos invenerit gratiam: cumque ab Imperatore Carolo IV. e Pisis Gambacurtarum gens eiecta

est, unus ex iis fuit, qui, Principum suorum infortunium secutus capite plexus est. Recuperato inde a Gambacurtis Pifarum dominio, ob paterna merita Iacobum eiusdem filium ad primos dignitatis gradus est exaltatus; a secretis enim Petrus Gambacurta eum sibi elegit.

tanto, talique morbo convenientem posses ap-
ponere medicinam. Sed super omnia laetor,
& gaudeo, immo mecum gloriator, & trium-
pho caedem illius quondam Patris, & Domi-
ni tui, Domini Petri de Gambacurtis sine tuo
scelere contigisse. Hoc etenim, etsi semper me-
cum ipse fuerim arbitratus, adeo tamen om-
nibus persuasum est, quod nullus possit con-
trarium asserere, nullus possit audita gesto-
rum serie dubitare. Ingens, immo perpetua ti-
bi laus, & gloriosi filii tui (1), quem omnes
praedicant ab illius sanguine penitus alienum.
Ut fateri oporteat caedem illam fato quodam
reparaturam salutem tantae Civitatis, tuis virtu-
tibus provenisse. Quid autem in subsequenti-
bus te, & innocentiam tuam deceat tu sapien-
tissimum caput vides; cumque cognoscas, &
potes & debes. Scio quod multi, ut de te,
& de statu tuo videantur avidi zelatores
plurima suggerent. Deterrebunt periculis, &
homine mortuo finire bellum pessimo prover-
bio persuadebunt. Tu autem memento tra-
gicum illud, sanguine humano abstine, qui-
cumque regnas. Sequens clementia tua fidem
innocentiae facit. Intelligis licet miseri nomen
comprimam, plane quid sentiam. Magni splen-
doris est prudentia, clementia tamen, tanto
luminosior, quanto rator. Haec haecenus. Hor-
tor, sicut incepisti, quod istos Dominos meos
colas. Video rem dispositam non disponi, quod
isti, de quibus opinor tibi varia suggeri, lo-
co Domini Petri sint conversis affectibus re-
ceptu-

(1) Vannius huic nomen fuit.

cepturi. Tu fac, quod ipsum Florentini non solum non desiderant, sed minus fuisse suum, quam te viderint, experiantur. Ubi de utilitate tractatur, facile propositis commodis, conciliantur animi. Nam si vera potius, ut inquit Historicorum Princeps, quod speciosa dicenda sunt amicitiae nostrorum temporum, commercia sunt, & quamvis in ipsis iactetur honestum, sola tamen utilitas, & amicitiae cultum, & honestatis diligentiam facit, ut si te talem viderint, qualem expedit eis, & optant, singularis amicitiae officiis excolaris. Et haec satis. Nunc autem Paulus Sabinus de Cereto mihi frater singularis, & amicus, fraterna tractus pietate Pisas accedit: ipsum tibi sicuti me proprium recomendo maiorem in modum, rogans, quatenus quanti me diligas, in ipso ostendas. Vale felix, & Servuli tui memor. Florentiae 111. Kalen. Novembris. (1)

IOAN-

(1) Ex hac Colucii epistola erui posse videtur, quod Petrus Gambacurta ab Appiano non fuerit interfectus. Verum a Colucio id potius dictum crediderim, ut Appiano blandiretur: constans enim apud Historicos iudicium est, ab eo Gambacurtam fuisse interfectum. De qua re haec habet Poggius *Hist. Flor. lib. 3. ad annum 1392.* quo Gambacurta dicitur in-

terfectus. *Eodem anno Iacobus Appianus auxilio Mediolanensis innixus Petrum Gambacurtam virum egregium, pacisque cupidum . . . proditione interfecit, duos quoque filios, (Benedictum scilicet, & Laurentium) qui in tumultu effugerant, cum retracti essent, occidendos curavit.* Eaque ratione Appianus Pisani Domini tyrannidem occupavit. De hac re fusius *Adm. lib. 16. Hist. Flor.*

XV.

IOANNI DE FABRIANO.

QUaeris, immo dubitare videris frater liberalissime mihi, quid Virtus quam Prudentiam dicimus haberi possit ab homine, an potius sit res ita Divina, quod ab homine penitus non possit haberi. Quae quidem dubitatio longius, atque profundius radices habet, quam ut a me valeat explicari. Nec occupationes meas in deprecationis adduco. vel causam, vel favorem, quamvis cum hac ingenii mediocritate, quae quidem citra medium sit mecum ipse cognosco, ipsam queam vere, nedum probabiliter allegare, sed solam quaestionis in se cum magnitudine difficultatem. Nam si voluerimus, ut satis rationabiliter dici potest, ipsam haberi non posse, frustra videbuntur cunctorum moralium ingenia laborasse. Frustra Sapiens, frustra que tradita nobis christianae Religionis saluberrima disciplina. Sin autem ipsam haberi posse duxerimus, fateri oportet ipsam omnino subesse quod non possumus, affirmare. Caeterum si fuit in aliquo perfecta prudentia, fuerint necesse est & cunctae virtutes, quandoquidem quaelibet virtus ex omnium virtutum divitiis, & ut ita loquar, suppellectili componitur; quarum si qua desit, nulla possit virtus omnino constare. Nam ut de Prudentia disputemus, quam rectam rationem

nem diffiniunt agendorum, si tollas ab ipsa Iustitiam, quae poterit esse prudentia, si non in iusta? Hoc idem licet de ceteris affirmare. Si desit etenim Fortitudo, qua contra pericula muniatur, ubi colligi poterit agibilium rectitudo, cum formido terribilium cuncta perturbet? Cumque sine carnalibus affectibus non vivamus in corpore, quod aggravat animam, & sensum multa cogitantem, si tollatur Temperantiae frenum, quomodo poterit mens commota, & quasi nubibus passionum offuscata, ut veram rationem inveniat, serenari? Quo fit, ut concludere nos oporteat, nedum in aliquo nunquam aliquando fuisse Prudentiam, sed quod omnino nequeat reperiri. Nec mihi de mediatore nunc Dei, & hominum sermo est, sed de puris, & mortalibus, qui naturae viribus relinquuntur. Scio quidem Deum suplere posse per Gratiā, quod nobis non potest contingere per naturam. Nec negaverim in Sanctis Patribus, atque Martyribus nostris perfectam fuisse virtutem, quos legimus, nedum patienter tolerasse tormenta, sed quod consummatam, & physicam esse voluerunt, etiam intrepide mortem, quamvis terribilem, expectasse. Immo, quod plus est, ad illam cum non appellarentur, vel fugere possent, voluntarie cucurrisse: adeoque succensos amore Christi, pro cuius confessione moriebantur, quod liberationem in mediis tormentis oblatam recusantes, Deum pro perfectione martyrii rogarunt. Nec tamen, sicut non negaverim perfectam in ipsis fuisse virtutem, sic consummationem earum ipsos habuisse, confirmem;

post-

postquam Apostolorum maximus de se scripsit. *Ego autem carnalis sum unumquodque sub peccato, & post aliqua. Condelector enim legi Dei secundum interiorem hominem. Video autem aliam legem in membris meis, repugnantem legi mentis meae.* Qui quidem status non est, qui vere, consummateque debeat dici virtuosus. Prudentia igitur, quae sicut dixi, recta agibilium ratio definitur, aut Dei donum est, aut non potest ab homine usque ad perfectionis terminum possideri. Quis enim adeo linceis oculis, adeoque perspicacis, vel vividi intellectus, qui de praeteritorum ratione noverit praesentibus formam tradere, vel futuris regulam exhibere? Possumus tamen esse virtutis huius participes plus, & minus: ex quo fit, ut alter altero prudentior habeatur. Nam si adusque perfectionem ascendi potest ad aequalitatem, & ut ita loquar equilibrium, quotquot venissent ad illam deberent non impariter comparari. De Seneca vero quae ita mordes, alias sermo fiet. Vale: siquid vis cum Potestate Chiantis⁽¹⁾ cura ut venias, secumque componas. Ego quidem iam te tradi sibi absentem, & cum hic fueris praesentabo. Florentiae xviii. Kal. Februarii.

DO.

(1) Regio Etruriae non parva optimo vino, quod gignit valde celebris: eius praecipua oppida sunt Panzanus,

Radda, Castellina, Grevis, aliaque. Plurima in ea possedit iam, & nunc quoque possidet nobilis Familia Ricasola.

XVI.

DOMINO MANTUANO.

Sentio magnificentissime Domine mi pene te maximam librorum copiam esse, multosque te congregasse, qui non possent alibi forsitan reperiri. Regia vere cura, & diligentia, in qua Ptolemaeus Phyladelphius, adeo famosus fuit, quod in ipsam Bibliothecam Alexandrinam congefisse legamus, incredibile dictu, septuaginta millia librorum. ⁽¹⁾ Nec hoc idem Auctor Romani Imperii, Nilotica Bibliotheca, civili sive potius Alexandrino bello perusta, non facere cogitavit, qui id Romae faciendum instituit Caius Caesar tradens huius rei curam, & opportunam pecuniam Marco Varroni, ut non te paeniteat id curare, quod maximis olim Principibus non inferior occupatio fuit. Scio autem te nolle libros includere, sed habere, nec usui tantum dedicare tuo, sed ipsos, ut sunt scribentium destinatione, reputare communes. Quamobrem fiduciam capio, quod si quos habueris, quibus caream, illorum exemplationem mihi non invidabis. Et si senseris parvitatem meam in hac re secundum aliquid te ditiozem esse, iubeas, precor. Libenter equidem tuis parebo ius.

(1) De hac Bibliotheca deque ceteris vide Ioan- nem Lomeierum in li-

bro singulari de hoc argumento.

iussionibus . Velim autem dignetur Benignitas tua , si quos habueris Poetas extra communes istos , vel historicos , vel morales , qui discurrunt per omnium manus , ut scire possim , quo desumendis exemplis , valeam providere . Et quia mihi magna cum certitudine relatum est apud te esse Ennium antiquissimum Poetarum latinorum , dignetur tuae sublimitatis humanitas , si sic est , illum mihi , exemplandi gratia , commodare , libenter enim aliquid illius exoticæ latinæ aspiciam . Vale magnificentissime Domine mi , servuli tui memor . Caeterum Floriamonti tuo , cuius virtus omnibus Florentinis grata fuit , praebe , supplico , fidem , tamquam , si quae retulerit , me dicentem audieris . Florentiae VIII. Kalend. Decembris ,

XVII.

FRANCISCOLO .

Venit tandem , ut a tuis litteris , frater optime , auspiciam faciam , venit tandem Africa dulcis , & vicit iter durum pietas , ut ille idem Vates ait , venit tandem , & per fidelissimum , nobilemque meritum , & sanguine virum mihi praesentatam , & avide , & reverenter accepi , vixque prae gaudio continui lacrimas . Sed iamdiu experientia , multisque rerum argumentis edidici , numquam tam laeta provenire , quin tristibus non aspergantur . Nec mirum ; prodeunt gratissimae rosae , sed nonnisi inter spinarum aculeos colli-

liguntur. Mella ipsa cuspidiferas apes habent matres, vel saltem naturales artifices. Sed quid moror in re clarissima? Quid dabis inter humana, quod paene non tantumdem afferat moeroris, quam laetitiae? Sic mihi contigit Frater optime. Ante enim quam Africam recepissem voluebam mecum: Quid facies? Ecce Francisci tui nomen, & fama in manibus tuis erit. Quomodo consulēs illi? Certe cogitabam revidere librum, & si quid, ut scribis, vel absolum, vel contra metrorum regulam intolerabile deprehendissem, curiosius elimare & sicut Naso finxit in Aeneida, singulos libros paucis versiculis quasi in argumenti formam brevissime resumere, & exinde pluribus sumptis exemplis, & per me ipsum correctis, & diligenter revisis, unum ad Bononiense gymnasium, unum Parisius, unum in Angliam cum mea epistola de libri laudibus destinare, & unum in Florentia ponere in loco celebri, ut per omnes mundi plagas tantum opus, tantique vatis nomen splendidissimum volitaret. Hanc deliberationem lex, quam mihi scribis, & quam transire nec volo, nec audeo, nisi aliter disponas, inhibuit. Sed pone te velle, quod per manus meas liber huiusmodi publicetur. Me miserum? Legi totum carmen, quod mihi undecim quaternulis transmisisti, legi quidem totum solo trinoctio. Nam interdum propter officii occupationes, quae etiam plerumque ad plurimam noctem instant, omnino non licuit. Legi quidem admirabundus elegantiam carminis, maiestatemque sermonis, gravitatem sententiarum, & ipsum totius poematis

matis ordinem , & contextum , fateorque me nihil unquam gravius , nihil floridius , nihilque denique gratius perlegisse . Sed de hoc alias . Iam enim attingam , quid me in desperationem , & luctus aeternos involvit . Habet primus , & secundus liber Scipionis mirabile somnium , quod apicem historiae Romanae percurrens quantum expositionis volumen exigat quilibet harum rerum studiosus potest advertere . Habet tertius profectioem Laelii ad Siphacem Regem Numidiae , ut amicitiam contrahat cum eodem nomine Scipionis , & per magnam libelli partem domum regiam mirabili descriptione depingens demum ponit orationem Laelii ; Ibi *Optime Rex tanto quem fors dignatur amico* : Et demum subdit Regis responsum ibi : *Tum Rex blandus ait : vestrum Romane libenter Propositum amplector* , in quo petit se velle videre Scipionem . Ad ultimum in coena , & colloctionibus totus tertius liber , & quartus absolvitur , & omittit reversionem Laelii , profectioem Scipionis ad Regem , adventum Asdrubalis , fugam Consulis , coenam , & colloquia Regis , contractum foederis , apparatus Romani exercitus transfretaturi , dissensionem Senatus , perfidiam Regis , navigationem Scipionis cum exercitu , expugnationem castrorum Regis , & Asdrubalis igne factam , persecutionem Regis Laelio mandatam , & Masinissae , & eius captivitatem , deditionem Cirtae , & quicquid hoc medio tempore gestum est , a quibus hoc sequens opus , ut videre licet , omnino dependet . Quae cuncta quum breviter , & iudicio meo non pau-

cioribus, quam duobus libellis explicari possent, nusquam sunt, sed tamquam omnia ista praedixerit mox abrupto penitus ordine dicendi: *Moenia magnanimus victor trepidantia Cirtae* de Masinissa loquens post Regem in Africa devictum. Qui defectus quomodo irrepserit ego nescio. Forsan illos correctissimos Franciscus, & per neminem tangendos dimisit. Forsitan exemplantis errore dimissi sunt, aut, quod maxime reor, cum sciam Dominum Franciscum post primam editionem Africam in unum quaternum reduxisse, forte ipse idem aliquid mutaturus in chartulis primis consulto reliquit. Forte enim cogitavit profectio- nem Scipionis ad Siphacem, quae eidem & cunctis ad temeritatem adscribitur, subticere, ne viri famam, quem laudandum assumpserat, denigraret. Quocirca Frater optime nisi hoc, quod deficit, inveniatur, iam ego de Africa nostra, hei mihi horreo dicens, actum iudico, ut corrigenda sit potius Vulcano tradenda, quam edenda, nisi forsitan multum libri duxerimus extinguendum, quod faciendum nullo modo iudico. Ex quo te per Deum, & Superos omnes adiuro, & per si quem amorem adhuc ad Manes tanti Viri, ut arbitror, habes, per amicitiam nostram honestissimis inceptam auspiciis, per si quid earum unquam in illo sanctissimo Viro fuit, per suae famae aeternitatem, cuius te curam habere reor, quoniam ex hoc libro, crede mihi, eius memoria exstabit, obtestor & oro, quod hunc defectum revideas, & chartulis primis, quae meruerunt tam divino carmine primum inscribi, aut ali-
bi,

bi, ubicumque sit, invenias. Et ego me offero laboraturum, ut cuncta revideam, & quae corrigenda videro, corrigam, meis expensis, si tibi placuerit, edam, ut mecum ipse, antequam librum reciperem, cogitabam. Rogo te, ut in consilium insignem virum Lombardum (1) meum maximum famae Francisci nostri custodem; atque praeconem adhibeas, & confestim me hoc animi moerore curētis absolvere. Vale dum demum felix, cum hoc unum, in quo vertitur omnino splendor illius tui cari parentis effeceris. Datum Florentiae quinto Kalendas Februarii. (2)

F 2

PE.

(1) Lombardus de Serrigo Patavinus. Inter familiares Petrarchae epistolas una est ad hunc Lombardum, in qua Lombardus, sive Lobar- dus appellatur. Hic manum ultimam apposuit vitis Illustrium Virorum a Petrarcha exaratis, quas usque ad vitam Iulii Caesaris produxerat: alium quoque conscripsit librum de quibusdam memorandis mulieribus. Obiit die xi. Augusti an. 1390.

Vide Ephemeridum Venetarum t. 9. p. 153.

(2) Haec epistola publici iurisfacta est etiam a Laurentio Mehus, ea- que est XXVII. primae partis: nos autem ideo heic apposuimus, quod ab ea exitus eruitur epistolae superius allatae pag. 44., in qua Colucius rogat Franciscum de Brossano, sive ut malunt alii de Brossano, ut Africae Poema sibi transmittat.

XVIII.

PERUSINIS.

FRatres Carissimi. Decrevimus Sacrarum legum, atque liberalium artium studium in Civitate nostra reducere, quod quidem putamus ad totius Tusciae magnificentiam redundare. Quid enim est videre Tuscos olim divinarum, & umanarum rerum adeo peritos, & gnaros, quod legamus Florentissima Republica Romanorum decem Romuleae gentis principum filios ex Senatus Consulto singulis Etruriae Populis traditos, ut Sacrorum observantiam iustis moribus ipsorum ritibus referrent in Urbem, extra Tusciam scientiam quaerere, & alienae nationis iuris hanc studiorum gloriam per ignaviam condonare? Cogitantibus itaque nobis civilis praecipue Iuris solemnissimos habere Doctores, deliberatione matura providimus vestram urbem principaliter honorare. Et quum elegerimus ad hoc munus egregium legum Doctorem, & singularissimum Iuris interpretem Dominum Baldum Civem honorabilem Perusinum, (1) Fraternitatis vestrae rogamus affectus, quatenus eidem placeat non solum

(1) Baldus Ubaldius celeberrimus iuris peritus, Perusii anno 1319. ortus

ex Francisco de Ubaldis Medico Clarissimo, ut eruitur ex Sigillo VII.

lum veniendi licentiam amore nostri cum benignitate concedere, sed etiam si forte socordi consilio non . . . ipse suae curaret laudis honorem, placeat eum in dicta necessitate cogere, quodque nostris votis satisfaciat, persuadere. Sit huius studii nostrum onus in sumptibus, & vester honor in concessione libera

F 3

bera

VII. ab erudito Viro Do- | tom. 7. pag. 67. in quo
minico Mannio relato | sic legitur:

SIGILLVM BALDI DOMINI FRANCISCI DE
PERVSIO DOTTORIS VTRIVSQUE IVRIS

Pluribus in locis civilis | D. Francisci cum Reli-
iuris interpretis munus | gioso ipsorum fratrum
obivit, mortuus est Pa- | habitu sepultus hac in-
piae, atque in templo | scriptione:

VITA, LABOR STVDII, DIVINI CVLTVS AMORIS,
ARTES MATVRAE, LEGIS FVLGENTIA DICTA
LEGALIS NORMAE, PASTORVM CAELICA IVRA
ORNANT BALDI ANIMVM, QVI PANDIT DO-
GMATA CLARA.

QVI QVIA NVNC LINQVIT MORTALIA PON-
DERA CARNIS

DVLGIA IAM GVSTANS AVCTORIS PASCVA
SVMMI,

CLAVDITVR HIC BALDVS FRANCISCI TEGMI-
NE FVLTVS,

DOCTORVM PRINCEPS, PERVSINAQVE EDI-
TVS ARCE,

QVI OBIT AN. MCCCC. DIE XXVIII. APR.
IN AVRORA.

Consule Mannium cit. | epistolam publici iuris
loco, in quo hanc ipsam | factam invenies.

bera tanti viri ; ut tantum bonum ex vobis ,
& nobis cum participatione gloriae complea-
tur . Datum Florentiae die XIX. Iulii VIII.
Indictione MCCCLXXXIII.

XIX.

FULGINATIBUS.

AMici Carissimi. Vidimus vestras litteras
ad Thomassium & Andream consocios
nostros nuperrime destinatas, quibus vos
commotos ex zelo Iustitiae non insurre-
xisse contra illos funestissimos Parricidas, qui
ausi fuerunt in magnificum Dominum Domi-
num Trinciam perfidas manus iniicere, doleba-
tis, (1) & ad ulciscendum tam detestabile facinus
intimatis, & quomodo expuisis illis nequitiae fi-
liis, & revocato Corrado de Trinciis ac Ugo-
li-

(1) In Trincios ex hac
epistola coniurasse ap-
paret quosdam ex Ful-
ginatibus . Consimilis
coniurationis in eisdem
Trincios meminit Ad-
miratus ad annum 1420.
his verbis . *A Fuligno
andò Francesco Machia-
velli dottore per condoler-
si con Currado de' Trinci*
(Corradum hunc illum
esse credo, ad quem di-

recta est epistola infra-
scripta) *Signore di quel-
la terra, dell' atroce ca-
so della morte di Nicco-
lò, e Bartolommeo suoi
fratelli, e a dargli ani-
mo, e offerirgli aiuto per
mantenersi in quella Si-
gnoria . Unde apparet
etiam Trinciam fami-
liam Fulginei Dominam
fuisse .*

lino (1) vestra Civitas in tranquillitate quiescit, & magno videtur gaudio consolata. De quo vobiscum iucundis animis exultamus. Et in eo quod scribitis vestri fore propositi contractas cum sacra Liga per Commune vestrum inducias (2) observare multipliciter contentamur. Et nos ex parte nostra similiter faciemus, ac ut idem per magnificos fratres nostros Commune Perusii decernatur, eisdem scribimus in forma, quam iussimus praesentibus intercludi, nobilitatem ac dilectionem vestram hortantes, quatenus in tali proposito persistatis, & veram ac multis temporibus antiquatam caritatem, qua Commune vestrum nostro coniungitur, sicut firme speramus, inconcussis animis conservare, parati ad omnia vobis placita & accepta, & quae ad vestri status sustentationem cognoverimus pertinere. Datum Florentiae die XVI. Decembris prima Indictione MCCCLXXVII.

F 4

COR-

(1) Ugolinum Fulginei Dominum memorat etiam Adm. Hist. Flor. part. 1. tom. 2. lib. 16. ad annum 1396.

(2) Ad has inducias fa-

ciendas Trinciam Hortatus est Colucius in Epistola 37. primae partis pag. 86. Illam consule.

XX.

CORRADO DE TRINCIIS.

A Mice Carissime. Reversionem vestram in civitatem Fulginei (1) Thomasio & Andree nostris sociis per duas vestras litteras nuntiatam laetanter audivimus, & in tam iucundo, & insperato successu vobiscum totis animis congaudemus. In eo autem, quod vos observaturum contractas inducias obtulistis, multipliciter contentamur. Et nos ex parte nostra similiter faciemus, ac ut idem per magnificos fratres nostros Commune Perusii decernatur, eisdem scribimus in forma, quam iussimus praesentibus intercludi, nobilitatem ac dilectionem vestram hortantes, quatenus in tali proposito persistatis, & veram ac multis temporibus antiquatam caritatem, qua Communi nostro vestrorum praedecessorum series est coniuncta, sicut firme speramus, inconcussis animis conservare, parati ad omnia vobis placita & accepta & quae ad vestri status sustentationem cognoverimus pertinere. Datum Florentiae die xvi. Decembris prima Indictione MCCCLXXVII.

PE-

(1) Fullinium, sive Fulgineum, Etruscae Fuligno, parva Umbriae Urbs, ad radices Mon-

tis Apennini sita 20. miliaribus distans a Perusio in ortum, & 10. ab Assisio.

XXI.

PERUSINIS.

Magnifici Fratres Carissimi. Nobilis vir Corradus de Trinciis, nec non magnifici viri & amici nostri carissimi Commune Fulginei nostris sociis nunc per suas litteras intimarunt, quod intendebant contractas inducias observare. Ob quod Fraternalitatem vestram affectuosissime deprecamur, quatenus pro quiete Patriae & honore vestri Communis & nostri, qui maxime in promissorum observantia continetur, dignemini treguas praefatas facere inviolabiliter observari, & si qua forte novitas propter motum Fulginatum in partibus occurrisset, restitutionem captivorum atque praedarum diligentia tanta comprimere, quod cuncti videant, vos velle quaecumque conventa sunt firmiter adimplere. Datum Florentiae die xvi. Decembris prima Indictione MCCCLXXVII.

XXII.

COMITI LUTIO.

Gloriosa sunt nobis dicta de Vobis, Miles magnifice, & amice noster carissime. Gloriosa quidem, nam virtute vestra hostes tumidos & potentes campestri pugna superastis, & demum deficiente hoste, qui in aciem copias educeret & vobiscum pugnam conferendo committeret clausos intra moenia viriliter, & non minus feliciter tentavistis. (1) In quibus ostendistis, miles egregie, quantus infideat amor menti vestrae ad honorem, & statum magnifici fratris nostri Domini Bernabovis & nostrum; quanta pectori vestro insit audacia, quantaque in prompta manu vobis sit & in vestris gentibus fortitudo. Ob quod vobis merita reddimus impendia gratiarum, nobilitatem vestram hortantes, quatenus per inceptorum vestigia persistatis. Plura castra iam vestro sunt superata certamine: quaedam timore perterrita se spontanee tradi-

(1) Colucius heic forsan loquitur de pugna a Comite Lutio cum Varano habita, in qua capti sunt ad mille ho-

minum, ducenti interfecti, ipse autem Varanus ferme solus intra Tolentini moenia fugam se recipere coactus est.

diderunt. Nec sumus animis dubii, quin feliciora felicibus vestrae virtutis magnitudine cumulentur. Ite igitur, vir fortissime, pede fausto, & pugnam iustitiae quam fovemus, & libertatis certamen, quam novistis nos desiderare, certate (1); ut vestro Marte, vestraque virtute, sicut speramus in bello victoriam, & per bellum pacem nobis cum vestri nominis gloria pariatis. Datum Florentiae die IIII. Decembris prima Inditione MCCCCLXXVII.

OMNI.

(1) Arma enim sumpserant Florentini, & Sacram Ligam patraverrant ad libertatem tuendam, quam sibi abla-

turos Ecclesiae Praefectos praesenserant. Ideoque signa militaria erexerant inscripto LIBERTATIS nomine.

XXIII.

OMNIBUS COLLIGATIS . (1)

QUoniam statum Libertatis Italiae videmus a Sacrae Ligae nexibus dependere, & quoniam convocatio Sociorum nostrorum consuevit esse consolationis & fructus, ex deliberatione magnifici & excelsi Domini Domini Bernabovis Vicecomitis Mediolani Maieftatis Imperialis Vicarii Generalis, consulte decrevimus in Civitate Florentiae, omnes colligatos, & socios convocare, ut de statu publico totius ligae in medium consulatur, & ut prorogentur tempora ligae, prout tunc videbitur omnibus adunandis. Quocirca caritatem vestram affectuosissime requirimus & rogamus, quatenus vestros Oratores ad diem secundam mensis Februarii proximi, quam (quod felicibus auspiciis Purificationis Beatae Virginis factum sit) pro huiusmodi parlamento duximus deputandam, placeat destinare cum sufficienti auctoritate atque balia Ligam usque ad tempus, de quo deliberabatur, prorogandi, & ordinandi omnia quae fuerint ad exaltationem

(1) Qui nam fuerint Col- ; partem Col. Epist. praefertim pag. 24.
ligati, vide primam |

nem & statum tam sanctae tamque necessariae societatis. Datum Florentiae die xviii. Decembris prima Indictione MCCCLXVII.

XXIV.

FILIIS DOMINI CANTIS DE (1)
MONTEVETULO.

Nobiles Amici Carissimi. Recepimus responsionem vestram circa materiam pannorum retentorum per vos, illorum mercatorum Fedarensium per quam dolere videmini, quod ab initio super hoc non scripsimus nostram voluntatem & intentionem, addendo quod res iam dispersae forent iuxta nostra beneplacita restitutae: de qua responsione plurimum admiramur, quoniam per nostros oratores vestra nobilitas ad plenum de nostra intentione potuit informari. Et quoniam devotio quam habemus ad serenitatem Regis Ungariae est notoria, & vobis & cunctis populis manifesta, bene potuit vestra prudentia in hoc percipere quod vellemus. Addatur ad haec quod istae mercantiae fuerunt per nostros
ci-

(1) Fanum Fortunae inter nobiles familias suas recenset adhuc familiam Comitum de Mon-

tevetulo in qua etiam nunc Cantis nomen invenitur.

cives, sicut saepius scripsimus securatae, & quod omne damnum huius rei sit ad ipsos integre reversurum; quorum lamenta quae quotidie apud nos sine intermissione fuerint, maxime cum iustitiam postulent, non possumus ulterius substinere. Et ideo omitendo quas querelas apud nos fecerit de hoc magnificus frater noster Dominus Galeoctus vos iterum deprecamur, quatenus amore nostri placeat circa dictam restitutionem toties per oratores & litteras postulatam benigne, quantum scitis nos appetere, providere. Circa guerram autem, quam cum Domino Francisco de Castracanis geritis, oratori, quem vos transmissurum ad nos scribitis, respondebimus, & quantum nobis fuerit possibile vobis curabimus complacere. Datum Florentiae die xxiii. Decembris prima Indictione. Ceterum ser Ludovicum Bartoli civem nostrum dilectum hac de causa destinamus, cui circa hoc credere placeat tamquam nobis. Datum ut supra.

XXV.

COMITI RUBERTO DE
BATTIFOLLE (1) (2).

Nobilissime Domine, & singularissime Domine mi. Scio Dominorum alta semper esse consilia, nec aliorum esse de secretis ipsorum vel rationem quaerere, vel temere iudicare. Licet tamen illis, qui noti sunt, quique in ius amicitiae recepti fuerunt intercedere pro miseris, & pro humanis erroribus supplicare. Quo iure, quaque fiducia fretus, si te rogaverim, Vir clementissime, pro venerabili Patre, & compatre meo Domino Abbate Puppilii, tua sincera dilectio non miretur, praesertim quod novit Deus me potius tui gratia honoris, quam ipsius liberationis amore tibi scribere fideliter, amicabiliterque decrevisse. Et ut scias quod ad hoc me perpulit; scito qualiter hoc mihi stanti, plurimi Cives accesserant super huius detentionis materia Dominos adituri. Quod rescians persuasi cunctis, quod nollent rem istam adeo divulgare, quum esse non
pos-

(1) Comites Battifollis ex Guidiorum Familia fuerunt, ut videre est apud Admiratum in eiusdem familiae historia. Hic autem Rubertus Caroli filius fuit, qui post patrem, Puppilii etiam

Comes est appellatus.
(2) Battifollis oppidum fuit quatuor vel quinque millaribus a Puppio distans Florentiam versus, cuius vestigia vix adhuc apparent.

posset, quin, & tuus honor, & eiusdem Domini Abbatis aestimatio non laedatur: dum multi manus in Praelatum, & Christum Dominum iniecisse, quidquid te ad id impulerit non sine iure repraehenderent; & alii sine maxima causa rem tam rari, ne dicam mali exempli processisse forsitan cogitarent. Scis enim quanta cum paenarum severitate, Ecclesiasticarum rerum, Personarumque censura laicis prohibetur. Obtinui ergo ab omnibus, ut silerent; & ego scribendi pondus in me suscepi, sperans id obtinere, quod te dignum est concedere, quaeque fas est amicum in amici manibus impetrare. Quamobrem nobilitatem, & dilectionem tuam, quanto affectuosius possum, deprecor, & exoro, quatenus in hac re prudentissime velis honorem tuum considerare, ponere tibi Deum ante oculos, putareque quod magis tui gratia, quam illius, tibi scribam; efficereque quod idem Dominus Abbas dici nequeat esse detentus, sed ipsum amore mei maximum in modum habere placeat recommissum. Et in hac re, siquid unquam de te sperare possum, ostende. Vale Domine mi, parce precor si forsitan hec res duriuscula tibi visa sit. Non enim possumus & amicis morem gerere, & plerumque iustissimis licet, nostris affectibus indulgere, ut siquid affectui repugnet tuo, cum hac mea singulari complacentia recompensem. Florentiae v. Kal. Sestilis.

EIDEM

XXVI.

EIDEM.

EXpectavi nobilissime Domine, quod Dominus Paulus mecum, sicuti dixerat, loqueretur. Nam sciens Domini Patris Abbatis moderationem, non facile crediderim ipsum sub colore repetendi calculi, quod contra iuris ordinem est, incipiendum a captura decrevisse: nec in tali re, quando in ultimis, & rebus desperatis, concessum est implorare brachium saeculare. Cave Domine mi, ne perversa, blandaque consilia eo te praecipitent, vel iam praecipitaverint, nisi cito resilias, ubi cum temporalis infamiae nota, spiritualiter Deum offenderis, non faciliter absolvendus. Mementoque plurima signa Deum dedisse quantum sibi displiceat Dominos abuti potentia saeculari, iniciendo manus in Sacerdotes, & Christos Dei suos. Sit exemplo tibi Saul (1), & Philippus Francorum Rex, qui per Sciarram Columnensem Bonifacium,

Tom. IV. Part. II. G octa-

(1) Qui cum audisset Achimelecum Sacerdotem Dominum pro Davide consuluisse, eique cibaria dedisse, iratus iussit occidi, & cum eo Sacer-

dotes octoginta quinque, & Nobe Civitatem ipsorum impie percussit in ore gladii 1. Reg. c ap. 22.

octavum offendit (1). Et ut Federigos (2), Manfredos, & alios multos omittam, considera Carolum nostrum, qui postquam simili errore praesumpsit in Urbanum, cuncta sibi retrorsum, & infeliciter succedere (3). Quo te per Dei reverentiam, & asperionem Sanguinis Iesu Christi, Domine mi, deprecor, & exoro, quatenus hoc derelinquas inceptum, nec propositum urgeas, sed immutes. Cogitaque tecum sic Deum nostros tolerare reatus, quod vel correctionem expectasse, vel aggravari peccatum permisisse ad paenae cumulum videatur. Plura, & a pluribus scriberem: sed lator praesentium plenius tibi foret de materia locuturus, cui credito tamquam mihi. Et sperato Deum memorem nefandi. Florentiae xvi. Kal. Septembris manu propria festinanter.

CO-

(1) Sciarra Columnensis iussu Filippi Francorum Regis Bonifacium VIII. Anagninae degentem aggressus est, & summa Pontificii Culminis dignitate omnino posthabita Illum Sacris vestibus indutum indigne habere, & captivum reddere ausus est. Vide Baron. ad annum 1303. Haec ipsa habet etiam Cl. Muratorius tom. 4. Antiquitatum Italicarum Medii Aevi in fragmentis Fulginatis Historiae.

(2) De Friderico II. Im-

peratore, qui Ecclesiae persecutor est adpellatus, vide tom. 1. Epist. Petri de vineis editarum Basileae an. 1740. De nonnullis aliis huius nominis principibus Baronium consule ad annos 1158. 1225. 1322. & alibi.

(3) Cum Urbanus VI. Roma, ubi pestis grassabatur, fugiens Neapolim se recepisset, Carolus Rex in arcem Averfae captivum perfide custodiri iussit. Vide Baron. ad annum 1389.

XXVII.

COLUTIUS POETA FLORENTINUS
BERNARDO DE MUGLO. (1)

Indignaris tecum dilectissime Fili nullam tibi diem sinceram, & iucundam effluxisse, quum gaudia matutina vespertinus tibi moeror obnubilet. Gaudeo te ista perpendere: dummodo post experientiam plurimam, & indignari

G 2

(1) Bernardus de Muglo Patria Bononiensis fuit. Alia ad hunc ipsum Epistola publici iuris facta est a Laurentio Mehus, eaque est XI. primae partis; in qua adnotatum lego hunc Bernardum filium fuisse Magistri Ioannis de Muglo artium, & medicinae Doctoris famosissimi; Verum hoc loci suspicor hallucinari Laurentium nostrum, cum Bernardus de Muglo Petri (ad quem directa est Epistola LXXII. nostrae primae partis) filium fuisse ex hac Epistola appareat, ubi de Petro vita

functo loquens ait; *Praemissimus perpetuum Bononiae decus uniuscuiusque virtutis specimen patrem tuum &c.* nisi dicere velimus, Petrum hunc Ioannis quoque nomine fuisse insignitum, quod tamen ex ipso Mehus dici non posse apparet, cum in cacatis quibusdam pervicacissimis chartis Petrum hunc de Muglo Rethorem non Medicum fuisse contendat, Ioannem vero in adnotatione ad citatam Epistolam, ex Cl. Muratorio Medicinae Doctorem fuisse afferat.

gnari desinas & mirari. Quid enim solidum, aut verum, aut, si hoc modo melius exprimi sensus potest, quod longiusculum gaudium in hac caducarum rerum Societate caducis & corruptibilibus esse potest? Nulla sunt in hac vitae nostrae conversatione stabilia; aut nos illa deserimus, aut nos ipsa deserunt. Hinc & inde si terram respicias incessabilis fluxus & refluxus est. Quid prodest fortunae benignitatem arridere perpetuo, postquam, licet ipsa non desinat, tu tamen es illi, dum inevitabile fatum mortis evenerit, defuturus? Sed rariora commemoro, frequentius enim est mutare fortunam, quam a felicibus derelinqui. Quid igitur mirum o fili dulcissime: si diem integram, & serenam effluxisse non vides? Docent haec nos non huic mundo, sed ad aliud natos esse. Quod si nulla ratione pateat, satis est sine dubitatione cognoscere felicitatis bona aliter redundare, quod nihilo prorsus indigeat, quem contigerit esse felicem. Atqui Reges & Principes, quos fortunatissimos dicimus, divites ipsi aut fama clari, vel conspicui dignitatibus, seu nimia potentia formidandi videntur tanto plurimum indigere, quanto maiori statu cernimus praepollere. Ad felicitatem itaque nati, donec illam adipiscimur quiescere non valemus. Noli itaque mirari vel etiam indignare si diem integram cum dulcedine non transisti: si quotidie asperitate quadam urgetur suavitas, si continuas experiris vicissitudines inter tristitia, atque laeta. Nulla quidem viae tanta reperitur amoenitas, quae non afferat viatoribus lassitu-

fitudinem . Si nescis Bernarde mi , peregrinus es , non natus ad viam , sed ad Patriam : ad quam nisi perveneris , semper tecum de incommoditate viae rissabere . Corruptibile corpus incorruptibilium Societate vix uno momento manere potest illaesium . Aut enim extrinsecum aliqua incommoditate feritur , aut in se languescit . Properandum igitur in Patriam , ubi non una dies , sed infinita sunt saecula feliciter transigenda . Non invidendum est vita defunctis , quod ad illam beatitudinem nos praecesserint : sed gaudendum . Praemisimus perpetuum Bononiae decus , uniuscuiusque virtutis specimen , patrem tuum & doctorem meum , cuius laudes nulla umquam abolebit oblivio ; sed donec studiorum erit Bononia mater , Petri nomen super cunctorum Rhetorum memoriam celebrabitur . Ego autem spero Virum innocuum , Virumque catholicum ne dum diurnam famam habiturum in terris , sed feliciter fore receptum in caelis . Quid autem de ceteris dicam , quos tanta cum affectione conquereris patriae fuisse subtractos , nisi quod quum vivi fuerint Nomen Domini venerati , debitam portionem meruerunt recipere extincti ? Consolare Fili carissime , nec sic dolori relinquantur habenas , ut ultra quod deceat conturberis . Perdidit studium & solum illa frequentia tantos Principes & Doctores ; sed nunc gloriose cum fama quotidie celebrantur . Et denique siquid in oculis nostris videtur esse deflendum , consideremus quali Rectore cuncta tam Supera quam Infera gubernentur , & provideamus aliter deformia dicere , quae scimus

Illum tantum Opificem ad universi pulchritudinem ordinare. Desine conqueri pestes, & praesentem frigoris intemperiem lamentari: nam quum Deo rectore cuncta sine dubio gubernentur, sic nobiscum agitur ut oportet. De me autem, quem iam, licet in mortali sarcina degam, quasi mortuum deshevisti, scito quod valeam, licet frigoris huius molestia iam ter afflictus non leviter aegrotarim. Vale.

XXVIII.

COLUTIUS BERNARDO DE MUGLO.

Fili Carissime. Iam pluribus tuis pulsatus Epistolis hucusque circumventus con-
ticui. Non enim libenter tibi non scribo, in cuius recordatione clarissimi Parentis tui celebris est inextinguenda memoria, cuius inclytum nomen & gloriosa fama tibi maximum honoris imponit, inexcusabilemque beneficiendi necessitatem. In tanta quidem pristinae lucis aestimatione versaris; quia ubi aliquem ex te decoctae virtutis florem emittas, omnis illa gloria in ignominiam commutatur; quotiensque de Sanctissimi Genitoris tui virtutibus colloquium erit, toties de posteritatis ignavia sermo fiet.

Haec haecenus. Spero quidem te post prima vestigia gradientem, quum aetas suppetat, indoles adsit, patriaque tua studiis inclyta te undique ad virtutem invitent, quumque maternas monitiones sis iugiter habiturus, quae
vir-

virtute sua tibi insensibilis facit patris damnum, cunctis virtutibus adhaesurum: ne tibi dispendio pristinum verum nomen & pudori fiat. Nam licet aboleri tanti viri gloria nequeat, celebrior tamen apud aetatem nostram manebit, vehementiorque transibit in posteros. Sed & lumen tuum de sui fonte luminis oriatur. Vale felix & mei memor; quumque te amem: fac me diligas.

XXIX.

COLUTIUS CANCELLARIUS FLORENTINUS
BERNARDO DE MUGLO.

Fili carissime. Vidi laetus litteras tuas primi filii gravitatem non mediocriter redentes, quae spem non modicam praebuerunt, si perseveraveris, si te ignaviae & sordidae non tradideris, paternae famae gloriam in te facile translaturum. Quod ut facias hortor & rogo. Tali quidem superstite filio, si virtutibus studeas, non erit magna ex parte tantus doctor extinctus. Me autem volo veluti praesentem ad cuncta requiras. Vale.

XXX.

SENENSIBUS.

FRatres Carissimi. Vobiscum fratérne conquerimur, & domestice lamentamur, quod cum iamdiu viderimus Petrum Domini Iacobi de Ptolemaeis (1) suis suggestionibus procurare quod illustris noster Frater Dominus Praefectus (2) almae Urbis a Sacrae Ligae corpore deviaret, nos ipsum de hoc debite reprehendissemus, seque operaturum contrarium adfirmasset, tamen ab incepto non destitit, donec conceptum suum pestiferum affectum demandavit. Nec contentus commissis, sed peiora malis, & pessima prioribus cumulando, nunc in Curia Romana moratur contra nos, & honorem nostrum, & contra totius Ligae statum, ac vestrae patriae detrimentum, in suorum venenositate verborum, quorum sibi, ut novistis, ingens est copia, se cunctis exhibens
ma-

(1) Ptolemaei ex nobilibus Senensium familiis fuerunt, qui adhuc vigent.

(2) Hunc esse puto Franciscum de Vico Romae Praefectum, ipsum ad quem scripta est Epistola superius allata pag.

38. quae cum hac convenire videtur, cum in ea lamentetur Colucius quod idem Praefectus pacem cum Ecclesia pertractaret, Sacraeque Ligae fidem frangere cogitaret.

manifestissimus praedicator, & latenter vestri status & nostri procurando, molitur praecipitium & ruinam. Quocirca Fraternitatem vestram totis affectibus deprecamur, quatenus, pestiferis persuasionibus suis aures modis omnibus denegando, ne in Curia maneat talia vobis & nobis praeiudicialiter tractaturus, dignemini salubri consilio providere. Nec tantillum hominem negligendo despiciat vestra prudentia, quoniam ut in veteri proverbio habetur, praecipitari magnus currus obiectu parvissimi lapidis consuevit. Datum Florentiae die prima Ianuarii prima Indictione MCCCCLXXVII.

XXXI.

NOBILIBUS DE PTOLEMAEIS.

Nobiles Amici Carissimi. Vobiscum fraterne conquerimur & domestice lamentamur, quod quum iamdiu viderimus Petrum Domini Iacobi de Ptolemeis suis suggestionibus procurare quod illustris noster Frater Dominus Praefectus almae Urbis a Sacrae Ligae corpore deviaret, & nos ipsum de hoc debite reprehendissemus, seque operaturum contrarium adfirmasset, tamen ab incepto non destitit, donec conceptum suum pestiferum affectum demandavit. Nec contentus commissis, sed peiora malis, & pessi-

pessima prioribus cumulando nunc in curia Ro-
 mana moratur contra nos & honorem nostrum,
 & contra totius Ligae statum, ac vestrae pa-
 triae detrimentum in suorum venenositate ver-
 borum, quorum sibi, ut novistis, ingens est co-
 pia se cunctis exhibens manifestissimus praedi-
 cator, & latenter vestri status & nostri pro-
 curando, molitur praecipitium & ruinam.
 Quocirca nobilem dilectionem vestram affectuo-
 sissime deprecamur, quatenus amore nostri
 placeat in hoc tale remedium adhibere, quod
 non possit dicere Populus Florentinus, quod
 unus de stirpe vestra, quam super alias Tu-
 sciae Nobilium domos singulari semper praero-
 gativa coluit & amavit, aliquid contra Floren-
 tinae Reipublicae statum agitet vel attentet.
 Sufficiat sibi credulum illum Dominum, cu-
 ius in servitiis commoratur, suis persuasioni-
 bus impulisse a Ligae foedere, quo surrexerat
 ad amplum dominium, declinare. Datum Flo-
 rentiae die prima Ianuarii Indictione prima
MCCCLXXVII.

XXXII.

PERUSINIS.

Patres Honorandi. Receptit quilibet nostrum litteram magnificentiae vestrae, amplissimum quidem privilegium nostrarum personarum & successorum nostrorum, quibus nos vestra Civitate donatos, numero vestrorum Civium honorabiliter aggregatis, quod non obstante Civitate huiusmodi, & quamvis nos & nostri posterum non fuerimus militiae cingulo decorati, ad vestrae regimina Civitatis possumus adsumi, ac delationem armorum nobis cum duobus fociis concedendo, & quod habitu triumphali in vestro debeamus pingi palatio decrevistis, nos in magnorum verborum splendore variis honorum titulis maiestando: in quibus etiam si nostra praecessissent merita, vestrae magnificentiae tamen ingens a nobis gratia, maximaque a cunctis vobis gloria deberetur. Quid autem praedicabilius apud omnes, quid gloriosius, quam populum beneficiorum memorem digna pro receptis praemia compensare? Quid esse potest apud honoratos acceptius, quam in receptione praemii benefectorum suorum audire merita cum fulgore sui nominis celebrari? Sed quod haec omnia ex sola vestrae magnificentiae benignitate novimus processisse occasionem ostendendae gratitudinis requirente, omnem nobis referendae gratiae facultatem vestra munificentia proclufistis.

sistis. Quod quantumcumque sit, quia tamen cuilibet satis est exhibere quod potest, omni mentis affectu, toto corde, tota anima, & totis viribus quanto pleniora possumus debita solvimus impendia gratiarum, sperantes supernum Dei Numen, apud quod nec impunita mala remanent, nec bona sine praemio negliguntur, illud, quod ex impotentia defuit, supplementum. Datum Florentiae die IIII. Ianuarii prima Indictione MCCCLXXVII.

XXXIII.

VICECOMITI TURONENSI. (1)

EXcellens atque Generosissime Domine metuende. Relatione nobilis Viri Domini Perini de Grimaldis (2) dilectissimi concivis nostri laetanter accepimus Excellentiam vestram ardentem optare, quod cum Apostolici culminis sanctitate humilitatis nostrae devotio componatur, in hoc tam commendando negotio vestrae dominabilis intercessionis operam

(1) Guilelmus Rogerius Filius Guilelmi Rogerii Comitis Bellofortis, Gregorii XI. Pontificis Maximi germanus.

(2) Perinum hunc, ex nobili familia Genuensi de Grimaldis, illum ipsum esse arbitror, qui conductus est a Florentinis an.

1362. quum in Pisanos arma moverunt; & tunc fortasse ob res bene gestas Florentina Civitate donatus est. Ex Familia Grimaldia alius, Lucas scilicet, Civitate donatus legitur apud Admiratum Hist. Flor. lib. 14.

ram offerendo . Quod humanissimae mentis propositum digno satis non possumus laudum praeconio celebrare . Quid enim optabilius , quid melius posset vestra Dominatio procurare , quam sublato bellorum turbine pacificare Italiam , & nos Ecclesiae Romanae devotissimos filios in sinu benevolentiae Sedis Apostolicae relocare ? Et quoniam qui ineunt pacis consilia sequitur eos gaudium , non vos paeniteat hunc sanctum mentis habitum induisse , sed in eo quotidie vobis crescat affectio , & vestrae excellentiae claritas confirmetur . Oh quantum honoris & gloriae splendori vestri nominis adiungetur ; si dederit Deus per manus vestras tam acerrimum bellum in pacis dulcedinem commutari ! Quis non adeundus labor , quae non subeunda pericula , ut ad gloriosum effectum tam commendabilis operae veniatur ? Addatur quod Sanctissimus Pater & Dominus noster , Dominus Summus Pontifex , Claritatis vestrae Germanus ad preces vestras , tum propter carnis necessitudinem , tum propter gloriosissimi vestri Praetoris altitudinem atque prudentiam facilius inflectetur ; ut quum possit ad hoc sola gloria ceteros Principes imitari , vos & futurae gloriae splendor , & efficiendae rei facilitas ad tantum bonum debeat propensius animare . Nos autem qui non ambitione dominii , non intentione offendendi , non acquirendi cupidine , sed necessitate defendendae libertatis nostrae in hoc tam displicibile bellum incidimus , nos ad pacem dispositos , & per manus vestras ; quod summe desideraremus , & per medium alterius cuiuscum-

scumque prius ipsam invenire poterimus, ostendamus; vos & claritatem vestram totis affectibus deprecantes, quatenus circa hoc vos interponere non tardetis. Praeveniat magnificentia vestra cunctos, qui intercedere satagunt mediatores; ut, quod rarissimum nobis erit, Populus iste & tota Italia in Apostolicae clementiae humanitate pacem inveniat, & intercessione vestri tantum donum ab alio sanguine minime recognoscat. Datum Florentiae die v. Ianuarii prima Indictione MCCCLXXVII.

XXXIV.

COLLIGATIS.

NE forsan quae gesta sunt per Oratores nostros cum Magnifico Fratre nostro Domino Bernabove contingat vobis mendacis famae praeconio contra veritatis terminos nuntiari: noveritis Sanctissimum Patrem & Dominum Summum Pontificem ad praefatum Dominum Bernabovem suos speciales Nuntios direxisse, suggerendo, quod paratus erat per manus suas ad pacem cum ipso nobiscum, & cum omnibus colligatis, & ad bonam concordiam devenire. Et per oratores nostros fuit responsum; & alios Colligatos paratos esse similiter versa vice (1). Ipse autem
Do-

(1) Anno 1377. exeunte
tot tantisque bellis
aem imponere cupiens

Summus Pontifex Urbi-
natensem Episcopum
Oratorem Florentiam
mi-

Dominus Bernabos multis respectibus se in hoc tamquam mediatorem ingerere renuebat; sed tandem victus precibus Oratorum nostrorum hoc onus assumpsit, & commissionem sibi oblatam pro parte Summi Pontificis acceptavit: moxque scripsit Apostolicae Sanctitati, quod super assumptione talis tractatus suos dignaretur commissarios destinare, cuius responsio iam reverfis nostris oratoribus expectatur. De quo quicquid sequetur caritati vestrae curabimus intimare, denuntiantes vobis nostrae fore intentionis, nostrique propositi nihil agere sine vobis, & quod Colligatis omnibus quicquid tractabitur patefiat. Datum Florentiae die xxix. Ian. MCCCLXXVII.

CHO-

misit, Florentinis per eum proponens ad pacem componendam arbitrum Bernabovem eorum colligatum. Convenerunt Florentini, Legatique hac de causa ad Bernabovem missi sunt, qui Serezanum illum perduxerunt, quo

& Cardinalis Otho Brunisincensis Pontificis Legatus adpulerat. Eoque Francorum Regis, Ioannae Reginae, Venetorumque Oratores ad hanc pacem firmandam convenerunt. Pog. Hist. lib. 2. pag. 75.

XXV.

CHOCHO. (1)

Nobilis Amice carissime. Displicenter audivimus, quod de brigata vestra, septima praesentis mensis, de nocte, equitaverunt ultra quam quinquaginta Sachomanni ad locum ubi dicitur *Corliano*, & insultu facto contra homines ibidem commorantes, pluribus vulneratis, omnes domos ipsorum posuerunt ad praedam, & exinde plures bestias grossas, & minutas, pannos, & alia, quasi de finibus hostium reduxerunt; quae scimus contra vestram voluntatem & intensionem proculdubio perpetrari. Sed tamen nisi in hoc remedium apponatur in posterum, & nisi restitutioni damnorum nostrorum subditorum realiter provideatur, haec in maximum dedecus Magnifici Fratris nostri Domini Bernabovis, & vestri noscitur redundare: ea propter vos affectuosissime deprecamur, quatenus placeat taliter ordinare, quod vestrae gentes ire ad faccum, ut inceperunt, ulterius non sinatis, fa-

(1) Chochus natione Anglus, qui in bello a Pisanis cum Florentinis habito an. 1364. ob res ab eo bene gestas equestri dignitate est insignitus. Adhaerebat au-

tem in hoc bello Pisanorum partibus sub Duce Anglorum Ioanne Haucud, ut videre est apud Ammir. Hist. Flor. lib. 12.

faciendo recepta damna taliter refarcire, & talem punitionem contra praedictos; quod sicut tenemus ostendatis haec vobis non minus, quam nobis realiter displicere. Datum Florentiae die VIII. Februarii prima Indictione MCCCLXXVII.

XXXVI.

DOMINO IOANNI HAUCUD.

Magnifice miles, Amice carissime. His diebus, prout alias scripsimus, aliqua Anglicorum brigata de nocte equitavit ad faccum ad unam villam, quae dicitur *Corlianum*, & ibi pluribus ineptissime vulneratis, praedas boum, pecudum, & pannorum, & omnium rerum hostiliter rapuerunt, & quotidie similia moliantur, & in terris etiam multa inhonesta & displicibilia perpetrant, & attentant. Scimus haec vobis non minus quam nobis etiam cordialiter displicere; & quod turbarent Magnificum Fratrem nostrum Dominum Bernabovem, si ista perciperet, longe plusquam si in suis subditis contigissent. Brevis summa omnium est, quod si per vos celeriter remedium non ponatur maximum scandalum orietur. Et ob id vestram nobilitatem requirimus & rogamus, quatenus omnibus omis- sis ad partes istas subito redeatis. Quoniam vestra praesentia cuncta diriget, & omnia salubriter reformabit, componendo praesentia, & futuris consueta prudentia providendo. Salvum

114 COLUCII SALUTATI

conductum, quem per litteras vestras datas die VIII. praesentis mensis scribitis vos non habuisse, credimus iam vos infallibiliter accepisse. Pro Deo venite, & sine dilatione venite. Datum Florentiae die x. Februarii prima Indictione MCCCLXXVII.

XXXVII.

DOMINO GUGLIELMO VICECOMITI
TURENNAE.

EXcellens, atque gloriosissime Domine metuende. Gratosissimas litteras vestras maxima nuper consolatione recepimus, quibus Excellentia vestra nobis insinuat, quod abundantia nostrae humilitatis attenta, ut Italia, Patria, & habitantes in eadem, possint in tranquillitate & pacis concordia permanere vos esse paratum, servato tamen honore Domini nostri Summi Pontificis, & Sanctae Romanae Ecclesiae, circa huiusmodi pacis negotium praestare pro viribus operam efficacem. De qua tam liberali & tam prompta oblatione dignas rependere gratias non valemus. Sed quoniam, ut in sacris litteris legitur, qui ineunt pacis consilia sequitur eos gaudium; speramus pium & misericordem Deum, cuius timor replet pacem & salutis fructum, digna vobis praemia redditurum. Nos autem quan-
ta

ta possumus efficacia, plenissimas gratiarum referimus actiones; claritatem vestram toto corde, tota mente, totis viribus, & ex tota anima nostra suppliciter exorantes, quatenus pro honore Sanctissimi Patris & Domini nostri Domini Summi Pontificis, & pro exaltatione Sanctae Matris Ecclesiae circa hoc dignemini post tam vehementem dispositionem, iuxta vestrarum litterarum tenorem indefessis animis operari. Non terreat magnitudinem vestram labor. Nolite propter difficultatem aliquam desperare. Erit quidem vobiscum Deus, qui solus aspera plana reddit, & quum inter patrem & filios debeat Dominatio vestra metuenda versari, quomodo negabit vobis Sanctissimus Pater noster, secundum carnem vobis germanus, & secundum Apostolatus apicem vobis Pater & nobis, quicquid pro pace volueritis eum facturum? Quomodo poterit nostra devotio ad pacem tota mente disposita consensum honestis vestris petitionibus denegare? Habetis inde benignum Patrem, hinc devotos filios, qui per tale medium inquirent pacem & sequentur eam. Eia ergo, Domine metuende, rumpite moras, & in gloria tam ingentis tituli cunctos qui hunc honorem praeoccupare conantur, sicut alias scripsimus, praevenite. Nos enim adeo ad pacem dispositi sumus, quod per quemcumque, & quamcumque concordiam habere poterimus, pacem, non expectantes ulterius, concludemus. Ceterum petit vestra Sublimitas, quod in quibus terminis remansimus in habitis abhinc retro tractatibus vobis debeamus, & ad quem finem

tendimus, intimare. (1) Cui particulae breviter respondemus; quod hoc negotium tam arduum est, & tanta hinc inde tum difficultate tum subtilitate discussum, quod non posset exprimi per scripturam. Quia etiam longum est iter, & periculis plenum, & maximum esset utrique parti dispendium, quae in hoc agitata sunt ad aliorum notitiam devenire. Sed quum, prout scripsit nobis nobilis vir concivis noster dilectus Dominus Perinus Grimaldus, vestra debeat ad Portum Pisanum dominatio declinare, ad locum illum nostros Oratores solemnissimos transmittemus, per quos curabimus quantum petitis vestram Excellentiam informare. Deus cunctarum rerum mirabilis Opifex det vobis iucunditatem cordis, & fieri pacem in manibus vestris; ut det Dominus noster Papa virtutem populo suo, & benedicat populo suo in pace. Datum Florentiae die XXI. Februarii prima Indictione MCCCCLXXVII.

DO-

(1) Plures enim pacis tractatus habiti sunt. Tertio siquidem a Florentinis pacis firmandae gratia Legati ad Pontificem missi sunt; Ipse autem Pontifex Petrum Gambacurtam Pi-

farum Dominum hac ipsa de causa Florentiam misit. Verum, quidquid in his tractatibus factum sit, quisque semper infecto negotio in Patriam reversus est.

XXXVIII.

DOMINO IOANNI HAUCUD.

Magnifice atque Egregie miles, Amice Carissime. Scribimus magnifico fratri nostro Domino Bernabovi, quod dignetur pecuniam pro solutione Anglicorum & Britonum destinare. Et quoniam vestram scimus in hoc assistentiam profuturam, vos affectuosissime deprecamur, quatenus placeat circa hoc favorabiliter operari. Ceterum quod propter vestram absentiam difficile videtur consignationem Anglicorum posse fieri, & etiam quae inordinate sine capite manent, & praesentia vestra cuncta, quae minus digeste procederent laudabiliter ordinabit, vestram nobilitatem rogamus, quatenus vos pro cunctis quanto citius fieri poterit expedire. Et circa factum (1) Roggeri . . . & sociorum in exonerationem vestram cum praefato magnifico Domino quantum expedit confirmetis. Datum Florentiae. Die v. Ianuarii prima Indictione MCCCLXXVII.

H 3

DO-

(1) Forſitan eſt *Roggerius* | in locis mentionem fe-
Canis de quo pluribus | cimus.

XXXIX.

DOMINO IOANNI HAUCUD.

Magnifice miles, amice carissime. Sicut alias vobis scripsimus propter directionem gentium vestrarum praesentia vestra multipliciter indigemus. Nunc autem quum gentes Ecclesiae in potentissimo brachio territorio Senensium appropinquaverint, (1) & quotidie, tam ipsos quam alios nostros colligatos invadant hostiliter & offendant; quumque fuerint, ut scitis praefatae gentes in adeo stricto loco locatae, (2) quod propter straminis & aliarum rerum inopiam oporteat ipsas praesentialiter commutare, de hoc tanta necessitas imminet, quod absque vestra persona gentes ipsas sicut oportet ordinare non possumus, & ad Sociorum destinare subsidia non valemus; & ex hoc, rebus sic stantibus, multa possent vobis
&

1) Fortasse loquitur heic Coluccius de Ramundo Pontificis nepote, qui ut ait Pog. Hist. lib. 2. cum parte exercitus per agrum Senensem maritimum venit, castrisque, postis Grossetum, quod praesidio valido tenebatur, diutius oppugnavit. Verum cum Augutum, auxilio illi adventare

praesensisset, tanti Ducis timore motus, relicta oppugnatione, retrocedens ex Senensium finibus discessit.

(2) Anglicae gentes, quae Duci Ioanni Haucud parebant apud Montem Poplitianum castra posuerant, ut videre est in Epistola superius allata pag. 68.

& nobis displicibilia provenire. Quocirca nobilitatem vestram requirimus & rogamus, quatenus sine ulterioris morae dispendio ad ipsarum gentium gubernationem & regimen placeat vos conferre; ut vobiscum una, quae sint nostri honoris & totius Ligae statui possimus mature consulere, & ad effectum vestris cum favoribus demandare. Datum Florentiae die XXI. Ianuarii prima Indictione MCCCLXXVII.

XL.

SENENSIBUS CONTRA MAGISTRUM
GABRIELEM DE VULTERRIS. (1)

FRatres Carissimi. Cogimur quae ad vestri status columen pertinent, quaeve possent deducere nostrum regimen in ruina vobis fraterna caritate suggerere, ut possitis paratis periculis, opportunis remediis obviare. Novimus itaque Venerabilem Virum Fratrem Gabrielem Sacrae Theologiae Magistrum, & Provinciale Ministerium Ordinis Minorum, sub sui praetextu officii, apud vos insidiosè versari, ut in melliflui sermo-

H 4

ni

(1) De F. Gabriele de Vulterris haec habet VVad. in annalibus Minorum ad annum Christi 1376. *Fr. Gabriel Vulterranus Provinciae Tu-*

sciae Custodiae Senensis, Vir venerabilis, & doctus qui praedictam Provinciam annis novem gubernavit, & Inquisitorem egit haereticae pravitatis.

nis dulcedine, quo plurimum valet, moveat simplices, prudentes decipiat, & malecontentos accendat ad ea, quae vestrum statum praecipitent & subvertant. Et hoc non sine causa scribimus, nec ab in fide digno vana relatione sentimus. Et si liceret, quicquid de hoc, manu tetigimus, propalare, in maximam admirationem atque formidinem sensus vestrarum mentium moverentur. Quocirca, quum talem virum tamquam potentis eloquii, & talia cogitantem periculosissimum sit intra vestra moenia retinere, Fraternitatem vestram affectuosissime deprecamur, quatenus eundem placeat sine alicuius morae dispendio, in qua versatur non mediocre periculum, a vestris finibus prohibere; ne lupus intra ovile clausus pecoris exitium mente conceptum deducat praeiudicialiter ad effectum. Datum Florentiae die XII. Februarii prima Indictione, MCCCLXXVII.

XLI.

EPISTOLA COLUCII CANCELLARII
FLORENTINORUM.

FRater carissime. Saepe numero mecum reputans, quod & tibi met memini me verbotenus communicasse, admiratus sum illam vulgarem opinionem, Senecam Ethicum Neronis praeceptorem, collocutorem Pauli (1) Tragoediarum auctorem fuisse: nec temere assentiendum vulgo arbitror, apud quod didicit saepius fama mentiri: adeoque si quis Virgilium in Amasiae suae calatho tractum per fenestram minime pependisse contendat, & de eiusdem mulieris tentigine neget adhibitis facibus magicum esse factum incendium, mendax ignarusque ab omnibus reputetur. Idem vulgus Aristotelem equitatoriae fellae dorsum, lupatisque ora praebuisse confirmat: dum puel-
lae,

(1) Honorius Augustod. Senecam D. Pauli collocutorem fuisse his verbis asserit. *L. Annaeus Seneca Condubensis Forini Stoici discipulus, & patrius Lucani Poetae scripsit quasdam Epistolas ad Paulum Apostolum, & Apostolus quasdam rescripsit. Epistolae a Se-*

neca D. Paulo scriptae octo, D. Pauli ad Senecam sex numerantur, quarum meminit D. Augustinus, & Hieronymus & Linus Pontifex, quae tamen omnes doctorum virorum iudicio spuriae sunt. Vid. Fabric. Bibl. Lat. tom. 1. & Liplium in Senecam.

lae dilectae exhibet se vectorem. Quae quam vera sint, non dicam verisimilia, tu novisti. Ea propter plus apud me valebit ratio, quam vulgare proloquium. Postquam enim Tragoediarum mihi lepor innotuit, admodum stili dulcedine delectatus, de Sententiarum pondere praesumebam, & illum Annaeum Senecam illarum auctorem fuisse mihi facile persuadebam. Habet enim hoc proprium communis opinio, ut ea mentes hominum celeriter imbuantur. Adest Boetius de Scholastica disciplina, qui eo loco, in quo Poetarum libros commemorat, inquit Virgilii prolixitas, Statii Urbanitas, Senecae Tragoedia &c., non enim recolo textum in forma, quibus textibus cum se fama tueatur, iam memini me paene venisse in dubium praefatum, Senecam fuisse Tragoediarum auctorem. Quod adeo inolevit, ut non solum ignari, sed etiam prudentes, & harum rerum studiosissimi hoc tenaciter affirmant; quod etiam in Epistola ad Senecam ille saeculi nostri decus Franciscus sentire videtur. Et quod magis admiror eundem Senecam auctorem Tragoediae Octaviae profitetur. Ego vero quum diu de ceteris dubitarim, eaeque longe a stilo Senecae viderentur extraneae, Octaviam post eius fata compositam certissime obiectabam. Quis enim alicuius Tragoediae auctor, quae aliorum gesta commemorat, in eadem loquentem magnifice se introducat? Revolve precor Octaviam, ubi tam moralia, tamque audacia verba reperies, quam ea, quae Senecam irato etiam Principi fabula retulisse com-
me

memorat? Quid plura? Nonne Neronis exitus in Octavia, ubi Agrippina ab inferis accersitur, plane, prout accidit, recitatur? Quae praemoriens Seneca nec vidit, nec, si humanam prudentiam contemplemur, potuit divinare. Legimus siquidem, teste Suetonio pro Praetore Iulio, Vindice conspirante a Nerone primum Galbam defecisse, deinde ceteros idem secutos exercitus, mox amicos omnes eundem reliquisse, postquam a Senatu hostis iudicatus ad mortem damnatus est, ut
 ad necem virgis caederetur; utque aliqui volunt, de Saxo Palatii praecipitaretur: quae fere omnia in Octavia sunt descripta; & tamen ea nemo negat post Senecae obitum accidisse. Quae ipsum tam expresse praecinisse, saltem *verbera*, & *turpem fugam* (1) monstrum est, & veri non simile, ut iam eum non Moralem, non Poetam, sed Divinum, Prophetamque appellare possimus: cetera namque dimittimus, ubi inquit *desertus* & *destructus ac cunctis egens*, quae eundem Neronem Mathematicorum praedictionibus didicisse comperimus: Denique mirum est, quum vero propius sit Senecam adhuc iuvenem Tragoedias debuisse conscribere, in tot librorum suorum voluminibus, quos provectiori aetate composuit, ex hoc divino opere nullum usquam versiculum recitasse, nec praetereundo . . . Censuit,

(1) Hostis enim a Senatu iudicatus, & ad paenam quaesitus ad Phaontis suburbanum confugit, in

quod, ut clam introivit, equus per effossae cavernae angustias receptus est.

seo, quod cum Seneca ad eligendum mortem Nero compulerit, si inter libellos eiusdem Octavia fuisset reperta, metu Caesaris, atque iubente Senatu prorsus fuisset deleta. Quae cum ita convenient, & idem Octaviae & ceterarum auctor esse putetur, mihi facile persuasi, illum Senecam Tragoedias non scripsisse. (1) Inveni siquidem in glossa, quam in Annaeo Floro perlegi, fuisse Lucium Annaeum Senecam, & Lucium Annaeum Melam germanum suum, ac Marcum Annaeum Lucanum Poetam dicti Melae filium, quibus forte propter Senatorii candidatus honorem, quo Lucius Seneca suis proluxisse refertur, & Senecae fuit exhibitum cognomentum, aut ex Lucii Annaei nominibus, quibus Seneca & Mela communiter notabantur, non duo, sed unus apud posteros reputati. Quidquid fuerit, id mihi certum non est, habeo testem assiduum atque opulentum Sidonium, veluti qui in versibus suis in capitulo, qui incipit *Dic dic quod peto magne dic amabo felix nomine &c.* manifeste testatur alium fuisse Tragoediarum scriptorem, quam monitorem Neronis. Dum enim quodam discursu Poetico in libello suo multa legenda negaret, post plura sic inquit: *Non quod Corduba praepotens alumnis facundum ciet, hic putes legendum: quorum unus colit hispidum Platona, incassamque suum monet Neronem. Orchestram quatit alter Euripidis Pictum fecibus Eschylon secutus, aut plaustris solitum resonare Thespin, qui post pulpita*
tri-

(1) Consule Fabricium Bibl. Lat. t. 1.

trita sub cotburno ducebant olidae marem Capellae . Pugnam tertius ille Gallicani duxit Caesaris , ut socer generque cognata impulerint in arma Romam , &c. Quos versiculos nuper a me lectos apposui , quia comuniter ille liber non habetur , & ut tute ipse consideres , si negari potest illum de alio , quam de Monitore Neronis Seneca cogitasse . Frangit me tamen multum Petrarchae nostri Sententia . Ea propter te rogatum velim , quatenus si quod habeas aliud , quo certius auctor tanti operis designetur , tuo mihi suavissimo stilo promas . Me incio quartanae febris typo infirmatus es , audivi tamen , te propemodum liberatum , de quo illi summo Deo , cuius nos opificium sumus , laus & gloria sit perennis . Vale felix , qui talem collocutorem , qualis est frater Dominicus de Peccioli , meruisti . Lucae Idibus Octobris , &c.

XLII.

SENENSIBUS CONTRA MAGISTRUM
GABRIELEM DE VULTERRIS.

FRatres carissimi. Pridie vobis scripsimus quae per Ministrum Provinciale Ordinis Minorum contra vestri status praecipitium tentabantur, vos ad eius expulsionem fraternis affectibus exhortando. Cui quamvis discessum iniungi feceritis, adhuc tamen, sicut iussum exstitit, non abivit; sed pro viribus nititur, praecepto in irritum posito, remanere. Nolite decipi in sui rotunditate sermonis. Scimus enim ipsum ambire singulos, adloqui cunctos, seque constantissime & tenaciter confirmare; nihil vobis nocivum quaerere, nihilque nisi vestri status & honoris in animo cogitare. Si fidem sibi dederitis, immo si solum prae-bueritis eidem auditum, credite nobis quod sicut de Syrenis habetur in fabulis, melliflui sui oris dulcedine vos decipiet, & deducet quasi suis cantibus in soporem, & demum sopitos in caudarum mucronibus percutiet, & extinguet. Eiicite perfidiosum hominem, quique vobiscum elegit habitare, ut vos opprimat & confundat, cuiusque mores & propositum, etiam si nihil attentare putetur, suspectui debent esse vobis; atque formidini. Et quoniam secum habet Fratrem de Florentia suorum scelerum complicem & sequacem, &
de

de nostra urbe nuper turpissime transfugam , cogere dignemini simul & istum cum illo suo praesule permigrare ; ut tali metu vacui insidiarum , quae vobis parantur pericula devitetis . Datum Florentiae die xxii. Februarii prima Indictione MCCCCLXXVII.

XLIII.

PERUSINIS.

FRatres Carissimi. Audivimus post tot & tantos cives , quos contra Patriam pro quiete publica vestra pridie circumspetio destinavit , vos alios in copiosiore numero ad certos limites repulsuros ; quod quantumcumque certi simus ex solo libertatis & Reipublicae studio provenire , (1) tamen hoc periculosissimum

(1) Ideo enim exulabantur quidem ex Perusinis civibus, quod in Patriae libertatem coniurassent . De his sic Pellinius Perusinae Historiae part. I. pag. 1197. nel mese di Febbraio congregatosi un General consiglio in Perugia , fu in presenza di molto popolo manifestato il trattato , che avevano ordito li Nobili per rimuovere il governo dalle mani de' Raspanti , e del popolo ,

e dicono , che vi fu pubblicamente esposto ; che il Conte Ugolino della Corbara con alcuni altri Capitani , ed amici della Chiesa , dovevano a un determinato , e prefisso tempo venire nel territorio di Perugia , e coll' aiuto de' nobili cacciarsi nella Città ec. Hac itaque de causa cives plura quam quinquaginta in exilium missi sunt , totidemque pecunia multati .

mum nobis esse videtur, & statui vestro populari nec conveniens, nec honestum, cuius est non aliquorum, sed prorsus omnium utilitati consulere, & quod omnes libertatis fruuntur beneficio providere. Siquis enim timor novandarum rerum vos in vestri status initio perterrebat, satis, credite nobis, abunde securitati vestrae provisum fuit, illos, qui credebantur futuri novitatum principes, proscripsisse. Non sunt temporibus nostris tantae patientiae Cives, quod haec pro salute patriae noverint aequis animis supportare. Olim Camillus, & Scipio exilia etiam iniusta patientissime tolerarunt. Huius virtutis Viri illo prisco saeculo etiam paucissimi claruerunt: hac nostra aetate nedum gravibus, sed levissimis causis infestissimos in patriam videmus cives insurgere. Didicerunt omnes Coriolanum imitari, qui exsul, se ad populi Romani conferens inimicos, hostium Dux, factus validissimum exercitum oppressurum Urbem, nisi maternas lacrimae vetuissent, Romam advexit. Cuncti quaerunt exemplo Marri procurare reditum etiam patriae cum ruina. Videtis circumvolitare armatum & potentissimum hostem, quem sola populorum discordia spe maxima fovet. Circuit iste cunctos ut devoret; expectat ruinam omnium ut conculcet. Parcite, optimi viri, parcite precamur civibus, & ab hoc proscribendi proposito vestros animos removete. Benignitate opus est, ut statum vestrum in solido collocetis; ut non fiat formidolosus civibus, sed suavis; quoniam in sola benigne regendi dulcedine potestis statum vestrum cum benevolentia civium stabilire.

Da-

Datum Florentiae die XXI. Februarii prima
Indictione MCCCLXXVII.

XLIV.

SENENSIBUS.

FRatres Carissimi. Miramur satis, immo ultra quam dici valeat admiramur, quod quum toties cumulatis litteris nos non solum instanter, sed etiam importune de subsidiis requiratis, Anglicorum invictam manum, quae pro libertate patriae tot iam sumptibus fuit conducta pro defensione vestra in tot periculis, quot nobis iamminent, quotque quotidie scribitis recipere, denegetis. Nec Scimus quomodo possit haec pestis a vestris finibus removeri, nisi tantae vires hostibus opponantur, quod perterriti fugiant, & nostrarum gentium metu perculsi vestrum territorium derelinquant. Dicitis Fratres Carissimi, estne melius insultus hostiles cum capturis, & depraedationibus, incendiis, & terrarum expugnationibus tolerare, quam cum aliquali incommodo validissimum defensorum praesidium acceptare? Quocirca Fratres optimi, ut conqueri desinatis, ut parata possitis pericula devitare, ut hoste perpulso bellum, quod nunc vestris gerit in finibus aemuli in suo territorio patiantur, dignemini gentes istas benigne recipere, & etiam sicut oportet & solet ipsas ad vestra servitia impensis beneficiis obligare. Datum Florentiae die xxv. Februarii prima Indictione MCCCLXXVII.

XLV.

PERUSINIS.

Ut abstineant a confinando cives suos .

FRatres Carissimi . Quotidie increbescit rumor, & multis ex partibus magna nobis displicentia nuntiatur, vos adhuc in confinandi proposito perdurare, in quo vestri status ruinam manifeste videmus: & qui debetis in animi magnitudine non in timore populi vestri dominium confirmare, hac formidine, cuncta ipsius fundamenta labefactatis; & quum deberetis esse & vos ostendere sine trepidatione securos, ut confirmentur pusillanimes, & qui mala vobis desiderant teneantur, hos in spem erigitis, & illos in pavore suo cogitis consternari. Dicite, Fratres optimi, quis est in civitate vestra tantae demenciae, tamque mentis inops atque consilii, qui regimen consensu tantae multitudinis institutum, tantorumque civium tum prudentia, tum robore circumfultum audeat vel cogitet immutare? Vane timetis, Fratres carissimi. Nolite esse in exitium vestrae Reipublicae timidi, vel nimium furiosi. Et quoniam hostis armatus heinc inde circumvolans (1) quaerit quem devo-

ret,

(1) Ecclesiae exercitus totum se contulit, adeo ut in Perusinos tantummodo

ret, cavete ne inter haec intestina dissidia hostis proximum invalescat. Dimittite hoc civile certamen, & gentes vestras, quas scimus equitare non posse, per solutiones stipendiorum equitabiles facitote. Quin etiam quum instet blandum tempus veris, in quo potest commode bellum geri, vos maiori gentium numero curate reddere fortiores. Ceterum magnificum militem Dominum Ioannem Haucud cum tota vel maiori Anglicorum parte ad vestras partes praesentialiter pro vestra & aliorum defensione intendimus destinare: & ob id dignemini circa ipsorum collocationem, & victualia talem provisionem adponere, quod fructum defensionis optatae per ipsos possitis habere; & ut ipsae gentes ad ordinanda per vos loca citius perducant, unum vestrum civem placeat huc sine morae dispendio delegare. Datum Florentiae die xxvi. Februarii prima Indictione MCCCCLXXVII.

I 2

PE-

modo bellum gerendum videretur. Quod tamen factum non est; pars enim stetit, pars Senas versus,

pars huc, pars illuc praeter spem repente divertit.

XLVI.

PERUSINIS THOMAS
ET ANDREAS. (1)

Magnifici Domini Patres nostri, & Domini singularissimi. Recepimus equos nobis per vestram magnificentiam destinatos. In quorum tam liberali dono, licet sit donum quocumque Principe dignum, nec nos deceret tantae donationis impendio munerari, tamen longe magis intentionem mittentium magni pendimus, & affectum. Et quoniam in nobis beneficia quotidie cumulatis, nunc nos cum ingenti privilegio vestrae Civitatis honore donando, nunc mirificis ornando laudibus, nunc in nostram memoriam monumenta picturarum in loco celebri decernendo,

(1) Erant hi Thomas Strozzius, & Andreas Salviatus duo, ex Octoviris, qui toti sacrae Ligae praesidebant: praeter hos duos ceteri fuerunt Alexander Bardius, Ioannes Dinius, Ioannes Magalottius, Guccius Guccius, Matthaeus Soldius, & Ioan-

nes Simeonis, qui & Octo Sancti sunt adpellati. Haec autem adnotatum velim, quod Thomas Strozzius, & Andreas Salviatus iidem sunt, qui & nominantur in Epist. XIX. ad Fulginates & in XX. ad Conradum de Trinciis.

do, (1) & demum tantis quanta vix potuisset

I 3

diu-

(1) Ad illustrationem huius Epistolae, & alterius allatae pag. 107. fatius ducimus quaedam afferre, [quae Historiae Perulinae lib. 9. apud Pellinium habentur eaque sunt E perchè i Magistrati sifentivano grandemente obbligati alli Signori Otto della Balìa di Fiorenza, fu in questo istesso consiglio risoluto che detti Signori Otto con tutti i loro descendenti per linea masculina in perpetuo fossero Cittadini della Città di Perugia, e come tali fossero tenuti, e reputati con tutti quei Privilegi, ed esenzioni, ed immunità, che sogliono avere gli altri Cittadini Originari di questa Città, e con questo Privilegio in particolare che quando avvenisse, o che essi, o alcuni de' loro posterì fosse stato eletto, o per Podestà, o per Capitano del Popolo di Perugia, e non fosse per avventura nè Cavaliere, nè Conte, come era necessario che fossero tutti gli Podestà, e Capitani del

Popolo in que' tempi, potessero essi senza quella dignità, e titolo, all' uno, ed all' altro officio per grazia speciale esser commessi, ed oltre a ciò ordinarono, che essendosi per l' addietro vinto, e deliberato, che si dovesse dipingere, e istoriare la sala maggiore del Palazzo de' Signori Priori, dove solevano in quei tempi farsi i consigli, vi si dipingessero tutti gli Signori Otto della Balìa di Fiorenza in abito magnifico, e trionfale, ciascuno de' quali dovesse separatamente avere a piede della sua Immagine il nome e cognome della sua famiglia con titolo di Padre della Patria, e di difensore della libertà ed allo Strozza, e Salviati, che erano stati due volte per servizio pubblico in Perugia, fu donato un Corsiero per ciascuno di valore di 205. Fiorini d'oro, ben guarniti, e furono mandati loro a Fiorenza, ec.

diuturna cogitatione nostrum ingenium reperire tam magnifici doni praemium aggrediendo, quas vobis condebitas referre possimus gratias non habemus. Sed tamen hoc tantum munus gratis animis acceptantes, quanto pleniores possumus magnitudini vestrae gratiarum rependimus actiones; nos, & quidquid sumus non tamquam cives, sicut, quod gloriosum nobis est, nos gratiose fecistis, sed tamquam servos in cunctis vestris beneplacitis obferentes. Dat. Florentiae die II-Martii p.Ind. MCCCCLXXVII.

XLVII.

DOMINO PEROTTO SCATIZZAE.

Nobilissime Domine Amice singularissime. Per litteras Matthaei Metti; (1) & Pieri Gherardi dilectorum nostrorum civium nuper accepimus quantum vobis videbatur nos debere prosequi, ut clarissimum Dominum Dominum Vicecomitem Turennae ad assumendum tractatum pacis inter Sanctam Matrem Ecclesiam, ac nostram devotionem, sicut appetimus, inducamus; & quod necessarium ducebatis nos debere transmittere unum nostrum commissarium sine pompa, & plene de cunctis differentiis informatum, atque cum sufficienti mandato, quicquid remanebat in controversia concludendi: nec non quod Dominis Reverendissimis Patribus Cardinalibus, qui sunt Avinionensi, & ceteris eidem Domino Vicecomiti

co-

(1) Matthaei Metti meminuit etiam Admiratus;

ad annum 1380. lib. 14. pag. 755.

coniunctis pro expeditione negotii dulciter scriberemus. Quae cuncta cognoscimus ex puro & sincero caritatis fonte procedere, & a perfectae dilectionis, quam ad Commune nostrum vos habere certissime demonstratis, radicibus pululare. Nam; quod sine ostentationis macula dictum sit; in hac spirituali Communis nostri & Florentinorum civium persecutione vos praebuistis non favorabilem, sed patronum; ut merito possimus adserere nos tantam fidem in Israel minime reperisse. Nec putet vestra Nobilitas, quod hanc tantam affectionem Commune nostrum vel oblivioni tradiderit, vel quasi rem modicam parvipendat. Magni quidem facimus, quod vos, nullis praecedentibus beneficiis obligatus, adeo vehementi caritatis igne cives nostros fuistis tam benigne tamque favorabiliter profecutus. Nec tot beneficiorum merita, nostris umquam de mentibus delebuntur; sed quamdiu durabit Florentinorum nomen, & praesens aetas & omnis futura posteritas vos cum recordatione perpetua celebrabit. Quantum autem ad id, quod consulitis, attinet, noveritis nos ab eodem Domino Vicecomite gratiosum habuisse responsum, nos quoque eidem sicut per interclusam videbitis respondisse; ob quod superfluum nobis esse videtur ulterius scribere, quam sit factum. Quin etiam Dominus noster Dominus Summus Pontifex in pacis mediatorem elegit magnificum Fratrem nostrum Dominum Bernabovem, & hodie oratores Apostolicae Sanctitatis Reverendissimus pater Dominus Cardinalis Ambianensis, Archiepiscopus Narbonensis, & Episcopus Pampillo-

nenfis ad Podium Bonizzum (1) castrum unum nostri territorii pro tractatu concordiae pertigerunt, per quos speramus pacem optatam citissime concludendam. Ex quo minus necessarium nobis esse videtur, immo minus honestum eundem Dominum Vicecomitem onerare. Quia tamen possibile foret hunc tractatum effectum debitum non fortiri; dilectionem & nobilitatem vestram affectuosissime deprecamur, quatenus amore nostri dignemini eundem Dominum in huiusmodi proposito confirmare, & suggestionibus vestris impellere, quod pro sui nominis gloria velit circa hoc, non obstante huiusmodi dispositione tractatus efficaciter operari. Datum Florentiae die IV. Martii prima Indictione MCCCLXXVII.

(1) Tusciae oppidum, etrusca lingua, *Poggibonsi*, appellatum, a Floren-

tia tribus miliaribus supra viginti Meridiem versus distans.

XLVIII.

MAGISTRO DONATO
DE CASENTINO. (1)

VIr facundissime, frater optime. Saepe-
numero mecum cogitavi, quo nam prin-
cipio, quave scribendi occasione cum ca-
ritate tua possem incoare sermones, & in eo,
licet vili calamo tecum loqui. Eoque demum
magis ad hoc impellebar, quia de tuorum mo-
rum comitate, de summa studiorum & scientiae
tuae profunditate & gloria, relatione optimi
iuvenis Marci de Castillione Arretino, qui
nunc domesticus & commensalis meus est,
certior factus sum: ut licet haecenus fama ce-
lebris te claro nomine circumferret, & inter
insignes viros nostri temporis, & ex ipsis in-
ter primos facile muneraret; ex quo te non
visum non mediocri adfectione diligerem; at-
te-

(1) Magister Donatus de Casentino vir apprime insignis Marchionis Estensis praeceptor fuit, deinde Cancellarius, sicut eruitur ex Annalibus Estensibus Iacobi de Delayto ad annum 1398. ubi ait: *Item Officio Cancellariatus loco Bartho-*

lomaeci de la Mella praefecit Magistrum Donatum de Casentino, qui praeceptor suus fuerat. Hunc in Epistola ad Bartholomaeum de la Mella a Mehus edita, Donatum Apenninigenam appellat Coluccius.

testatione tamen Marci nostri te & pluris fecerim, & ardentioris flamma caritatis amarim. Quid enim virtute clarius, quid amabilius probitate? Clara profecto virtus est, cuius splendorem etiam virtutis hostes intra se mirantur, & non extollere laudibus erubescunt: & licet vitiis impliciti virtutibus probentur esse contrarii, illius tamen credi volunt, & reputari cupiunt amatores. Ego tamen etsi virtuosus non sum, cunctos tamen in quibus nedum virtutem, sed virtutis opinionem aut vestigium viderim, semper cum veneratione dilexi. Inter quos patiare te unum a me amari: nec durus sis, quo nihil minus, ut Ciceroni placet, hominis est, respondere in amore nobis, a quibus, ut adspicis provoceris; immo amantem te ama. Sed ut ad inceptum redeam, cogitabam tibi scribere & aliquam mecum laetam atque iucundam materiam, scribendi quidem avidus, meditabar, expectabamque quod aliquid nobis occurreret, ut possemus conceptae caritatis ardorem exprimere, teque ad aliquid rescribendum, ut participem tuae fecundiae me faceres, invitare. Sed me miserum quam verissimum est illud Persianum: *Obscuras hominum quantum est in rebus inane!* Futiles namque sunt cogitationes nostrae, vana consilia, spes inanes, & quicquid facimus mortale genus, quidquidve corporeis videmus oculis, quicquid in hoc mundo diligimus & habemus continui timoris amaritudine conspersa sunt: dumque tenentur manibus effluunt, & adspicientium oculis evanescunt. Eaque, quum peritura cognoscimus, cura perpetui timoris ex-

cru-

cruciant, & si non cogitamus esse caduca, inopinato suae fluxionis eventu incautas mentes commovent & perturbant. Discurre parumper animo per cuncta, quae mundus iste diligenda proponit, discurre precor tecum, & per singula meditare. Invenies profecto cuncta nedum momentanea atque fluxa, sed omnino vanissima: & ne per multa trahamur, sed ad Apostolicae divisionis compendium nos vertamus, quicquid est in mundo, aut concupiscentia carnis est, aut concupiscentia oculorum, aut superbia vitae. Quid autem, ne dicam foedius, aut bestialius, sed quid inanius concupiscentia carnis? Haec enim aut circa gulam, aut circa libidinem, quam luxuriam dicimus, observatur. De istis autem, singulae principium quaeris, inanitas est, si finem vacuatio est, si durationem momentanea est, ut enim repleamus inane satiari quaerimus. (1) Quod si naturae necessitate metiamur, refectio est; si autem voluptate mensuremus, in gulae vitium commutatur. Postquam vero corporis nostri pater ille familias (2) ingesta diges-

(1) Mart. lib. XII. Epig. | damensis cum Farnabio.
48. Editionis Amstelodamensis.

Lauta tamen caena est, fateor, lautissima: sed cras Nil erit, immo hodie, protinus immo nihil.
Quod sciat infelix damnatae spongia virgae
Vel quicumque canis, iunctaque testa viae.

(2) Adludit fortasse ad concionem habitam a Menenio Agrippa ad Romanam plebem, quae patribus offensa in Aventinum fecesserat. Livium consule lib. 2.

gesserit, nonne partim in secessum emittitur, partim in epar, & exinde per omnes corporis particulas dispensatur? Quamdiu autem durat illa voluptas? Certe, omnis gustus nostri suavitatis trium digitorum latitudine terminatur, unde non immerito Philoxenus Eryxius refertur orasse Deos guttur suum longius Gruis fieri, vere digna professione petitio. (1) Nec dubitem illum, si aliquod notitiae suae maximum animal occurrisset, quod totius corporis lineamenta solo gutture terminaret, se totum in illud transformari si viveret petiturum. Libido vero, quae quanto communior nobis cum brutis animantibus est, tanto minus est hominis, quam vana sit, ex Demosthene datur intelligi, qui quum Thaidis concubitum formosissimae meretricis, quae tunc in Graecia habebatur avidius, postulasset, & illa medium talentum petivisset in pretium, respondisse fertur, se non emere tanto pretio poenitere. Finis ergo lubricitatis est poenitere. Quid autem vanius quam id agere, quod fecisse, tandem oporteat pertaesum ire? Concupiscentia vero oculorum, quae solum circa fluxa atque caduca versatur, & quae multis annis congregat, quod unum momentum evacuat, quid potest inanius cogitari? Ipsa autem superbia vitae
quam

(1) Phyloxei Erixidis filii votum hoc habetur apud Athenaeum, professio eius fotrasse Parasiti. Huiusmodi votum ex

Machone Comico refert etiam Erasmus de Philoxeno Cytherio, qui optavit guttur tres longum cubitos.

quam vana sit, qui subitos elatorum casus inspiciat, quique humanae vitae fragilitatem consideret, facile iudicabit. Superbiunt mulieres forma, & quod turpissimum est superbiunt viri, si tamen viri dicendi sunt, quos illa caduca formositas, in quam coniurant mille morborum genera, & demum diu viventibus fatalis & inevitanda senectus, potuit delectare. Superbiunt viribus, quae sicut de multis antiquorum legitur, multis morti, sed omnibus sunt labori. Superbiunt splendore famae, quae cum vulgi vitiatur adloquio, quo nihil mutabilis, aut in ignominiam vertitur, aut in ipsorum praedicantium ore evanescit. Superbiunt tremularum culmine dignitatum, quas, qui tenent, ut conservare possint, saepe pluribus & inhonestioribus, quam deceret, famulantur. Denique quicquid in mundo diligimus, vel miramur, aut mors, quae cunctis animantibus praescripta est, aut vita ex oculis aufert nostris. Nec iam tibi viro studiosissimo, ut fides de praedictis fiat, oportet exempla proponere. Plane quidem & ubertim tam divinae quam saeculares litterae, si quis eas aut legerit, aut lectas in memoriam revocarit, testimoniis exuberant exemplis. Forma quidem, cuius fiducia fecit Paridem de rapienda Regina Graeciae Illa formosissima Helena cogitare, & illum vita, & illam testimonio castitatis, quae summa matronarum dos est, privavit, Asiamque, & Europam infaustissimo bello permiscuit, in quo tot viri fortes, totque Reges & Principes cecidere. Forma pulcherrimum extulit Abfalonem, & in Patris excidium fac-

vien-

vientem, capillicio, quo maxime pollebat, subspensum extinxit. Milonem Crotoniatem dum bifidam quercum excussis cuneis, quibus hiatum fecerat, manibus conatur educere, digitis captum ipsae vires lacerandum feris bestiis tradiderunt. Oh quot & quantos gloriose famae cupido decepit! Quot potentissimis viris, ut in Iulio Caesare constat, ac multis post ipsum Imperatoribus ipsa dignitas fuit ad caedem? Quid autem de filiis loquar, qui si mali sint, parentes continuo moerore conficiunt; si boni dum vivunt diutina mortis cogitatione discruciant; si moriuntur aeternis in lacrimis flebili cum lamentatione demergunt. Scio in omnium coniunctorum morte, & praecipuae filiorum, maxime quum boni sunt, etiam sapientum animos commoveri. Sic Nestor ille, qui sapientiae titulum inter Achivos habebat, quique paulo ante ceteros de filiorum sedibus solabatur, mox in Antiloci caede resolutus in lacrimas caniciem manibus vellens, & unguibus ora disterminans, iam trium saeculorum vitam militiae Deorum munere patientem, quam adeo diligimus, condemnabat. Sed sicut humanum est in morte mortalium perturbari, sic stultum non opponere fragilitati naturae, robur, & fortitudinem rationis, diutiusque quam oporteat lamentari, praecipue quum illos fletus nihil omnino videris profuturos. Licet enim diu fleas, ut Terentiano verbo utar, *ille reviviscet iam numquam*. Quod si quis in morte non esse quicquam mali forte contenderit, quum in ea nil turpe sit, non iam lugenti mortem cuiuspiam, ut inquit Cicero, & luctum, sed stulti-

titiam detraxerit . Ex quo non sine contumelia & stultitiae obiectione quemquam de filiorum , aut coniunctorum mortibus consolamur . Quid igitur faciam mi Donate , quem Deus in unici filii morte , sicut maestus audivi , non multis elapsis mensibus visitavit ? Scio te sapientem esse , iamque tibimet te ipsum persuasisse mortem mortalium non esse deplendam . Sed inquires : Optimum filium amisi . An quod bonus fuerit dolendum censes ? An ex quo moriturus erat , maluisses illum contaminatum fuisse flagitiis ? Noli , quod maximae consolationi tibi debet accedere , depravata ratione vi alimentum doloris & aegritudinis usurpare . Non expedit , opinor , illa retexere , quae solemus ad consolationem dolentibus adhibere . Puto quidem dum ille infirmabatur , dum spiritum emittebat , dum elato funere ferebatur humandus , licet illa omnia mentis firmitudinem commoverent , te tamen ad studia retulisse tua , tibi que tecum excitationis doloribus contulisse . Cur moveris mortalis & infirma caro ? Quid doles ? An aliquid inusitatum experiris ? Nonne sic intravit , ut tardius aut citius ad defunctorum agmina properaret ? Cur non addicis te , licet post illum remaneas , eandem tamen viam irremediabiliter intraturum ? An doles , quod de corruptione transferatur ad immortalitatem ? An affligeris , quod de fluxorum contubernio , quibus quotidie polluebatur , aut certe coinquinari poterat , ad aeternum confortium , & immarcescibilem illam beatitudinis gloriam evocetur ? Cur miser & miserrimus carcer & foetida caro , quae hanc animam li-

gatam tenes illum a carcere suo adfligeris evolare? Quo pergit Antonius meus? Nonne vides quanta cordis amaritudine ipsum poenitet erratorum? Nonne vides eum, licet iuvenem, libenter ex creaturis ad suum intendere Creatorem? An melius est expectare quod subito forsan & improvise mortis adventu, ubi nulla poenitendi copia, nulla recognoscendi rationis suae calculum dentur spatia vitae praesentis, falsae dulcedini subtrahatur? An forte doles orbitatem tuam? Nonne velis illum praemiseris, ubi cum eo cunctis temporibus converteris? Quid mecum faciebat? Certe terrena tractabat, labilia, fluxa, & in quibus quicumque versantur, mille in aeternae Maiestatis offensam quotidie reata committunt? An hic manens poterat non peccare? An fortis erat carni resistere, quae David, de quo dicebat Deus, inveni hominem iuxta cor meum, in adulterium, proditionem, & homicidium, Bersabea cognita, perspectaque, perduxit? An fortis erat resistere Diabolo, qui continuus nobis hostis adpositus mille tentationum iaculis nos invadit? An poterat resistere mundo, cuius amoenitas pene cunctos mortalium secum trahit? Doleamus nobiscum miserias, in quibus vivi remansimus, & illum optimo fine tot evasisse pericula gaudeamus. His & aliis quae tum prudentiae tuae habitus, tum tuorum monita studiorum, tum Divina Gratia suggerebat, non ambigo te tibi consolatum fuisse. Quod si fecisti, laeteris & gaudeas. Si autem id forte doloris magnitudo prohibuit, ad ista, te precor, discussis erroris & ignorantiae tenebris te converter-

verte . Tuque & ego in hac migratione Antonii nostri , si quid dolor commoverit , salubriori consilio , verae rationis adminiculo consolemur , illumque cum benedictionis adminiculo laeta mente restitue Creditori , immo patere potentissimum illum Accommodatorem , sicut sibi placuit , accepisse . Nec minus te cognitorem veri Dei , & monitis Fidei Christianae munum fortem praebeas , quam fecerint Xenophon , & Anaxagoras singulis amissis filiis , Pericles duobus . (1) Quintus Martius Rex , ac Cato Censorius aliquando in consulatu collegae . Horatius Pulvillus , & ipse Aemilius Paulus , multique praeterea , quos enumerare longum , caeca gentilium superstitione decepti . Quumque videris omnia , quae in mundo , & ipsum mundum esse mortalia , noli desideria tua contra naturam rerum frustra dirigere , sed intra fortitudinis & virtutum arcem te colligens quicquid ingruerit patienter ac forti pectore tolerato . Tanto tutior , quanto minus remanserit , quod fortunae praebere valeas feriendum . Vale , meque , si placet , inter tuos amicos adnumera . Ego quidem te , licet non concesseris , semper amabo . Florentiae xxvii . Iunii .

Tom. IV. Part. II.

K

DO.

(1) Quum Anaxagorae filiorum mors renuntiata esset , haec dixisse refert Laertius in eiusdem vita : ὅτι ἴδεν αὐτοῦς θνη-

τοῦς γενήσας : sciebam me genuisse mortales . Idipsum referunt nonnulli de Solone , & de Xenophonte .

XLIX.

DOMINO IOANNI HAUCUD.

Magnifice miles, Amice carissime. Recepimus litteras vestras, quibus nobis scribitis, quod Perusini non indigentibus, qui securitatis litteras ab Oratoribus Summi Pontificis habuerunt, & quod Anglici equitare non possent, quum non fuerit ipsis, sicut scribitis, satisfactum, de quo non modicum admiramur. Primo enim, quod est dicere, quod fiant securitates & treguae sine consensu magnifici Fratris nostri Domini Bernabovis, nobisque insciis & totaliter inconsultis? Certe, amice carissime, quamvis putemus vos omnia ad finem bonum fecisse, numquam tamen intentionis nostrae fuit, nec est, quod aliqua belli cessatio fiat ante conclusionem pacis, nec tempus perdere, quod numquam poterimus rehabere. Nec videatur vobis proprium quiddam has treguas indicere, quoniam Summus Pontifex indiget gentibus pro discordia, quam nuper cum Romanis habet, (1) & oportebit

(1) seditionem, de qua loquitur heic Colucius, ipsam puto, quae apud Pellinium Historiae Perusinae lib. 9. part. 1. descripta legitur his ver-

bis. *Fu di questi medesimi giorni scoperto un trattato in Roma, guidato (come dicono) da Luca Savelli, e dal Conte di Fondi, per dare a ter-*

bit ipsum nostrorum colligatorum confinia relinquere, & infra suos fines, si haec vestra gens secundum ordinem datum equitaverit, belli violentiam propulsare. Quocirca vos affectuossissime deprecamur, quatenus placeat, omnibus relictis, ordinare, quod gentes huiusmodi Perusium proficiscantur, pro quorum adventu omnia sint parata. Et Spinellus est in partibus Vallis Arni cum pecunia, ipsis, si equitare debeant, soluturus. Quotidie enim querelas habemus de homicidiis, violentiis, & rapinis, quae per vestras gentes magna nostra cum displicentia committuntur, ex quo iam incipit noster populus murmurare. Et ideo celeriter providere velitis, quod istae gentes pergant ad loca pluries ordinata, quoniam per istum modum longe festinantius pacem habebimus, quam cognoscimus vos optare; & nostrum & territorium Vallis Arni a vexatione vestrarum gentium, quae non possunt ab iniuria contineri, quod summae desideramus, liberum remanebit. Datum Florentiae die IIII. Martii MCGCLXXVII.

K 3

DO-

terra il Reggimento de' Banderesi, ed ucciderne quanti più potevano, e vogliono che fosse fatto ad istanza de' Ministri del Papa, che per ano si

trovava in Anagni, benchè poco dopo se ne tornasse a Roma, al qual trattato avevano congiurato più di 400. uomini ec.

L.

DOMINO OTHONI. (1)

Illustrissime & Excellentissime Domine. Audivimus magnificum Fratrem nostrum Dominum Bernabovem podagris acutis laborare; propter quod quamvis ipsum impellamus per nostras litteras quanto efficacius possumus ad accessum; dubitamus, quod attingere non poterit Sarezanam (2). Quo circa sublimitatem vestram affectuosissime deprecamur, quatenus dignemini cum Reverendissimis Patribus Dominis Oratoribus Summi Pontificis operari, quod usque Parmam procedere non graventur. Et circa hoc & in aliis quibuscumque, Oratoribus nostri Communis fidem plenissimam adhibete. Datum Florentiae die x. Martii prima Indictione MCCCLXXVII.

PE.

(1) Othonem hunc esse putato ex nobilissima Saxoniae stirpe, quartum Reginae Ioannae virum, ad quem scripta est XX. Epistola primae partis.

(1) Sergianum, etrusce

Sarzana urbs Etruriae in Ligurum confinibus, apud ostia Macrae fluvii, media inter Massam ad Ortum, & spetiam ad Occasum, sub Genuensium ditione.

LI.

PERUSINIS.

FRatres carissimi. Magna admiratione nuper accepimus ab Amicis nostris carissimis Fulginatibus quod tregua contracta cum ipsis per vos & nos, sicut convenit, non servatur; (1) & quod viginti octo captivi post concordiam initam de ipsorum subditis detinentur; quodque crudelius, quum ipsorum liberatio speraretur viginti octo dentes ipsorum, quorum singulis singuli sunt extracti, fuerunt in patriam destinati. Quid plura? Novissime in numero centumquingenta de Spello, Assisio, & circumstantiis iuxta Civitatem ad medium milliare, manu armata & hostiliter

K 3 ter

(1) Induciae de quibus loquitur heic, & non semel in superioribus Epistolis loquutus est Colucius factae sunt die 20. Octobris ann. 1377. per Andream Salviatum, & Thomam Strozium cum Perusii essent, ac deinde

in mense Februario quum Conradus Trincius ad Fulliniidominium est revocatus iterum confirmatae, hoc tamen pacto, ne in urbem Fulliniam quisquam ex Ecclesiae gentibus reciperetur Pell. lib. 9. p. 1.

ter irruerunt, exinde captivos & praedas inimicabiliter exportantes. Quae, quantum honori vestro & nostro, quod principaliter in fidei observatione versatur, conveniat, vos ipsi nobiscum nullatenus ignoratis. Et quum ad obfistendum inimicis, quos vestrum adferitisteritorium infestare, quotidie postuletis auxilium, rumpendo fidem, amicos vobis facitis inimicos. Quocirca Fraternitatem vestram cordialiter deprecamur, quatenus amore nostri pro observatione conventorum, pro honore vestro & nostro, pro pace & tranquillitate patriae, dignemini circa liberationem dictorum captivorum & observationem treguae, quod vobis multis respectibus non utilem tantum, sed necessariam arbitramur, sine morae dispendio realiter providere. Datum Florentiae die xviii. Martii prima Indictione mcccclxxvii.

LII.

DOMINO IOANNI HAUCUD.

AMice Carissime. Prout novit Vestra Nobilitas, Anglici vestri existentes in partibus Vallis Arni permiserunt Spinello Lucae Thesaurario nostri Communis equitare versus partes Perusii, recepta paga mensis Februarii elapsi de proximo. Nunc autem quum Dominus Spinellus solutionem fecerit omnibus Anglicis de paga praedicta, ipsi Anglici denegant equitare, de quo dolemus, & vehementissime admiramur; tum quod in terris, ubi sunt, victualia equorum omnino deficiunt, tum etiam quia per inimicos existit super Perusinorum territorio equitatum cum maxima illatione damnorum; & noviter die xiv. mensis praesentis de nocte dicti inimici usque ad ianuas Perusii decurrerunt (1) & unum Burgum continuum civitate totaliter combusserunt capientes multos captivos & praedam. Et ob id amicitiam vestram totis affectibus deprecamur quatenus

K 4

nus

(1) Quidam ex pedestribus, equestribusque Ecclesiae militibus, cum Bettinae essent, sub tertiam noctis vigiliam egressi ab urbe Perusium usque

decurrerunt, ignemque ad portam vulgo *della Piaggia* adpellatam admoverunt. Vide laudatum Pellinium lib. 9. part. 1.

nus amore nostri, & dictorum Perusinorum dignemini Anglicis supradictis iniungere taliter cum effectu, quod ipsi celeriter equitent ad Dominorum Perusinorum servitia; quoniam eorum damna sunt nobis, quam nostra propria graviora. Datum Florentiae die xvi. Martii de sero MCCCCLXXVII.

LIII.

OPTIMO VIRO SER IULIANO GEN-
NARINI CANCELLARIO BONO-
NIENSI FRATRI CARISSIMO.

EXigis a me Fratrer Optime, quod tibi velim respondendo depromere, qualiter me habeam circa saeculi praesentis curas, qualiterque ad Beatitudinem aeternae quietis adspirem. Brevis quidem quaestio, sed nescio an humanis viribus explicanda. Ego autem brevi eloquio me expediam. Fateor in harum temporalium rerum fluctibus meum animum agitari. Gaudeo quidem & laetor in prosperis; immo in iis, quae in magna ignorantiae caligine, prospera iudicamus. Quum enim ad rationem te tota mente converteris, nullam esse posse in harum caducarum rerum societate prosperitatem invenies, utpote quae in adspicientium facie, & in transtantium manibus, dum tanguntur, effluant, & dum percipiuntur oculis evanescant. Tanta tamen est mentis caecitas, tanta post sensus deviatio rationis, quod in temporalium splendorum

rum adfluentia, non valeam non laetari, non optare, si non habeam, non timere cum possideo, & si quid ex his effluerit, non dolere. Heu heu quam pessimam occupationem dedit Deus filiis hominum, ut occuparentur in ea. Haec autem, quibus spe, metu, dolore, nec non laetitia fluctuamus in se ipsis bona sunt, in nobis autem tum bona tum mala. Si bene quidem utariseis, cooperantur in bonum. Occupatio igitur est inter ista versari, optima quidem, si in ipsa duce ratione regamur, pessima vero, si per sensuum illecebras dilabamur. Non clamemus contra Creatorem nostrum, qui fecit haec, non ut occuparemur in eis, sed ut per rationem dominaremur. Tanta tamen est fragilitas hominum, tanta dementia, quod, quum ad imperium sint creati, sponte serviant, & sua voluntate subsint, quibus debeant dominari. Video frater optime dum haec scribo meam & cunctorum mortalium miseriam perhorrendam. Nullus est qui suam dignitatem agnoscat. Nullus est, qui, si agnoverit, illam, curet vel conetur adferere. Tot quidem haec, quae subsesse debent, illecebris blandiuntur, quod mentium nostrarum adripiunt dominatum, quod lumen merae cognitionis obnubilant, & in ignorantiae tenebras nos perducunt. Haec est Cathedra pestilentiae, in qua, qui non sederit, Divino Spiritu revelante, immo confirmante beatus est. In haec mente nostra converti, consilium impiorum est. In iusta descendere via peccatorum est. *Beatus vir, qui non abiit in consilio impiorum & in via peccatorum non stetit & in Cathedra pestilentiae non sedit.*

dit. Quid autem dixit, beatus? Immo ter quaterque beatus, qui rerum istarum contagio non foedatur, quique sensibus imperans non vergit ad ima, sed ad superna divino digito ductus emergit, Beatoque proximus est, qui cum Satyrico dicit: *mibi res non me rebus subigere conor*. Sed quem dabis in filiis hominum, qui, quod Cicerone teste difficillimum est, mentem possit a sensibus revocare? Si qui autem sunt taliter mente compotes, non humana virtute utuntur, sed Dei auxilio roborantur. Ecce Frater Optime, juxta Evangelicam Doctrinam quae praecepit: *confiteamini peccata vestra invicem*: tecum de peccatis meis loquor, & iuxta infelicis amantis sententiam, *video meliora proboque, deteriora sequor*. Et ut Terentii nostri verbis utar: *me miserum sentio, & taedet, & amore ardeo, ac prudens, sciens, vivus, videntisne parco, nec quid agam scio*. Non est mei moris magna verba iactare, & iactando mentiri. Plane siquidem verum loquor, & cum me labare sentiam, atque deficere, nescio simulatus esse meae fortitudinis praedicator. Vides una mecum Frater Optime cum saeculi praesentis illecebris quali eventu, qualique conditione configam. Unum adfirmem, quod quamvis in hoc congressu non prosternor, quamvis in fortunae blandientis laenocinio movear, non divellor. Agnosco siquidem, dum illa videtur propensius adridere, quantas instruat mortalibus latenter insidias, quantumcumque fellic sub illius falsae dulcedinis melle recondat, meque tota mente praeparo, ne, dum favere videtur, adliciat, vel quum faciem mutaverit, suo

suo me turbine secum trahat. Hoc ago, hoc desidero, hoc meditor die, noctuque. Utinam rerum omnium Opifex mea vota secundet, & ab huius insidiantis mundi baratro liberatum adiuvet & confirmet. Quoniam igitur cum saeculi praesentis tentationibus, sic pugnam confesso, quod succumbam, qua possum de aeternae beatitudinis gloria ratione sperare? Spero tamen quod me non perdet Dominus Deus meus, & Redemptor meus, sed in suae infinitae misericordiae infinitate salvabit, & hanc spem habeo repositam in sinu meo. Unum est quod me terret, quod videam scilicet haec, quae bona dicimus mihi supra merita cumulari. Utinam non dicatur mihi in illo districto iudicio: *tuam, dum viveres bona capiens, accepisti mercedem.* Orbis vero collisionem, quam, videns signa in Sole, & Luna, & cetera, prout scribis instare putas, non exspecto: Sed si ad mortalium rerum finem vivens perventurus sum, intrepidus & constanter adspiciam, & conabor aequanimiter, quicquid accidat, tolerare. Et eo magis, quia iuxta Tragici sententiam: *felix est quisquis moriens omnia secum consumpta videt.* Vale mei memor. Florentiae XII. Kal. Octobris.

LIV.

DOMINO IOANNI HAUCUD.

Magnifice Miles Amice Carissime. Receptis vestris litteris Fratribus nostris Senensibus scribimus in hac forma. Fratres Carissimi. Miramur satis, immo, ultra quam dici valeat, admiramur, quod quum toties cumulatis litteris nos non solum instanter, sed etiam importune de subsidiis requiratis, Anglicorum invictam manum, quae pro libertate patriae tot iam sumptibus fuit conducta pro defensione vestra in tot periculis, quot nobis imminet, quotque quotidie scribitis recipere, denegetis. Nec Scimus quomodo possit haec pestis a vestris finibus removeri, nisi tantae vires hostibus opponantur, quod perterriti, fugiant, & nostrarum gentium metu perculsi vestrum territorium derelinquant. Dicite Fratres Carissimi, estne melius insultus hostiles cum capturis, & depredationibus, incendiis, & terrarum expugnationibus tolerare, quam cum aliquali incommodo validissimum defensorum praesidium acceptare? Quocirca Fratres optimi, ut conqueri desinatis, ut parata possitis pericula devitare, ut hoste perpulso bellum, quod nunc vestris gerit in finibus aemuli in suo territorio patiantur, dignemini

mini gentes istas benigne recipere, & etiam, sicut oportet, & solet ipsas ad vestra servitia impensis beneficiis obligare. Et ob id, circa hoc placeat secundum vestram consuetam prudentiam operari. Datum Florentiae die xxv. Februarii prima Indictione MCCCLXXVII.

LV.

SER PERINO GRIMALDO.

Nobilis vir, Concivis noster dilecte. Litteris clarissimi Domini Domini Vice-Comitis Turennae taliter respondemus. Excellens, atque gloriosissime Domine metuende. Gratosissimas litteras &c. (1) Et ob id placeat ipsum vestris ad hoc suggestionibus exhortari. Nam si dederit Deus nobis per hoc medium pacem optatam, particeps eritis gloriae, quum ab eo per vos simus hoc donum nostris gratissimum mentibus recepturi. Demum de diligentia & sollicitudine vestra, & amore, quem ad hanc vestram patriam ostenditis & habetis, impendia gratiarum referimus copiosa. Et ut in praemitendo nostros Oratores ad Portum Pisanum non possimus errare, accessum praefati Domini velitis taliter intimare, quod valeamus in opportuno tempore mittere, & ne verba dare videamur, per effectum operis demonstrare. Datum Florentiae die XXI. Februarii prima Indictione MCCCLXXVII.

AZO-

(1) Vide supra Epist. XXXVII. Pag. 114.

LVI.

AZONI DE SERTIRANA.

A Mice Carissime. Audivimus quod Britones (1) existentes Arretii equitare non possunt nisi solutionem habeant mensis Martii elapsi de proximo. Quamobrem ut inde discedere valeant, vos rogamus, ut partem nostro Communi tangentem de mense Martii suprascripto eisdem Britonibus de pecunia Magnifici Fratris nostri Domini Bernabovis solvatis. Et nos contentamur quod idem Magnus Frater noster Dominus Bernabos retineat tantum de pecunia, quam ab eodem debemus recipere, quantum pro parte nostra pro dicto mense Martii solvetis Britonibus suprascriptis. Et de hoc Magnificum Fratrem nostrum Dominum Bernabovem faciemus esse contentum. Datum Florentiae die xi. Aprilis MCCCCLXXVIII.

VI.

(1) Quadringenti erant Britones ad Colligato- rum stipendia militantes.

LVII.

VICECOMITI TURENNAE.

EXcellens atque Generosissime Domine metuende. Recepimus litteras sublimitatis vestrae in serie gratiosa, per quas manifeste percepimus sincerum caritatis affectum, quem ad pacem nostram geritis, & ad hoc Commune, etiam ex nullo meriti debito praecedentis, habetis. Videbamus etiam operis per effectum beatissimae, & lacrimosae recordationis Dominum nostrum Dominum Gregorium Summum Pontificem, qui magno nostro dolore diem clausit extremum (1) ad pacem taliter esse dispositum, quod nisi mors eum infaustissima praevenisset, pax procul dubio sequebatur. Regratiantes itaque affectione qua possumus de tanto, & tam ferventi vestrae mentis ardore, ad hanc, quam summe desideramus concordiam, cum Excellentia vestra de obitu praefati Domini nostri cordialiter condolemus, affectuosissime rogantes eandem, quatenus consolationis spiritum assumentes, quantumcumque dolorem vos contingat ex carnis fragilitate concipere, dignemini cum compensatione spei suae futurae gloriae mitigare. Vixit enim satis gloriae, qui ad eum
api-

(1) Gregorius XI. obiit die XXVII. mensis Martii, ut habetur infe-

rius in epistola ad Ludovicum Ungariae Regem data.

apicem fuerat euectus, ut omnes res mortali-
 lium sub scabello beatorum pedum adspice-
 ret, ut eidem aliquid addere humana poten-
 tia non valeret. Vixit paene satis & naturae,
 qui in tantam perfectionem evaserat, quod di-
 gne Iesu Christi Vicarius crederetur. Vixit
 autem parum Vobis, modicum Ecclesiae San-
 ctae, minimumque devotioni nostrae. Sed
 postquam sic Deo placuit, sit nomen Domi-
 ni benedictum. Nos autem ob reverentiam,
 praefatae S. memoriae, & vestrae tantae cari-
 tatis meritis, vobis Commune nostrum offeri-
 mus in cunctis, quae vestrorum honorum,
 & status respiciant incrementa. Ceterum in
 pacis tractatu cum novo Summo Pontifice,
 resumendo, quamvis Oratores solemnissimi
 Serenissimae Maiestatis Domini nostri, Do-
 mini Regis Francorum huc venerint pro pa-
 cis & concordiae bono nomine Regiae Cel-
 situdinis intercessuri; Vestram tamen Excel-
 lentiam, si viderimus opportunum, tantam
 securitatem vestra nobis praebet humanitas,
 confidentissime rogaremus. Quam Deus Om-
 nipotens & verus dolentium Consolator di-
 gnetur sua Clementia consolari, in statu tam
 glorioso atque felici sua misericordia conser-
 vando. Datum Florentiae die XIV. Aprilis
 prima Indictione MCCCLXXVIII.

LVIII.

SIMEOTTO DE URSINIS (1) ET
IOANNI SCIARRAE. (2)

Nobiles Amici Carissimi. Considerantes
Divinam Providentiam ordinasse, quod
in Apostolica Sede surrexerit Vir Iu-
stus, (3) & a sanguine Italico nullatenus alie-
nus, a quo speramus pacem vobis, & nobis
dari, matura deliberatione decrevimus, ob re-
verentiam Apostolicae Maiestatis, quod nec
per vos, nec per alios Colligatos illarum
partium nihil bellicum attentetur, scribendo
Reverendissimis Patribus Dominis Cardinalibus
Florentino, & de Ursinis, quod dignetur
cum Summo Pontifice ac Romanis taliter ope-
rari, quod aliqua belli molestia nec vobis, nec
vestris subditis inferatur, quod ipsos credimus
infallibiliter curaturos. Quocirca nobilem ami-
citiā vestram affectuosissime deprecamur, qua-
tenus placeat a bello pro nunc, donec paci
Tom. IV. Part. II. L da-

(1) Simeottus Ursinius ha-
betur etiam apud Pel-
linium Hist. Perusinae
part. 1. lib. 8.

(2) Ioannem puto Columnā,
fortasse Filium Sciarrae.

(3) Nomine Urbani VI. in
Papam renunciatus est
Bartholomaeus Butillus
Archiepiscopus Baren-

sis Neapolitanus, qui
ut ait Adm. Hist. Flor.
tom. 2. lib. 13. diceba-
tur Bartholomaeus de
Perignano, desumpto
huiusmodi cognomine
ex quodam Pisani ter-
ritorii oppido ita ad-
pellato, unde Eius avus
originem duxerat.

damus operam, abstinere, ut Sanctitas Apostolica recognoscat vos, & nos reverentiae sui culminis cedere, & non bellum, sed pacem & concordiam affectare. Datum Florentiae die xx. Aprilis prima Indictione MCCCLXXVIII.

LIX.

DOMINO FLORENTINO (1) ET DE
URSINIS (2)

Reverendissime in Christo pater & Domine. Ut pateat Apostolicae Sanctitati devotionis nostrae sinceritas, & quod nostri propositi non est aliquid, quodurbationem suae Clementiae afferre valeat, consentire. Nobilibus Viris Simeotto de Ursinis, & Joanni Sciarrae de Praefectis Colligatis nostris scribimus, quod ab omni bellorum strepitu debeant abstinere. Et ob id vestram Reverendissimam Paternitatem cum humili supplicatione requirimus & rogamus, quatenus hoc
di-

(1) Petro scilicet Corsinio, qui Cardinalis Florentinus dicebatur. Ad hunc directa est epistola X. primae partis.

(2) Fortasse hic est Iacobus Ursinius Sacra Purpura ornatus an. 1371. mense Iunio: cuius rei causa, ut refert Admi-

ratus, Florentini Nicolaum Ursinium Nolae, & Guidum, & Rupertum pariter Ursinios Soanae Comites libentius civitate donarunt; Ipse autem Iacobus Florentiam veniens summo honore a Repub. receptus est.

dignemini Sanctissimo Patri, & Domino nostro Domino Summo Pontifici referare, suae Sanctitati prout expedire videritis, suggerendo, quod dignetur sua benigna clementia, cum Romanis, & aliis ordinare taliter versa vice, quod in illis partibus bella cessent, & nulla fiat novitas hinc vel inde, adiungentes nos hoc solum ob reverentiam suae Sanctitatis, & non ob aliam causam providisse. Ceterum circa bella, quae geruntur circa Perusium, & Tudertum, (1) quod, ut plene novit excellentia vestra, illa guerra magis propter civilia dissidia, quam alio respectu viget, & fervet, nobis erit difficilius providere. In ipsis tamen suspendendis, vel tollendis operam dabimus efficacem. Insuper dignemini devotionem nostram Sanctitati Apostolicae commendare. Datum Florentiae die xx. Aprilis prima Indictione MCCCCLXXVIII.

L 2

PE-

(1) Tudertum Colonia & Urbs Umbriae in colle apud flavium Tiberim sita, media inter Peru-

siam, & Narniam 20. mill. pass. distita, de qua Silius lib. 4.

Et Gradivicolam Celso de Colle Tudertum.

LX.

PFRUSINIS.

FRatres Carissimi. Hunc Rerumpub. credimus esse splendorem, in hoc cuiuslibet populi versari ducimus maiestatem, si publice promissorum fides in nihilo violetur. Huius autem tituli Commune nostrum semper fuit diligentissimus observator. Et pro fide servanda saepe bellum gessimus, saepe etiam nos ad manifesta pericula posuimus. Quid enim turpius, quid ignominiosius, quid denique detestabilius cogitari potest, quam universitatem fidem rumpere, quam foedissimum est singulos non servare? Nihil itaque nobis displicibilius, nihil mentibus nostris gravius esset, quam ruptae fidei maculis inquinari. Haec pro tanto praefati sumus, quod sicut novit vestra Fraternitas cum Communi Fulginei vestri Communis consensu per Andream de Salviantis, & Thomassium Marchi etiam vice nostri populi fuerunt in certa forma induciae stipulatae. Quod quantumcumque fuisset nobis gratum, pro quiete tamen vestrae Reipublicae fuit specialiter procuratum. Et quod videbantur in hoc quaedam minus utiliter stipulata, in confirmatione dictae treguae nuper facta per Nobilem Virum Conradum de Trinciis,

&

& Populum Fulginatem in manibus dicti Andreae, & Thomafii de Strozis iuxta vestra vota fuerunt omnia reformata. Nunc autem nescimus, qua malignantium protervia, & qua iniquitate nonnulli vestrorum adhaerentium, qui in Assisio (1) & in Castro Cannariae Gaglioli, & Radionis habitant, Fulginatum territorium quotidie hostiliter inquietant, per quae turbatur tranquillitas Patriae, suscitantur scandala, & quod omnium turpissimum est, fides vestra, & quod summe dolemus nostra, manifestissime violatur. Et ut vobiscum plane loquamur, potius vellemus hunc impetum in partibus nostris, & in nostro territorio pati, quam talia videre, & fidem, quam per Dominos Andream, & Thomafium dedimus in dicti Communis Fulginei finibus attentari. Quo circa Fraternitatem Vestram requirimus, & rogamus, quatenus amore nostri, & pro honore nostri Communis, & per siquid unquam nobis gratum, acceptum, vel honorabile intenditis, observari. Dignemini super hoc tale remedium adhibere, quod iam facta per restitutionem integram restarentur, & similia non possint in posterum evenire. Nam cum ipsum Commune, & dictum Conradum singularissime diligamus, etiam ultra fractionem fidei, nobis est hoc totum, ultra quam possit, tam displicibile, quam molestum. Datum Florentiae die ultima Aprilis MCCCLXXVII.

L 3

RE-

(1) Assisium Urbs Umbriae, D. Francisci Natalibus clara, inter Perusiam | 10. & Fulginium ad ortum 8. mill. pass. distans.

LXI.

REGI UNGARIAE. (1)

Serenissime, atque invictissime Princeps: Sicut scribunt Celsitudini Vestrae Magnifici Domini nostri, innata devotio, quam semper ad Maiestatem Vestram, & totum Sacratissimum vestrum Sanguinem habuimus multis respectibus nos compellit, ut quicquid arduum nobis occurrit Serenitati Vestrae curemus specialiter intimare. Quem enim orbis Principem; quam Maiestatem extra gloriosissimum vestrum sanguinem imploremus? Nos enim civitatem, statum, libertatem, & cuncta nostrae Reipublicam ornamenta, a Vestrae Celsitudinis Clarissimis Progenitoribus recognoscimus, & habemus. Ex quo ad Regiam sublimitatem pertinet, quae nos tangunt, tamquam de veris filiis nullatenus ignorare. Sane ad Serenitatis vestrae notitiam credimus pervenisse, qualiter post rupturam tractatus pacis inter nos, & Sanctae Matris Ecclesiae Pastores in Anania ventilati, quae facta

(1) Ludovico Regi Ungariae, Caroli Umberti Filio, Fratri Andreae,

five Andreaffi primi Reginae Ioannae viri.

Et fuit in conspectu Oratorum vestrae Serenissimae Maiestatis, Summus Pontifex in mediatorem elegit Magnificum Fratrem nostrum Dominum Bernabovem; ad quod medium, propter zelum pacis, & Apostolicae Sedis reverentiam, nostra devotio se convertit. Ob quod Sanctae recordationis Dominus Gregorius Papa undecimus, suos Commissarios destinavit Reverendissimum Patrem Dominum Cardinalem Ambianensem pluribus aliis Reverendis Patribus sociatum, usque Sarezanam, cum quibus, in manibus praefati Domini pacem, & concordiam tractaremus; nosque solemnissimos nostros Oratores transmisimus versa vice: sperabamusque, quamvis maxima, & impossibilia peterentur, pacem finaliter debere concludi, nec demum iusta, & obtentu facilissima postulari. Dumque haec tractarentur supervenit defensus obitus praefati Summi Pontificis, qui die xxvii. mensis Martii proxime praeteriti, morbo satis longo (†) absumptus, in Domino requievit. Ex quo necesse fuit tractatum huiusmodi rumpere, & creationem novi Summi Pontificis expectare. Nunc autem fuit ad apicem Apostolatus assumptus Vir Italicus, natione, ut dicitur, Neapolitanus, olim Archiepiscopus Barenfis. Eius adhuc intentionem ad pacem Patriae, & tranquillitatem Italiae non videmus. Iam praesentibus ordinatis supervenerunt vestrae Benignitatis gratiosissi-

L 4

mae

(†) Gregorii XI. morbus; Male di Pietra. Leon.
fuit Vesicae dolor, seu | Aret. Hist. Flor. lib. 8.

mae litterae, quibus requisitionem factam per olim Sanctissimum Summum Pontificem, per Apostolicas litteras, & nuntios intimatis, copiam praemortui Christi Vicarii destinando, per quas nos Vestra Serenitas requirebat, an contentaremur, Vestrae Celsitudinis nomine, Illustrissimum Principem Dominum Carolum de Dyrachio (1) fore praedictae pacis, & concordiae tractatorem. Ad quae non oportet, nec etiam posset praesentialiter responderi: quum Pastore mutato, quid intendat novus Sanctissimus Pater convenit praestolari. Unum tamen quoad hoc nolumus subticere, quod quamvis per cuiuscumque manus pacem prius invenire poterimus, intendamus pacem, & concordiam acceptare, nullum tamen medium intensius optaremus, quam illud, quod Vestra decerneret Serenitas ordinandum. Ceterum per litteras Vestrae Maiestatis ad Nobilem Virum Simonem Rainerii de Puccis Civem nostrum Carissimum destinatas, accepimus quantam turbationem assumpserit Vestra Maiestas, ob expulsionem nostrorum mercatorum de vestra Civitate Fedarae factam, & quanta cum humanitate ipsos benigne recipi iusserit, & tractari (2). In quo, sicut in cunctis, im-

men-

(1) Carolus de Dyrrachio Regis Ungariae Nepos fuit, qui a Pontifice Urbano VI. in Regem Neapolitanum renunciatus est. Vide saepius laudatum Pellinium ad

annum 1378. Ad hunc ipsum veluti ad pacis mediatorem data est epistola XXI. primae partis.

(2) Florentinos Mercatores expulsos fuisse pu-

co.

mensitatem ostenditis caritatis, quam ad devotionem nostram gerit vestrae Clementiae celsitudo. De quo, ac etiam de aliis tam domestice nuntiatis, & scriptis, uberrima Sublimitati Vestrae referimus impendia gratiarum. Demum Principum Optime, quicquid inter nos, & Apostolicam Sedem continget, ad quam visitandam nostros Oratores decrevimus mittere, sive pacis, sive belli, sive tractatus concordiae, totum gloriosissimae Magnitudini Vestrae curabimus intimare. Si tamen unum addiderim, quod Serenissimus Princeps Inclytus Rex Francorum suos pro pace tractanda transmiserat Oratores, Reverendum Patrem Dominum Petrum Episcopum, & Ducem Laudinensem ac Patrem Franciae; Magnificos Dominos Dominum Simonem Comitem de Brena eiusdem Maiestatis Consanguineum, & Dominum Rodulfum Dominum de Renavalle, Franciae; & Venerabiles viros Magistrum Alermum Boistelli magistrum regalis hospitii, & Quaestorem; & Petrum de Corbeia Secretarium dicti Domini regis, qui a nobis honorifice recepti fuerunt, ac ipsis oblatum, quod eramus parati ad pacem, & concordiam per medium praefati Domini Regis, & per manus ipsorum, in praesentiam eiusdem Regiae Maiestatis, bonam dispositionem nostram in hoc clarissime demonstrantes. Qui propter
mor.

to, cum omnes Florentini a Summo Pontifice Gregorio XI. sunt ex-

communicatione damnati, sicut inferius videbimus.

mortem Summi Pontificis Lucam, & deinde Pisas secesserunt: nec scimus adhuc an sint hac de causa in Romanam Curiam profecturi. Quid autem de ipsis sequetur, curabit Maiestati Vestrae nostra devotio referare, cui nostrum Commune, & Mercatores nostros humilitate debita commendamus (1). Celsitudinem Vestram curetur Altissimus conservare in exaltationem throni vestri, ac defensionem Fidei Christianae, cuius Vos statuit singularem pugilem, & athletam. Datum Florentiae die VI. mensis Maii prima Indictione MCCCLXXVIII.

DO-

(1) Mercatores enim Florentini, ob excommunicationem a Pontifice

in eos latam, ab omni regione eiiciebantur, ut inferius habebimus,

LXII.

DOMINO FRANCISCO DE SAVORGNANO (1) VICEDOMINO GENERALI PATRIARCHAE AQUIELEIENSIS COMITATIBUS TERRAE UTINI (2) CIVITATIS AUSTRIAE CLEMENAE ET AVENZONAE.

Magnifici viri Amici carissimi. Ex re-
latibus plurium fide dignorum accepimus, qualiter Florentinos semper, & praesertim his temporibus fecistis favorabiliter, & benigne tractari, ultra quam lingua proferre, aut calamo scribere valeremus, ipsosque gratiose, & amicabiliter receptastis, eis quicquid favoris, aut honoris fieri potuit impendendo, de quibus omnibus gratias vobis referimus copiosas, rogantes Altissimum Creatorem, quatenus vobis merita digna retribuatur, quoniam nos nunquam retribuere valeremus, consideratis vestris optimis operibus, & virtute, nihilominus Commune nostrum, & datis, & factis ad cuncta vestra beneplacita offerimus promptum. Cives autem nostros amicitiae vestrae

(1) Franciscus Savorgnanus invenitur etiam apud Ughellium Italiae Sacrae T. V. de Patriarchis Aquileiensibus.

(2) Utinus Urbs ab Aquileia 20. mill. pass. in Occasum distans, Patriarchae Aquileiensis sedes.

strae, quanto possumus strictius, commendamus, vos rogantes, ut ipsos prout fecistis temporibus retroactis dignemini gratiose, & benigne facere pertractari, prout in vobis spem & fiduciam singularem gerimus & habemus: notificantesque vobis, quod cum SS. Patre & Domino nostro Domino Summo Pontifice pacem speramus sine mora, Deo praevio, obtinere, in qua inferi inter cetera faciemus, quod omnes Domini, Civitates, communia, castra, villae atque personae in quibuscumque mundi partibus constitutae, qui, vel quae receptassent aliquem Florentinum, vel cum eodem communicassent, aut eidem dedissent auxilium, vel favorem excommunicatione, interdicto, processu, sententia, atque paena liberabuntur, & penitus absolventur ⁽¹⁾ parati ad omnia beneplacita vestra. Datum Florentiae die xvii. Maii prima Indictione MCCCLXXVIII.

AR-

(1) Omnes enim Florentinos solemni excommunicatione a Gregorio XI. fuisse damnatos refert Poggius Hist. lib. 2. cuius verba, cum huic Epistolae maxime lucis sint, in medium afferre aequum duxi. Multas tandem post disceptationes damnati Florentini, ac extra Christianorum consortium eiectione, interdictumque aqua, & igni, ipsi quoque, & eorum bona in servitutem, & praedam

condonata, qua ex gravi censura id Florentina Respub. consequuta est, ut maximo rerum suarum incommodo, omissis mercaturis, quas variis in regnis exercebant, multisque deperditis bonis, redire omnes in patriam compulsi sint, & multorum amplae fortunae amissae, &c. Hi autem, quibus haec Epistola dirigitur ea tempestate Florentinis favisse videntur.

LXIII.

ARRETINIS.

AMici Carissimi. Intelleximus quod quidam malevoli, & qui conantur Zizania feminare, Nobilem Virum Carolum de Assignano fidelissimum civem nostrum apud vos falsis coloribus diffamarunt. De quo maximam causam admirationis adsumpsimus, considerantes quod idem Carolus numquam dicto, vel facto, nec palam, vel in occulto pro iudicium vestri Communis, aut Regiminis aliquid extitit operatus, immo semper pro honore, utilitate, & statu dicti vestri Regiminis, & Communis omnia possibile fecit, & facit continuo, laboribus numquam parcens. Ob quod eundem Carolum, tamquam benemeritum, amore nostri dignemini, favorabiles in cunctis, recipere commendatum. Et quoniam audivimus quod eidem scripsistis quod ad vestram praesentiam se conferret, & quoniam hei pro vestro Communi, & Regimine multa utilia operatur, vestram amicitiam strictissime, quantum, possumus deprecamur, quatenus in nostram complacentiam singularem vobis placeat dicto Carolo heic standi licentiam imperitari, & eundem ad civitatem vestram nullatenus revocare. Datum Florentiae die xvii. Mensis Maii MCCCLXXVIII.

DO.

LXIV.

DOMINO IOANNI HAUCUD.

AMice Carissime. Scimus concordiam, in qua vobiscum, & cum Roggerio Cane, aliisque remansimus, circa solutiones Theutonicorum vestrae brigatae, & Britonum, & circa servitia habenda a gentibus supradictis. De qua concordia nihil adhuc factum esse comperimus pro parte Magnifici Fratris nostri Domini Bernabovis; quoniam heri ab eo recepimus litteras, quarum copiam vobis mittimus praesentibus interclusam, rogantes amicitiam vestram instanter, quatenus de praefata concordia faciatis esse contentum praefatum magnificum Fratrem nostrum D. Bernabovem. De Theutonicis autem heic existentibus nullum valemus habere servitium, quoniam asserunt pagas trium mensium debere recipere, & prout plene novistis, nos die sexta mensis praesentis solutionem dictis Theutonicis debebamus incipere. Quamobrem efficaciter placeat operari, quod dictis Theutonicis paghae supradictae indilatae mittantur, & qui mandatum habeant nobis in omnibus obedire. Super quibus omnibus per latorem praesentium placeat respondere. Ceterum quae amicitia, & fraternitas

nitas contracta inter Magnificum Fratrem nostrum praefatum, & nos, & sibi, & nobis fuit, & est utilis & honorabilis, & statui suo, & nostro plurimum contulit. Vos rogamus ut cum Illustri Domina Domina Regina, vel cum quocumque alio placeat operari, quod Idem Magnificus Frater noster amicitiam, & fraternitatem inceptam conservare nobiscum, & quamlibet turbationem, siquam sumpisset, deponere, quoniam intendimus cum eodem perseverare amicitia, & fraternitate praefata. Datum Florentiae die xvii. Maii prima Indictione mcccclxxviii.

LXV.

PERUSINIS.

FRatres Carissimi. Prout iamdiu per plures nostras litteras vobis scripsimus, Magnificus Frater noster Dominus Bernabos, conduxit ad Ligae stipendia in omnium Colligatorum salutem, & statum, magnificum militem Dominum Ioannem Haucud, videlicet cum certa quantitate Anglicorum, & certo stipendio pro tempore unius anni, cuius stipendii partem tertiam solvere debebat idem Dominus Bernabos, & reliquas duas partes nos & alii colligati, prout per cedula[m] his inclusam vestra Fraternitas poterit adnotare.

Quo-

Quocirca Fraternitatem vestram tenore praesentium hortamur, requirimus & rogamus, quatenus, omni mora sublata, residuum pecuniae pro dictis Anglicis vestro Communi tangentis placeat facere numerari, vice nostri communis, Filippo Pelli Carissimo Civi nostro, ut de ipsa solvi possit stipendiariis nostris ad vestra servitia constitutis, quoniam alias non possent ad nostra servitia remanere. Debet enim sufficere, quod dictis Anglicis maximo nostri Communis incommodo solvi fecimus iam est diu, ut vos & alios defenderent colligatos, & ne hostes vestrum territorium equitarent, quod habuisset effectum, nisi foret virilis resistentia Anglicorum. Et ob id iterum atque iterum vos requirimus, & rogamus, quatenus pecuniam supradictam solvere placeat indilatam, non obstante quod sindacatum ad vos quietandum adhuc non miserimus, quem procurabimus mittere sine mora. Datum Florentiae die secundo Junii MCCCLXXVIII.

LXVI.

NICOLAO CLISTON ANGLICO.

R Eceptis litteris vestris scriptis Bagnacavalli, (1) per quas scribitis in fine vestrae firmæ accessisse Florentiam, ut sciretis si amplius volebamus vestra servitia, & quod vobis dignati non fuimus respondere, &c. Respondemus quod de iis, quae scribitis cogimur non modicum admirari, maxime cum nullum stipendiarium habeamus, quem magis dilexerimus, ac etiam diligamus, nec non considerato, quod Spinelus Lucae Thesaurarius noster existens vobiscum ratiociniis vestrae firmæ volebat super ipsa concordare vobiscum. Cui respondistis, quod quum quidam ex Sociis vestris plures volebant lanceas, quam haberent, & nunc eratis de intentione eorum plenarie informatus, volebatis ad ipsos redire, & cum brigata Florentiam accedere, & postmodum respondere. Et ob hoc habuistis a nobis aureos quadringentos. Quocirca quum vos velimus potius, quam aliquem alium ad nostrum stipendium retinere; & intentionis nostrae sit vobis brigatam pro rata augere, prout fecimus Bervich, & etiam ultra, vos rogamus ut pro honore vestro, & amore nostri vobis placeat huc accedere cum vestra brigata quam potestis celerius. Nos enim dispositi sumus taliter erga vos agere, quod

Tom. IV. Part. II. M me-

(1) Tiberiacum oppidum Romandiolae.

merito poteritis, & debebitis contentari. Unum silentio nolumus pertransire, quod attentae confidentia, quam in vobis gerebamus, & gerimus non debebatis tales modos, quales fecistis, tenere nobiscum, quoniam & contra honorem vestrum & inhonesti fuerunt, & sunt. Datum Florentiae die xvii. Iulii prima Indictione MCCCLXXVIII.

LXVII.

DOMINO RINALDO. (1)

A Mice Carissime. Ex relationibus nobis factis per Nobilem virum Roggerium Canem, prout ipse a quodam suo amico nobis asseruit habuisse, didicimus qualiter treguam cum Britonibus contraxistis pro duobus mensibus, & cum Domino Rodulfo de Camerino pro quindecim diebus, de quibus omnibus multipliciter contentamur; ac etiam contentamur, quod eandem treguam pro duobus mensibus, prout cum Britonibus fecistis, etiam faciatis cum Domino Rodulfo praefato. Datum Florentiae die xvii. Iulii prima Indictione MCCCLXXVIII.

AS-

(1) Rainaldus Firmii Dominium habuit: ad hunc extant in prima parte

Epistolae XV. XXIV. & XXVII.

LXVIII.

ASTORGIO DOMINO BELTRANDO (1)
ET DOMINO SINIBALDO.

AMici Carissimi, Vestris receptis litteris cum interclusa Aquileensis Episcopi respondemus, quod die xxviii. mensis elapsi de proximo in secunda hora noctis firmata fuit pax nostra Perusinorum, & Castellanonum per plura instrumenta cum Summo Pontifice. Pax autem aliorum Colligatorum adhuc firmata non est. Sed asserit Summus Pontifex eam cum ipsis velle concludere secundum consilium Ambaxiatorum nostrorum in Romana Curia constitutorum ad praesens. Attamen Summus Pontifex quasdam bullas nobis debet transmittere, & nos eidem intra dies paucos tradere xxv. millia florenorum: (2) post perfectionem quorum dici poterit vere pacem esse firmatam. Et ob id in vobis relinque-
mus guerram facere aut non. Nihilominus
M 2 cre-

(1) Beltrandus Alidosius de Imola. Vide Epistol. XXXVI. primae partis.

(2) 150. Florenorum milibus multatos fuisse Florentinos asserit Admiratus, quod quidem cum hac Epistola non convenit, nisi forti-

ter Colucii verba intelligenda sint, quod Florentinis xxv. millia Florenorum absque ulla temporis dilatione, cetera vero infra determinatum tempus solvenda essent.

crederemus, quod pro vobis foret utilius, si pars alia vult, omnino a guerra discedere, & in quiete manere. Datum Florentiae die II. Augusti MCCCLXXVIII.

LXIX.

COLLIGATIS.

AMici Carissimi. In pace contracta per Oratores nostros cum Summo Pontifice, inter alia continetur, quod illustris ac Magnus Dominus, Dominus Carolus de Durachio Dux &c. qui sint Colligati adhaerentes, & sequaces Summi Pontificis, atque nostri, possit, & sibi liceat declarare hinc ad XXVIII. diem mensis praesentis. Quamobrem vestram amicitiam affectuosissime deprecamur, quatenus vobis placeat Commissarios vestros de vestris negotiis informatos cum sufficiente mandato in Romanam Curiam destinare, ad faciendum fieri declarationem praefatam: ibi enim sunt Ambaxiatores nostri, quorum consilio, atque favoribus in omnibus dirigantur. Datum Florentiae die VII. Augusti MCCCLXXVIII.

LXX.

DOMINO IOANNI HAUCUD.

A Mice Carissime. Scripsit nobis Magnificus Frater noster Dominus Bernabos Vicecomes, quod pro favore impendendo Sanctissimo Summo Pontifici in quaestione, quam habet cum Dominis Cardinalibus Ultramontanis, (1) & pro firmamento status nostri, vos intendit cum brigata Anglicorum celeriter destinare, transitum per nostrum territorium, aut unde commodius nobis fuerit, postulando. Qua de re, sicut eidem rescripsimus, consilium suum multipliciter

M 3 com-

(1) Animadvertas velim, quod cum Gregorii XI. morte novus eligendus esset Pontifex; Cardinales congregati in varia studia scindebantur. Tredécim erant Cardinales Galli, qui e suo Corpore eligendum contendebant, quatuor erant Italici, quorum unus Gallorum partibus adhaerebat. Verum orta controversia inter Lemovicenses, & reliquos Gallos, factum est, ut eligeretur Bartholomaeus Butillus, patria, ut di-

ximus, Neapolitanus. Tum Galli electionem illam fraudibus, ac metu extortam sunt calumniati, atque e Conclavi prodeuntes partim in Hadriani Mole, partim ad montana loca confugerunt, electum Pontificem confirmare, & salutare detrectantes. De qua controversia, quae tanto Catholicae Fidei detrimento per XL. circiter annos Ecclesiam infestavit, hoc loci scripsisse Colucium liquido patet.

commendamus. Et vos rogamus omni affectione, qua possumus, quatenus amore nostri, & in totius Populi Florentini complacencia singulari dignemini per Romandiolam (1) & non per nostrorum finium terminos dictas gentes adducere. Ibi quidem apud civitates, & oppida, quae frequentissime sunt in partibus illis, poterunt gentes vestrae necessaria sumere, & victualia pro personis, & equis abundanter habere, quum per territorium nostrum transire non possent sine agricolarum maximo detrimento, & occasione victualium, vel metu rapinarum, aut alia causa talia possent accidere, quae facile valerent maximum scandalum generare. Datum Florentiae die VII. Augusti MCCCLXXVIII.

DO.

(1) Romandiola Provincia Italiae, quae terminatur ab Occidente agro Bononiense, a Septentrione Ducatu Ferrariae, & a Meridie Du-

catu Urbinate, & Etruria. Pars eius minor Magno Etruriae Ducis, maxima vero pars Ecclesiae paret.

LXXI.

DOMINO GALEOCTO DE
MALATESTIS. (1)

Magnifice Domine Frater Carissime. Recepimus heri trinas litteras vestras plurima continentes, quibus sub compendio respondemus. Et primo de obsidione Tredotii sic dicimus, quod quum pacis Zelatores, & observatores semper fuerimus, atque simus, statim ut a certo scivimus pacem esse firmatam inter Summum Pontificem, atque nos, scripsimus efficaciter Colligatis, & adhaerentibus nostris, quod omnino se celeriter tollerent ab obsidione praefata, & nullam guerram Comiti Francisco, vel aliis facerent, non obstante quod ipse Comes multo peiora propter tam turpem rupturam suae fidei mereretur. Et de praedictis praescium fecimus Dominum Episcopum Aquileiensem, qui Caesena praesentialiter commoratur. Et ad maiorem cautelam praedicta nostris Colligatis, & adhaerentibus rescribemus. Ceterum de rapinis, & iniuriis vestris illatis per subditos

M 4

(1) Co-

(1) Ipsum Galeoctum Malatestam esse puto, cuius laudes habentur epist. LIX. primae partis.

(1) Comitis Antonii Montis Feretri (2) in praesentia, & absentia vestra dolemus, ac si nobis fuissent illata. Et cum eius Oratore, qui heic est dolebimus, & si Deo placuerit remedium apponemus, quoniam intendimus, quod omnino ab huiusmodi iniuriis desistatur. De tregua autem specialiter quam amplius non vultis cum Comite supradicto, potestis facere prout libet, quoniam de ipsa non habemus aliquaiter impedire. Sed treguam, quam nobiscum contraxit Vestra Fraternitas placeat observare, quoniam intendimus, quod per collegatos nostros observetur omnino, & eidem in nihilo contrafiat. Super relaxationem autem Thomasia de Sancto Angelo in vado capti per gentes nostras Aesii commorantes efficaciter scribimus; & litteras vobis cum praesentibus destinamus, quarum similes, & per viam aliam transmittemus. Datum Florentiae die XI. Augusti MCCCLXXVIII.

EPI.

(1) Antonius de Monte Feretro Urbini Comes, fortasse ille est, in quem bellum moverunt Florentini an. 1386. eius non semel meminit. Adm. Hist. Flor. tom. 2.

(2) Mons Feretanus regio est Italiae in Ducatu Urbinate, ad radices Apennini iuxta Fluvium Ariminum, & confinia Romandiolae.

LXXII.

EPISCOPO ARETINO . (1)

Reverende in Christo Pater , & Domine . Si gratias nobis agitis de repatriatione vestra , eas nobis adscribere nolumus , sed solum Deo Omnipotenti , qui gratias , & cuncta bona iusta dispensatione largitur . Vobis tamen de vestrorum , & Vestra affectione sincera , quam erga nos manifestis indiciis demonstrastis , ad gratiarum insurgimus uberrimas actiones , Vestram Paternitatem totis affectibus deprecantes , quatenus postquam vos tam honorabiliter , atque concorditer ad se vestra Patria revocavit , dignemini tamquam Pastor Bonus oves Vestri gregis diligentissime custodire ne pereant , & pro salute & statu Vestrae Civitatis studiis continuis vigilate . Datum Florentiae die XIII. Augusti MCCCLXXVIII.

CO.

(1) Ioanni nempe Albertotto , ex Nobili Aretina Prosapia , qui ad Patriae Episcopatum assumptus fuit an. 1370. ut habet Ughellus . Hic Aretinos Florentinis in Sacra Liga coniunctos ad rebellionem compel-

lere tentabat : quo consilio a Florentinis cognito , tum Episcopus , tum ceteri huiusmodi coniurationis rei in exilium missi sunt , eorumque domus exusta . Vide Leon. Aret. Hist. lib. 8. & Pell. lib. 9.

LXXIII.

COMITI LUTIO DE LANDO.

A Mice Carissime. Receptis vestris litteris, per quas nos rogatis, ut vobis clarius rescribamus super iis, quae nobis retulistis ex parte Magnifici Fratris nostri Domini Bernabovis &c. respondemus, quod super his, quae nobis retulistis propter conditiones huius Civitatis vobis non valemus clarius, quam fecerimus, indicare. Quod si potuissemus libentissime fecissemus. Sed intentio vestra est super iis, quae nobis duxistis ore tenus realiter, & cum effectu procedere, prout etiam vobis exposuimus viva voce. Datum Florentiae die xvii. Augusti MCCCLXXVIII.

LXXIV.

COMITI EVERARDO DE LANDO. (1)

A Mice Carissime. Receptis vestris litteris, per quas nos rogatis, quod ordinemus ut primus non sitis, qui intret Florentiam ad tollendam populi suspensionem, &c. Respondemus, quod ullam cassuam videre nescimus, quare suspensionem de nostro populo capiatis, quoniam omnes vos diligit. Si autem causam scitis, hoc est nobis incognitum. Et ob id pro honore vestro placeat vobis cum vestra brigata huc accedere sine mora. Et aliis etiam scripsimus ut venirent. Et ut defectus pecuniae allegari non possit, scripsimus Potestati Prati, quod vestras, & sociorum vestrorum faciat fieri rationes, & nobis transmittet, quoniam solvi faciemus habere debentibus a vobis, & sociis vestris. Iterum atque iterum vos rogamus, ut huc placeat cum brigata celeriter vos conferre. Datum Florentiae die xviii. Augusti mcccclxxviii.

AR-

(1) Everardum hunc Comitis Lutii, cuius non semel meminimus, fratrem fuisse puto, qui

ambo Anglorum, & Germanorum duces erant.

LXXV.

ARRETINIS.

A Mici Carissimi. Receptis vestris litteris, per quas nobis gratias agitis de nominibus Exbannitorum vobis transmissis & respondemus, quod usque ad ultimam horam termini, vigore pacis inter Vos, & Nobiles de Petramala contractae, nobis concessi ad declarandum exbannitos, vestram expectavimus responsivam, qua non veniente, ne nobis posset negligentiae imputari, & ut nullus de nobis posset iuridice querelari, & volentes sequi formam pacis praefatae, omnes exbannitos, quorum nomina vobis transmissimus, & quosdam alios conditionis incognitae declaravimus exbannitos, exceptis Iunctino de Albergottis, & duobus filiis Domini Camarni de Camaianis, Cambio Angeli, & Bartholomaeo Domini, de quibus tantum informationem recepimus non fore utile ipsos sic libere rebannire. Ob quod ipsos quinque declaravimus rebannitos, in quantum per duas partes vestrum, & Consilii guardiae per totum proximum mensem Septembris non deliberaretur contrarium. Si autem deliberaretur in terminum supradictum, declaravimus ipsos remanere exbannitos ut prius, & ac si nulla per nos de eis declaratio facta foret. Et ob id placeat de praedictis esse contentos cum facta fuerint pro augmento, atque fortificatione

boni status vestri Communis, quod uti nostrum proprium affectamus. (1) Datum Florentiae die xx. Augusti prima Indictione MCCCLXXVIII.

LXXVI.

[CIECHO ET PARISIO DUOBUS EX
PRIORIBUS EXISTENTIBUS AD
CUSTODIAM ARCIS FABRIANI.]

Carissimi nostri. Transmittimus ad vos Ser Nicolaum, Ser Pieri Guccii (2) Civem & Commissarium nostrum carissimum, pro quibusdam vobis verbotenus explicandis. Quocirca volumus, quod dicto Ser Nicolao in cunctis, tanquam nobis, fidem credulam praebeatis. Ac etiam quod de Arce Fabriani disponatis, & ipsam tradatis illi, vel illis, & prout, & quemadmodum per dictum Ser Nicolaum viva voce vel litteris fueritis requisiti. Signum autem vobis mittimus his inclusum. Datum Florentiae die xxv. Augusti MCCCLXXVIII.

STI.

(1) Exulantes, de quibus loquitur haec Epistola illos esse puto qui in exilium missi sunt ob ipsam rebellionem, de qua superius in Epist. ad Episcopum Arretinum

sermonem habuimus. Vide Pellin. Histor. Perus. lib. 9.

(2) Nicolaum Guccium notarium memorat Admir. Histor. Flor. lib. 1. XIII.

LXXVII.

STIPENDIARIIS EXISTENTIBUS IN
COMITATU ET DISTRICTU.

Volumus, & vobis mandamus, quatenus; visis praesentibus, cum fociis armis, & armentibus vestris, ad nostram praesentiam celeriter accedatis. Alias autem a nobis nullum haberetis stipendium. Et si pecuniam dare debetis terrigenis, faciatis cum ipsis rationes, & nos scribimus Potestati, quod vos permittat discedere, non obstante, quod terrigenis praesentialiter non solvatis, quibus solvemus postmodum vice vestri. Datum Florentiae die VII. Septembris MCCC. LXXVIII.

AR-

LXXVIII.

ARRETINIS.

In materia Pacis.

AMici Carissimi. Requisivimus prudentiam vestram, quod sicut concordiam inter vos, & Nobiles de Petra Mala nostris Odo Officialibus Baliae commiseratis per Dei gratiam ordinandam, deberetis etiam consentire, quod similiter inter vos, & Nobiles de Boscolis⁽¹⁾ Brandaglis,⁽²⁾ Ubertinis concordia tractaretur. Quod quidem ad curandum totius vestrae reipublicae corpus, ne aliquid incuratum in tanta fluctuatione, & aegritudine relinqueretur, caritate sincerissima petebamus. Vos autem in hoc nobis assensum totaliter denegasse, nos compulit non modicum admirari, nec possumus mente percipere, unde potuerit haec tanta dissidentia provenire. Nunquid autem fuit tutum, vel consulte provisum, de suis infirmitatibus sibi credere, in quibus videmus etiam peritissimos medicos alienum auxilium implorare? Quid autem, Amici Carissimi, proderit unum vulnus vestrae Reipublicae curavisse, si alia non minus mortifera relinquantur? Na-

tu-

(1) Nobiles Familiae Arretina, quarum non semel meminit Admir. in Hist. Flor.

(2) Pax inter Ubertinos, & Aretinos contracta habetur apud Adm. an. 1379. inerente.

turale quidem est, & ab antiquissimis prudentibus exploratum, quod quae post curationem in morbo linquuntur facile totum corpus subvertere consueverunt. Quocirca iterum atque iterum vestram prudentiam deprecamur, quatenus pro salute vestrae Patriae, pro tranquillitate, & statu vestrae Reipublicae, meliori consilio, quod tam utiliter petimus & tam necessario postulamus, placeat libere consentire. Oh qualis erit vestrae Civitatis facies, si Deus dederit, sopitis discordiis, vos in plenam concordiam devenire! Tunc videbitis quanta sit inter pacem, & discordiam differentia: quantum distet a sollicito timore securitas: quantumque bonum sit in animorum unitate populum convenire. Vos urbanitate vestra, & ex immensitate affectionis nos patres tam verbo, quam litteris adpellatis. Reddite debitum tanti vocabuli, & sicut decet filios, paternae credite disciplinae. Sed quod hoc ambitiosius debito reputamus, credite nobis tamquam amicis, quod adeo dulce nomen est patris, ut paternam adpellationem credatur facile superare. Nolite aegritudinis vestrae oblatam reiicere medicinam. Nullus enim morbus periculosior est, & qui facilius ad interitum ducat, quam ille, cuius cura negligitur, vel cui parata medicamina respuuntur. Datum Florentiae XI. Maii prima Indictione MCCCCLXXVIII.

LXXIX.

ILLIS DE PETRAMALA.

AMici Carissimi. Per prudentem Virum Nicolaum Pierii Guccii Civem, & Ambaxiatorem nostrum Carissimum pridie vobis fecimus manifestum, qualiter Ambaxiatores Communis Arretii nobis exposuerant cum querela, quod in laudo per nos lato inter Vos & ipsos Arretinos villae Subbiani, Lucignani, (1) Vogognani, Guigliani, Biacciani, & Campi Vectoris, & S. Laurentii Vallumberti, & Quercetae adjudicatae vobis essiterant de curiis quorundam castrorum, & tamquam possessae per vos tempore laudi supradicti, quae, prout asseritur, non sunt vera, requirentes nos ut per nostram declararemus sententiam dictas villas ad Commune Arretii pertinere. Nos igitur volentes in hoc, via iuris procedere, pro pace, & tranquillitate vestra, & Communis Arretii, & ut tollatur omnis materia

Tom. IV. Part. II.

N

teria

(1) Lucignanum oppidum ad Clanim paludem situm, quod Bononien- sium sententia pro Florentinis contra Senenses

lata, ad Arretinos pertinuisse invenitur etiam apud *Admiratum* hist. Flor. lib. 14. ad annum 1386.

teria scandalorum, decrevimus super hoc nostram ferre sententiam, cognita veritate. Et ob id vos requirimus, & rogamus, quatenus infra terminum octo dierum, praefatos vobis placeat huc vestros commissarios sufficientes transmittere, plenarie de vestris iuribus informatos ad allegandum, & dicendum in praedictis quidquid volueritis, & vobis videbitur, & ad audiendum nostram sententiam, quam iuxta veritatem ferre intendimus in praedictis. Has autem litteras ad cautelam fecimus in nostris libris authenticis registrari, & nostri sigilli impressione muniri, de quarum praesentatione relationi latoris praesentium Nuntii nostri stabimus, & dabimus plenam fidem. Datum Florentiae die xx. Augusti prima Indictione mccc. lxxviii.

Jacobus Nuntius retulit se praesentasse dictas litteras die xxii. Augusti Marco, & suis fratribus.

LXXX.

CASTELLANIS.

AMici Carissimi. Audivimus quod in vestra Civitate est alteratio quaedam exorta, quae contraria est bono statui, & libertati vestri Communis, & unitati civium ipsius. De quo vobiscum amicabiliter condolemus, tamquam de re, ex qua multa pericula debent verisimiliter imminere, quae statui, & libertati vestri Communis, & Patriae sunt, nisi de salubri provideatur remedio, nocitura. Et ob id amicitiam vestram omni affectione, qua possumus, deprecamur, quatenus amore nostri, & ut civitas vestra in bono statu & vestra libertate quiescat vobis placeat solita vestra prudentia praedictis apponere remedium salutare; itaque quod cives vestri simul in unitate, & amicitia vera persistant: obferentes nos in hoc, & aliis ad beneplacita vestra dispositos. Datum Florentiae die xxviii. Septembris mcccclxxviii.

LXXXI.

PERUSINIS.

FRatres Carissimi. Sensimus ex relationibus fide dignis, quod in Civitate Castellii quaedam alteratio est exorta, quae contraria est libertati, & bono statui ac unitati Civitatis praefatae, eo quod quidam de Ubaldinis continuo stant, & morantur in Civitate praedicta, zizania, & scandala seminantes in periculum Civium, & libertatis ipsius. Qui quantum sint, & fuerint temporibus retroactis inimici vestri, & nostri, (1) ac totius patriae, fraternitas vestra consideret. Et ob id cum in negotiis nostrae Civitatis sumus adeo impediti, quod circa praedicta nullatenus providere possimus, Fraternitatem vestram instantissime deprecamur quatenus amore nostri, & totius patriae, placeat vobis in praedictis salubriter providere, ne ex hoc possit periculum aliquod evenire; sed quod Cives in unitate, & Civitas in libertate, & tranquillitate persistat. Datum Florentiae die xxviii. Septembris mcccclxxviii. Indictione secunda.

STI-

(1) Ubaldiniorum enim familia Florentinis Civibus infensissima fuit;

quod non semel habetur etiam apud *Admiratum*.

LXXXII.

STIPENDIARIIS EXISTENTIBUS
PERUSII, ET SENIS.

Vogliamo, e comandiamo, che voi non facciate guerra, nè cavalchiate i nimici per cagione alcuna, salvo che contro a Messer Ridolfo, e sue terre; (1) ma ben siamo contenti che attendiate alla difesa de' Perugini, e di loro terreno. E questo fate con effetto, e per modo che della vostra ubbidienza vi possiamo commendare. Date in Firenze a dì ix. di Giugno MCCCCLXXVIII.

N° 3

RAI.

(1) Rigorem hunc contra Rodulphum de Camerino Florentinos adhibuisse credendum est, quod, postquam Sa-

crae Ligae fidem frangere ausus fuit, in eadem arma movere veritus non sit.

LXXXIII.

RAINERIO GROTTI FANTONIS
CAPITANEO MONTANAEAE
PISTORIENSIS.

P Erchè quello famiglio di Messer Giovanni Aguto, a petition del quale tu facesti diporti a Britnico Oste della Sambuca fiorini XLVIII., de' quali hai restituiti otto, non sollecita più d' avere i detti denari, vogliamo che tu renda, e restituisca al detto Oste, considerato che è povera persona, gli detti XL. fiorini, facendolo prima sodare con buoni mallevadori dinanzi a te, di restituire i detti denari, o quello, che il detto famiglio di Messer Giovanni dovesse ragionevolmente avere. E il detto sodamento fa scrivere negli atti tuoi, e a noi scrivi chi sono i mallevadori. Date in Firenze a dì XI. di Giugno MCCC. LXXVIII.

LXXXIV.

AMBAXIATORIBUS EXISTENTIBUS
ROMAE. (1)

A Di x., e xii. del presente mese vi fu scritto pienamente per gli nostri Signori, quello che voi aveste a fare per avere le Bolle della Plenaria assoluzione dal Santo Padre, di che speriamo, che almeno uno de' due fanti avrete avuto. E pertanto seguite come per gli detti nostri Signori vi fue scripto, e date spedizione d' avere le dette Bolle, e di mandarle il più prestamente che si può, perocchè riuscirà buon frutto, e massimamente per lo Santo Padre. E ancora sollecitate di mandarci lo instrumento della pace in pub-

N 4 bli-

(1) De hac ad Urbanum VI. Florentinorum Legatione sic habet Admir. Hist. Flor. tom. 2. lib. 13. ad calcem L. Ambasceria fu molto onorevole; perciocchè e'vi furono mandati otto Ambasciatori d' ogni grado. Donato Barbadori, e Alessandro dell' Antella amendue Dottori di Legge, Mainar-

do Cavalcanti, e Pazzino Strozzi tutti e due Cavalieri, Bindo de' Bardi, Veri de' Medici, Matteo Arrighi, e Stoldo Altoviti Cittadini di molta reputazione, i quali, (benchè dopo alcuno intervallo di tempo) ottennero tutto quello, che desideravano.

blico, o almeno in copia, sicchè la possiamo vedere. E avvivateci spesso delle cose, che occorrono in coteste parti, massimamente de' Cardinali, e de' Brettoni, ec. quello che si dice intendono di volere fare, perocchè ci sarà assai utile. Raccomandianvi i Conti di Montedoglio nostri Collegati, che adoperiate per loro, che sieno inchiusi nella pace; notificandovi, come gente, che si riduce, e sta in Cesena offende, e cavalca i nostri collegati, e massimamente i detti Conti da Montedoglio. E simile quelli da Faggiuola offendono i nostri Collegati: E pertanto operate con effetto che il Santo Padre ponga a questo sufficiente rimedio, e che scriva a' sopraddetti, che s'astengano dalla guerra, perocchè non è giovato lo scrivere, che di questo abbiamo fatto, al Vicerettore di Romagna, avendo noi a sua stanza fatto levare l'assedio da Treozio, dove era il Conte Francesco, ed Amerigo de' Manfredi. E notificate al Santo Padre, che noi abbiamo rievocata tutta la gente d'ogni luogo, e ridotta qua, e comandato a tutti i Collegati, che non facciano guerra per osservazione della pace, la quale intendiamo osservare. E così pregate lui, che gli piaccia farla osservare dalla sua parte. Rendiamvi avvistati, che qui è stato Ambasciadore del Papa, e sposte più cose, e fralle altre della ammirazione, che ha il Santo Padre in queste sua avversità noi non gli aver dato sussidio. Al quale abbiamo risposto, che a noi è stato singolar dolore, allegando esserne stato cagione l'avver.
si-

fità, scandoli, e passione della nostra Città (1). Ma che nostra intenzione è, non essendo richiesti, ripofata la nostra Città, sovvenirlo in mantenere lo stato suo, quanto il nostro. Appresso spose che per noi non s'era dato reale affecuzione nella pace, e nel pagamento del danajo, come si doveva. A che rispondemmo allegando ancora esserne cagione la disposizione della nostra Città, e appresso il non aver concesso il Papale Bolle realmente secondo la continenza del Contratto, pregando lui, che pregasse il Santo Padre, che si disponesse a darci le bolle, e noi faremo presti a dargli i denari. E verrebbe in grande acconcio, che volesse i denari qui, che vi sarebbe maggior comodità, e pagheremogli piuttosto. Appresso diceva, che la pace non s'offervava per gli nostri Collegati nella Marca. A che gli dicemmo non essere così, ma che era ben vero il contrario. E facemmo rimanere contento. Appresso si doleva de' Perugini d'essersi devianti dalla concordia. A che rispondemmo, che il simile facevamo noi, e che noi speravamo per le operazioni, che fatte abbiamo, e che facciamo ridurre, e fargli rientrare ne' ragionamenti, e che così piacesse a lui adoperare, che il Santo Padre rientrasse ne' ragionamenti, e avessagli raccomandati. Appresso, che 'l Santo Padre sentiva che le Castella, che noi tenevamo, e secondo i patti del-

(1) Intestinis enim, maximisque discordiis agitantur ea tempestate Florentini, ut vide-

re est apud *Admirat. hist. Flor. lib. 13. & 14., & apud Poggium hist. lib. 2.*

della pace le dovevamo rendere alla Chiesa, noi per non renderle le avevamo date in terza persona. Alla quale cosa il certificammo non essere così, e che non che nelle Castella, ma nelle Città del Comune, intendeva osservare la sua fede, per osservare la pace. Dissi Biliotto Biliotti (1) che il Papa aveva avuta grande ammirazione dell' andata di Messer Donato alla Reina, e che non aveva potuta sapere la cagione, di che credevamo, che voi gli aveste detto, e parevaci a noi, che voi doveste pubblicare al Santo Padre la cagione perchè Messer Donato andò: perocchè era mostrare la buona intenzione del Comune in mantenere, e osservare la pace. Rammentiamvi il sollecitare la bolla secondo la forma, che per altre lettere, e brievi v' è stato scritto. Raccordandovi, che induciate quanto v' è possibile il Santo Padre, a volere i denari quì, che per la condizione della nostra Città ci verrebbe molto in acconcio, e così abbiamo mostrato al suo Ambasciatore, e dissi di scrivere, nientedimeno procuriamo pure per quanto c' è possibile di rimettervi costà denari, ricordiamo a voi Messer Iacopo che torniate prestamente, come per altre v' è stato scritto. Ricevemmo questo dì lettera da Perugia come il Santo Padre ha fatti XIX. Cardinali (2) per le
quan-

(1) Biliottum de Biliottis pluries memorat Admiratus Hist. Flor. & prae-cipue tom. 2. lib. 15.

(1) XXIX. Cardinales ab Urbano VI. creati fuisset leguntur apud Pell. hist. Per. part. 1. lib. 6.

quattro tempora passate . Maraviglianci che di questo non ci avete scritto cosa alcuna , nè d' altre cose in codeste parti occorse . Hacci detto il soprascritto Ambasciatore del Santo Padre , che veduta la buona disposizione del Comun nostro , la quale egli scrive al Santo Padre per lettere , che con questa vi mandiamo , egli si rende certo , che il Santo Padre vi darà le bolle della Plenaria assoluzione . Sopra questo non diciamo più , perocchè per le lettere e brevi a voi scritti , sete in questa parte pienamente avvisati : avviamvi che il Santo Padre ci scrisse che sentiva che noi tenevamo impacciato il Conte Luzzo , il quale Messer Bernabò voleva mandare in suo aiuto . Sicchè chiaritelo , che non è bene informato , perocchè Messer Bernabò ha bisogno del detto Conte per se , e non è in queste parti , ma in Lombardia . Mandiamvi in questa la terza lettera per la quale riceverete Fiorini M. da Bonaccorso Bocci , e Piero Ugolini per convertirgli nel pagamento cogli altri . Date in Firenze a dì xxii. di Settembre di notte MCCCLXXVIII.

LXXXV.

AMBAXIATORIBUS IN CURIA.

A di x. e xii. del presente Mese vi fu scritto pienamente per gli Nostri Signori quello, ec. (1) Ricevemmo ieri a ore xiv. un vostro brieve scritto in Roma a di xvi. Conta di certe lettere, che il Papa ha avuto di quì, di che di ciò ci dogliamo, e maravigliamo, e molto avremo caro di poter sapere chi scrive tali, e sì grandi bugie, e vorremo che in ogni modo che poteste vi ingegnaste col Santo Padre di sapere, e spiare chi tali cose scrive: perocchè sono uomini malevoli che vanno seminando scandoli e non vorrebbero, che noi fussimo figliuoli della sua Santità come siamo, e faremo. E voi ed egli avete potuto vedere per sperienza il contrario, perciocchè noi siamo disposti prima di morire, che mancare della pace, rammentiamvi che voi seguite ne' fatti de' Perugini quello che in altro vi scrivemmo; perocchè crediamo avergli ridotti a rientrare ne' ragionamenti della pace. Data in Firenze a di xxiv. di Settembre MCCCLXXVIII. a ore xviii.

AM.

(1) Vide Epistolam superius ad latam.

LXXXVI.

AMBAXIATORIBUS.

NOi ricevemmo a questi dì passati una lettera del Santo Padre, la copia della quale insieme colla risposta, che a quella facciamo, vi mandiamo in questa inchiusa, e ancora la principale, la quale vogliamo, che appresentiate al Santo Padre per nostra parte, dicendo intorno a ciò quelle parole, che vedrete convenirsi alla materia. Ricevemmo questo dì vostre lettere, e vedemmo quella che scriveste a' Signori, alla quale non bisogna fare altra risposta: se non che sollecitate d' avere con effetto le bolle della plenaria assoluzione, come molte volte v' è stato scritto, e mandatele quà prestamente. E se ci potete mandare a pagare i danari quà fate, lo, e inducete il S. Padre a volere i danari qui, perocchè ci farà molto comodo. E pagheremogli prestamente. Nientedimeno noi ci ingegniamo di rimettere costà danari quanti possiamo. Maraviglianci che voi Messer Iacopo non siate tornato. E però tornate prestamente bene informato di tutto. Abbiavvi scritto a questi dì sì pienamente, che non bisogna troppo scrivervi. Avvisateci delle novelle de' Brettoni, e de' Cardinali, e d' ogni cosa in codeste parti occorrente. Date in Fiorenza a dì xxv. di Settembre MCCCLXXVIII. di notte.

AM-

LXXXVII.

AMBAXIATORIBUS EXISTENTIBUS
IN CURIA.

Carissimi nostri. Ricevemmo ieri e l'altro dì vostre lettere, e Brievi scritte in Roma a dì xxviii., e xxix. del mese passato, per le quali rispondete a certe nostre lettere avvisandoci delle novelle, e cose occorrenti del paese, di che voi commendiamo, avvisandovi che voi sollicitate d'averle bolle della plenaria assoluzione, e di mandarleci qua prestamente. E simile quelle che debbono ire per lo mondo. E noi ci rendiamo certi, che voi l'avrete. E maraviglianci, come tanto si sono indugiate, perocchè l'Ambasciadore del Santo Padre ci disse, che si rendeva certo, che voi l'avreste pienamente. Noi v'abbiamo scritto assai volte delle offese che sono fatte a' nostri Collegati, e ora nuovamente. Quelli di Faggiuola hanno tolto Mercatello a' Castellani. E maraviglianci che 'l Santo Padre dica che nol crede, perocchè si vede si opera che non si può, sicchè pregatelo che ci ponga rimedio. Giovanni Sciarra non ha alcuna nostra gente; e se fa male, ce ne duole. Sollicitate l'altre cose scrittevi, e massimamente che il Maestro Gabriello ministro
de'

de' Frati minori sia privato (1) come per gli nostri Signori , e per noi v' è stato scritto molte volte , perocchè egli per le sue male operazioni non può entrare in nostro terreno , e non potrebbe fare l' ufficio suo . E oltre a ciò è nimico del nostro Comune , e de' nostri Cittadini . Vogliamo che voi Messer Iacopo subito ne venghiate . E voi Messer Alessandro crediamo che siate tra via . E pertanto vogliamo che voi Messer Pazzino , e anche voi Messer Alessandro in quanto non foste partito , avute che avrete tutte le bolle necessarie per la Città nostra , e per lo mondo ne vegnate senza dimoranza alla presenza de' nostri Signori , e nostra . Date in Firenze a di sei d' Ottobre .MCCCLXXVIII. a ore XXI.

AM-

(1) Magister Gabriel de Volaterris, de quo superius. Florentinos autem hoc loci Pontificem rogasse puto, ut vel In-

quisitoris officio privaretur, quod Senis, ut diximus, exercebat, vel ministerio, quo in religione fungebatur.

LXXXVIII.

AMBAXIATORIBUS IN CURIA..

G iunse qua Messer Iacopo Folchi a dì IX. del presente mese colle bolle della plenaria assoluzione. E' vero che la gente si maraviglia; che il Commessario non viene, senza il quale le bolle non vagliono cosa alcuna. E però studiate, che il detto Commisario, venga senza indugio alcuno, della quale venuta uscirà utilissimo frutto. Il Maestro Giovanni da Siena è stato quà, e per parte del Santo Padre ci ha richiesti, e pregati, che gli mandiamo della nostra gente d' arme, la quale cosa avremmo fatta molto volentieri, se ci fusse stato possibile, ma per le condizioni della nostra Città non possiamo ancora. Ma per la grazia di Dio tosto crediamo potere, perchè speriamo lo stato della nostra Città sarà pienamente affodato. Sollecitate d' avere l' altre bolle, e quelle avute, subito ne venite tutti quà, come per altra v' abbiamo scritto. Crediamo che voi Messer Alessandro siate tra via col detto Commisario. Sollecitate che il Maestro Gabriello ministro de' frati Minori sia privato per le ragioni altre volte ascrittevi, e rispondetecene quello che ne fate. Date in Firenze a dì XI. d' Ottobre MCCCLXXVIII.

Duplicatum die XIII. Octobris.

AM.

LXXXIX.

AMBAXIATORIBUS EXISTENTIBUS
IN CURIA.

Abbiamo ricevuta iermattina vostra lettera scritta in Roma a dì xi. del presente mese, per la quale ci avvivate della espeditione delle bolle, e delle novelle del paese, e cose occorrenti. E come Messer Alessandro dovea partire il medesimo dì, con una delle bolle, che debbono ire per lo mondo, ec. Di che voi commendiamo. E per tanto vogliamo che senza indugio alcuno voi procuriate d' avere infino in xii. delle bolle, che debbono ire per lo mondo, e quelle avute subito con esse ne venite alla presentia de' nostri Signori, e nostra, sanza punto sopraffare. Crediamo che alla giunta di questa lettera le bolle saranno tutte spacciate, sicchè vi potrete muovere per qua venire. Et in quel tempo, che state, sollicitate la privazione del Maestro Gabbriello Ministro de' Frati Minori, come per molte lettere abbiamo scritto. Date in Firenze a dì xvii. d' Ottobre a ore xvi. MCCCLXXXVIII.

XC.

DOMINO PAZZINO.

Ricevemmo ieri una vostra lettera scritta in Roma a dì xiv. d' Ottobre, per la quale ci scrivete, come sollecitate le bolle, che debbono ire per lo Mondo. E quelle subito avute ne verrete. E l' ordine per voi dato intorno al cambio di fiorini diecimila, e l' operazioni da voi fatte intorno alla restituzione di Mercatello, ed all' altre cose, che v' abbiamo scritte significandoci tutte le novelle, e cose occorrenti in coteste parti. Di che vi comendiamo. E pertanto vogliamo, che voi sollecitate di, e notte per ogni via, che potete d' avere le dodici bolle, che debbono ire per lo Mondo. E quelle avute subito ne venite con esse alla presenza de' nostri Signori, e nostra, senza soprastare per alcuna cagione. E nel tempo che state costà vogliamo che adoperiate, come avete cominciato in fare, che Mercatello sia restituito a' Castellani, (1) e che eglino vengano a concordia, e pace col S. Padre. E simile adoperate in favore de' Perugini, e degli

(1) Castellani incolae sunt Civitatis Castelli, quae dicitur etiam Tiberinum ex fluvio Tiberi, apud quem sita est,

10. mill. pass. a Burgo S. Sepulcri in meridiem & ab Arretio in ortum distans.

gli altri nostri Collegati quanto più potete . E abbiate a mente che il fatto che Andrea nostro compagno v' ha scritto per l' amico suo della badia . E quello del Maestro Gabriello : e una lettera , che è con questa appresentate al Santo Padre . Avvisateci di novelle spesso . Date in Firenze a dì xxii. d' Ottobre MCCCCLXXVIII.

XCI.

DOMINO PAZZINO.

Abbiamo ricevuta più di è vostra lettera , per la quale ci significate delle cose occorrenti in cotesti paesi , e de' nostri fatti . A che non bisogna fare altra risposta ; se non che vogliamo , che veduta questa lettera voi , e Ser Nofri ne vegnate prestamente alla presentia de' nostri Signori , e nostra : e recate quelle bolle , che sono fatte , e il contratto della pace⁽¹⁾ con voi . E l' altre

O 2 . tre

(1) De pacis contractu cum Urbano VI. per Florentinos legatos Romae firmato , haec habet Adm. Hist. Flor. tom. 2. lib. 14.
avendo il Gonfaloniere , e i Priori sollecitato continuamente gli Ambasciatori , i quali erano a Roma per la conclusione della pace col Pontefice vennero finalmente avvisi , come ella era conchiusa ,

e fermata con obbligo d' avere i Fiorentini a pagare cencinquantamila fiorini in più paghe ; la qual nuova pubblicata da' Priori al popolo sulla ringhiera ; grande consolazione se ne sentì per ciascuno , e furono la sera ordinati fuochi , e lumi per la Città , come per le pubbliche allegrezze si costumava .

tre bolle , e cose , che s' hanno a fare , lasciatele a sollecitare a qualche nostro Fiorentino , che sia di costà . E perchè noi sentiamo , che il Cardinale da Petra Mala , e Messer Filippo dell'Antella Ambasciadore di M. Galeotto procurano di far dare il Vicariato della Città di Castello a Messer Galeotto per aver materia di pigliarsela , vogliamo , che a questo v' opponghiate , e adoperiate il contrario in far sì che la detta Città rimanga a popolo . E ingegnatevi di fare accordare il Comune di Castello col Papa : Non vogliamo però che per questo voi indugiate il venire vostro , e di Ser Noferi . Date in Firenze a dì v. Novembre MCCCCLXXVIII .

I N D E X

R E R U M

Memorabilium quae in hoc Epistolarum
Volumine continentur.

- A** Bsalonis mors . Pag. 141.
 Achimelec Sacerdos interfectus . Pag. 97.
 Africe poema . 35. 41. 49. 56. 58. 79.
 qua occasione a Petrarcha scriptum . Pag. 35.
 quidam illud emendare tentant . 36.
 Agrippina ab inferis accersitur . 123.
 Alermus Boistelli . 169.
 Americus de Manfredis 200.
 Anaxagorae responsum audita filiorum morte . 145.
 Andreas Strozzius . 86. 88.
 Anglorum exercitus apud Montem Politianum ca-
 strametatur . 68.
 Antonius Physicus de Faventia 37.
 Antonius de Monte Feretro 184.
 Aristoteles . 121.
 Asculum ab Ecclesia deficit . 63.
 Asdrubal . 81.
 Assisium 165.
 Aulus Gellius . 43.
 Bagnacavallum . 177.
 Baldus Ubaldius 84. 85. nascitur . Ib. eius sigil-
 lum . Ib. Moritur . Ib. inscriptio ad illius se-
 pulcrum . Ib.

- Bartholomaeus Butillus Archiepiscopus Barenfis*
in Pontificem renunciatur . 161. 167.
Bastariorum familia . 68.
Battifollis . 95.
Belli cessatio inter Florentinos , & Ecclesiam . 161.
162. 163.
Benedictus Gambacurta . 74.
Benvenutus de Rambaldis Imolensis 32. 41. eius-
liber de vitis Caesarum . 32. eiusdem commen-
taria in Dantem . 32. 41.
Bernabos . pacis arbiter inter Ecclesiam &
Florentinos 100. 111. 135. podagra laborat .
148.
Biaccianum . 193.
Bibliotheca Alexandrina . 78.
Biliottus de Biliottis . 202.
Boccaccius . 36. eius mors . 45. eius laudes . 46.
& seq. eiusdem Eclogae . Ib. Genealogia Deo-
rum 47.
Boetius de Scholastica disciplina . 122.
Bonaccursus Bocci 203.
Bonifacius VIII. a Seiarra Columnensi aggress-
us . 98.
Bononiensium sententia de oppido Lucignani . 193.
Boscoli familia Arretina . 191.
Bossuetius . 129.
Brandagli familia Arretina . Ib.
Britones ab Ecclesia conducti . 63. Quadringenti
ad Colligatorum stipendia militant . 158.
Caius Caesar . 78.
Campus Vectoris . 193.
Camillus iniustum exilium tolerat . 128.
Cantes de Monte Vetulo . 93.
Cardinales novem conveniunt ad eligendum Ponti-
ficem

- fisem Innocentium VII.* 3. 4. 25. iurant Schisma ab Ecclesia auferre. 5. 6. 9. 19. 25. Angelicorum ordinum figura. 7.
Cardinalis XIX. ab Urbano VI. creatos fuisse asserit Colucius: XXIX. contendit Pellinus. 202.
Carolus IV. Imperator. 72.
Carolus de Dyrrachio. 168.
Castellina. 77.
Cherubim, scientiae plenitudo interpretantur. 7.
Chiantes. 77.
Cicero in ornatu verborum, & in gravitate sententiarum a Petrarca superatus. 55. in versibus non valet. 56. eius liber de divinatione. Ibid.
Cirtae deditio. 81.
Civitas Castelli civilibus discordiis agitata. 195.
Cocus. 112.
Colligati Florentiae omnes conveniunt. 92.
Colucius electus Cancellarius Florentinus. 42.
Comites Battifollis ex familia Guidia. 95.
Concilium Constantiense. 35.
Conradus de Trinciis in Fullinium revocatus. 86. 88. eius inducias cum Florentinis, & Perusinis. 89. 149.
Coriolanus in exilium missus exercitum contra Urbem ducit. 128.
Corlianum. 112. 113.
Cosmatus quid significet. 16.
Crimen maius est omittere, quod quis promiserit, quam quod quis debet. 10.
Dantes a Petrarca superatus. 57.
Demetrius Phaleraeus. 55.
Demosthenes Ciceroni comparatus. 56. ejus responsum ad Thaidem meretricem. 140.

- De Muglo Bernardus*. 103. *Ioannes*. 99. *Petrus*.
Ibid.
Donatus de Casentino. 137. *de morte filii solatur*. 143.
Donatus Barbadori Legatus ad Reginam Ioannam.
 202.
Ecclesia Schismate perturbata. 5.
Ecclesiae bellum cum Mediolanensibus. 31.
*Ecclesiae duces totas exercitus vires in Perusinos
 convertunt*. 130.
Ecclesiasticorum militum excursiones apud Perusum.
 151.
Eloquentiae vires maximae, quae sint. 53.
Ennius. 79.
Everardus de Lando. 187.
Fanum Fortunae. 93.
Fides Fundamentum Iustitiae a Cicerone definitur.
Florentia Civilibus discordiis agitata. 201.
Florentini qua de causa bella assumerent. 27.
*arma sumunt contra Ecclesiam ad libertatem
 tuendam*. 91. *summa annonae caritate laborant*.
 30. *Baldum Ubaldium Iuris civilis interpre-
 tem eligunt, & Perusinos hortantur ut Florentiam
 mittant*. 84. *a Gregorio XI. excommunicatione
 damnantur*. 172. *absolvuntur ab Urbano VI.*
 206. *XXV. florenorum millibus damnantur*.
 179. *legatos mittunt ad Urbanum VI. pro pace
 firmanda*. 199.
Forumlivii ab Ecclesia deficit. 63.
Franciscus, seu Franciscus de Brossano. 36.
 44.
Franciscus de Castracanis. 94.
Franciscus de Vico Viterbii Praefectus. 105
Franciscus de Manfredis. 202.
- Fran-

- Franciscus Machiavelli*. 86.
Franciscus Savorgnanus. 171.
Franciscus Ubaldius medicus. 84.
Frater Nicolaus de Agrigento. 25. *Florentinos*
hortatur ad pacem cum Ecclesia faciendam. 26.
Fridericus II. Imperator. 98.
Frumentum a Praefecto Bononiensi Florentinis de-
negatur. 30.
Fulginatium cum Florentinis, & Perusinis induciae.
 86. 88. 89. 146.
Fullinium. 88.
Galbas primus deficit a Nerone. 123.
Galeoctus de Malatestis. 183. *eius induciae cum*
Colligatis. 184.
Gambacurtarum gens Pisis eiecta. 793.
Gregorii XI. morbus 167. *mors*. Ib. & 159.
Grevis. 77.
Guarinus Veronensis. 35.
Guidus Ursinius Florentina Civitate donatus.
 162.
Guiglianum. 193.
Guilielmus Roggerius. Gregorii XI. germanus
pacis arbiter a Florentinis eligitur. 108.
 114.
Gulielmus Cardinalis S. Angeli. 30.
Helena a Paride rapta. 141.
Hermetis Trismegisti, sub mortem ad amicos al-
locutio. 60.
Hesiodus. 56.
Hieronimi Epistola ad Rufinum. 61.
Homerus. 56.
Jacobus Pecori. 30.
Jacobus de Appiano. 72. *unde oriundus*. Ib. *Pe-*
tro Gambacurtae a secretis. Ib. *Petrum Gam-*
ba-

- bacurtam interficit . 74. Pifarum dominium occupat . Ib.*
Iacobus de Ptolemaeis Franciscum de Vico ad rebellionem contra colligatos suadet . 104. 105.
Romae commorans praecipitium molitur toti Ligae . Ib.
Iacobus Folchi . 205. 206. 208.
Iacobus Ursinus Cardinalis 162. quo anno electus . Ib. Florentiam venit ac summo honore a Florentinis recipitur . Ib.
Ianuenses . 28.
Innocentius VII. Pontifex Maximus . i. quo anno electus . 24. unde oriundus . Ib. suadet ut Pontificatu se abdicet , ad Schisma extinguendum . 11. & seq.
In Trincios Coniuratio . 86.
Ioannes XXIV. 35.
Ioannes Caldarinus . 43.
Ioannes Albergottus Episcopus Arretinus . 185. eius coniuratio in Sacram Ligam . Ib. exilio damnatur . Ib. revocatur . Ib.
Ioannes Haucud , sive Acutus . 65. suadet ut cum suo exercitu non hiemet in terris Florentinorum . 65. 66. hiemat apud Montem Politianum . 68. suadet ut redeat ad exercitum , ad Anglicorum militum insultus fraenandos . 113. ut subsidia in Senensium territorum mittat . 118. ut militum suorum pervicaciam consulat , & a territorio Vallis Arni eos removeat . 147. ut eosdem in Perusinarum auxilium mittat . 152. ut Romam in auxilium Urbani VI. contra Gallicos Cardinales petens per Romandiolam exercitum adducat . 182.
Ioannellus de Vico Mercato . 70.

- Ioannes de Fabriano*. 74.
Ioannes Lomeierus de Bibliothecis. 78.
Ioannes Sciarræ. 161.
Laurentius Gambacurta interfectus. 74.
Legatio Regis Francorum, Reginae Ioannae, & Venetae Reipublicae pro pace inter Ecclesiam, & Florentinos statuenda. 111. *eadem Regis Francorum legatio*. 169.
Lombardus de Serrigo Patavius. 83. *eius liber de quibusdam memorandis mulieribus*. *Ib.* *eius mors*. *Ib.*
Lucas Grimaldus Florentina Civitate donatus. 108.
Lucius Annaeus Senecæ. 124.
Lucius Annaeus Mela. *Ib.*
Lucignanum. 193.
Ludovicus Bartoli. 94.
Ludovicus Rex Ungariae. 166.
Lutius de Lando Comes. 63. *Britones ad fluvium Potentiam superat*. 63. 64. *Rodulphum Varannum fugat*. 90. *in auxilium Urbani VI contra Gallicos Cardinales a Bernabove destinatur*. 203.
Magister Gabriel de Volaterris. 119. 126.
Magister Ioannes de Senis. 208.
Marcus Annaeus Lucanus. L. Annaei Melæ Filius. 124.
Marcus de Castillione Arretino. 137.
Marchia Anconitana. 66. 67.
Marcus Varro. 78.
Maro Graecorum vatibus comparatus. 56.
Martis Planeta Hercules a quibusdam dictus. 6.
Martinus V. P. M. 35.
Masinissa. 81.

Mat-

- Matthaeus Metti*. 134.
Mediolanenses. 28.
Menennii Agrippae Concio ad Romanam plebem 139.
Mercatores Florentini; e Civitate Fedarae expulsi
 168. *qua de causa*. *Ib. a Rege Ungariae be-*
nigne recepti. *Ib.*
Milonis Crotoniatis mors. 142.
Mons Politianus. 68.
Mons Feretanus. 184.
Mortalium rerum vanitas. 138. & *seq.*
Nero ab omnibus derelictus. 123. *eius fuga*. *Ib.*
Nestor Antiloci filii mortem deplorat. 142.
Nicolaus Ursinius Florentina Civitate donatus.
 162.
Nicolaus Clifton Anglicus 177.
Nicolaus Guccius. 189.
Numerus ternarius ab Aritmeticis Deo dicatus. 4.
Numerus novenarius Martis Planetae a gentibus
consecratus. 6. 7.
Nuntii Litterarii Florentini. 36.
Octaviae Tragoedia post Senecae Philosophi mor-
tem scripta. 122.
Octoviri Sacrae Ligae Praesides qui nam fuerint.
 132. *lamentantur Praefectum de Vico pacem*
cum Ecclesia pertractare. 38. *Inducias cum Fulgi-*
natibus contractas probant. 87. *hortantur Pe-*
rusinos, ut illas observent. 89. *precantur Col-*
ligatos omnes ut per Oratores die 2. Februarii
Florentiae conveniant. 92. *dolent Filios Do-*
mini Cantis de Monte Vetulo Fedarensum
Mercatorum res retinere. 93. *Civitate, aliisque*
honoribus a Perusinis ornantur. 107. 133. *hor-*
tantur Senenses ut Magistrum Gabrielem de Vo-
laterris in exilium mittant. 119. 126. *ut in*
 au-

auxilium contra hostiles insultus, Anglicos milites recipiant. 129. Simeottum de Ursinis, & Ioannem Sciarrae precantur, ut a bello se abstineant. 161. Carolum de Asignano Arretinis commendant. 173. inducias a Domino Rainaldo cum Britonibus, & cum Rodulfo de Camerino factas probant. 178. Arretinos hortantur ut pacem cum Boscolis Brandaglis, & Ubertinis faciant. 191. Castellanos, ut civiles discordias componant. 195. Stipendiariis existentibus Perusii, bella prosequi vetant. 197. Legatis Romae existentibus iubent, ut bullas plenariae absolutionis sibi tradi curent. 199. & seq.

Oratores a Gregorio XI. ad pacem pertractandam missi, qui nam fuerint. 135.

Oratores Galli pro pace cum Urbano VI. pertractanda. 160.

Otho Brunsvicensis Cardinalis. III.

Otho quartus Reginae Ioannae maritus. 148.

Paduani. 28.

Panzanus. 77.

Patrimonium. 67.

Paulus Sabinus de Cereto. 74.

*Pax Florentinorum, Perusinorum, & Castellano-
rum cum Ecclesia firmata. 179.*

Pax inter Arretinos, & Ubertinos. 191.

Perinus Grimaldus Florentina Civitate donatus. 108.

*Perusini nonnullos ex suis Civibus exulant. 127.
qua de causa. Ib. suadentur ut ab iis exulan-
dis se abstineant. Ib. & 130. eorum induciae
cum Summo Pontifice, quas Octoviri lamer-
tantur. 146. dentes extrahunt quibusdam ex
Fulgiatibus. 149.*

Pe-

- Petrarchae mors* . 32. *laudes* . 50. & *seq. laurea corona a Romano Senatu* , & *a Parisiensi universitate eodem die illi oblata* . 35. *eius scientia Philosophica* , & *Theologica* . 53. *eius investivae in medicum* 55. *de virtutibus illustribus opus* . *Ib. buccolica* . 56. *Idem Maroni* , & *Græcis utriusque in ligata* : *Ciceroni & Græcis Oratoribus in solata oratione Annæo Senecæ* , *in moralibus præpositus* . 56. 57.
- Petrus Gambacurta* . 72. 73. *interficitur* 74. *Pontificis legatus ad Florentinos* . 116.
- Petrus de Vineis* . 98.
- Petrus de Pitholemaeis* . 104. 105.
- Petrus Corsinius Cardinalis* . 162.
- Petrus Episcopus & Dux Laudinensis* . 169.
- Petrus de Corbeia* . 169.
- Petrus Ugolini* . 203.
- Philippus Cionetti de Bastariis* . 68.
- Philippus Rex Francorum* . 97. 98.
- Philoxeni Erixii votum* . 140.
- Podius Bonizzus* . 136.
- Pontificis legatos ad Bernabovem* . 110.
- Potentia Fluvius* . 6. 3.
- Praefectus de Vico* . 380.
- Prudentia quid sit* . 75. *an perfecta haberi possit ab homine* . 75. 77. *perfecta in S. Patribus* , & *Martyribus* . 76.
- Pitholemaeus Philadelphius* . 78.
- Pitholemaeorum familia* . 104.
- Qua de causa Sacram Ligam iniyerint Florentini* . 91.
- Quas potestas in temporalia Principum Romano Pontifici competat* . 29.
- Querceta* . 193.
- Quot Pont. extiterint a Divo Petro ad Inn. VII.* 12.
- Rad-

- Radda* . 77.
Rainaldus Firmii Dominus . 179.
Ramundus Gregorii XI. Nepos Senensium territorium cum Britonum Exercitu aggreditur . 118.
Grossetum oppugnat . Ib.
Ricasola familia . 77.
Ristafedorum familia . 68.
Rodulphus de Camerino Sacrae Ligae rebellis . 38.
in Marchia a Comite Lutio fractus . 39.
Rodulphus de Renavalle .
Roggerius Canis . 117.
Romanorum discordia cum Pont. Greg. XI. 146. 147.
Romandiola . 182.
Rupertus Comes Battifollis . 95.
Rupertus Ursinius Florentina Civitate donatus . 162.
Saul 97.
Sciarra Columnensis . 97.
Scipio iniustum exilium tolerat . 128.
Seneca in moralibus Petrarchae postpositus . 57.
an Epistolae, quae sub illius nomine feruntur ad D. Paulum genuinae sint . 121. *an decem tragoediae sint illi adiudicandae* . Ib. & seq.
Sidonii Apollinaris de hac re sententia . 124.
Senenses suadentur ut apud suos fines Ioanem Haucnd cum exercitu castrametari sinant . 68.
ut Anglicas gentes contra hostium vires in auxilium recipiant . 129.
Seraphim ardentes interpretantur . 7.
Sergianum . 148.
Silii Italici de bello Punico poema amissum . 35.
a Poggio inventum . Ib.
Simeottus Ursinius . 161.
Siphax Rex Numidiae . 81.
Spinellus Thesaurarius Reipub. Florentinae . 65. 151.
 177. Spole-

- Spoleterum ab Ecclesia deficit* 63.
Subbianum . 193.
Taxatio Bernabovis , Florentinorum , & Perusino-
rum pro Anglicorum militum solutione . 175.
Thomas Strotius , & Andreas Salviatus Perusi-
nis gratias agunt de duobus equis dono ac-
ceptis . 132. 133.
Tbroni Sedes Dei Iudicantis interpretantur . 8.
Tredotium obsidione cingitur 183. *liberatur* . 200.
Trincia de Trinciis occiditur . 86.
Vallis Arni 70.
Vallis Nebulae . Ib
Vannius Appianus Gambacurtis famulatum prae-
stat . 72.
Ubaldinorum familia Florentinis infensa . 196.
Veneti . 28.
Vergilius Aeneidos poema Tuccae, & Vario testatur . 36.
Ugolinus de Trinciis Fulginei Dominus . 87.
Ugolinus Verinus 68.
Virtus quid sit . 2.
Viterbium . 67.
Vogognanum . 193.
Urbanus VI. Caroli Regis Neapolitani captivus .
 98. *eius discordia cum Cardinalibus Gallicis* . 181.
Urbini Episcopus orator Pontificis ad Florentinos . 110.
Utinus . 171.

FINIS SECUNDAE PARTIS.

